PAUL DONNELLEY

ASASINI și ASASINATE

CARE AU SCHIMBAT ISTORIA LUMII

Editura Litera

Traducere din limba engleză: Dan Starcu

virtual-project.eu

Introducere

De mii de ani, omenirea a încercat să-şi rezolve problemele politice prin intermediul asasinatelor. Uciderea duşmanului era văzută – şi în unele ţări încă mai este – ca o modalitate acceptabilă de a răsturna guverne. Nu-ţi place conducătorul? Impuşcă-l. Aruncă-l în aer. Înjunghie-l. Otrăveşte-l. Metodele de a ucide sunt aproape nelimitate.

Primii „asasini" au activat în Persia şi Siria, din secolul al VIII-lea până în secolul al XIV-lea. Erau membrii unui grup de musulmani fanatici, care se opuneau califului Abbasid, folosindu-se de agenţii lor secreţi pentru a-l ameninţa cu moartea. Erau priviţi ca nişte paria şi denumiţi *hashshashin,* un cuvânt ce însemna la origine „utilizatori de haşiş". În realitate, nu există dovezi că gruparea ar fi folosit vreodată acest drog. În ciuda acestui lucru, circulau numeroase poveşti de- spre crime, asasini înnebuniţi de droguri sau criminali care făceau valuri prin Europa.

Exploratorul veneţian Marco Polo povestea cum tinerilor asasini li se administra o băutură care-i făcea să tânjească după paradis – răsplata pentru moartea lor în acţiune – unde urmau să se dedea plăcerilor. Cuvântul a trecut în franceză şi italiană, spre a apărea în engleză în secolul al XVI-lea cu înţelesul de astăzi.

Michael Collins, care a ordonat numeroase asasinate înainte de a cădea victima unui glonţ.

Asasinatele prezentate aici se întind din Antichitate până în zilele noastre. Cartea prezintă atât conspiratorii implicaţi, care doreau să-şi schimbe statutul ucigând lideri politici, cât şi „nebunii singuratici", a căror ură era canalizată spre cineva anume.

Totuşi, nu doar figurile politice pot cădea pradă gloanţelor, cuţitelor sau bombelor asasinilor. Figuri din crima organizată sunt adesea ucise de

soldaţi simpli care doresc să urce în ierarhia grupărilor mafiote spre a deveni „oameni importanţi”, şi chiar autorii ajung uneori victimele crimei, din pricina viziunilor lor „greşite”.

Una dintre primele consemnări despre asasinate îi aparţine politicianului chinez Chanakya (350-283 î.Hr.), care a tratat subiectul pe larg în lucrarea sa *Arthashastra.* Protejatul său, Chandragupta Maurya, fondatorul Imperiului Maurya, a învăţat secretele „meseriei” de la maestrul său, ordonând asasinarea multora dintre duşmanii săi.

Imperiul Roman a avut şi el partea lui de asasinate – Iulius Caesar fiind una dintre victimele cele mai cunoscute – iar, de atunci, numeroşi regi, regine, împăraţi şi conducători au căzut victime celor care foloseau crima pe post de instrument politic.

În secolul XX, natura asasinatului a cunoscut o nouă schimbare, când unele ţări au început să-şi dea seama că terorismul sponsorizat de stat – finanţarea şi antrenarea patrioţilor nemulţumiţi – putea fi folosit pentru atingerea scopurilor politice.

Prăbuşirea lui Rasputin a fost cauzată de apropierea lui de familia imperiala rusească, asasinată la rândul ei la doar doi ani distantă.

Ne confruntăm cu o întrebare morală. Mulţi argumentează că asemenea acţiuni se pot dovedi spre binele public – dacă preşedintele Clinton ar fi reuşit să-l ucidă pe Osama bin Laden, s-ar mai fi confruntat lumea din zilele noastre cu o ameninţare din partea teroriştilor musulmani? Este drept din punct de vedere moral ca un lider ales democratic să ordone asasinarea conducătorului altei naţiuni, chiar dacă acesta din urmă a fost ales prin vot sau nu? Funcţionează asasinatul terorist? Răspunsul, destul de trist, este da, în multe cazuri. În Marea Britanie, brigăzile de asasini ale IRA, conduse de Michael Collins, au ucis nenumăraţi agenţi britanici, soldaţi şi civili. Acum, urmaşii lui Collins, Gerry Adams şi Martin Meguinness, sunt la putere în Parlamentul Irlandei

de Nord. Meguinness este viceprim-ministru. În Africa de Sud, primul şef de stat de culoare era Nelson Mandela, fost şef al organizaţiei teroriste ANC, care şi-a asasinat oponenţii cu bombe sau, în multe cazuri, punându-le cauciucuri cu benzină în jurul gâtului şi dându-le foc. ANC a fost sprijinită financiar de URSS.

Pe scurt, oricât de greu ne-ar fi să recunoaştem, asasinatul politic poate uneori să funcţioneze, răsturnând regime sau conducători aflaţi la putere. După cum arată această carte, bombele şi gloanţele pot fi infinit mai puternice decât urna de vot.

CAIUS IULIUS CAESAR

(100-44 Î.Hr.)

Victima

Caius Iulius Caesar, fiul lui Caius Iulius Caesar, pretor (magistrat), şi al Aureliei Cotta, s-a născut pe 12 iulie, probabil în 100 î.Hr. (unii specialişti în domeniu consideră 102 î.Hr. anul naşterii sale. Cel mai recent biograf al său, Adrian Goldsworthy, afirmă că Iulius Caesar s-a născut pe 13 iulie.) Familia sa pretindea că ar fi descins din Iulus, fiul prinţului troian Enea, el însuşi fiu al zeiţei Venus.

Nu se cunosc prea multe detalii despre primii ani de viaţă ai băiatului. Familia, care număra şi două surori, ambele pe nume Iulia, trăia într-o casă modestă din Subura, un cartier roman pentru nevoiaşi. În 84 î.Hr., Caius Iulius Caesar senior a murit brusc într-o dimineaţă, în timp ce se încălţa şi, la doar şaisprezece ani, Iulius a ajuns capul familiei. La vremea aceea, era logodit cu Cossutia, fiica unei familii bogate de crescători de cai, căreia îi fusese făgăduit din copilărie, însă, în 83 î.Hr. a fost propus pentru postul de *flamen dialis* sau „marele preot al lui Iupiter". Acesta impunea să fie patrician (membru al unei clase privilegiate) şi să fie căsătorit cu o femeie de acelaşi rang, prin urmare Iulius şi-a încheiat relaţia cu Cossutia şi s-a căsătorit cu Cornelia, fiica lui Lucius Cornelius Cinna, un aliat al unchiului său, şi ales de patru ori consul (magistrat-şef). Caesar a ajuns *flamen dialis,* dar după bătălia de la poarta Collina, din noiembrie 82 î.Hr., când s-a numărat printre învinşi, a rămas fără moştenire, fără zestrea soţiei şi postul de preot. Sulla, dictatorul, i-a ordonat să divorţeze de Cornelia. Caesar a refuzat şi a fost nevoit să fugă. După intervenţia mamei sale influente, ai cărei tată şi bunic fuseseră ambii consuli, Caesar a intrat în armată şi a servit în Asia sub comanda lui Marcus Minucius Thermus.

În 78 î.Hr., Caesar a considerat că se putea întoarce în siguranţă la Roma. S-a consacrat unei vieţi publice, remarcându-se prin talentul său

oratoric. Cicero, la rândul său un orator desăvârşit, comenta: „Este oare cineva mai înzestrat decât Caesar în arta discursului?”

Caesar şi-a făcut un renume, iar în 69 î.Hr. A fost ales chestor (funcţionar al trezoreriei). Soţia sa, Cornelia, a murit în acelaşi an. Doi ani mai târziu, s-a căsătorit cu Pompeia, fiica lui Quintus Pompeius şi nepoata duşmanului său, Sulla. În această perioadă, Caesar a început să ţină piept conducerii lui Sulla, care încă se mai afla în fruntea guvernului.

Iulius Caesar era, potrivit lui Suetonius „înalt, blond şi bine clădit, cu faţa lată şi ochii căprui”. Avea un început de calviţie, după cum se poate vedea aici, fiind obligat să o ascundă cu o cunună de măslin.

În 63 î.Hr., după moartea lui Cecilius Metullus Pius, a fost ales *pontifex maximus,* conducătorul preoţilor religiei de stat romane. În anul următor, Caesar a divorţat de Pompeia, după ce aceasta a fost implicată într-un scandal, spunând: „Soţia mea nici n-ar fi trebuit bănuită.”

În 59 î.Hr., Caesar li s-a împotrivit lui Lucius Lucceius şi lui Marcus Calpurnius Bibulus la alegerile pentru funcţia de consul. A ieşit învingător împreună cu Bibulus. Caesar a format o alianţă cu Pompei şi Crassus, cunoscută ca Primul Triumvirat. La sfârşitul lui aprilie sau începutul lui mai, Pompei s-a căsătorit cu Iulia, fiica de cincisprezece ani a lui Caesar. La scurt timp, Caesar s-a recăsătorit, la rândul său. Cea de-a treia sa căsnicie a fost cu Calpurnia, fiica lui Lucius Calpurnius Cesoninus. În 58 î.Hr., Caesar a început campania de cucerire a Galiei. Curând, a ajuns recunoscut ca un adevărat geniu militar. Pe durata celor nouă ani de război din Galia, a pierdut doar două bătălii la care a luat parte personal. A cucerit întreg teritoriul de la est de Rin, a izgonit popoarele germanice din Galia şi a trecut Rinul, într-o campanie militară menită să le arate tuturor puterea Romei. A invadat Britania de două ori, în 55 şi 54 î.Hr. În 54 î.Hr., Iulia, fiica sa, a murit la naşterea unui copil, lăsându-i pe Caesar şi pe Pompei profund îndureraţi.

Triumviratul s-a destrămat în 53 î.Hr., când Crassus a fost ucis în timpul campaniei sale din Parţia. În 52 î.Hr., Caesar i-a învins pe galii conduşi de Vercingetorix, în bătălia de la Alesia.

În 50 î.Hr., Pompei, în fruntea Senatului, a insistat ca Iulius Caesar să-şi părăsească armata şi să se întoarcă la Roma. Mandatul său de proconsul (magistrat) se încheiase, iar Senatul nu voia să-i acorde un al doilea, temându-se de puterea sa tot mai mare. Caesar a refuzat să se întoarcă. El considera că avea să fie compromis politic dacă revenea la Roma fără protecţia cuvenită unui proconsul. Pompei a considerat această decizie drept o insubordonare, acuzându-l pe Caesar de trădare. Pe 10 ianuarie 49 î.Hr., Caesar a trecut Rubiconul (râul ce forma frontiera cu Italia), în fruntea unei armate de 5 000 de soldaţi. Spusele sale au rămas în istorie: „Să acceptăm lucrul acesta ca pe un semn al zeilor şi să mergem unde vor aceştia, drept răzbunare asupra duşmanilor noştri vicleni. Zarurile au fost aruncate." Războiul civil devenise inevitabil.

Pe 9 august 48 î.Hr., Caesar l-a învins pe Pompei la Pharsalus, în nordul Greciei, în ciuda trupelor de două ori mai numeroase ale lui Pompei. La Roma, Caesar a fost numit dictator, dar a renunţat la această funcţie după nouă zile şi a fost ales pentru a doua oară consul. Pompei a fugit în Alexandria, unde doi foşti ofiţeri romani care-l serveau pe regele Ptolomeu al XIII-lea l-au înjunghiat mortal, la vârsta de 58 de ani. Capul i-a fost tăiat şi ţinut ca dar pentru Caesar. Trupul i-a fost ciopârţit şi lăsat să putrezească până când cineva s-a îndurat să-l îngroape.

Caesar a sprijinit-o pe faraoana Cleopatra a VII-a în războiul civil alexandrin dintre ea şi Ptolemeu, care-i era nu doar frate, ci şi soţ şi coregent. Caesar a ieşit victorios şi a ajutat-o pe Cleopatra să devină conducătoare. Se crede că au avut împreună un fiu, pe Ptolemeu al XV-lea Caesar, cunoscut drept Cezarion. Pe 2 august 47 î.Hr., Caesar l-a învins pe Pharnaces al II-lea al Pontusului în bătălia de la Zela, din nordul Turciei de azi, declarând: *Veni, vidi, vici* („Am venit, am văzut, am învins").

Întors la Roma în octombrie 45 î.Hr., Caesar şi-a întocmit testamentul, numindu-l pe nepotul său, Caius Octavius (Octavian), drept moştenitor al întregii averi, inclusiv al titlului său. Caesar a stipulat şi că, dacă Octavian

avea să moară înaintea sa, Marcus Junius Brutus avea să fie următorul moştenitor. Senatul i-a acordat lui Caesar nenumărate onoruri, inclusiv dreptul de a purta robă purpurie şi cunună de măslin (care-i plăcea pentru că-i ascundea începutul de chelie). Suetonius spunea despre el:

> *Înalt, blond şi bine clădit, cu faţa lată şi ochii căprui. Era chinuit de coşmaruri… iar în timp ce se afla în campanie a suferit două crize de epilepsie. Era întotdeauna proaspăt tuns şi bărbierit. A fost acuzat că şi-ar fi depilat anumite părţi ale trupului cu penseta. Hainele îi erau neobişnuite: avea mâneci lungi până la încheietura mâinii, cu franjuri la tunica sa senatorială cu dungi purpurii, iar centura pe care o purta nu era niciodată strânsă.*

Caesar a devenit primul om în viaţă care să apară pe o monedă republicană romană. Senatul l-a ales consul pe viaţă. Luna în care s-a născut, Quintilis, a fost redenumită Iulius (iulie) în onoarea sa, iar ziua naşterii sale, 12 iulie, a fost proclamată sărbătoare naţională. Toată această pompă şi cheltuielile din banii statului au atras după sine furia anumitor membri ai Senatului roman. Printre ei se număra şi prietenul apropiat al lui Caesar, Marcus Junius Brutus.

Data şi locul asasinării

15 martie 44 î.Hr., Senatul roman, Roma

Evenimentul

Motivul asasinării lui Caesar, potrivit istoricului Cassius Dio, a fost ofensa adusă de acesta unei delegaţii trimise de Senat spre a-i aduce la cunoştinţă noile onoruri care îi erau acordate. În loc să se ridice pentru a primi grupul pe când acesta sosea la templul zeiţei Venus Genetrix, Caesar a rămas aşezat. Această ofensă uriaşă se pare că a fost suficientă pentru a-i face pe senatori să-i plănuiască demiterea. Cu toate acestea, se pare că senatorii erau îngrijoraţi că Iulius Caesar ar putea crea o bază de putere pentru familia şi descendenţii săi, transformând republica în imperiu. Unii dintre susţinătorii lui Caesar i-au scuzat gestul, susţinând că ar fi fost surprins de o criză de diaree, dar duşmanii săi nu au acceptat motivul, întrucât Caesar reuşise să ajungă acasă, după

întrevedere, fără nici un ajutor. Brutus a început să conspire împotriva lui Caesar, cu prietenul şi cumnatul său, Cassius, şi cu alţii, autointitulându-se Liberatores (Eliberatorii). Nicolaus din Damasc nota:

Moartea lui Iulius Caesar de Alexander Zick, bazată pe opera *Iulius Caesar* a lui Shakespeare, Actul III, Scena 3.

Conspiratorii se întâlneau pe ascuns, la întruniri la care participau doar câteva persoane, desfăşurate acasă la unul dintre ei. Existau nenumărate discuţii şi propuneri, fireşte, în timp ce dezbateau cum şi unde să-şi execute planul. Unii sugerau să facă încercarea în timpul plimbărilor lui Caesar pe Calea Sacră, locul său favorit. Altă idee susţinea ca atacul să aibă loc în timpul alegerilor, când liderul trebuia să treacă un pod spre a se întâlni cu magistraţii pe Câmpul lui Marte. Trebuiau să tragă la sorţi cine să-l împingă de pe pod. Ceilalţi trebuiau să alerge la el şi să-l ucidă. Al treilea plan susţinea atacul în timpul spectacolului cu gladiatori. Avantajul acestuia ar fi fost că, datorită spectacolului, n-ar fi existat nici o suspiciune la vederea armelor pregătite pentru atentat.

Dar opinia majoritară înclina spre un atac în Senat, unde avea să fie singur, întrucât doar senatorii erau admişi acolo şi mulţi dintre conspiratori îşi puteau ascunde pumnalele sub togi. Acest plan s-a impus.

Conspiratorii ştiau că Iulius Caesar plănuia să părăsească Roma pe 18 martie şi să lipsească mai mulţi ani. S-a consemnat faptul că Spurinna, prezicătorul, l-a avertizat pe Caesar să se „teamă de Idele lui Marte“, iar a treia soţie a lui Caesar, Calpurnia, l-a rugat să nu viziteze Senatul în acea zi, din pricina coşmarului pe care-l avusese în noaptea de 14 martie. Cu toate acestea, Caesar s-a grăbit spre Senat şi s-a întâlnit cu Spurinna pe drum.

— Au sosit Idele lui Marte.

— Aşa este, Caesar, au sosit, i-a spus înţeleptul, dar încă n-au trecut.

Lui Caesar i s-a cerut să citească o petiţie prin care i se solicita să redea puterea Senatului, dar o asemenea petiţie nu exista. Înainte ca Iulius Caesar să pătrundă în Senat, se obişnuia ca preoţii să facă sacrificii în cinstea zeilor. În acea zi, prevestirile erau sumbre, dar Caesar a fost încurajat, cu toate acestea, să intre în Senat. Înăuntru, de el s-a apropiat Tillius Cimber, căruia Caesar îi izgonise fratele de la Roma. În timp ce discutau, Tillius Cimber i-a smuls lui Caesar toga de la gât – semnalul pentru începerea atacului. Casca s-a năpustit asupra lui Caesar, dar nu a reuşit decât să-i zgârie pieptul (unii susţin că obrazul).

Cassius l-a înjunghiat pe Caesar în faţă, dar acesta s-a apărat. Doi senatori i-au sărit în ajutor, dar n-au reuşit să facă faţă mulţimii. Marcus Brutus şi Rubrius au fost, din întâmplare, înjunghiaţi în îmbulzeală. Abia în clipa în care Caesar l-a văzut pe Brutus cu pumnalul în mână şi după ce a fost înjunghiat în zona inghinală, a acceptat inevitabilul. Se spune că ar fi rostit următoarele cuvinte greceşti: *Kai su teknon?* („Şi tu, fiul meu?“)

S-a prăbuşit la picioarele statuii lui Pompei. Şi-a acoperit capul şi picioarele, aşteptându-şi moartea. A fost înjunghiat de 23 de ori.

Asasinii

Numărul conspiratorilor nu s-a stabilit nici până în ziua de azi. Nicolaus din Damasc afirma că fuseseră peste 80, Suetonius susţinea că 60, dar dacă Plutarh avea dreptate, iar fiecare asasin a înjunghiat o singură dată pe Caesar, atunci au fost 23. Nici acest lucru nu este însă pe de-antregul stabilit, întrucât Nicolaus afirma că Iulius Caesar suferise 35 de răni. Printre asasini se numărau Tillius Cimber, Publius Servilius, Casca Longus, Cassius şi Marcus Brutus, pe care mulţi îl credeau fiul lui Caesar.

Urmarea

Foarte puţini dintre asasini i-au supravieţuit lui Caesar mai mult de trei ani, unii pierind de morţi violente, alţii luându-şi singuri viaţa.

Un discurs funerar s-a ţinut pe 18 martie 44 î.Hr., ziua în care Caesar intenţiona să părăsească Roma. Marc Antonius a vorbit la înmormântare şi a citit testamentul lui Caesar. Roba pătată de sânge a victimei a fost expusă la locul faptei, împreună cu o statuie de ceară a lui Caesar, pe care se vedeau şi rănile.

Asasinarea lui Caesar a dus la izbucnirea unui război civil. Marc Antonius, Octavian şi mulţi alţii s-au luptat cu Senatul atât din dorinţa de răzbunare, cât şi pentru preluarea puterii. Moartea lui Caesar a marcat, în mod ironic, sfârşitul Republicii Romane, care reprezentase însuşi scopul asasinării sale. Ca unic moştenitor al uriaşei averi a acestuia, Caius Octavian a dobândit foarte puternicul nume de Caesar şi controlul asupra unei sume uriaşe de bani din trezoreria statului. Octavian, Marc

Antonius şi comandantul de cavalerie Lepidus, loial lui Caesar, au format Al Doilea Triumvirat. Între triumvirat, Brutus şi Cassius a izbucnit un al doilea război civil, pe care Antonius şi Octavian l-au câştigat la Philippi. Al treilea război civil s-a dus între Octavian, pe de o parte, şi Antonius şi Cleopatra, pe de alta. Antonius şi Cleopatra au fost învinşi la Actium, ceea ce a contribuit la ascensiunea lui Octavian. El a devenit primul împărat al Romei, sub numele de Caesar Augustus. În 42 î.Hr., Caesar a fost zeificat drept Divinul Iulius (Divus Iulius).

THOMAS BECKET

(1118-1170)

Victima

Thomas Becket s-a născut pe 21 decembrie 1118, în casa familiei sale din cartierul londonez Cheapside, fiind singurul fiu (celelalte patru fiice au trăit numai până la maturitate) al înstăritului negustor Gilbert din Thierceville, Normandia, şi al soţiei acestuia, Matilda. Gilbert Becket a fost, un timp, şeriful oraşului Londra.

Baronul normand Richer de l'Aigle s-a arătat preocupat de băiat şi, astfel, Thomas a locuit o perioadă pe moşia acestuia din Sussex. Cu toate că a urmat cursurile celor mai prestigioase şcoli, Becket nu a fost un intelectual şi chiar admiratorii săi sunt de acord cu faptul că până şi cunoştinţele sale de limbă latină lăsau de dorit, în schimb, farmecul personal, memoria excelentă, ambiţia şi atitudinea prietenoasă au contribuit la ascensiunea sa ulterioară. Era de aşteptat să calce pe urmele tatălui său, însă atunci când Gilbert Becket şi-a pierdut capitalul, după ce proprietăţile sale au fost distruse, Thomas s-a orientat către o carieră ecleziastică.

În 1145 a început să lucreze ca funcţionar în administraţia arhiepiscopului de Canterbury, Theobald, care fusese ales în 1139. Cum administraţia acestuia presupunea studiu intens, Becket a fost discipolul a patru arhiepiscopi şi şase episcopi. Impresionat de calitaţile sale, Theobald l-a trimis cu mai multe însărcinări la curia papală de la Roma. În 1154, Becket devine arhidiacon de Canterbury. Nu a durat mult până când regelui Henric al II-lea să-i ajungă la urechi vestea performanţelor sale, acesta numindu-l pe Becket Lord Cancelar în ianuarie 1155. Între cei doi s-a legat o strânsă prietenie. Regele era convins că mai câştigase de partea sa încă un fidel adept al planului său de unificare a legilor bisericii şi statului. Mai târziu însă, s-a dovedit că se înşelase amarnic.

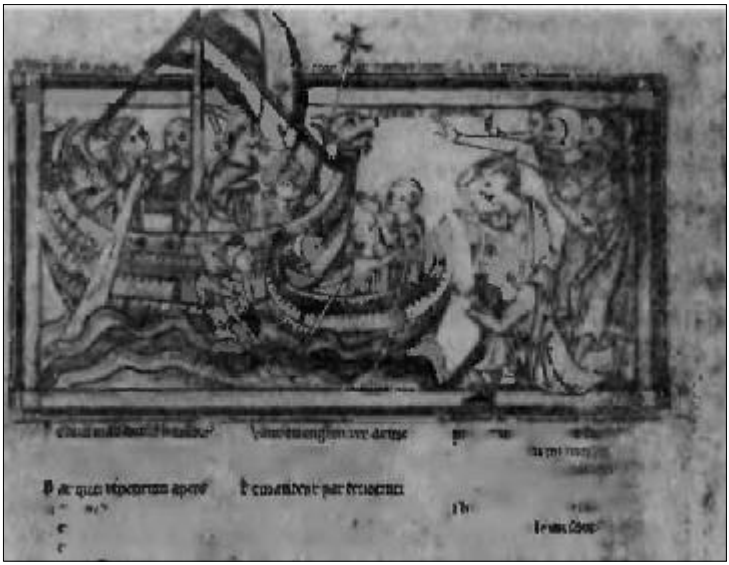

Sir Thomas, sosind în Anglia, la întoarcerea din exil – ilustraţie dintr-o carte versificată din secolul al XIII-lea, ce relata viaţa lui Becket.

Pe 8 aprilie 1161, Theobald a încetat din viaţă, iar scaunul arhiepiscopal a rămas vacant. Pe 23 mai 1162, Becket a fost ales arhiepiscop de Canterbury. Pe 2 iulie, a fost hirotonisit preot în Catedrala din Canterbury, de către episcopul Walter de Rochester. În acea perioadă, Becket era arhiepiscop, arhidiacon, cancelar, posesorul unui număr însemnat de beneficii ecleziastice şi custodii regale, bogat şi puternic. În ianuarie 1163, Henric, conştient de puterea tot mai mare a lui Becket, l-a forţat să renunţe la funcţia de arhidiacon. Pe 23 iulie, în acelaşi an, cei doi au intrat în conflict, din pricina faptului că Henric încerca să-şi însuşească veniturile ce rezultau dintr-o taxă pe pământ cuvenită şerifilor. Henric a renunţat la această pretenţie, dar, cu toate acestea, a fost deranjat de situaţia creată de prietenul şi de omul pe care îl promovase şi care acum se folosea de puterea cu care-l învestise, pentru a-l înfrunta.

La Consiliul de la Clarendon Palace, de pe 30 ianuarie 1164, Henric a căutat să reducă independenţa clerului şi legăturile cu Roma. Becket a fost de acord, a sprijinit aceste sugestii, dar, când a trebuit să semneze documentul, cunoscut drept Constituţia de la Clarendon, a refuzat. Şi-a dat seama că acesta era momentul în care prietenia cu Henric lua sfârşit. Becket s-a autosuspendat din toate funcţiile ecleziastice, şi-a impus penitenţă şi a trimis un raport papei Alexandru al III-lea. Acuzat de fraudă de către Henric, Becket a început negocierile cu regele Franţei, pentru a i se acorda azil.

În 1166, de Duminica Rusaliilor, Henric şi partizanii săi au fost excomunicaţi. Temându-se pentru viaţa sa, Becket a părăsit pe ascuns Anglia la 2 noiembrie, poposind la Dunkerque. De vreme ce Henric îi confiscase întreaga avere, Becket s-a trezit complet dependent de regele Franţei, Ludovic al VII-lea. În noiembrie 1166, Becket şi însoţitorii săi s-au mutat într-o veche mănăstire benedictină din Sainte-Colombe, în afara graniţei de nord a oraşului Sens. Aici avea să locuiască pentru următorii patru ani, ţinând în fiecare zi toate slujbele preoţeşti. Dieta sa consta în vin de calitate (amestecat cu apă), ghimbir şi cuişoare. Patul îi era acoperit cu pânză fină de olandă, dar în timpul zilei purta o haină şi pantaloni făcuţi din păr aspru de capră. De trei ori pe zi, capelanul său îi biciuia spatele până la sânge.

Papa şi cei doi regi ai Angliei şi Franţei au pornit o tentativă de reconciliere între Henric şi Becket, în credinţa că retrocedarea teritoriului Canterbury avea să pună bazele unei alianţe pentru o nouă cruciadă în Ţara Sfântă. Între timp, Becket era înştiinţat că, în Anglia, episcopii se pregăteau de trecerea Canalului pentru a se alătura regelui Henric – care-i întinsese o cursă la Bur-le-Roi, lângă Bayeux – pentru a forma o alianţă împotriva lui. Hotărât să preîntâmpine ceea ce considera drept un afront adus Sfintei Dioceze, Becket s-a hotărât să se reîntoarcă în Anglia şi, după cât se pare, pe 30 noiembrie a traversat Canalul Mânecii pe timpul nopţii, ajungând la Sandwich, în Kent.

La reîntoarcerea sa în Canterbury, Becket a trecut la instaurarea disciplinei în rândul călugărilor. De asemenea, a trimis o delegaţie de încredere papei, pentru a-l informa pe Alexandru că Henric încălcase termenii tratatului de pace.

La curtea regelui Henric, evenimentele erau privite cu totul diferit. Nu o dată Henric a fost auzit plângându-se: „Nimeni nu e în stare să mă scape de acest preot turbulent?” şi: „Ce vipere dezgustătoare am crescut la sân, de-l lasă pe stăpânul lor să fie insultat de această piticanie de cleric!” Aceste lamentaţii au ajuns la urechile a patru cavaleri – Reginald Fitzurse, Hugh de Morville, William de Tracy şi Richard le Breton – care au hotărât să-l asasineze pe arhiepiscop.

Cei patru au părăsit curtea separat şi s-au întors în secret în Anglia. Când dispariţia lor a fost remarcată, pe urmele lor au fost trimişi mai mulţi soli pentru a le zădărnici planul. Cavalerii erau conştienţi că regele se putea răzgândi şi nu au vrut să fie opriţi, de aici şi caracterul secret al complotului. Au stabilit să se întâlnească la castelul Saltwood, în Kent, domiciliul celui de-al cincilea cavaler, Ranulf de Broc, pe 28 decembrie 1170.

Data şi locul asasinării

29 decembrie 1170, catedrala din Canterbury, Kent, Anglia.

Evenimentul

Însoţiţi de mai mulţi oameni, cei patru cavaleri au pornit spre Canterbury în dimineaţa zilei de marţi, 29 decembrie 1170. La mănăstirea Sf. Augustin li s-au alăturat şi alţii. Becket a luat prânzul la ora 14:00 şi s-a retras în sala de şedinţe împreună cu câţiva dintre consilierii săi. Asasinii au ajuns la catedrală în jurul orei 17:00 şi şi-au croit drum către încăperea sa. Becket nu a luat în seamă prezenţa lor – posibil şi pentru că aceştia insultaseră locaşul sfânt pătrunzând în forţă –, dar când numărul lor a început să crească, temându-se pentru siguranţa mentorului lor, călugării l-au obligat pe Becket să se retragă mai în interior, spunându-i că trebuia să înceapă vecernia. Acesta era calm şi stăpân pe sine, spre deosebire de călugări, care erau surprinşi să-l vadă, după ce auziseră că ar fi fost deja ucis. Aceştia au încercat să ferece porţile, dar Becket i-a oprit, refuzând să transforme în fortăreaţă casa Domnului. Dacă ar fi dorit, Becket ar fi putut să se salveze ascunzându-se undeva în imensa catedrală, dar el a rămas pe loc – poate din nesăbuinţă, din curaj şi cu siguranţă din credinţă – pentru a-i înfrunta pe asasini.

În timp ce majoritatea complotiştilor supravegheau călugării în corpul principal al catedralei, pentru a-i împiedica să pună la cale fuga lui Becket, cei patru cavaleri s-au apropiat – alături de ei se afla şi unul dintre călugării lui Becket, Hugh de Horsea, numit mai târziu Hugh Călugărul cel Rău, pentru rolul jucat în acest asasinat. Hugh de Morville

ţinea mulţimea la distanţă, cu sabia în mână. Fitzurse striga: „Unde este Thomas Becket, trădător al regatului şi al regelui?” întunericul domnea în catedrală, deci este foarte posibil ca asasinii să nu-l fi zărit pe Becket în penumbră. Arhiepiscopul şi-a croit drum prin mulţime şi a spus: „Aici sunt, dar nu trădător, ci preot. Pentru ce mă căutaţi? Dumnezeu îmi interzice să mă feresc de săbiile voastre ca astfel să nu mă îndepărtez de ceea ce este adevărat." Becket, aşezat în mijlocul transeptului, s-a întors cu faţa către altarele Fecioarei Maria şi Sf. Benedict. Cavalerii s-au năpustit asupra lui. Fitzurse a încercat să-l ridice pe Becket pe umerii lui de Tracy, pentru a-l duce afară, dar arhiepiscopul s-a luptat cu îndârjire. Fitzurse a ridicat sabia, iar Becket şi-a împreunat mâinile în semn de rugăciune: „Mă rog pentru mine şi pentru Biserica lui Dumnezeu, Sfintei Marii şi binecuvântatului martir Sf. Denis." În acel moment, călugării care se aflau în apropierea lui Becket au fugit, în afară de un anume Edward Grim, care l-a imobilizat pe Becket. Sabia lui Fitzurse i-a lovit capul, îndepărtându-i tonsura şi pătrunzându-i în umărul stâng şi în braţul lui Grim până la os. Încă o lovitură s-a abătut asupra lui Becket şi apoi încă una înainte ca acesta să cadă cu capul către nord, încadrat la dreapta de altarul Sf. Benedict. Lovitura fatală i-a fost dată de le Breton, care i-a retezat vârful capului. Hugh de Horsea şi-a pus piciorul pe gâtul lui Becket şi i-a străpuns capul cu sabia, împrăştiindu-i creierul pe podea. Odată săvârşit asasinatul, făptuitorii au părăsit catedrala.

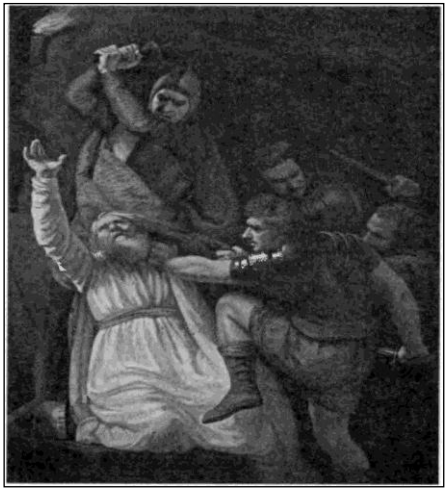

Cavalerii îl ucid pe Thomas Becket în catedrala din Canterbury, scăpându-l pe Henric al II-lea de „preotul turbulent”. Gravură de Opie Stowe, 1793.

Versiunea lui Edward Grim, deşi scrisă câţiva ani mai târziu, este singura mărturie directă a evenimentelor din acea zi. El îşi amintea:

Ucigaşii l-au urmat, strigând: „Iartă şi dă dreptul la împărtăşanie celor pe care i-ai excomunicat şi înapoiază rangurile celor cărora le-au fost luate.”

El a răspuns: „Nu s-au ispăşit, nu le

voi absolvi păcatele."

"Atunci o să mori", strigară ei, „şi-ai să primeşti ceea ce meriţi."

„Sunt gata să mor pentru Dumnezeu", a spus el, „căci, prin sângele meu, Biserica va obţine libertate şi pace. Dar în numele Celui Atotputernic vă interzic să vă atingeţi de oamenii mei, fie ei clerici sau laici."

Apoi şi-au ridicat mâinile pângăritoare asupra lui, târându-l după ei ca să-l omoare în afara bisericii sau să-l ia prizonier, după cum au mărturisit ulterior. Dar când nu au putut să-l desprindă de lângă un stâlp, unul dintre ei l-a apucat mai zdravăn. El l-a împins, numindu-l „Codoş" şi strigând „Nu mă atinge, Reginald, îmi datorezi credinţă şi supunere, tu şi complicii tăi făptuiţi lucruri necugetate."

Cavalerul, cuprins de o mânie grozavă la auzul acestui refuz, şi-a fluturat sabia deasupra capului sfânt. „Nu-ţi datorez nici credinţă, nici supunere care să violeze loialitatea faţă de regele meu."

Asasinii

Cavalerii erau într-adevăr baroni. Oricât de curios ar părea, în ciuda faptului că sunt autorii celui mai faimos asasinat din Evul Mediu, se cunosc foarte puţine amănunte despre ei. Reginald Fitzurse s-a născut, probabil, în 1130. Avea moşii în Somerset, Kent şi Northamptonshire. Hugh de Morville era proprietarul castelului Knaresborough şi frecventa des curtea regală. A fost unul dintre semnatarii Constituţiei de la Clarendon. Sabia cu care a oprit mulţimea în timpul asasinării lui Becket a devenit o relicvă sfântă.

Urmarea

Valetul lui Thomas Becket, Osbert, şi-a sfâşiat cămaşa şi a învelit capul arhiepiscopului. Călugării au ieşit din ascunzătorile lor, pe când afară începea furtuna. În timp ce ploaia răpăia, călugării se rugau în tăcere, spălând corpul neînsufleţit al arhiepiscopului. Au observat că acesta purta sub veşmântul preoţesc haine de călugăr şi o pânză de sac prin care mişunau paraziţii. A doua zi, o rudă de-a lui Ranulf de Broc s-a

reîntors la Canterbury şi le-a spus călugărilor să-l înmormânteze pe Becket într-un loc secret.

Îi era teamă să nu ia naştere un cult, un loc de pelerinaj la mormântul arhiepiscopului asasinat. Călugării l-au aşezat într-o criptă, dar au păstrat hainele sale pline de sânge ca relicve. A fost construit un alt mormânt, încadrat de doi stâlpi din marmură de Purbeck. Astăzi, în acel loc nu mai există nimic. Pe 7 iulie 1220, un impresionant sanctuar a fost amplasat în spatele altarului principal, decorat cu numeroase pietre preţioase. Şi acesta a rămas astăzi doar un loc pustiu, din pricina regelui Henric al VIII-lea. În zilele noastre, doar lumina unei candele mai marchează locul în care se afla sanctuarul.

Asasinii au fost excomunicaţi de către papă, dar şi-au găsit adăpost la curtea lui Henric al II-lea. Acesta le-a spus să fugă în Scoţia pentru siguranţa lor, dar când au ajuns la graniţa de nord, regele Scoţiei şi populaţia au vrut să-i spânzure. Au fugit spre sud, luând drumul Knaresboroughului, în nordul ţinutului Yorkshire, unde au stat la adăpost aproape un an, huliţi de populaţia locală, în ciuda dorinţei poporului ca asasinii să fie executaţi, acest lucru nu s-a întâmplat. Cu toate acestea, au fost trimişi să lupte pe Pământul Sfânt. Înainte de a pleca, Fitzurse şi-a împărţit moşia în mod legal între fratele lui şi cavalerii ioaniţi. La trei ani după asasinarea lui Becket, Reginald Fitzurse a murit la rândul său şi a fost îngropat la Ierusalim. William de Tracy a construit o capelă la Devon după reîntoarcerea din exil, unde a fost înmormântat înainte sau poate chiar în anul 1174. Richard le Breton s-a retras la Jersey. Hugh de Morville a murit în 1173.

Thomas Becket a fost sanctificat de către papa Alexandru, pe februarie 1173. Pe iulie 1174, Henric a făcut penitenţă la mormântul lui Becket. A intrat desculţ în catedrala din Canterbury, îmbrăcat numai în cămaşă. A sărutat locul unde fusese asasinat Becket şi toţi cei 80 de călugări l-au lovit de trei ori. Episcopul şi preoţii l-au pălmuit de cinci ori, înainte ca Henric să se retragă în cripta catedralei, unde a postit şi s-a rugat o zi întreagă.

Acest eveniment a inspirat opere importante ale literaturii universale. Pelerinii lui Geoffrey Chaucer din *Povestiri din Canterbury* se întâlnesc la

hanul din Tabard, în Southwark, înainte de a merge să aducă un omagiu la mormântul lui Becket. Printre operele moderne care se bazează pe acest eveniment se numără piesa de teatru *Asasinat în Catedrală* a lui T.S. Eliot şi *Becket* a lui Jean Anouilh, după care a fost turnat şi un film cu acelaşi titlu. Nuvela lui Follet, *Coloanele pământului,* este o povestire ficţională despre conflictele dintre biserică şi mica nobilime, culminând cu asasinarea şi martiriul lui Becket.

Cultul lui Becket a dăinuit până în secolul al XVI-lea. Pe 16 noiembrie 1538, regele Henric al VIII-lea a declarat că moartea lui Becket a fost „pe nedrept numită martiriu" şi că „nu există nimic în viaţa lui sau în contextul în care a trăit care să ne facă să-l considerăm un sfânt, ci, mai degrabă, trebuie să fie văzut ca un rebel şi un trădător faţă de regele lui." Abia în secolul XX s-a ordonat reabilitarea reputaţiei lui Becket. Cu toate acestea, în 2005, Becket a fost decretat drept cel mai „rău" britanic al secolului al XII-lea în sondajul „Cei mai «răi» britanici", organizat de către *BBC History Magazine.* Profesorul John Hudson de la Universitatea St. Andrews, care l-a ales pe Becket, a afirmat: „Becket a divizat Anglia în aşa fel încât chiar oameni ai Bisericii care îi împărtăşeau unele dintre opinii au considerat această diviziune neîntemeiată. A fost fondatorul practicii demagogiei."

JEAN-PAUL MARAT

(1743-1 793)

Victima

Jean-Paul Marat, unul dintre personajele principale ale Revoluţiei Franceze, s-a născut la Boudry, principatul Neuchátel, Elveţia, pe 24 mai 1743. Înainte de revoluţie era bine cunoscut ca doctor şi savant. Era pasionat de aeronautică, optică şi terapie cu ajutorul electricităţii. Pe plan instituţional, nu era luat în serios, fiind considerat un excentric. A fost preocupat şi de politică, publicând, în 1774, *Lanţurile sclaviei,* un opuscul revoluţionar. În septembrie 1789 a fondat ziarul *Moniteur Patriote (Monitorul patriotic),* al cărui titlu a fost schimbat după patru zile în *Publiciste Parisien (Publicistul parizian)* şi, în final, în *L'Ami du Peuple (Prietenul poporului).* Marat se folosea de ziar pentru a-şi ataca duşmanii şi a sări în apărarea oricărei persoane pe care o credea nedreptăţită, chiar şi atunci când nu era cazul. Deseori, aceasta însemna că cineva avea de suferit doar pentru că ziarul lua partea unei persoane care nu avea alt motiv de atac, în afară de ranchiună.

Marat era ceea ce numim un revoluţionar independent – nu s-a raliat niciodată unui grup, unei facţiuni sau ideologii. O strategie riscantă şi, cu siguranţă, o cauză a numărului destul de mare de inamici. Pentru a-i evita, s-a ascuns prin pivniţe şi canalizări. Acolo s-a îmbolnăvit de o supărătoare boală de piele.

După execuţia regelui Ludovic al XVI-lea pe 21 ianuarie 1793, a urmat o dispută de cinci luni între Marat şi girondini. Aceştia au încercat să-l acuze pe Marat în faţa Tribunalului Revoluţionar, dar a fost achitat pe 24 aprilie 1793. Girondinii au depăşit măsura, iar populaţia Parisului a ieşit în stradă pe 27 mai şi încă o dată patru zile mai târziu. Pe 2 iunie a avut loc o nouă revoltă, iar Franţois Hanriot, un lider revoluţionar, împreună cu Garda Naţională, i-a îndepărtat pe girondini din Convenţie.

Boala de piele a lui Marat s-a înrăutăţit atât de tare, încât a trebuit să petreacă mult timp în baie pentru a-şi alina mâncărimile. Scria într-o cadă, pe o scândură sprijinită de marginile ei.

Data şi locul asasinării

iulie, 1793, Rue des Cordeliers,
Paris, Franţa.

Evenimentul

Pe 9 iulie 1793, Charlotte Corday a părăsit casa verilor săi din Caen, având cu ea un exemplar din volumul *Vieţile paralele* al lui Plutarh, şi s-a îndreptat spre Paris cu poştalionul. Odată ajunsă acolo, a închiriat o cameră la Hotel de Providence. Şi-a cumpărat un cuţit de bucătărie de 15 centimetri de la Palais-Royal şi a redactat *Discurs către francezii adepţi ai legilor şi ai păcii,* în care încerca să explice ceea ce avea de gând să înfăptuiască.

În ziua asasinatului, Marat muncea, ca de obicei, în baie. Corday a sosit la locuinţa lui la 11:30 şi le-a spus celor două menajere că trebuia să-l vadă, pentru „a-l ajuta să aducă un deosebit serviciu Franţei". Acestea au refuzat-o, explicându-i că Marat era prea slăbit pentru a primi vizitatori. Seara, pe la ceasurile 19:00, a revenit, strigând că are informaţii importante despre girondinii din Caen. Marat a auzit-o şi le-a cerut celor două femei să o primească. Au discutat despre revoluţie timp de un sfert de oră, Marat în apă şi ea pe marginea căzii. Marat i-a cerut numele deputaţilor girondini din Caen şi le-a notat, adăugând: „Vor fi ghilotinaţi." În clipa aceea, ea a scos cuţitul şi l-a înjunghiat pe Marat în spatele omoplatului drept, retezându-i carotida. Înainte de a muri, Marat a strigat: „Ajută-mă, draga mea prietenă!"

Asasinul

Marie Anne Charlotte de Corday d'Armont s-a născut într-o fermă din Saint-Saturnin-des-Ligneries, Normandia, Franţa, pe 27 iulie 1768, fiind cel de-al patrulea copil al unei familii aristocratice sărăcite. Era o rudă îndepărtată a dramaturgului Pierre Corneille. După ce a primit o educaţie severă într-o mănăstire catolică, s-a mutat la un văr, pe strada St. Jean nr. 148 din Caen. Era o femeie năvalnică – a susţinut cauza girondinilor, dar, cu doi ani mai înainte, fusese o monarhistă convinsă. Când şi-a dat seama că girondinii pierduseră bătălia pentru conducerea ţării, în

favoarea iacobinilor, l-a învinovăţit pe Marat. Cu toate acestea, deşi Marat îi prefera pe iacobini, nu avea nici o legătură cu aceştia.

Revoluţionarul Marat a fost ucis în propria baie. Crima a fost descoperită de mulţime.

Urmarea

Şase poliţişti au interogat-o pe Charlotte Corday, acasă la Marat, înainte de a o transporta la închisoarea Abbaye şi apoi la Conciergerie, unde a continuat să susţină că acţionase de una singură: „Chiar şi femeile de rând pot da dovadă de fermitate." La procesul ei, care a început în ziua asasinatului, a declarat: „Numai la Paris îl admiră lumea pe Marat. La ţară e privit ca un monstru", adăugând: „Am omorât un om ca să salvez o sută de mii." Corday a apărut în faţa judecătorului Jacques Montane şi l-a avut ca apărător pe Chauveau-Lagarde, acuzarea fiindu-i încredinţată lui Antoine Fouquier-Tinville. A fost condamnată la moarte şi executată la ora 17:00, pe 17 iulie 1793.

După asasinarea lui Marat, cada lui de baie a dispărut. Unii cred că soţia lui i-a vândut-o unui ziarist – a fost găsită printre lucrurile personale la moartea acestuia. A fost apoi cumpărată de monarhistul Monsieur de Sainte-Hilaire şi transportată la Sarzeau, în Normandia. Fata acestuia, Capriole de Sainte-Hilaire, a moştenit-o la moartea lui, în 1805, şi a lăsat-o prin testament parohului din Sazeau, când s-a stins din viaţă, fără moştenitori, în 1862. Acesta a vândut-o muzeului figurilor de ceară Grevin, pentru suma de 5 000 de franci.

JOSEPH SMITH JR.

(1805-1844)

Victima

Fondatorul Bisericii lui Iisus Hristos a Sfinţilor din Zilele cele din Urmă s-a născut pe 23 decembrie 1805 în Sharon, Windsor County, Vermont, SUA, fiind cel de-al patrulea dintre cei 11 copii ai lui Joseph Smith Sr. și ai lui Lucy Mack. Familia era mai mult decât rătăcitoare – s-au mutat de zece ori în 19 ani.

În 1920, la 14 ani, Joseph a căzut victimă depresiei. Atunci a avut prima sa viziune, într-o zonă forestieră din apropierea casei sale din vestul New Yorkului, regiune denumită acum Dumbrava Sfântă. A mai avut două viziuni, pe 21 şi 22 septembrie 1823. Susţinea că îi apăruse îngerul Nephi (mai târziu Moroni), care îi spusese că nici una dintre religiile şi cultele de pe pământ nu reprezenta cuvântul lui Dumnezeu. Mai mult, Biserica lui Hristos fusese înlăturată de pe pământ, iar Dumnezeu îl alesese pe Smith să o restaureze.

Pe 20 martie 1826, Smith a fost condamnat, sub pretextul că ar fi recunoscut a fi o „persoană turbulentă" şi un „impostor" în urma unei acuzaţii de infracţiune, la curtea din Bainbridge, New York. Viziunile i-au reapărut anual, până pe 22 septembrie 1827, când Smith a pretins că a descoperit „plăci" de aur în Hill Cumorah, lângă Manchester, New York. Aceste „plăci" povesteau istoria bisericii americane de la migrarea ei din Ierusalim pe acest continent. Fireşte, povestea nu era scrisă în engleză, iar Smith a petrecut trei ani de muncă pentru a o traduce. Lucrarea sa a fost publicată apoi, în iulie 1830, sub denumirea de *Cartea lui Mormon* (Mormon este autorul/profetul din această carte). Specialiştii nu cred că cineva ca Smith, aşa de puţin instruit, ar fi putut scrie volumul (există o teorie îndelung susţinută, dar neconfirmată, conform căreia respectiva *Carte a lui Mormon* s-ar fi bazat de fapt pe un roman de Solomon Spaulding). Volumul conţine material autobiografic şi subiectul este specific comunităţii în care fusese crescut Smith. Un specialist în

domeniu a descris-o drept „captând întrega doctrină protestantă, atingând practic orice convingere controversată a epocii respective”.

Înainte de a o publica, Smith fondase Biserica lui Iisus Hristos a Sfinţilor din Zilele cele din Urmă pe 6 aprilie 1830, la Fayette, Seneca County, New York. Membrii făceau parte în totalitate din rudele, vecinii şi prietenii lui Smith, până pe 14 noiembrie 1830, când Sidney Rigdon, primul venit din afară, a fost botezat. Biserica a devenit o societate cooperatistă, condusă de o oligarhie ecleziastică. Rigdon era purtătorul de cuvânt oficial al bisericii şi al lui Smith.

În 1831, Smith şi-a dus turma în Kirtland, Ohio, unde Rigdon avea o biserică. Şapte ani mai târziu, pe 12 ianuarie 1838, Rigdon şi Smith au fugit din calea autorităţilor, din cauza unei neînţelegeri bancare, ajungând până în Missouri. În toamna acelui an, cei doi au fost închişi şi condamnaţi la moarte. Au scăpat atunci când un general a refuzat să execute ordinul. Localnicii din Missouri i-au gonit pe mormoni, obligându-i să se retragă într-o parte mai îndepărtată a statului, iar apoi, în 1839, în Commerce, Illinois, pe care Smith l-a redenumit Nauvoo. Comunitatea s-a mărit datorită influxului de convertiţi, atât americani, cât şi europeni.

Odată cu creşterea numărului de membri, mormonii au început să atragă atenţia politicienilor interesaţi de voturi. Smith se desfăta cu rolul său de conducător, bucurându-se de acest statut, de publicitate şi putere. El şi Rigdon s-au certat însă (din cauza sugestiei lui Smith ca fiica lui Rigdon, Nancy, să devină una dintre nevestele sale „spirituale”, adică nelegitime). Pe 15 februarie 1844, Smith şi-a anunţat candidatura la preşedinţia SUA, cu Rigdon în calitate de tovarăş de partid (în ciuda animozităţii dintre ei). Totuşi, megalomania sa i-a făcut nepopulari pe mormoni, iar nepopularitatea lor s-a accentuat când s-a descoperit că discipolii săi practicau poligamia. Acest lucru a produs o schismă în sânul bisericii.

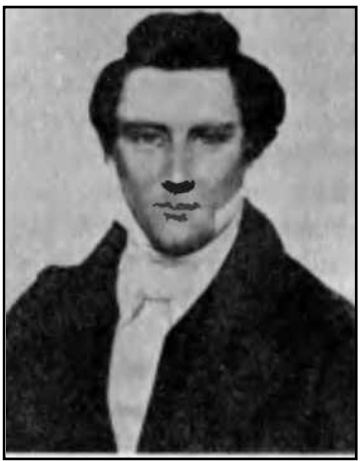

Pe 7 iunie 1844, prima şi singura ediţie a publicaţiei *Nauvoo Expositor,* tipărită de William Law, un canadian convertit, conţinea un atac al

lui Law la adresa lui Smith. „Căutăm cu onestitate să distrugem principiile viciate ale lui Joseph Smith şi ale celor care practică aceleaşi ticăloşii şi abuzuri sexuale”, începea articolul. Motivul atacului erau avansurile făcute de Smith doamnei Law. Trei zile mai târziu, Smith a ordonat distrugerea preselor tipografice ale lui Law. Ordinul s-a executat fără incidente, dar pe 12 iunie, Charles A. Foster, coeditorul publicaţiei *Expositor,* a reclamat că fusese deteriorată şi clădirea în care se afla presa. Nu era adevărat, dar unii susţineau că Smith viola libertatea presei. Au fost făcute ameninţări la adresa lui. S-au emis procuri din afara localităţii Nauvoo pe baza unui *habeas corpus.* La 18 iunie, Smith a declarat legea marțială.

Ca mulţi fondatori de religii, Joseph Smith a fost o figura controversată, stârnind ură şi dragoste deopotrivă.

Thomas Ford, guvernatorul statului Illinois, a sugerat un proces în Carthage, cu un juriu lipsit în totalitate de mormoni. Smith a intenţionat la început să fugă, dar s-a răzgândit. A declarat: „Dacă viata mea nu are valoare pentru prietenii mei, atunci nu are nici pentru mine. Merg ca mielul la tăiere, dar sunt senin ca o dimineaţă de vară. Nu vreau să-l supăr pe Dumnezeu sau pe oameni. Voi pieri nevinovat şi se va spune despre mine – a fost ucis cu sânge-rece.”

A fost arestat pe 25 iunie, împreună cu fratele său, Hyrum, alţi cincisprezece membri din consiliul oraşului şi câţiva prieteni, fiind acuzaţi la început de revoltă. Joseph şi Hyrum au fost acuzaţi apoi de trădarea statului Illinois, prin declararea legii marţiale în Nauvoo. Cei din consiliu au fost eliberaţi pe cauţiune contra sumei de 5 000 de dolari, dar fraţii Smith au rămas arestaţi, sub acuzaţia de trădare.

Data şi locul asasinării

27 iunie 1844, în Carthage, Hancock County, Illinois, SUA.

Evenimentul

Smith a fost plasat într-o celulă spaţioasă de la etajul închisorii din Carthage. După-amiaza târziu, pe când bea vin cu fratele său, Hyrum, şi cu câţiva prieteni, a auzit apropiindu-se o mulţime furioasă. Înarmat cu un pistol cu şase gloanţe, care-i fusese adus pe ascuns, Smith şi-a aşteptat soarta. Mulţimea a dărâmă uşa celulei şi l-a împuşcat pe Hyrum în faţă.

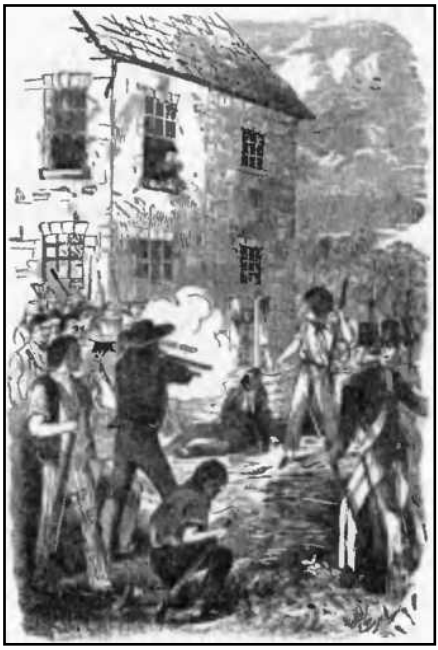

„Sunt un om mort!" a strigat el, prăbuşindu-se la podea, unde a mai fost împuşcat de cinci ori.

Smith a fost împuşcat pe când sărea de la geamul închisorii, dar, pentru a se asigura ca a murit, mulţimea a continuat să tragă asupra lui.

Prietenii lui Smith, dr. Willard Richards şi John Taylor au încercat să riposteze. Taylor a fost împuşcat de patru ori, dar a supravieţuit, căci un glonţ i s-a oprit în ceasul pe care-l avea în buzunar (acele s-au oprit la 17:46). Richards a scăpat nevătămat, întrucât fusese împins în spatele uşii, când aceasta fusese deschisă forţat. Abandonând lupta, Smith a sărit pe fereastra închisorii, sub o ploaie de gloanţe venite atât din interior, cât şi de jos. A murit înainte să atingă pământul. Ca să fie sigură că murise, mulţimea l-a aşezat pe un scaun şi a continuat să tragă. Cineva a încercat să-l decapiteze, dar s-a oprit datorită „intervenţiei divine": a început o furtună cu tunete şi trăsnete.

Asasinii

O mulţime formată din 200 de persoane cu feţele vopsite în negru.

Urmarea

Dacă Smith ar fi trăit, este posibil ca biserica mormonilor să se fi divizat, dar martiriul său a dus la consolidarea credinţei membrilor săi.

La mai puţin de două luni după asasinarea lui Smith, Brigham Young (1801-1877), un zugrav de 43 de ani, a devenit noul conducător al mormonilor. Sub conducerea sa, mormonii s-au deplasat spre vest, între 1846-1847, şi s-au stabilit la Salt Lake City.

ABRAHAM LINCOLN

(1809-1865)

Victima

Al şaisprezecelea şi cel mai înalt preşedinte al SUA, Abraham Lincoln s-a născut pe 12 februarie 1809, pe podeaua murdară a unei cabane cu o singură încăpere, de la ferma Sinking Spring, de 141 hectare, din Nolin Creek, la 5 kilometri sud de Hodgenville, în sud-estul ţinutului Hardin, statul Kentucky. A fost al doilea dintre cei trei copii şi cel mai mare fiu al lui Thomas Lincoln şi al lui Nancy Hanks. În decembrie 1816, familia s-a mutat în Indiana, după ce Thomas Lincoln a început să se confrunte cu dificultăţi financiare. Un an mai târziu, soţia sa a murit. Pe 2 decembrie 1819, Thomas Lincoln s-a căsătorit cu Sarah Bush Johnston, o văduvă cu trei copii.

Abraham Lincoln a fost un autodidact. Cariera sa politică a început în primăvara lui 1832, când a făcut o campanie nereuşită pentru Adunarea Generală a statului Illinois, ca membru al Partidului Whig. Pe 2 mai 1832 a intrat în serviciul militar federal şi a servit sub comanda căpitanului Zachary Taylor în Războiul Şoimului Negru. A părăsit armata pe 10 iulie, iar pe 6 august 1832 ajungea al optulea dintr-un număr de 13 candidaţi. A primit 277 de voturi. A fost singura alegere directă pe care a pierdut-o.

În acelaşi an, a intrat în afaceri cu un magazin general din New Salem. Vindea ceai, cafea, zahăr, sare, pânză albastră de bumbac, muselină maro, pălării de paie şi whisky. Pe 7 mai 1833 a fost numit şeful poştei din New Salem, iar în toamna lui 1833 a început lucrul ca supraveghetor. Pe 4 august 1834 a fost ales în Camera Legislativă şi a început să studieze Dreptul. În decembrie 1834, a devenit deputat în Vandalia, pe atunci capitala statului Illinois. A fost reales în Camera Legislativă pe 1 august 1836, iar în luna următoare, pe 9 septembrie, şi-a luat licenţa în Drept. Pe 1 martie 1837 a fost admis în barou. Şase luni mai târziu, s-a mutat la Springfield, statul Illinois. Pe 5 august 1838 a fost reales în Camera Legislativă. Exact doi ani mai târziu, a fost reales pentru a patra

oară. În decembrie 1840, s-a îmbolnăvit de o depresie care a ţinut trei săptămâni.

Pe 27 august 1842, *Sangamo Journal* a publicat o scrisoare satirică despre conducătorul democrat şi auditor al statului, James Shields. Semnată cu pseudonimul „Rebecca", scrisoarea fusese, în realitate, scrisă de Lincoln, ca o glumă. La scurt timp, a apărut o a doua scrisoare, în care aceasta se oferea să se mărite cu Shields. Când Shields a descoperit că cea de-a doua scrisoare fusese scrisă de viitoarea doamnă Abraham Lincoln, Mary Todd, şi de prietena ei, Julia Jayne, l-a provocat pe Lincoln la duel, dar acesta n-a avut loc. Pe 4 noiembrie 1842, în casa surorii miresei din Springfield, Illinois, Lincoln s-a căsătorit cu Mary. Fiica unui bancher, aceasta se născuse la Lexington, Kentucky, pe 13 decembrie 1818. (Mary era certăreaţă şi instabilă psihic, iar pe 20 mai 1875 a fost închisă într-un sanatoriu psihiatric. A murit pe 16 iulie 1882 la Springfield, în Illinois.) Cuplul a avut patru fii. Lincoln a fost nominalizat pentru Camera Reprezentanţilor pemai 1846 şi a fost ales pe 3 august. Pe 6 decembrie 1847 şi-a ocupat locul în cel de-al treisprezecelea Congres. În ianuarie 1848 a votat un amendament antirăzboi şi mai târziu în acelaşi an şi-a ştirbit reputaţia în creştere cu un discurs necugetat în Cameră. Acuzat de partidele locale, Lincoln s-a hotărât să nu mai candideze pentru prelungirea mandatului. Din august până în noiembrie 1848 a făcut campanie pentru vechiul său coleg de armată, Zachary Taylor, care a reuşit în alegerile pentru preşedinţie. Revenind de pe teritoriul Oregonului, Lincoln s-a întors la Springfield şi a renunţat la politică pentru câţiva ani, câştigându-şi existenţa ca avocat. A fost implicat în peste 5 100 de cazuri numai în Illinois, în timpul celor 23 de ani de avocatură. Lincoln şi partenerii săi au apărut în faţa Curţii Supreme a statului Illinois de peste 400 de ori. În mai 1849 a primit un brevet de invenţie (singurul preşedinte care a făcut asta) pentru „o metodă îmbunătăţită de a ridica vasele peste bancurile de nisip" prin intermediul „camerelor plutitoare ajustabile".

În ciuda succesului carierei sale de avocat, Lincoln nu se simţea satisfăcut profesional, prin urmare s-a hotărât să se întoarcă la politică. Pe 7 noiembrie 1854 a fost ales pentru a cincea oară în Camera Legislativă, dar şi-a dat demisia imediat pentru a candida la Senat. Pe 8 februarie 1855 a pierdut în faţa lui Lyman Trumbull (Trumbull era căsătorit cu Julia Jayne, coautoare la cea de-a doua scrisoare către James Shields.) În anul următor, a părăsit Partidul Whig şi s-a alăturat Partidului Republican antisclavagist. Pe 17 iunie 1856 a fost favorit la nominalizarea vicepreşedintelui de la prima Convenţie Republicană, dar a pierdut în faţa lui William L. Dayton. Pe 16 iunie 1858 a fost nominalizat pentru Senat la Convenţia Republicană din Springfield. Discursul său de acceptare a devenit cunoscut ca „Discursul casei dezbinate”.

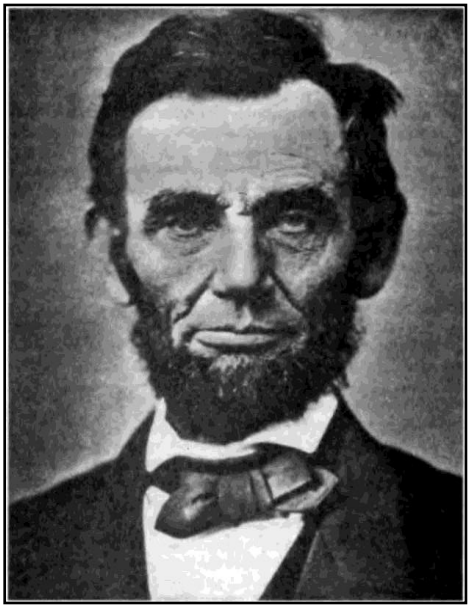

Potrivit legendei, Lincoln şi-a lăsat barbă în urma unei scrisori primite de la Grace Bedell, în care aceasta îl sfatuia sa-şi schimbe înfăţişarea. Cu toate acestea, unii susţin că ar fi fost o simpla strategie politică.

Nu era prima dată când utiliza expresia – o folosise într-o circulară de campanie a Partidului Whig pe 4 martie 1843. Lincoln a citat din Biblie: „Şi dacă o casă se va dezbina în sine, casa aceea nu va mai putea să se ţină” (Marcu 3:25). „Cred că acest guvern nu poate să îndure la nesfârşit pe de o parte sclavia şi pe de altă parte libertatea. Nu mă aştept ca Uniunea să se dizolve – nu mă aştept să cadă casa – dar mă aştept să nu mai fie divizată. Va deveni fie un lucru, fie celălalt.”

Senatorul democrat Stephen A. Douglas, unul dintre cei mai puternici oameni din Senat, l-a părăsit pe preşedintele James Buchanan în 1857 şi 1858, iar Lincoln l-a înfruntat pentru scaunul său din Senat. Pe 24 iulie 1858, Lincoln l-a provocat pe Douglas la o serie de dezbateri care au avut loc între 21 august şi 15 octombrie 1858. În cadrul ultimei dezbateri,

Lincoln a redus disputa la chestiunea morală a sclaviei. Douglas a declarat: „Dacă doriţi cetăţenie pentru negri… dacă doriţi ca ei să voteze ca egali ai voştri… atunci sprijiniţi-i pe domnul Lincoln şi Partidul Republican. Negru, care vor cetăţenie pentru negri."

Lincoln ajungând la Capitoliu, pentru inaugurarea sa din 4 martie 1861

Contestaţiile verbale l-au adus pe Lincoln în atenţia unui public mai larg, dar pe 5 ianuarie 1859, Douglas a fost cel care a câştigat.

În aprilie 1859, Lincoln spunea că nu era „potrivit pentru preşedinţie", o părere pe care o bună parte din populaţie nu o împărtăşea.

Pe 18 mai 1860, după al treilea balotaj, a devenit primul republican nominalizat pentru preşedinţie. Lincoln nu şi-a pierdut capul şi a oferit discursuri foarte bune. Campania s-a ţinut la nivel local, dar nimeni nu s-a dus în statele din sud. Însă suporterii lui Lincoln afirmau că, în cadrul alegerii sale, secesiunea statelor din sud nu era inevitabilă.

În octombrie 1860 a început să-şi lase barba să crească, pentru a fi mai uşor de recunoscut. Pe 6 noiembrie 1860, a fost ales primul preşedinte republican, învingându-i pe democratul Stephen A. Douglas, pe John C. Breckinridge din cadrul Partidului Democrat din sud şi pe John Bell de la noul Partid Unional Constituţional. Alegerile au fost câştigate în totalitate pe baza suportului regiunilor din nord. Lincoln n-a fost nici măcar la balotaj în nouă state sudice şi a câştigat doar două dintre cele 996 de comitate din alte state sudice. A câştigat 180 de voturi ale Colegiului Electoral şi 18 state. După alegerea sa victorioasă, devenea evident că statele sudice se pregăteau de secesiunea de cele nordice. Carolina de Sud a fost prima care a făcut-o, urmată de alte şase state sudice. Delaware, Maryland, Virginia, Carolina de Nord, Tennessee,

Kentucky, Missouri şi Arkansas au decis să rămână în Uniune. Cele şapte state ale Confederaţiei au făcut secesiunea înainte ca Lincoln să-şi ocupe funcţia, declarându-se o naţiune cu totul nouă, Confederaţia Statelor Americane.

Lincoln adresându-se trupelor, în timpul Războiului Civil.

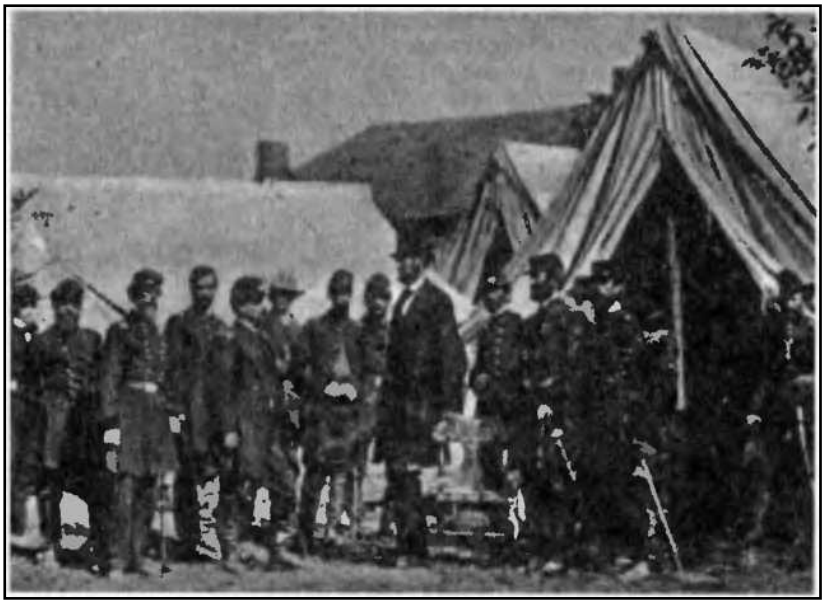

Pe 11 februarie 1861, Lincoln a plecat din Springfield spre Casa Albă. Fusese urzit un complot pentru uciderea lui. Lovitura trebuia să aibă loc pe 23 februarie, pe când trenul său oprea la Calvert Street Depot, în Baltimore, Maryland. O diversiune trebuia să ţină poliţia departe, în timp ce un asasin trebuia să-l ucidă pe preşedintele ales. Allan Pinkerton, desemnat să-l protejeze pe Lincoln, a descoperit complotul şi a zădărnicit tentativa.

Lincoln a sosit la Washington cu nouă zile înainte de inaugurarea sa de pe 4 martie 1861, la porticul estic de la Capitoliu. Preşedintele anterior, James Buchanan, i-a spus: „Dacă eşti la fel de fericit, domnule, să intri în casa aceasta, precum sunt eu că o părăsesc şi mă întorc la domiciliul meu, atunci eşti cel mai fericit om de pe pământ.” În discursul său de inaugurare, Lincoln a declarat că nu avea nici un drept legal să intervină în problema sclaviei şi nici nu avea de gând să o facă. Un mare

contingent de armată îl apăra pe preşedintele ales şi era gata să înăbuşe orice revoltă a confederaţilor.

Lincoln credea în Constituţie şi nu a făcut nici o mişcare împotriva statelor sudice secesioniste. Pe 12 aprilie 1861, clădirea Uniunii de la Fort Sumter a fost atacată şi localnicii s-au predat la ora 19:00, în aceeaşi zi. Începuse Războiul Civil American. Pe 15 aprilie, preşedintele le-a cerut guvernatorilor de state să trimită o miliţie de 75 000 de oameni pentru recucerirea forturilor, protejarea capitalei şi „păstrarea Uniunii". Pe 17 aprilie, Virginia s-a rupt de Uniune, împreună cu Arkansas (5 mai). Carolina de Nord a făcut secesiunea pe 20 mai, iar Tennessee pe 8 iunie, fiind ultimul stat care s-a alăturat Confederaţiei.

Pe 19 aprilie, Lincoln a ordonat blocarea porturilor secesioniste. Pe 3 mai, a cerut ca 42 000 de voluntari să se alăture armatei, iar 18 000, marinei. Pe 10 mai, a declarat legea marţială. Pe 29 iunie, a decis atacarea cartierului general al confederaţilor, de la Manassas. Prima bătălie, de la Bull Run, Manassas Junction, Virginia, a avut loc pe 21 iulie şi a dus la victoria Confederaţiei. Pe 6 aprilie 1862 a început bătălia de la Shiloh, care s-a încheiat a doua zi cu izbânda Uniunii. De câteva ori în timpul războiului, Lincoln a spus răspicat că nu se luptau pentru abolirea sclaviei, ci pentru salvarea Uniunii. Pe 22 august 1862 scria: „Aş vrea să salvez Uniunea. Aş vrea s-o salvez pe cea mai scurtă cale constituţională. Cu cât mai repede poate fi restaurată autoritatea naţională, cu atât mai repede Uniunea va fi ceea ce a fost odată... Obiectivul meu principal în această luptă este salvarea Uniunii şi salvarea sau distrugerea sclaviei. Dacă aş putea salva Uniunea fără să eliberez vreun sclav, aş face-o, şi dacă aş putea-o salva eliberând toţi sclavii, iar aş face-o. Dacă aş salva-o eliberându-i pe unii şi lăsându-i pe alţii singuri, aş face şi asta." Eliberarea sclavilor era o politică economică pentru subminarea bazelor de putere ale stăpânilor de sclavi, oponenţii săi.

Pe 17 septembrie 1862, bătălia de la Antietam s-a dus în nordul orăşelului Sharpsburg, din Maryland. A început în zori şi s-a încheiat la căderea nopţii. A fost cea mai sângeroasă din timpul războiului, soldându-se cu peste 22 000 de răniţi. Cinci zile mai târziu, Lincoln a

conceput Proclamaţia preliminară de Emancipare, ce nu elibera nici un sclav cu excepţia celor din armata Uniunii, motiv pentru care nu a atras prea mult atenţia confederaţilor.

Lincoln considera că preşedinţia era menită doar a promulga legile Congresului şi a se opune prin veto celor care îi afectau eforturile de război. A semnat Legea Fermelor pe 20 mai 1862, disponibilizând 65 de hectare din pământul guvernamental din vest pentru fiecare adult cap de familie, pentru sume între 26 şi 34 de dolari, legea Colegiilor Morrill Land-Grant, pe 2 iulie 1862, care-l recompensa pe fiecare senator loial cu 12 140 de hectare şi stabilea universităţi agricole în fiecare stat, Legea Căii Ferate spre Pacific, pe 1 iulie 1862, şi Legile Naţionale ale Băncilor, din 1863, 1864 şi 1865.

Pe 17 octombrie 1863, Lincoln a cerut 300 000 de voluntari pe durata conflictului, iar mai apoi, pe 1 februarie 1864, a mai solicitat încă o jumătate de milion. Pe 19 noiembrie 1863 a ţinut discursul de la Gettysburg, în cadrul ceremoniei de sfinţirea Cimitirului Naţional al Soldaţilor. Spunea:

Acum optzeci şi şapte de ani, înaintaşii noştri au adus pe acest continent o naţiune nouă, concepută în libertate şi dedicată ideii că toţi oamenii se nasc egali. Acum ne aflăm într-un mare război civil, care pune la încercare rezistenţa acelei naţiuni. Ne-am întâlnit pe marele câmp de luptă al acelui război. Am venit să consacrăm o parte din acel câmp ca loc final de odihnă al celor care şi-au dat vieţile pentru ca naţiunea aceea să dăinuie. Şi asta trebuie să facem. Vitejii care trăiesc sau au murit, care s-au luptat aici au consacrat acest pământ, iar noi nu putem schimba lucrul acesta. Lumea nu va ţine seama, ba chiar va uita peste o vreme ceea ce am spus noi aici, însă faptele lor nu vor fi uitate niciodată. Noi, cei vii, trebuie să ne dedicăm muncii lor neterminate, pe care, cu nobleţe, au dus-o atât de departe. Trebuie să ne dedicăm măreţei sarcini care ne-a rămas de îndeplinit. De la aceşti onoraţi martiri să învăţăm devotamentul înalt pentru acea cauză pentru care şi-au dat întreaga măsură a devotamentului lor – pentru a ne asigura că nu au pierit degeaba – ca naţiunea aceasta, cu ajutorul lui Dumnezeu, să

zămislească iar libertatea şi ca guvernul acestor oameni, făcut din oameni, pentru oameni, să nu piară de pe pământ.

Pe 9 martie 1864, Lincoln l-a promovat pe Ulysses S. Grant la gradul de general-locotenent, cel mai înalt rang din armată. Pe 7 iunie 1864, la Front Street Theatre din Baltimore, Maryland, Lincoln a obţinut al doilea mandat prezidenţial. Andrew Johnson din Tennessee a fost numit vicepreşedinte, după ce Lincoln l-a înlăturat de la putere pe vicepreşedintele său, Hannibal Hamlin. La 8 noiembrie 1864, Lincoln a fost reales, în ciuda temerilor fără fundament, legate de o posibilă înfrângere.

Andrew Johnson, care a fost ales preşedinte după moartea lui Lincoln, a fugit de acasă la 16 ani şi a fost croitor înainte de a-şi descoperi vocaţia în politică. A devenit consilier orăşenesc la 20 de ani şi maior doi ani mai târziu.

A câştigat 212 de voturi ale Colegiului Electoral şi 22 de state. Generalul democrat George B. McClellan a câştigat doar trei state şi 21 de voturi ale Colegiului Electoral. Pe 4 martie 1865, Lincoln a fost sărbătorit încă o dată la porticul de est al Capitoliului. Într-o fotografie imortalizată la inaugurare, se pot vedea John Wilkes Booth, David Herold, Lewis Powell, George Atzerodt, John Surratt şi Edmund Spangler, care aveau să joace un rol important în viaţa (şi moartea) lui Lincoln, în luna următoare.

O săptămână mai târziu, preşedintele anunţa că dezertorii din armată aveau 60 de zile să se întoarcă dacă nu doreau să-şi piardă cetăţenia. Pe 9 aprilie 1865, Războiul Civil se încheia, odată cu predarea generalului Robert E. Lee, de la Appomattox Court House, din Virginia.

Data şi locul asasinării

aprilie, Teatrul Ford, 10th Street, nr. 511, NW Washington DC, SUA

Evenimentul

În septembrie 1864, împreună cu conspiratorii Samuel Bland Arnold, Michael O'Laughlen, George Andreas Atzerodt, David Edgar Herold, Lewis Thornton Powell (Lewis Paine) şi John Harrison Surratt jr., actorul John Wilkes Booth a plănuit să-l răpească pe Lincoln pentru negocierea unui schimb pentru prizonierii confederaţi de război. Conspiratorii s-au întâlnit la o petrecere dată de Mary Surratt, mama, rămasă văduvă, a lui John. Unul dintre rezidenţi, Louis J. Weichmann, a fost la rândul său suspectat de participare la tentativa de răpire.

Pe 4 martie 1865, Booth a luat parte la cea de-a doua inaugurare a lui Lincoln, ca invitat al logodnicei sale secrete, Lucy Hale, fiica lui John P. Hale, ambasadorul SUA în Spania, la vremea aceea. La două săptămâni de la inaugurare, pe 17 martie 1865, Booth a descoperit că preşedintele avea să fie spectator la piesa *Apele tăcute sunt adânci,* jucată la spitalul militar din Campbell. Banda s-a ascuns de-a lungul drumului care ducea la spital, dar planul lor a eşuat deoarece Lincoln nu s-a prezentat. Preşedintele a ţinut în schimb un discurs la hotelul Naţional din capitală unde, în mod ironic, locuia Booth.

Pe 11 aprilie 1865, Lincoln a ţinut ultimul său discurs public. A vorbit în faţa Casei Albe, militând pentru eliberarea negrilor.

Acest lucru l-a înfuriat atât de tare pe Booth, încât s-a răzgândit în privinţa răpirii lui Lincoln şi s-a decis să-l ucidă.

Preşedintele, doamna Lincoln şi maiorul Henry R. Rathbone împreună cu logodnica sa, Clara Harris, aveau să vizioneze piesa *Vărul nostru american* cu Laura Keene în rol principal, la teatrul Ford, în Vinerea Bună din 1865. Booth şi-a informat colegii conspiratori că intenţiona să-l ucidă pe Lincoln şi i-a desemnat pe câţiva dintre ei să-l omoare pe vicepreşedinte, Andrew Johnson, şi pe secretarul de stat, William H. Seward.

Herold şi Powell au primit sarcina de a-l ucide pe Seward, care zăcea la pat în casa lui din Lafayette Park, în Washington, după ce suferise un accident de trăsură. Powell era înarmat cu un revolver Whitney 1858 şi cu un cuţit uriaş din argint. Cei doi au ajuns acasă la Seward după 22:00, iar William Bell, valetul lui Seward, a răspuns la uşă. Powell i-a spus că

aducea medicamente din partea doctorului Verdi şi că trebuia să-i arate lui Seward dozele exacte. Powell a ajuns în dormitorul lui Seward de la etajul trei, unde s-a întâlnit cu fiul acestuia şi asistentul secretarului de stat, Frederick. I-a spus fiului său aceeaşi poveste, dar Frederick Seward nu s-a lăsat păcălit şi a răspuns că tatăl său dormea. Fanny, sora lui Frederick Seward, a deschis uşa şi a zis: „Fred, tata nu doarme."

Powell şi-a scos arma şi i-a pus-o lui Frederick la tâmplă. A tras, dar arma nu s-a descărcat, aşa că a fost nevoit să-l lovească pe secretarul de stat cu ea până ce acesta s-a prăbuşit la pământ. Powell a alergat în camera lui William Seward şi l-a înjunghiat de mai multe ori. Viaţa lui Seward a fost salvată de dispozitivul de metal pe care-l purta la gât. Alt fiu al său, Augustus, şi sergentul Robinson l-au scos de acolo pe Powell, deşi atât ei doi, cât şi Fanny, au suferit mai multe răni de cuţit. Herold, care aştepta afară, a auzit ţipetele fetei şi a fugit. Pe când Powell cobora scările în viteză spre uşa din faţă, un poştaş, Emerick Hansell, a sosit cu o telegramă pentru Seward. A fost înjunghiat la rândul lui de Powell, care a sărit pe calul lăsat de Herold în apropiere.

George Atzerodt a primit sarcina de a-l ucide pe vicepreşedintele Andrew Johnson la 22:15. Pe 14 aprilie 1865, Atzerodt s-a cazat în camera 126 de la Kirkwood House Hotel din Washington, chiar lângă suita vicepreşedintelui. După ce s-a spălat şi s-a schimbat, a coborât la bar, unde l-a întrebat pe barman despre itinerarul şi mişcările vicepreşedintelui Johnson. Atzerodt s-a gândit la ceea ce avea să facă, apoi s-a ridicat de pe scaunul său de la bar şi a părăsit hotelul. Booth se temuse că George nu avea să dea dovadă de curajul necesar pentru a îndeplini planul şi pe drumul său către teatrul Ford, Booth s-a oprit la casa vicepreşedintelui şi a lăsat un bileţel: „Nu vreau să vă deranjez. Sunteţi acasă? J. Wilkes Booth."

S-a povestit că în zilele dinaintea asasinatului, preşedintele Lincoln a avut vise repetate despre moartea sa. Garda sa de corp, Ward Hill Lamon, îşi aminteşte că Lincoln spusese:

Acum vreo zece zile, am venit acasă târziu. Aşteptasem depeşe importante de pe front. N-am stat mult în pat şi am adormit, căci eram obosit. Curând, am început să visez. În jurul meu era o tăcere

ca de moarte. Apoi am auzit plânsete, de parcă mai mulţi oameni se lamentau. Cred că am părăsit patul şi am coborât pe scări. Acolo, liniştea a fost întreruptă de acelaşi plânset, dar nu puteam vedea pe nimeni. Am trecut dintr-o cameră în cealaltă. Nu se vedea nimeni, însă mi-au atras atenţia aceleaşi lamentări. Am văzut lumină în toate încăperile. Am recunoscut fiecare obiect. Dar unde erau oamenii care se văitau de li se rupea inima? M-am alarmat.

Ce sens aveau toate acestea? Decis să aflu cauza acestei stări de lucruri atât de misterioase şi şocante, am continuat să merg până ce am ajuns în Camera de Est, unde am intrat.

Acolo am dat peste o surpriză neplăcută. Înaintea mea se afla un catafalc pe care se odihnea un trup îmbrăcat în haine de înmormântare. Era păzit de soldaţi. Mai mulţi oameni se uitau cu tristeţe la cadavru, a cărui faţă era acoperită, iar alţii plângeau. „Cine a murit în Casa Albă?" l-am întrebat pe un soldat. „Preşedintele", mi-a răspuns el. „A fost asasinat."

Apoi s-au auzit planşete dinspre mulţime şi m-am trezit din vis. N-am mai dormit în acea noapte şi, deşi a fost doar un vis, m-a tulburat foarte mult.

Trebuie notat că Lincoln nu credea că visul se referea la moartea sa, ci a unui alt preşedinte, necunoscut.

Preşedintele şi doamna Lincoln au sosit la teatru la ceasurile 21:00 şi au fost conduşi în loja prezidenţială (numărul 7), împreună cu Rathbone şi Harris. Lincoln era aşezat într-un balansoar din stânga lojei. Pe la aceeaşi oră a sosit Booth prin spatele teatrului, pe la uşa care dădea în culise. S-a furişat printr-un culoar strâmt dintre loja lui Lincoln şi balconul teatrului, apoi a baricadat uşa. Între timp, garda de corp, John F. Parker, plecase pentru a vedea mai bine piesa, deşi unii cred că îşi abandonase postul ca să bea ceva. Preşedintele şi doamna Lincoln se ţineau de mână, în timp ce se uitau la piesă. Mary Lincoln i-a şoptit soţului ei:

— Ce o să creadă domnişoara Harris văzându-mă cum te ţin?

— N-o să creadă nimic, i-a răspuns Lincoln.

John Wilkes Booth a aşteptat cel mai zgomotos hohot de râs din piesă, care să acopere zgomotul împuşcăturii. Preşedintele a fost împuşcat în ceafă.

Booth aştepta cel mai zgomotos hohot de râs din reprezentaţie pentru a-l împuşca pe preşedinte. Cateva clipe mai târziu, a intrat fără zgomot în lojă şi, în timp ce hohotele de râs răsunau în sală, l-a împuşcat pe Lincoln în ceafă, cu un Deringer, calibrul 44. Maiorul Rathbone a încercat să-l împiedice pe asasin să fugă, dar a fost înjunghiat în braţ. Booth s-a urcat pe parapet, încercând să sară, dar a fost apucat de maior, pe care l-a înjunghiat din nou. Când Booth a sărit, pintenul i s-a prins în steagul trezoreriei şi, căzând, şi-a rupt piciorul stâng. A strigat:

— *Sic semper tyrannis!*

A reuşit să plece şchiopătând. Cuvintele sale înseamnă „Aşa li se întâmplă mereu tiranilor" şi sunt motto-ul statului Virginia. În ciuda eforturilor mulţimii, el a reuşit să scape. S-a strigat după un doctor şi a răspuns un chirurg militar, Charles Leale. El a oprit sângerarea, dar se părea că Lincoln nu avea să supravieţuiască. Preşedintele, care fusese rănit mortal, a fost dus la casa William Petersen de pe 10th Street, numărul 516. Doctorii, inclusiv generalul-chirurg din armata SUA, Joseph K. Barnes, de la Muzeul Medical al Armatei, l-au îngrijit pe Lincoln, dar nu s-a putut face nimic. Lincoln nu şi-a mai revenit şi a fost declarat mort la 19:20, a doua zi. Avea 56 de ani.

Asasinul

John Wilkes Booth era al nouălea copil al unei familii de actori. S-a născut pe 10 mai 1838, într-o cabană spaţioasă de la ferma tatălui său, Junius, de lângă Bel Air, Maryland. A fost botezat după politicianul englez John Wilkes. Era un rebel, fugea adesea de acasă şi mulţi presupun că a suferit de boala tatălui său. Ferma părinţilor săi era un sanctuar pentru tot felul de animale şi, nu de puţine ori, Junius a desfăşurat ceremoniale de înmormântare pentru prietenii săi patrupezi, decedaţi. Dragostea sa pentru animale nu era împărtăşită de John Wilkes Booth, care ura pisicile şi le omora pe cele care-i intrau pe proprietate.

A urmat tradiţia familiei, făcându-şi debutul în actorie la 17 ani, la teatrul St. Charles din Baltimore, în rolul Richmond din *Henric al VI-lea* de Shakespeare, partea a III-a. În 1860, cariera sa a luat avânt şi a avut parte de succes pe scenă. Faima i-a permis să se bucure de atenţia multor doamne. Cu toate acestea, în mai 1861, la Madison, Indiana, o admiratoare l-a înjunghiat şi şi-a luat la rândul ei viaţa, după ce a descoperit că n-o iubea. Războiul Civil American l-a separat pe Booth de familia sa – el a sprijinit Sudul, în credinţa că sclavia reprezenta „una dintre cele mai mari binecuvântări pe care le-a dat Dumnezeu unei naţiuni favorizate”. Cu doi ani mai devreme, Booth făcuse parte din miliţia care-l executase pe abolţionistul John Brown. Booth nu s-a înrolat în armata confederată. Se crede că din pricina unei promisiuni făcute mamei sale, dar îndeosebi pentru că nu voia să fie un simplu soldat.

Urmarea

Curând după aceea, a început vânătoarea asasinului, organizată de secretarul de război Edwin Stanton. Booth s-a întâlnit cu Herold şi au mers să ia armele şi mâncarea pe care le ascunseseră la Surattsville. Apoi s-au dus acasă la doctorul Samuel Alexander Mudd, o cunoştinţă de-a lui Booth. Mudd i-a pus piciorul lui Booth în aţele. Respectarea jurământului hipocratic n-a avut niciodată rezultate mai nefericite. După ce că a făcut închisoare pentru rolul jucat de el, numele lui Mudd a rămas imortalizat în expresia *his name is mud*[1]. Conspiratorii au petrecut o zi acasă la Mudd înainte de a plăti un localnic să-i ducă la Samuel Cox,

[1] Joc de cuvinte. În traducere liberă: numele lui nu face doi bani (n. Tr.).

apoi la Thomas A. Jones, care i-a ascuns pe fugari într-o mlaştină de lângă casa lui, timp de şase zile şi cinci nopţi, până ce au putut să scape traversând Potomacul. Pe 23 aprilie au trecut râul, iar pe 24 aprilie au trecut Rappahannockul şi au călătorit spre hambarul lui Richard J.H. Carrett. Pe 26 aprilie, soldaţii i-au găsit închişi în hambar. Li s-a strigat să se predea. Herold s-a predat, dar Booth a refuzat să iasă. Soldaţii au dat foc hambarului, iar sergentul Boston Corbett, un maniac religios, s-a apropiat şi l-a împuşcat pe Booth în gât, în ciuda ordinelor de a nu deschide focul. Booth a fost dus la porticul de la casa lui Garrett şi a zăcut acolo până la şapte seara, când a murit. Ultimele sale cuvinte au fost: „Spuneţi-i mamei că am murit pentru ţara mea."

Nu după mult timp, au fost prinşi „ceilalţi conspiratori" şi judecaţi de un tribunal militar condus de generalul-maior David Hunter. Au fost acuzaţi că ar fi conspirat cu Jefferson Davis, preşedintele Statelor Confederate ale Americii şi oficiali confederaţi din Canada pentru a-l ucide pe preşedintele american, deşi Davis a denunţat explicit complotul privind asasinarea, crezând că ar aduce dezavantaje Sudului şi ar face din Lincoln un martir. Mulţi au crezut că acuzaţii aveau să fie judecaţi de un tribunal civil. Procesul a durat şapte săptămâni, de pe 10 mai până pe 29 iunie 1865, fiind aduşi 366 de martori – mulţi irelevanţi – pentru a depune mărturie. Pe 5 iulie, toţi acuzaţii au fost găsiţi vinovaţi: Mary Surratt, Lewis Powell, David Herold şi George Atzerodt au fost condamnaţi la moarte prin spânzurare şi executaţi pe 7 iulie la Penitenciarul Vechiului Arsenal. Mary Surratt a fost prima femeie spânzurată de guvernul SUA. Samuel Mudd, Samuel Arnold şi Michael O'Laughlen au primit închisoare pe viaţă. Edmund Spangler, care se ocupa de decoruri la teatrul Ford, a fost condamnat la şase ani de închisoare.

Michael O'Laughlen a murit în temniţă, de friguri galbene, pe 23 septembrie 1867. Preşedintele Johnson i-a amnistiat pe Mudd, Arnold şi Spangler pe 4 martie 1869. John Surratt a rămas ascuns în Canada, apoi a plecat în Europa şi s-a întors în America în decembrie 1866. Procesul său a început pe 10 iunie 1867 şi s-a încheiat pe 10 august 1867, cu votul juraţilor, opt contra patru, pentru achitare. În ciuda acestui verdict, Surratt a rămas în închisoare până pe iunie 1868, când a ieşit pe

cauţiune. A devenit profesor şi a murit de pneumonie pe 21 aprilie 1916, într-o vineri, la ceasurile 21:00.

Cadavrul lui Abraham Lincoln a fost dus la Casa Albă, unde a fost plasat în Camera de Răsărit. Cortegiul funerar, alcătuit din 300 de persoane, a călătorit 2 662 de kilometri până în Illinois, începând din 19 aprilie. A purtat, de asemenea, şi coşciugul fiului său, William Lincoln.

Preşedintele a fost îngropat la cimitirul Oak Ridge din Pringfield, Illinois. Mormântul său măsoară 54 de metri înălţime. În 1901, Robert Lincoln a exhumat cadavrul tatălui său şi l-a reîngropat sub câţiva metri de beton, pentru a-l proteja de jefuitorii de morminte.

Andrew Johnson a devenit preşedinte pe 15 aprilie 1865, când a avut loc festivitatea de inaugurare, la hotelul Kirkwood House. Avea 58 de ani. Pe 21 decembrie 1865, a semnat o lege pentru plata a 25 000 de dolari către doamna Lincoln, pentru cheltuielile funerare.

În 1867, Congresul s-a opus prin veto la propriul veto al preşedintelui Johnson, în privinţa legii care interzicea preşedintelui să concedieze anumiţi funcţionari publici fără a primi înainte consimţământul Senatului. În februarie 1868, Johnson l-a concediat pe Edwin Stanton din funcţia de secretar de război, din cauză că acesta îl subminase. Pe 24 februarie Camera Reprezentanţilor a votat cu 126 contra 47 blamul preşedintelui Johnson pentru „crime de nivel înalt şi comportament necorespunzător”. Preşedintele a solicitat 40 de zile pentru a-şi pregăti apărarea, dar i s-au acordat numai 10. Camera a pus la dosar 11 articole pentru discreditarea lui Johnson. Senatul a votat de trei ori condamnarea lui Johnson, cu 35 contra 19, doar cu unul mai puţin decât marja necesară de două treimi. Johnson a „supravieţuit” mulţumită curajului celor şapte senatori republicani care au votat alături de democraţi.

William Seward şi-a revenit de pe urma rănilor şi a continuat să lucreze ca secretar de stat. Pe 30 martie 1867 a semnat înţelegerea pentru cumpărarea statului Alaska de la Rusia, pentru suma de 72 milioane de dolari. Criticii au denumit acest act „Nebunia lui Seward”, dar Alaska avea să valoreze peste 750 milioane de dolari pentru resursele ei în aur, petrol, cherestea, minerale şi peşte.

WILLIAM McKinley

(1843-1901)

Victima

William McKinley Jr. (a renunţat la „Jr.” după moartea tatălui său), cel de-al 25-lea preşedinte al Statelor Unite, s-a născut la Niles, Ohio, fiind cel de-al treilea fiu şi al şaptelea copil dintre cei nouă ai lui William McKinley (1807-1892) şi ai lui Nancy Allison (1809-1897), pe 29 ianuarie 1843. La vârsta de 17 ani, a intrat la Allegheny College din Meadville, Pennsylvania, dar o boală scurtă şi grijile financiare l-au făcut să se retragă după un singur trimestru.

Pe 11 iunie 1861, aproape de începerea Războiului Civil American, s-a înrolat în Regimentul 23 Ohio, ca infanterist voluntar. Unitatea era comandată de Rutherford B. Hayes. William McKinley a fost primul din oraşul său care s-a înrolat. După război a devenit avocat, fiind admis în Baroul din Ohio în 1867. A devenit interesat de politică şi a intrat în Partidul Republican. Pe 25 ianuarie 1871, la First Presbyterian Church din Canton, s-a căsătorit cu Ida Saxton (născută în Canton, pe 8 iunie 1847), fiica lui James Asbury Saxton, un bancher local. Cuplul a avut două fete, dintre care, Ida (născută pe 31 martie 1873) a murit pe 22 august 1873, la vârsta de patru luni, iar cealaltă, Katherine (născută pe ianuarie 1872), s-a stins din viaţă pe 25 iulie 1875, la vârsta de trei ani. Durerea şi o criză de epilepsie au transformat-o pe doamna McKinley într-o invalidă.

Pe 5 octombrie 1876, McKinley a fost ales în Congres, ceea ce a marcat începutul ascensiunii sale spectaculoase. Pe 6 octombrie 1890, Congresul a votat Tariful lui McKinley, legea care a mărit taxa vamală, cu excepţia comerţului pe bază de reciprocitate. De vreme ce măsura nu s-a bucurat de popularitate, la alegerile din 1890, republicanii au fost învinşi, iar McKinley şi-a pierdut locul. A rămas însă foarte influent în interiorul partidului. În octombrie 1891 a fost ales guvernator al statului Ohio. În februarie 1892, Robert L. Walker, un prieten pentru care garantase McKinley, s-a declarat falit şi McKinley s-a trezit înglodat în datorii în

valoare de 130 000 de dolari. Prietenii săi bogaţi l-au sprijinit şi i-au plătit obligaţiile. În toamna lui 1893, acest fiasco i-a adus simpatia electoratului şi a fost reales guvernator.

McKinley a rezistat încercărilor partidului de a-l face să intre în cursa pentru preşedinţie din iunie 1892, când era plin de datorii, dar pe 3 noiembrie 1896 a fost ales preşedinte, avându-l vicepreşedinte pe Garret A. Hobart din New Jersey. McKinley a câştigat 271 de voturi ale Colegiului Electoral şi 23 de state, faţă de William Jennings Bryan, cu 176 de voturi şi învingător în 22 de state. Festivitatea de inaugurare a lui McKinley s-a desfăşurat pe 4 martie 1897. Prima parte a preşedinţiei şi-a petrecut-o călătorind, explicând populaţiei politica sa şi introducând presa la Casa Albă, unde aceasta primea date şi scurte rapoarte zilnice de la secretarul pentru presă.

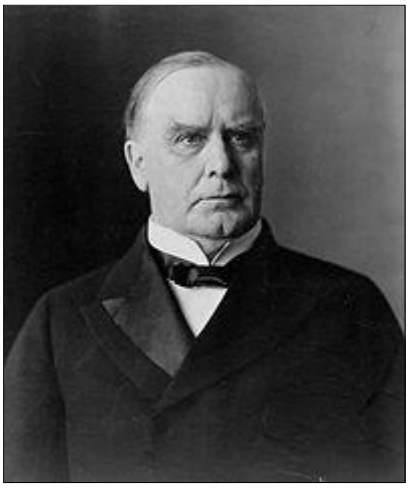

William McKinley a fost cel de-al treilea preşedinte american care a murit asasinat.

Unul dintre cele mai importante evenimente din cursul preşedinţiei lui McKinley a avut loc pe 15 februarie 1898 la 21:00, când nava americană *Maine,* de 6.680 tone, s-a scufundat în portul Havana. Dintre cele 354 de persoane aflate la bord, 262 s-au înecat. Spaniolii au declarat că fusese vorba despre un accident, dar americanii au susţinut că tragedia fusese provocată de o mină. Ancheta solicitată de McKinley s-a încheiat pe 15 martie cu concluzia că *Maine* a explodat în zona portului, dar nu s-a putut stabili cauza accidentului. Nava a fost absolvită de orice „vină din neglijenţă”, dar n-au fost acuzaţi nici spaniolii, nici cubanezii. Unii proprietari de ziare, precum William Randolph Hearst, au afirmat că spaniolii se făcuseră vinovaţi de atrocităţi împotriva Americii şi au folosit scufundarea lui *Maine* ca scuză pentru intensificarea sentimentelor antispaniole din America.

Pe 25 aprilie, Congresul a declarat că starea de război dintre Statele Unite şi Spania existase din 20 aprilie (mai târziu s-a schimbat în 21

aprilie). Prima bătălie s-a dat pe 1 mai în Filipine, iar americanii au învins. Pe 1 iulie, în jur de 15 000 de soldaţi americani, printre care Theodore Roosevelt şi ai săi *Rough Riders* („Călăreţi Duri") au atacat 1 270 de spanioli în bătălia de la El Caney şi cea de la San Huan Hill, de lângă Santiago. Mai bine de 200 de soldaţi americani au fost ucişi şi circa 1 200 răniţi în lupte. Războiul s-a încheiat pe 12 august 1898, iar tratatul de pace s-a semnat la Paris, pe 10 decembrie.

Vicepreşedintele Hobart a murit la 55 de ani, în Paterson, New Jersey, pe 21 noiembrie 1899, ceea ce a dus la numirea lui Theodore Roosevelt. Pe 6 noiembrie 1900, McKinley a fost reales cu 292 de voturi ale Colegiului Electoral, învingând în 28 de state, în faţa lui William Jennings Bryan, care a câştigat 155 de voturi şi 17 state. McKinley a declarat: „Acum sunt preşedintele întregului popor." Exista o convenţie nescrisă ca preşedinţii americani să nu călătorească în străinătate în timpul funcţiei, dar McKinley s-a decis să nu bage în seamă edictul şi a călătorit mult. În vara lui 1901 a făcut un turneu în Statele Unite şi a vizitat Expoziţia panamericană de la Buffalo. Excursia a fost amânată până la începutul lui septembrie, din cauza stării sale de sănătate.

Data şi locul asasinatului

6 septembrie 1901, Templul Muzicii, Expoziţia panamericană, Buffalo, New York, SUA.

Evenimentul

Pe 5 septembrie, de Ziua Preşedintelui, William McKinley a ţinut un discurs la Buffalo, în care a vorbit în favoarea tratatelor de reciprocitate. În public se afla un bărbat pe nume Leon Czolgosz, care s-a înfuriat peste măsură. „Cred că nu-i corect ca un om să se bucure de atâtea ceremonii", avea să declare el mai târziu. A doua zi, un grup vesel de vizitatori ai Expoziţiei panamericane din Buffalo stătea la coadă pentru a-l întâlni pe McKinley, la Templul Muzicii. Czolgocz, cu mâna înfăşurată într-un bandaj fals, a aşteptat răbdător. Când a ajuns în fruntea şirului, la ceasurile 16:07, şi-a scos revolverul Iver Johnson, calibrul 32, şi l-a împuşcat de două ori pe McKinley. Primul glonţ a lovit un nasture şi a ricoşat, dar al doilea i-a pătruns preşedintelui în abdomen, între buric şi

piept, în partea stângă, a trecut peste rinichiul stâng şi s-a înfipt în pancreas. McKinley a încremenit, prăbuşindu-se în braţele ajutoarelor sale. „Nu vă purtaţi urât cu el, băieţi!” a strigat preşedintele când l-a văzut pe Czolgosz atacat. Apoi, McKinley a fost dus la spitalul din apropierea expoziţiei. Doctorii l-au operat şi au căutat glonţul timp de o oră. Au spălat cavitatea abdominală cu soluţie salină şi au cusut rana împuşcată. Patru zile mai târziu, a urmat o a doua operaţie, spre a îndepărta o bucăţică de stofă pe care glonţul o împinsese în abdomen. McKinley a fost dus acasă la preşedintele expoziţiei, John G. Milburn, pentru recuperare.

Părea că avea să se facă bine. Pe 11 septembrie, temperatura i-a scăzut la 37,4°C de la 38,5. A cerut o ţigară, dar nu i s-a dat. A cerut mâncare solidă şi a primit. Pe 12 septembrie, starea lui s-a înrăutăţit, iar doctorii i-au administrat digitalină, care însă nu i-a folosit la nimic. În ziua următoare, McKinley se simţea şi mai slăbit şi a murit la 02:15 dimineaţa. Ultimile sale cuvinte au fost: „Aşa vrea Dumnezeu. Voinţa Lui contează, nu a noastră.”

Cauza morţii a fost cangrena pancreasului, care se crede că s-a datorat rănii, dar şi slabelor servicii chirurgicale.

Asasinul

Leon Czolgosz, fiul lui Paul Czolgosz, muncitor polonez, s-a născut la Detroit, Michigan, în 1873. În copilărie, catolic devotat, Czolgosz a câştigat bani lustruind pantofi şi vânzând ziare. În 1880, când Leon avea şapte ani, familia lui s-a mutat în Rogers City, din nordul statului Michigan, dar a rămas acolo numai cinci luni, întorcându-se în comunitatea poloneză din Posen. În 1885, pe când avea 12 ani, mama sa a murit la naşterea unui copil. A căpătat o slujbă ca supraveghetor la Newberg Wire Mills, în Cleveland. A economisit 400 dolari şi i-a pus alături de banii familiei, pentru cumpărarea unei ferme. După un accident în care fost izbit de o bobină electrică, rănile suferite i-au lăsat faţa plină de cicatrice. În 1893 a fost concediat după ce a participat la o grevă, alături de alţi muncitori. Odată cu pierderea slujbei, şi-a pierdut şi credinţa, trecând în rândul grupărilor radicale.

În 1898, Czolgosz a suferit o criză şi s-a întors să se recupereze la ferma familiei. Şi-a petrecut timpul citind ziare, mai ales publicaţia anarhistă *Free Society.* A fost intrigat de reportajele lui Gaetano Bresci, un anarhist din Paterson, New Jersey, care, în 1900, l-a împuşcat mortal pe regele Umberto I al Italiei (vezi Anexa). În aprilie 1901, Czolgosz a cerut familiei să-i înapoieze banii daţi pentru cumpărarea fermei, pentru a putea pleca la muncă în Vest. A mai primit doar 70 de dolari. Pe 5 mai a pornit spre Cleveland, unde a cunoscut diverşi anarhişti, cărora li s-a prezentat drept Fred Nieman. Aceştia au fost consternaţi de atitudinea sa, mai ales atunci când i-a întrebat dacă ei „complotau ceva, aşa ca Bresci".

În iulie, a mers la Buffalo şi a închiriat o cameră la un mic hotel din West Seneca.

Spera probabil să găsească de lucru. La sfârşitul lunii iulie, anarhiştii au descoperit că Czolgosz îi minţise în privinţa numelui său şi au intrat la bănuieli, crezând că ar fi fost un spion guvernamental care se infiltrase în rândul lor. Au publicat o avertizare despre el pe 1 septembrie în jurnalul lor, *Free Society.* Este posibil ca acest lucru să-l fi făcut pe Czolgosz să încerce să-şi arate loialitatea. Pe 2 septembrie, a cumpărat un revolver Iver Johnson în schimbul a 4,5 dolari.

Urmarea

Pe 14 septembrie 1901, Theodore Roosevelt a depus jurământul ca preşedinte, ajungând, la 42 de ani, cel mai tânăr deţinător al acestei funcţii.

William McKinley a fost înmormântat la cimitirul Westlawn din Canton, înainte ca rămăşiţele sale să fie transferate la McKinley National Memorial din Canton, în 1907. Şi-a lăsat întreaga avere, în valoare de peste 200 000 de dolari, soţiei sale.

Czolgosz a fost găsit vinovat şi condamnat la moarte, pe 23 septembrie 1901, după o judecată care a durat doar 8 ore şi 26 de minute, de la selectarea juriului până la stabilirea sentinţei. Când doctorii l-au examinat în vederea cercetării sănătăţii sale mintale, el a admis de bună voie că: „Am înţeles pe deplin ceea ce am făcut atunci când l-am

împuşcat pe preşedinte.” La proces a spus un singur cuvânt: „Vinovat.” Ca anarhist, nu a recunoscut autoritatea Curţii. Czolgosz a fost electrocutat cu trei şocuri de 1 700 de volţi fiecare, pe 29 octombrie 1901, la închisoarea Auburn, din New York. Ultimele sale cuvinte au fost: „L-am ucis pe preşedinte fiindcă era duşmanul oamenilor cumsecade, muncitori. Nu-mi pare rău pentru crima asta.“ Când paznicii închisorii l-au legat de scaun, a mărturisit printre dinţii încleştaţi: „Îmi pare rău că n-am mai apucat să-l văd pe tata." Peste cadavrul său s-a turnat acid sulfuric, în vederea unei descompuneri mai rapide.

McKinley (stânga) şi succesorul său, Theodore Roosevelt (dreapta)

FRANZ FERDINAND

(1863-1914)

Victima

Franz Ferdinand Karl Ludwig Josef von Habsburg-Lothringen s-a născut pe 18 decembrie 1863 la Graz, în Austria, fiind fiul cel mai mare al arhiducelui Karl Ludwig de Austria (1833-1896) (care era fratele mai mic al împăratului Franz Josef) şi al celei de-a doua soţii a acestuia, prinţesa Maria Annunciata (1843-1871) a Regatului celor Două Sicilii. Pe 20 noiembrie 1875, ducele Francisc al V-lea de Modena s-a stins din viaţă, desemnându-l moştenitor pe Franz Ferdinand, cu condiţia ca acesta să-şi adauge numele Este la titulatură. Opt ani mai târziu, Franz Ferdinand s-a înrolat în armată cu gradul de locotenent. Pe 30 ianuarie 1889 a devenit moştenitorul prezumtiv al tronului austro-ungar, atunci când vărul său, prinţul moştenitor al coroanei, Rudolf, s-a sinucis la vârsta de 40 de ani, în cabana sa de vânătoare din Mayerling (vezi caseta din stânga).

Pe 1 iulie 1900, în ciuda opoziţiei familiei sale, Franz Ferdinand s-a căsătorit cu contesa Sofia Maria Albina Chotek von Chotkowa şi au avut împreună patru copii, care însă nu aveau drept la tron. Între timp, în acelaşi an, regele Aleksandru al Serbiei (născut la Belgrad pe 15 august 1876) se confrunta la rândul său cu opoziţia familiei la planurile sale de nuntă. Se îndrăgostise de Draga Masin, o văduvă cu nouă ani mai în vârstă decât el. După ce s-a căsătorit cu ea pe 5 august 1900, a fost dezmoştenit de tatăl său, Milan al IV-lea, care a murit, se spune, de inimă rea, câteva săptămâni mai târziu, pe 11 februarie 1901. Regina Draga s-a străduit din răsputeri să fie populară, dar străduniile ei s-au dovedit inutile. S-a pus la cale o conspiraţie care să-i îndepărteze pe Aleksandru şi pe Draga de la putere şi care să-l aducă în locul lor pe tron pe Petru Karagheorghevic (fiul prinţului Alexandru Karagheorghevic, care a domnit între 1841-1858).

Aleksandru îşi dădea seama că tronul şi viaţa sa erau în pericol şi nu mai ştia în cine să aibă încredere. Pe 10 iunie 1903, soldaţii au luat cu asalt Palatul Regal din Belgrad şi, găsindu-i pe rege şi pe regină ascunşi

într-o cameră, i-au împuşcat şi i-au înjunghiat cu săbiile. Cadavrele au fost aruncate afară, pe ferestrele palatului, şi au zăcut goale în grădină, în timp ce conspiratorii au băut în sănătatea noului rege. În următorii zece ani, Serbia s-a angajat în numeroase dispute cu vecinii săi. În 1906 a fost implicată într-un conflict vamal, cunoscut ca Războiul Porcilor (porcii fiind cel mai important produs de export), cu Austro-Ungaria. În 1908, Austro-Ungaria a anexat Bosnia-Herţegovina, în ciuda protestelor Serbiei. În perioada 1912-1913, Serbia a luat Macedonia şi Kosovo de la Imperiul Otoman şi Bulgaria. Pe acest fundal volatil, Franz Ferdinand a vizitat Bosnia, pentru a observa manevrele militare, la invitaţia generalului Oskar Potiorek, guvernatorul Bosniei, şi pentru a deschide un muzeu în Sarajevo.

Arhiducele şi arhiducesa în Sarajevo, fotografiaţi cu câteva minute înainte de moartea lor.

Mare parte din populaţia Bosniei-Herţegovina dorea unirea cu Serbia, şi nu conducerea austro-ungară. Nu-l priveau cu ochi buni pe Franz Ferdinand, care avea să menţină statu-quo-ul şi să împiedice unirea. Vizita a fost programată pentru 28 iunie 1914. Data a fost percepută ca o insultă. Era aniversarea bătăliei de la Kosovo (sau bătălia de la Amselfeld) din 1389, dată la care turcii cuceriseră vechiul regat sârb.

Data şi locul asasinării

iunie 1914, strada Franz Joseph, Sarajevo, Bosnia.

Evenimentul

Insulta privitoare la dată, adăugată la opinia negativă despre Franz Ferdinand, a stârnit multă vâlvă. Grupul terorist sârb Mâna Neagră s-a decis să-l asasineze. Totuşi, ziua respectivă s-a transformat într-o adevărată comedie a erorilor, deşi cu rezultate fatale.

Conducătorul Mâinii Negre, colonelul Dragutin Dimitrijević, şeful Departamentului de Informaţii al statului-major sârb, şi ceilalţi conspiratori, Milan Ciganović şi maiorul Voja Tankosić, au însărcinat trei tineri dintre membrii grupării Mâna Neagră pentru a-l ucide pe Franz Ferdinand. Aleşii erau Gavrilo Princip, Nedeljko Čabrilović şi Trifko Grabež. Toţi trei erau suferinzi de tuberculoză şi nu mai aveau speranţe să trăiască mult. A primit fiecare câte un pistol, două bombe şi o fiolă de cianură cu care să-şi ia viaţa după eveniment.

Cei trei au sosit în Bosnia-Herţegovina şi s-au întâlnit cu alţi şase asasini: Vaso Čubrilović, Veljko Čubrilović – un elev, Danilo Ilić – un intelectual radical şi organizatorul tehnic şef, Misko Jovanović, Muhamed Mehmedbašić – un tâmplar musulman, şi Cvjetko Popović – tot un elev. Înainte de sosirea lui Franz Ferdinand în gara din Sarajevo, 35 de agitatori au fost arestaţi şi închişi. O sută douăzeci de poliţişti au fost scoşi pentru a ţine mulţimea la distanţă. În Sarajevo mai erau, de asemenea, 70 000 de soldaţi austro-ungari, însă erau limitaţi la garnizoană. Atunci când trenul a tras în gară, generalul Potiorek s-a întâlnit cu Franz Ferdinand şi cu soţia acestuia, Sofia. Au pornit cu un cortegiu de automobile spre primăria oraşului, pentru recepţia oficială.

Franz Ferdinand călătorea într-un autoturism Gräf and Stift Rois De Blougne din 1911, decapotabil, spre a-i permite mulţimii să vadă mai bine cuplul regal. Câţiva potenţiali asasini s-au amestecat prin mulţime. Prima ocazie a avut-o Muhamed Mehmedbašić, pe malul austro-ungar, dar n-a avut curaj şi a rămas să privească şirul de automobile trecând cu bine mai departe. Mai târziu a afirmat că un poliţist se aflase lângă el şi cu siguranţă ar fi intervenit dacă ar fi scos bomba.

Al doilea asasin era Vaso Čubrilović, înarmat cu un revolver şi o bombă. Nici el nu a acţionat. Nedeljko Čabrilović a fost al treilea. El a aruncat bomba. Şoferul a văzut-o zburând spre maşină şi a apăsat pe

acceleraţie. Bomba s-a lovit de capota automobilului lui Franz Ferdinand şi a sărit, explodând sub maşina următoare şi rănind doi ocupanţi şi 20 de persoane din mulţime. Čabrilović şi-a înghiţit pilula cu cianură şi a sărit în râul Miljacka. Însă cianura n-a avut efect. Acolo unde a sărit el, apa avea doar 10 centimetri adâncime şi alţi patru oameni au sărit după el şi l-au tras afară. Mulţimea l-a luat la bătaie înainte ca poliţia să-l aresteze.

Undeva mai jos pe drum, Princip a auzit explozia şi a crezut că asasinarea reuşise, aşa că a intrat într-o cafenea din apropiere, Schiller's Delicatessen, pentru a sărbători cu o cafea şi un sendviş.

Suita de automobile a ajuns cu bine la primărie, unde primarul Fehim Efendi Curcic a ţinut un discurs de primire doar pentru Franz Ferdinand, care l-a întrerupt: „La ce bun discursul dumneavoastră? Am venit la Sarajevo în vizită şi am primit o bombă. E scandalos!" întrucât recepţia continua, Franz Ferdinand şi-a exprimat îngrijorarea pentru răniţi şi a insistat să meargă la spital ca să-i viziteze. Baronul Andreas von Morsey l-a sfătuit să n-o facă, simţind că pericolul nu trecuse complet. Cu toate acestea, generalul Potiorek l-a contrazis, spunându-i: „Credeţi că Sarajevo este plin de asasini?" Generalul a hotărât ca grupul să meargă pe cheiul Appel, drumul din centrul oraşului, de pe malul râului, spre spitalul din Sarajevo, dar dintr-un motiv anume a uitat să-i spună şoferului Franz Urban de schimbarea planului. Urban a pornit pe strada Franz Joseph, înainte ca Potiorek să-şi dea seama de greşeală şi să strige: „Nu pe acolo! Trebuia să mergem pe cheiul Appel."

Din pură coincidenţă, maşina se afla acum pe strada pe care Princip îşi servea cafeaua. Când şoferul a început să dea înapoi, Princip s-a îndreptat spre automobil şi a început să tragă cu pistolul său semiautomat belgian, Fabrique Naţionale M 1910 (număr de serie 19074), de două ori, de la mai puţin de un metru distanţă. Primul glonţ l-a lovit pe Franz Ferdinand în gât şi i-a străpuns vena jugulară. Al doilea a lovit-o pe Sofia în abdomen. Ferdinand a strigat: *Sopherl! Sopherl! Sterbe nicht! Bleibe am Leben fiir unsere Kinder!* (Sofia, Sofia, nu muri! Trăieşte pentru copiii noştri!)

După asasinarea lui Franz Ferdinand, politia a arestat cu repeziciune suspecţii.

Franz Urban i-a dus la vila guvernatorului pentru îngrijiri medicale. Era prea târziu. Sofia a murit la cinci minute după ce a fost împuşcată, iar arhiducele curând după aceea. După scenă, Princip a încercat să se împuşte, dar doi trecători, Ante Velic şi Danilo Pusic, l-au împiedicat să apese pe trăgaci. Poliţia a venit repede şi, la fel ca în cazul lui Čabrilović, i-a administrat o bătaie bună lui Princip. Čabrilović şi Princip au fost torturaţi şi au dezvăluit poliţiei numele celorlalţi conspiratori. Grabež, Vaso Čubrilović, Veliko Čubrilović, Ilić, Jovanović şi Popović au fost cu toţii arestaţi şi acuzaţi de trădare şi crimă. Muhamed Mehmedbašić a scăpat, fugind în Serbia.

Asasinul

Gavrilo Princip s-a născut în satul Objaj, de lângă Bosansko Grahovo, în Bosnia-Herţegovina, pe 25 iulie 1894, fiul lui Marija şi al soţului ei, Petar, funcţionar poştal. Princip a fost unul dintre cei nouă copii ai familiei, cinci băieţi şi patru fete, dintre care şase au murit în copilărie. Bolnăvicios de mic, Gavrilo a contractat tuberculoza în adolescenţă. A fost trimis să trăiască alături de un frate mai mare la Sarajevo. Există păreri împărţite între istorici, cu privire la apartenenţa lui fie la Mâna

Neagră, fie la Tânăra Bosnie, o grupare formată din sârbi, croaţi şi musulmani bosniaci, care luptau pentru independenţa popoarelor slave din sud, împotriva Austro-Ungariei. În februarie 1912, Princip a fost exmatriculat din şcoală după ce a participat la o demonstraţie împotriva autorităţilor din Sarajevo. În mai 1912 a mers la Belgrad, unde a încercat să se înroleze în Primul Gymnasium, dar a picat examenul. În acelaşi an, a încercat să intre în gherila sârbă de sub comanda maiorului Vojislav Tankosić, dar a fost refuzat din cauza constituţiei sale pipernicite.

Princip a fost judecat la Sarajevo în 1915, găsit vinovat şi condamnat la maximum 20 de ani de temniţă. A murit de tuberculoză osoasă, pe 28 aprilie 1918, în închisoarea Bohemia Terezin.

Urmarea

În vara anului 1914, Europa era un cazan sub presiune, gata să sară-n aer. În mai, acelaşi an, preşedintele american Woodrow Wilson îl trimisese pe colonelul Edward M. House, emisarul său personal, să estimeze situaţia şi să hotărască dacă războiul era inevitabil. House a raportat că „militarismul a scăpat de sub control… Este nevoie doar de o scânteie pentru ca totul să explodeze.” Acţiunea lui Princip a fost scânteia ce a pornit Primul Război Mondial.

Procesul conspiratorilor a început pe 12 octombrie 1914 la Sarajevo, în faţa preşedintelui Curţii, Luigi von Curinaldi, fără juriu, doar cu asistenţii acestuia: Bogdan Naumowicz şi doctorul Mayer Hoffmann. Crima era o ofensă capitală, dar complicii la crimă nu erau executaţi, de aceea au fost acuzaţi de înaltă trădare, a cărei pedeapsă era moartea. Procesul s-a desfăşurat în sârbo-croată. A durat 11 zile şi, deşi a fost deschis publicului, era necesară o invitaţie specială pentru a participa. Verdictele s-au dat pe 28 octombrie. Cei 16 acuzaţi au fost găsiţi vinovaţi şi li s-au acordat cinci zile până la executare. Doi dintre ei au primit comutarea pedepsei în temniţă pe viaţă. Trei au fost spânzuraţi pe 3 februarie 1915: Danilo Ilić, Misko Jovanović şi Veliko Čubrilović.

Trifko Grabež, născut la Pale, în Bosnia-Herţegovina, preot sârb ortodox, a primit 20 de ani de temniţă. A murit de tuberculoză în februarie 1918.

Nedeliko Čabrilović a primit tot 20 de ani de închisoare. A murit pe 23 ianuarie 1916 de tuberculoză.

Vaso Čubrilović, născut în Bosnia-Herţegovina în 1897,a primit 16 ani de închisoare. A fost eliberat în noiembrie 1918, după victoria aliaţilor. A devenit profesor în Sarajevo, apoi a ocupat o catedră universitară în Belgrad. După cel de-al Doilea Război Mondial, Čubrilović a servit ca ministru al Domeniului Forestier în guvernul iugoslav. A murit în 1990.

Cvjetko Popović a primit 13 ani de închisoare. A fost eliberat în noiembrie 1918. A redevenit profesor, apoi curator al Departamentului Etnografic de la Muzeul din Sarajevo.

După Primul Război Mondial, Muhamed Mehmedbašić s-a întors în Sarajevo. În 1919 a fost iertat pentru rolul jucat în timpul asasinării. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost ucis, pe 29 mai 1943, de Ustase, organizaţie fondată în 1929, ce urmărea formarea statului croat independent, la Sarajevo.

Sub tortură, conspiratorii au mărturisit că respectivul complot pentru asasinarea lui Franz Ferdinand fusese organizat de Dimitrijević, Ciganović şi Tankosić. Pe 23 iulie 1914, guvernul austro-ungar a cerut arestarea lor de către autorităţile sârbe şi trimiterea lor la Viena, spre judecare.

Asasinarea lui Franz Ferdinand a dus la „războiul menit sa pună capăt războaielor”, dar, după numai 20 de ani, lumea pornea un alt conflict armat.

Pe 25 iulie, Nikola Pašić, premierul Serbiei, a răspuns guvernului austro-ungar că nu putea să îi extrădeze pe cei trei, întrucât acest lucru „ar fi violat Constituţia sârbă”. Pe 28 iulie, Imperiul Austro-Ungar a declarat război Serbiei. Cursa înarmărilor din deceniile anterioare precipitase tratatele şi alianţele. În consecinţă, diverse ţări au început să-şi declare război unele altora, astfel că în a doua săptămână din august 1914, mare parte din Europa era implicată într-un conflict sângeros ce avea să coste milioane de vieţi şi să dureze peste patru ani.

Mâna Neagră a fost oficial desfiinţată şi Dimitrijević împreună cu alţi colegi militari au fost arestaţi. Pe 23 mai 1917, Dimitrijević a fost găsit vinovat de trădare şi condamnat la moarte. O lună mai târziu, a fost împuşcat de plutonul de execuţie.

Glonţul tras de Princip este păstrat ca exponat la muzeul din castelul Konopiste, de lângă oraşul Benesov, din Cehia.

Arma lui Princip, maşina lui Franz Ferdinand, uniforma sa albastră pătată de sânge şi pălăria cu pene, trăsura pe care a fost pus în timp ce a fost îngrijit de doctori sunt păstrate la Muzeul de Istorie Militară din Viena, Austria.

Oscar Potiorek, născut pe 20 noiembrie 1853, a murit pe 17 decembrie 1933.

După ce războiul s-a încheiat în 1918, Bosnia-Herţegovina a făcut parte din noul Regat al sârbilor, croaţilor şi slovenilor. Acesta şi-a schimbat numele în Iugoslavia în 1929. În martie 1992, Bosnia şi-a declarat independenţa faţă de Iugoslavia.

GRIGORI RASPUTIN

(1869-1916)

Victima

Pe 21 ianuarie 1862 (stil vechi, potrivit calendarului iulian), Anna Egorovna se mărita cu Efim Aklovlevici Rasputin (numele de familie nu înseamnă „cel imoral”, aşa cum se susţine adesea), căruţaş şi fermier, cu doi ani mai tânăr ca ea. Între 1862 şi 1867 au avut şase fete, dar toate au murit de mici. Pe 7 august (stil vechi) 1867, li s-a născut fiul Andrei, cunoscut drept Mişa. Doi ani mai târziu a văzut lumina zilei al doilea lor fiu, Grigori Efimovici, pe 10 ianuarie (stil vechi) 1869, la Pokrovskoie, Tobolsk, în vestul Siberiei. Nu se ştie mai nimic despre copilăria sa şi despre primii ani de viaţă. În august (stil vechi) 1877, Mişa a căzut într-un iaz, iar Grigori a sărit după el, încercând să-l salveze, dar amândoi au fost scoşi din apă de un trecător. Mişa s-a îmbolnăvit de pneumonie şi a murit. Se spune că sora lui, Maria, epileptică, s-a înecat la rândul ei într-un râu.

Când Grigori a împlinit 18 ani, a petrecut trei luni într-o mănăstire, dar în ciuda poreclei sale de mai târziu, „călugărul nebun”, nu a intrat în ordinul sfânt. S-a căsătorit cu Praskovia Fiodorovna Dubrovina în 1889 şi a avut cu ea trei copii, Dmitri (născut la Pokrovskoie în 1897, care era înapoiat mintal), Maria (născută la Pokrovskoie pe 26 martie 1898) şi Varvara (născută la Petrovskoie în 1900). Alt fiu, numit tot Dmitri, a murit la numai şase luni. În 1901, Grigori a plecat în pelerinaj în Grecia şi Ierusalim, iar doi ani mai târziu a ajuns la Sankt-Petersburg, unde a dobândit rapid reputaţia unui mistic cu puteri vindecătoare.

Influenţa uriaşa a lui Rasputin asupra familiei regale, îndeosebi asupra ţarinei Alexandra, a constituit unul dintre motivele asasinării sale.

Pe 30 iulie (stil vechi) 1904, ţareviciul Alexei s-a născut la Peterhof şi, ca majoritatea descendenţilor reginei Victoria (tatăl său, ţarul Nicolae al II-lea, era nepotul Victoriei), s-a îmbolnăvit de hemofilie. În 1905, ţarina Alexandra, temându-se foarte tare ca fiul ei să nu moară, i-a cerut unui prieten să o pună în legătură cu Rasputin, a cărui reputaţie ajunsese până în cercurile regale. Din casa lui, din Siberia, Rasputin s-a rugat pentru băiat, iar Alexei şi-a revenit. De fiecare dată când băiatul se îmbolnăvea, ţarina lua legătură cu Rasputin şi, de fiecare dată, acesta „îl vindeca" pe băiat. Influenţa lui la curte a crescut din ce în ce mai mult, iar Rasputin a început să se folosească de poziţia lui pentru a-şi permite un comportament sexual nepotrivit (se spune că a violat o călugăriţă), conştient de protecţia pe care i-o asigura prietenia ţarului.

Biserica ortodoxă rusă l-a criticat frecvent pe Rasputin. La iunie 1914, pe când se afla în Pokrovskoie ca să-şi viziteze familia, Chionia Gusieva l-a înjunghiat de mai multe ori în stomac. Atacatoarea era o fostă prostituată (se spune că suferea de efectele nocive ale sifilisului) şi o discipolă a lui Iliodor călugărul, un fost prieten de-al lui Rasputin. Lui Rasputin i s-au revărsat intestinele, iar Gusieva a strigat: „Am ucis Antihristul!" Rasputin a zăcut ceva timp mai mult mort decât viu, dar a supravieţuit datorită intervenţiei chirurgicale rapide. Evenimentul a sporit aura de mister care-l înconjura, cu toate că fiica sa spunea că nu a mai fost acelaşi după atac. Obosea repede şi lua adesea opiu pentru a scăpa de durere.

Rasputin s-a opus întotdeauna războiului, atât din punct de vedere moral, cât şi pentru că simţea că ar fi putut duce la o catastrofă politică. La vremea aceea, Rasputin începuse să bea tot mai mult, trăia într-o promiscuitate sexuală, accepta mită pentru a-i ajuta pe solicitanţii care se înghesuiau la el acasă, făcea eforturi ca să-i demită din posturile lor pe cei care-l criticau. Toate acestea îl făceau să pară extrem de cinic. Ţarina germană era acuzată de spionaj, iar prietenia ei cu Rasputin (oare doar prietenie? se întrebau duşmanii, fără prea multă subtilitate) sporea motivele de suspiciune. Rasputin a declarat atunci că a avut o revelaţie: că armata rusă nu avea să fie victorioasă până ce ţarul nu avea să preia comanda. Nicolae, care ar fi putut deveni un bun monarh constituţional,

dar care nu era tocmai un autocrat, a preluat controlul armatei. Consecinţele au fost cumplite atât pentru el, cât şi pentru Rusia. În timp ce ţarul se afla departe, pe front, influenţa lui Rasputin asupra Alexandrei a crescut. Curând, a devenit sfătuitorul ei personal şi confidentul ei. A convins-o să schimbe unii funcţionari cu anumiţi oameni aleşi de el. Avea să fie un adevărat dezastru.

Data şi locul asasinării

decembrie (stil vechi) 1916, Moika 94, Petrograd, Rusia.

Evenimentul

Circumstanţele din jurul morţii lui Rasputin şi motivele din spatele ei nu au fost pe deplin clarificate nici până acum, la peste 90 de ani de la eveniment. Potrivit unei teorii, influenţa lui Rasputin asupra familiei imperiale, şi asupra ţarinei în special, devenise atât de mare, încât moartea lui fusese necesară.

Mulţi ani la rând, varianta cea mai acceptată a asasinatului a fost cea povestită de prinţul Felix Iusupov, chiar dacă el şi-a modificat-o în repetate rânduri. Se pare că Iusupov îl ducea pe Rasputin cu maşina, după ce părăsiseră apartamentul său, de la numărul 20, de pe strada Gorokhovaia, numărul 64, la scurt timp după miezul nopţii, sub pretextul că urma să se întâlnească cu o frumoasă rusoaică din familia Romanov, care se căsătorise cu un homosexual travestit. Iusupov l-a dus pe Rasputin la subsolul clădirii de pe strada Moika, numărul 94, casa lui de lux, unde se aflau cel puţin două femei. Tot acolo, aşa cum admisese el mai târziu, se găseau locotenentul Oswald Rayner (născut în noiembrie 1888), educat la Oxford, şi căpitanul (mai târziu maiorul) Stephen J. Allen (născut în 1876 la Krivo, un palat al familiei Iusupov din Moscova, decedat pe 6 aprilie 1969), din armata britanică, ataşaţi secţiei Serviciului Secret de Informaţii din Sankt-Petersburg.

Rayner şi căpitanul John Dymoke Scale (mort în lupta de la East Sussex, din 22 aprilie 1949) se întâlniseră cu Iusupov de câteva ori, spre a pune la punct asasinatul, lucru confirmat de jurnalul şoferului lor, William Compton. Potrivit lui Compton, „e puţin cunoscut faptul că Rasputin a fost împuşcat nu de un rus, ci de un englez”. În acest timp, în

pivniţă, lui Rasputin i se ofereau prăjituri şi vin roşu care conţineau cianură. (La autopsie, profesorul Kossorotov a dezvăluit că Rasputin nu mâncase nimic înainte de a muri.) Spre groaza asasinilor, Rasputin a refuzat trataţia otrăvită. Este posibil să fi încercat să-l omoare în bătaie, căci autopsia arată că, printre alte răni, ochiul drept îi fusese detaşat din orbită, organele genitale îi fuseseră zdrobite, avea o rană mare în spate şi urechea dreaptă aproape că îi fusese smulsă. Presupunând că Rasputin murise, asasinii l-au cărat afară sau este posibil ca el să fi încercat să fugă, în timp ce ei se întorceau înăuntru. Gemea. A fost sprijinit de un morman de zăpadă şi împuşcat de două ori. Trupul i-a fost acoperit cu o haină şi dus într-o maşină care aştepta. După ce asasinii s-au urcat în maşină, Rasputin a scos un zgomot, alertându-i că încă mai trăia. A fost aşezat pe jos şi împuşcat în frunte, murind pe loc.

Autopsia profesorului Kossorotov a raportat că cele trei gloanţe fuseseră de calibre diferite. Ceea ce l-a ucis în cele din urmă a fost un Webley 455. Rasputin a fost dus apoi la râul Neva şi aruncat în apa îngheţată. Singurul prezent la crimă înarmat cu un Webley a fost Oswald Rayner. La următoarea întâlnire între ţar şi ambasadorul englez, sir George Buchanan, Nicolae a spus că îl credea pe Rayner asasinul lui Rasputin. Rayner şi-a ars toate documentele înainte de a muri răpus de cancer, la Oxford, pe 6 martie 1961. Singurul său fiu, John Felix Hamilton Rayner (născut pe 1 februarie 1924), care fusese botezat după prietenul din şcoală şi din universitate al lui Oswald Rayner, Iusupov, a murit patru ani mai târziu, la doar 41 de ani.

Faptul că asasinatul nu s-a desfăşurat conform planului este sugerat într-o scrisoare pe care Allen i-a trimis-o lui Scale la opt zile după crimă: „Deşi lucrurile n-au mers în totalitate conform planului, obiectivul a fost realizat pe deplin… totuşi, se pun anumite întrebări despre unele implicări mai largi. Rayner este atent la scopurile pe termen lung şi fără îndoială te va informa pe scurt despre acestea.”

La 08:40 dimineaţa, luni, 19 decembrie (stil vechi), trupul lui Rasputin a fost scos din apele râului. A fost nevoie de două zile pentru dezgheţarea cadavrului în vederea autopsiei. Faţa îi era înnegrită, ochii şi nasul umflaţi. Picioarele, de la genunchi în jos, erau legate şi băgate

într-un sac, dar braţele îi erau libere şi îndoite la coate, de parcă s-ar fi zbătut pentru aer.

Asasinii

A existat o conspiraţie pentru uciderea lui Rasputin. Printre complotişti s-au numărat prinţul Felix Iusupov, ofiţeri din armata britanică şi marele duce Dmitri Pavlovici. Pavlovici (decedat la Davos, Elveţia, pe 5 martie 1941) a fost unul dintre puţinii membri ai familiei Romanov care a scăpat cu viaţă din Revoluţia de la 1917. A supravieţuit după ce a fost trimis pe frontul din Persia pentru rolul pe care îl jucase în uciderea lui Rasputin, scăpând astfel de criminalii bolşevici. Se cunosc puţine despre ceilalţi asa- sini, locotenentul Serghei Sukhotin (mort la Paris, în iunie 1939), Vladimir Purişkevici (mort în 1920) şi Stanislaus Lazovert (de- cedat la Paris, în 1934).

Prinţul Felix Iusupov şi soţia sa, Irina.

Nimeni n-a fost acuzat pentru uciderea lui Rasputin. Ţarul Ni- colae l-a exilat pe Iusupov în Kursk şi pe marele duce Dmitri Pavlovici în Persia. Ţarina a făcut pregătirile pentru ca trupul neînsufleţit al lui Rasputin să fie îngropat la Ţarskoe Selo, pe 21 decembrie (stil vechi), la 08:30 dimineaţa. După Revoluţia din Februarie, cadavrul i-a fost deshumat şi ars într-o pădure din apropiere. O altă povestire susţine că Rasputin şi-ar fi prevăzut propria moarte. Cu puţin timp înaintea asasinării sale, se presupune că a scris:

Urmarea

Scriu şi las în urma mea scrisoarea aceasta, la Sankt-Petersburg. Simt că voi părăsi lumea aceasta înainte de ianuarie. Vreau să fac cunoscut poporului rus, Tătucului Rus şi Mamei şi Copiilor, întregii ţări, ce trebuie să înţeleagă. Dacă voi fi ucis de asasini de rând şi mai ales de fraţi de-ai mei, ţărani ruşi, tu, Ţar al

Rusiei, să nu te temi pentru copiii tăi, căci vor domni sute de ani în Rusia. Dar dacă voi fi ucis de boieri şi dacă ei îmi vor vărsa sângele, mâinile le vor rămâne murdare pentru douăzeci şi cinci de ani şi nu le vor putea spăla de sângele meu. Ei vor părăsi Rusia. Fraţii se vor ucide între ei şi se vor uri, iar în douăzeci şi cinci de ani nu vor mai fi boieri în ţară. Ţar al Rusiei, dacă vei auzi clopotul vestindu-mi moartea, ia aminte: dacă rudele tale mi-au adus moartea, nimeni din familia ta, nici unul dintre copiii sau rudele tale nu va mai rămâne în viaţă mai mult de doi ani.

Vor fi ucişi de poporul rus. Plec şi simt în mine porunca divină de a-i spune Ţarului Rusiei cum trebuie să trăiască dacă eu voi dispărea. Va trebui să reflectaţi şi să acţionaţi cu prudenţă. Gândiţi-vă la siguranţa voastră şi spuneţi-le rudelor voastre că am plătit pentru ele cu sângele meu. Voi fi ucis. Am plecat dintre cei vii. Rugati-vă, rugaţi-vă, fiţi puternici, gândiţi-vă la familia voastră binecuvântată. Grigori.

Cu toate acestea, scrisoarea originală nu a fost găsită niciodată (dacă, într-adevăr, a existat), iar specialiştii atrag atenţia asupra lipsei surprinzătoare de similitudini cu scrierile cunoscute ale lui Rasputin.

În februarie 1917 a avut loc prima revoluţie din acel an, iar Nicolae, fiind plecat pe front, nu a reuşit să influenţeze evenimentele de acasă. Pe 2 martie (stil vechi) a abdicat. În luna următoare, revoluţionarul Lenin a sosit în Petrograd din Elveţia. Popularitatea bolşevicilor a crescut semnificativ. Guvernul provizoriu condus de Alexandr Kerenski i-a arestat la domiciliu pe Romanovi, la palatul Alexandr de la Ţarskoe Selo, aflat la 24 kilometri la sud de Petrograd. În august, Nicolae şi familia sa au fost evacuaţi şi duşi la Tobolsk, pentru siguranţa lor. Pe 25 octombrie (stil vechi) 1917, Lenin şi-a condus bolşevicii în răscoala împotriva guvernului provizoriu. Mulţi dintre revoluţionari cereau judecarea lui Nicolae. În aprilie 1918, Romanovii au fost duşi la casa pentru scopuri speciale din Ekaterinburg. Pe iulie (stil nou, calendar gregorian), la ora 02:33 dimineaţa, Nicolae, Alexandra, ţareviciul de 13 ani, Alexei, cele patru fete ale lor – Olga (22), Tatiana (21), Maria (19) şi Anastasia (17), doctorul Evgheni Botkin (53) şi trei servitori – Alexei Trupp (60), bucătarul Ivan

Kharitonov (46) şi Anna Demidova (40), bona Alexandrei, au fost duşi la subsol şi executaţi. În ciuda nenumăratelor zvonuri care afirmau contrariul şi care au circulat ani la rând, nici un membru al familiei imperiale nu a supravieţuit nopţii în pivniţă.

În 1932, MGM a lansat filmul *Rasputin şi împărăteasa.* Deşi studioul a schimbat numele protagoniştilor, Iusupov a fost uşor de identificat cu Chegodieff, iar filmul afirma că Rasputin se culcase cu soţia sa, Irina (numită Nataşa în peliculă) – ei nu se cunoscuseră niciodată – prin urmare, Iusupov l-a dat în judecată pentru calomnie. Pe 27 februarie 1934, procesul de calomnie al lui Iusupov a început la Londra. În martie, a fost câştigat şi s-au primit despăgubiri în valoare de 25 000 lire, iar personajul Nataşa a fost scos din difuzările ulterioare. În 1965, Iusupov a deschis un nou proces pentru calomnie (cu canalul de televiziune CBS), dar de data aceasta a pierdut. A murit la Paris pe 27 septembrie 1967, la 80 de ani.

După Revoluţia din Octombrie, Maria, fiica lui Rasputin, a plecat din Rusia în Franţa, apoi în America. A lucrat ca dansatoare, apoi ca dresoare de tigri într-un circ. A scris o biografie a tatălui ei, dar aceasta nu este privită ca o sursă de încredere. A murit la Los Angeles, California, în septembrie 1977.

Unul dintre cele mai neaşteptate aspecte ale consecinţelor se referă la penisul lui Rasputin. S-a zvonit că Iusupov ar fi fost bisexual şi că l-ar fi abuzat sexual pe Rasputin în timpul asasinării. Se spune că un alt asasin l-ar fi castrat pe Rasputin. Se pare că un servitor ar fi luat membrul secţionat şi i l-ar fi dat unei servitoare, care ar fi păstrat organul, care arăta „ca o banană înnegrită şi coaptă, de 30 de centimetri lungime", într-o cutie din lemn.

Ţarul Nicolae, aşezat aici împreuna cu soţia sa, ţarina Alexandra Fiodorovna, şi cu copiii lor (de la stânga la dreapta), Maria, Olga, Tatiana, Anastasia şi Alexei, se referea la Rasputin ca la „prietenul nostru”.

În 2004, Igor Kniazkin, şeful unui centru de cercetări pentru prostată de la Academia Rusă de Ştiinţe Naturale, a anunţat deschiderea muzeului rusesc al eroticii, susţinând că avea să expună penisul lui Rasputin. Nu se ştie dacă respectivul organ genital i-a aparţinut întradevăr lui Rasputin.

LEV TROŢKI

(1879-1940)

Victima

Lev Troţki, unul dintre conducătorii Revoluţiei din Rusia, s-a născut la 26 octombrie 1879 (stil vechi) la Ianovka, în provincia Kerson din Rusia, purtând numele de Lev Davidovici Bronstein. Era al cincilea copil al lui David Leontievici Bronstein (1847-1922), un fermier evreu fără carte, dar înstărit, şi al Annei Bronstein (decedată în 1910).

Reputaţia lui Lev Troţki nu a fost reabilitată în Rusia, spre deosebire de aceea a celor ce suferiseră sau muriseră sub regimul stalinist.

În 1888 a fost trimis la şcoală în Odessa. Opt ani mai târziu, devine revoluţionar, optând pentru marxism. În 1897 a organizat Sindicatul Muncitorilor Ruşi din Sud la Nikolaev, convertind noi adepţi, dintre studenţi şi muncitori, la marxism. Anul următor, în ianuarie 1898, Troţki, împreună cu alţi 200 de membri ai sindicatului, a fost arestat; şi-a petrecut următorii doi ani în închisoare, în aşteptarea procesului. În martie, acelaşi an, a avut loc congresul inaugural al Partidului Social-Democrat al Muncii din Rusia. În timpul detenţiei, s-a căsătorit cu Alexandra Sokolovskaia (1872-1938), o simpatizantă marxistă, şi a început să studieze filosofia. În 1900 a fost trimis în exil patru ani, în Ust-Kut şi Verkolensk din regiunea Irkuţk, Siberia. Acolo s-au născut fetele sale, Zinaida (în 1901) şi Nina (în 1902).

În vara naşterii celei de-a doua fiice ale sale, Troţki a fugit din Siberia, ascuns într-o căruţă cu fân, ajungând la Londra, unde a devenit redactor la ziarul *Iskra (Scânteia).* Către sfârşitul anului 1902 a întâlnit-o pe Natalia Sedova, cu care s-a căsătorit în 1903. Au avut împreună doi fii:

Lev (născut în februarie 1906) şi Serghei (născut în 1908). Colectivul redacţional al ziarului *Iskra* era împărţit în două tabere: „vechea gardă“, condusă de Gheorghi Plekanov, şi „noua gardă”, condusă de V.I. Lenin şi Iulius Martov. Noua gardă era şi aceasta divizată între bolşevici (majoritatea), conduşi de Lenin, şi menşevici (minoritatea), conduşi de Martov. S-a presupus că Troţki avea să treacă de partea lui Lenin, dar acest lucru nu s-a întâmplat, iar el s-a îndreptat către facţiunea menşevică a Partidului Social-Democrat al Muncii din Rusia. Alianţa a rezistat numai un an, dar Troţki şi-a petrecut următorii zece ani încercând să aducă la un numitor comun cele două facţiuni.

Pe 9 ianuarie 1905 (stil vechi), un preot ortodox rus, Gheorghi Gapon, a organizat o adunare a reprezentanţilor clasei muncitoare pentru a protesta împotriva ţarului. Trupele ţariste au deschis focul asupra demonstranţilor, ucigând aproape o mie de persoane. În timpul Revoluţiei din Octombrie 1905, Troţki a fost liderul Sovietului Deputaţilor Muncitorilor din Sankt-Petersburg, prima instituţie democratică recunoscută în Rusia. Acest Soviet a durat doar 50 de zile şi, pe 2 decembrie, Troţki şi alţi lideri sovietici au fost arestaţi şi judecaţi. A fost condamnat, iar sentinţa a fost deportarea. În drum spre Siberia, Troţki a scăpat şi s-a întors din nou la Londra, înainte de a se stabili în cele din urmă la Viena. În octombrie 1908 a fondat şi coeditat un ziar bisăptămânal intitulat *Pravda,* care a apărut până în aprilie 1912.

Odată cu izbucnirea Primul Război Mondial, Troţki a părăsit Viena, de teamă să nu ajungă într-un lagăr de concentrare. Lenin şi Troţki s-au opus războiului, dar mulţi bolşevici şi menşevici au sprijinit guvernul rus. Pe 19 noiembrie 1914, Troţki se mută în Franţa, unde lucrează ca reporter de război pentru *Kievskaia Misl.* În septembrie 1915 a fost delegat la conferinţa socialiştilor pacifişti de la Zimmerwald. Un an mai târziu, în octombrie 1916, Franţa decide deportarea lui Troţki din cauza poziţiei sale pacifiste. Spania refuză să-l primească şi, de Crăciun, în anul 1916, este trimis în America, aterizând la New York pe 13 ianuarie 1917.

Troţki se afla în America atunci când a avut loc, pe 2 martie 1917 (stil vechi), abdicarea ţarului Nicolae al II-lea. Pe 4 mai s-a reîntors în Rusia,

dar nu s-a întâlnit imediat cu bolşevicii. După ce li s-a alăturat, a fost arestat pe 7 august (stil nou), la Petrograd, după o răzmeriţă sortită eşecului, şi a petrecut 40 de zile în închisoare. După revoluţia din 7 noiembrie, Troţki ajunsese numărul doi, după Lenin, în ierarhia bolşevică. Noua Uniune Sovietică a legalizat homosexualitatea şi avortul, a abolit conceptul de nelegitimitate, a deschis mai multe biblioteci, a desfiinţat taxele universitare şi a dat femeilor dreptul la vot şi la plată egală. Prima funcţie oficială a lui Troţki a fost cea de comisar pentru afaceri externe, ajungând astfel sa negocieze tratatul de pace cu Germania. Pe 13 martie 1918 a demisionat şi a devenit comisar de război şi şeful Armatei Roşii.

Trupele sale au învins Armata Albă, dar acest lucru nu a fost suficient pentru cei din vârful ierarhiei bolşevice, care l-au criticat aspru. Între 1920 şi 1921, diferenţele din punct de vedere politic şi chiar personal dintre Lenin şi Troţki au început să devină evidente. Deşi Roşii câştigaseră războiul civil, ţara se afla în colaps economic. Singurii care prosperaseră erau cei care se bucurau de funcţii oficiale – birocraţii. Lenin şi Troţki erau îngrijoraţi din cauza creşterii numărului de funcţionari de stat şi amândoi criticau această situaţie de fapt. Dar toate acestea erau încurajate de o singură persoană: Iosif Stalin, Secretarul General al Comitetului Central. Când Lenin s-a îmbolnăvit, Stalin a făcut un pact cu Gregori Zinoviev şi cu Lev Kamenev, pentru a se asigura că Troţki nu avea să-i succeadă lui Lenin la putere. Acest trio i-a oferit lui Troţki câteva funcţii mărunte, în convingerea că avea să le refuze, folosindu-se de această tactică pe post de scuză pentru a-l îndepărta. Lenin şi-a petrecut ultimele luni încercând să se asigure că Stalin nu avea să-i fie succesor şi a recomandat în testamentul său politic îndepărtarea lui Stalin de la putere.

Totuşi, la cel de-al 12-lea Congres al Partidului Comunist din aprilie 1923, când Lenin îşi trăia ultimele clipe, discursul oficial a fost ţinut de Stalin şi nu de liderul adjunct, Troţki. În 1923, Troţki a întemeiat Opoziţia de Stânga, în încercarea de a combate stalinismul care se răspândise în Rusia. După cel de-al 14-lea Congres, Troţki a plecat în vacanţă în Caucaz unde, pe 21 ianuarie 1924, a aflat de moartea lui Lenin. Din culise, Stalin a condus organizarea funeraliilor lui Lenin şi i-a ocupat

locul, drept moştenitor de drept, spre disperarea văduvei lui Lenin. Confuzia era răspândită în rândul membrilor de partid, ducând la formarea bazelor unor alianţe, şi la ruperea altora. Stalin a folosit poliţia secretă pentru a-i descuraja pe oponenţii politici. În 1926, Troţki, Zinoviev şi Kamenev au pus bazele Opoziţiei Unite. În octombrie 1927, Troţki şi Zinoviev au fost excluşi din Comitetul Central. Pe 12 noiembrie, cei doi au fost excluşi din Partidul Comunist. Pe 31 ianuarie 1928, Troţki a fost exilat la Alma Ata, în Kazahstan, şi în februarie 1929 a fost alungat din Uniunea Sovietică împreună cu soţia, Natalia Sedova şi fiul său, Lev.

În ciuda aparentei prietenii, între Lenin (stânga) şi Stalin (dreapta) exista o anumită răceală, iar primul a încercat să facă tot ce-i stătea în putinţă pentru ca „Omul de Oţel" sa nu-i succeadă.

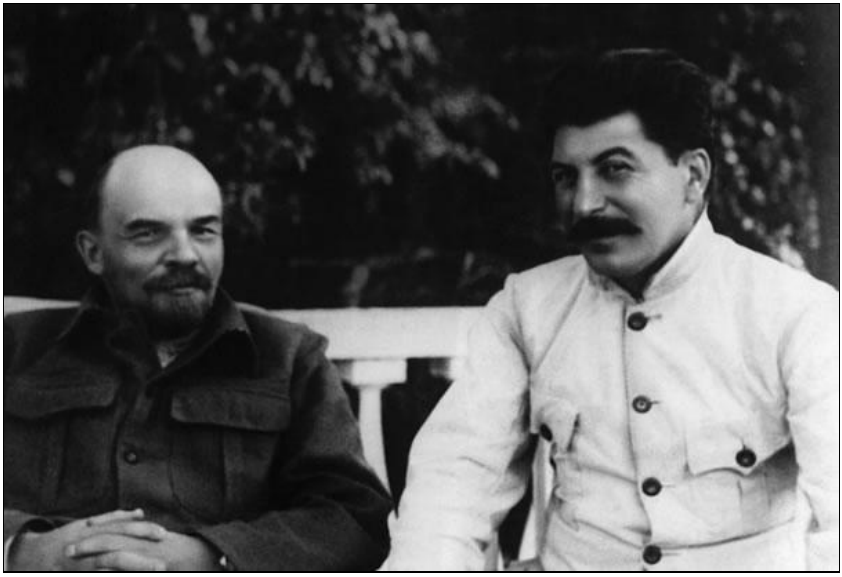

A petrecut patru ani în Turcia, înainte ca prim-ministrul francez, Edouard Daladier, să-i ofere azil politic în Franţa în 1933, dar după doi ani i s-a sugerat să-şi găsească o reşedinţă altundeva şi s-a mutat în Norvegia. În 1937 a fost pus sub arest la domiciliu, considerat a fi în solda Uniunii Sovietice. La invitaţia pictorului Diego Rivera, s-a mutat în Mexic.

Data şi locul asasinării

21 august 1940, strada Viena, nr. 45, Coyoacân, Mexic.

Evenimentul

Când Stalin intra în conflict cu cineva, aranja să fie ucis. A pus la cale până şi un atentat împotriva lui John Wayne, din pricina urii „Ducelui" faţă de comunism. Stalin a anunţat că Troţki şi Zinoviev complotaseră în scopul asasinării lui. Prin urmare, a ordonat asasinarea lui Troţki. În 1939, Troţki s-a mutat în Coyoacân, o suburbie a capitalei Mexico City. Pe 24 mai 1940, la ceasurile 04:00, agentul stalinist Iosif Romualdovici Grigulevici, ajutat de David Alfaro Siqueiros, Vittorio Vidale şi alte 17 persoane, a atacat casa lui Troţki, ciuruind clădirea cu sute de gloanţe. Deşi Troţki a supravieţuit, o gardă de corp şi un vizitator american au fost ucişi.

(În viaţa publică, Grigulevici era cunoscut ca un respectat istoric, iar viaţa sa secretă ca spion nu a fost dezvăluită decât după moartea lui, pe iunie 1988.)

În vara lui 1940, Troţki a cunoscut un bărbat care s-a recomandat drept Jacques Mornard şi care era iubitul Silviei Agelov, una dintre adeptele lui Troţki. Mornard susţinea că era interesat de ideile politice ale lui Troţki, iar cei doi purtau conversaţii îndelungate. Pe 20 august 1940, Troţki l-a invitat pe Mornard la ceai şi, întrucât era invitat, garda de corp a lui Troţki nu l-a percheziţionat şi nu a găsit ciudat faptul că acesta purta un balonzaid în plină vară. Avea să fie o greşeală fatală. Pe neaşteptate, Mornard a scos un picon[2] şi i l-a înfipt lui Troţki în craniu, în umărul drept şi în genunchiul drept. Nu a murit imediat, iar când garda de corp a lui Troţki a auzit zgomotul, s-a repezit în ajutorul şefului său. Troţki, conştient încă, a strigat: „Nu-l omorî! Trebuie să ne spună ce ştie!" Fostul înalt demnitar sovietic a fost dus la spital, unde a zăcut o zi, înainte de a muri, la vârsta de 61 de ani. După cum a declarat James P. Cannon, secretarul Partidului Muncitoresc Socialist (SUA), ultimele cuvinte ale lui Troţki au fost: „Nu voi supravieţui acestui atac. Stalin a reuşit, în sfârşit, ce-şi propusese fără succes mai înainte."

Asasinul

[2] **PICÓN,** *picoane,* Parte a ciocanului de abataj constituită dintr-o bară cilindrică de oţel cu vârful ascuţit sau lat, care serveşte la ruperea sau la dislocarea rocilor şpiţ[2]; ciocan de abataj. – Din **piccone.**

Jaume Ramon Mercader del Rio Hernández s-a născut pe 7 februarie 1914 la Barcelona, în Spania. A fost crescut mai mult în Franţa, după ce părinţii săi, Eustacia Maria Caridad del Rio şi Don Pablo Mercader Marina, s-au despărţit.

Au fost adepţi ai comunismului încă de tineri şi au fost închişi pentru activităţile lor. Mama lui a fost agent sovietic şi, nu mult după aceea, a urmat-o şi el, cu numele de cod „Piticul".

În octombrie 1939, Mercader ajunge în Mexic cu un paşaport fals, pe numele unui canadian, Frank Jacson. Când a fost arestat pentru uciderea lui Troţki, a insistat că numele lui era Jacques Mornard, iar identitatea sa reală nu a fost descoperită până în august 1953.

Urmarea

Casa lui Troţki din Coyoacán este în prezent muzeu şi este întreţinută mai bine decât pe vremea asasinatului. Mormântul său se află în curtea muzeului.

Spre deosebire de alţi politicieni sovietici care au murit în acea vreme, reputaţia lui Troţki nu a fost niciodată reabilitată oficial, deşi Mihail Gorbaciov l-a numit „erou şi martir", în 1987. În acel an, fotografia lui a apărut pe o serie de timbre poştale. Cărţile lui Troţki au fost interzise până în 1987 şi au fost publicate în Rusia începând cu anul 1989.

Procesul lui Mercader a început, practic, pe 22 august 1940, la 48 de ore după arestare, în Mexic. Completul era format din trei judecători. Nu a existat nici un juriu. Pe 16 aprilie 1943, Mercader a fost găsit vinovat de crimă şi condamnat la 20 de ani de închisoare – 19 ani şi şase luni pentru crimă şi 6 luni pentru deţinere ilegală de armă albă. A fost eliberat din închisoarea Palacio de Lecumberri, Mexico City, pe 6 mai 1960 şi s-a mutat la Havana. În 1961 s-a stabilit în Uniunea Sovietică, unde a fost unul dintre cei 21 de cetăţeni din afara acestei federaţii care a primit medalia de Erou al Uniunii Sovietice. A murit la Havana pe octombrie 1978 şi a fost înmormântat (cu numele de Ramon Ivanovici Lopez) în cimitirul Kuntsevo, Moscova.

ADOLF HITLER

(1889-1945)

Victima

Adolf Hitler s-a născut în Gasthof zum Ponner, la Branau-am-inn, în Austria, la ceasurile 18:30, sâmbătă, 20 aprilie 1889, fiind al treilea fiu şi al patrulea copil din cei şase ai lui Alois Hitler. Mama lui Hitler, Klara Pozla, a fost cea de-a treia soţie a lui Alois. În ciuda zvonurilor, numele lui nu a fost niciodată Schicklgruber. Alois Hitler îşi schimbase numele de familie pe 6 ianuarie 1877, şi nu a fost niciodată zugrav. Pe 22 mai 1904, Hitler a primit prima comuniune. La 16 ani, s-a retras de la şcoală fără nici o calificare, începând cu 1905 a dus o viaţă de boem, bazându-se pe o pensie de orfan şi pe ajutorul mamei. A fost respins de Academia de Arte Frumoase din Viena în octombrie 1907 din pricina „lipsei de talent pentru pictură", dar i s-a spus că avea aptitudini pentru arhitectură. După moartea mamei sale, a lucrat ca artist la Viena. Respins pentru a doua oară de Academia de Arte Frumoase în octombrie 1908, a suferit o cădere nervoasă şi a ajuns să locuiască într-un adăpost pentru oamenii străzii.

Pe 16 august 1914 s-a înrolat în armata bavareză. În timpul Primului Război Mondial, a luptat în Belgia şi Franţa. Hitler a fost decorat de două ori pentru acte de curaj. A primit Crucea de Fier, clasa a doua, pe 2 decembrie 1914 şi Crucea de Fier, clasa întâi, pe 4 august 1918. Cu cinci luni mai devreme, în martie 1918, începuse ultima mare ofensivă a Primului Război Mondial din satul La Fère, de pe râul Oise, în Franţa. Germanii aveau superioritatea asupra aliaţilor de zece soldaţi la unul. Un tânăr adjutant britanic îşi regrupa trupele din cauza bombardamentelor.

De cealaltă parte, un caporal german decorat cu Crucea de Fier, clasa a doua, era hotărât sa câştige bătălia pentru ai săi. Cei doi s-au întâlnit din nou în februarie 1934 la un banchet din Berlin. Anthony Eden, căci el era adjutantul britanic, scria în memoriile sale: „Am realizat că am luptat faţă în faţă… Am desenat împreună o hartă pe o invitaţie la cină, pe care o mai am şi acum, semnată de amândoi. Hitler nota unele amplasamente, eu pe celelalte. Caporalul german îşi aducea aminte cu claritate de numele locurilor şi dispozitivelor. Şi eu, proaspăt ofiţer, îmi aminteam detaliile, dar de pe cealaltă parte a frontului."

Pe 11 noiembrie 1918, Hitler a plâns la auzul înfrângerii Germaniei. (Se spune că a plâns doar de două ori. Prima oară la mormântul mamei sale, care a murit de cancer la sân pe 21 decembrie 1907). În timpul luptei de la Ypres, pe 15 octombrie, a orbit temporar din pricina gazului cu dorină folosit de britanici. Pe un pat de spital, Hitler îşi aminteşte: „În acel întuneric, ura creştea în mine, ura pentru cei responsabili de această înfrângere… criminali mizerabili şi degeneraţi! Cu cât încercam să înţeleg mai mult evenimentul acela monstruos, cu atât ruşinea indignării şi ocării îmi ardea mai tare ochii. Dar ce era durerea din ochii mei faţă de această mizerie?" Hitler a devenit un adept înflăcărat al teoriei Dolchstosslegende („înjunghierii pe la spate"), care susţinea că armata, „neînvinsă pe câmpul de bătaie", a fost „înjunghiată pe la spate" de către conducătorii civili şi marxiştii de acasă. Aceşti politicieni aveau să fie numiţi Criminalii

din Noiembrie, deşi Tratatul de la Versailles (21 iunie 1919) nu le-a lăsat nici o alternativă.

În martie 1920, Hitler a fost lăsat la vatră şi s-a alăturat Partidului Muncitoresc German. În următorul an, a început să vorbească deschis împotriva Tratatului de la Versailles. În discursurile sale, îi critica pe evrei, pe marxişti şi pe alţi politicieni. Faima lui, sau mai degrabă notorietatea lui, creştea, iar conducerea partidului a încercat să reducă din influenţa pe care o avea asupra populaţiei, formând o alianţă cu un grup de socialişti din Ausburg. Pe 11 iulie 1921, Hitler a părăsit partidul, conştient că acesta avea să dispară odată cu retragerea unui membru care se bucura de atât de multă popularitate. Când a fost rugat să se întoarcă, a acceptat, dar impunându-şi condiţiile, ceea ce însemna să fie lider. Membrii partidului au supus la vot solicitarea lui Hitler, care a câştigat 543 de voturi pentru şi unul împotrivă. Pe 29 iulie 1921, la următoarea şedinţă, Hitler a fost prezentat ca *führer* al Partidului Naţional Socialist. Era prima oară când această titulatură era folosită public. Mai târziu, Hitler a schimbat numele partidului în Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Partidul Naţional Socialist al Muncitorilor Germani).

Joi, 8 noiembrie 1923, Hitler s-a trezit cu o chinuitoare durere de cap şi de dinţi. Sfătuit să meargă la un doctor, a refuzat, afirmând că era prea ocupat. Mai târziu, în cursul aceleiaşi zile, a încercat să preia puterea în aşa-numitul „Puci de la Berărie", de la München. Peste 3 000 de nemţi s-au adunat în Bürgerbräukeller, o berărie din München, pentru a asculta discursul lui Gustav Ritter von Kahr, comisarul de stat al Bavariei. La 20:30, în timp ce Kahr vorbea, peste 600 de discipoli înarmaţi au înconjurat clădirea. Hitler a înaintat pe culoarul din mijloc, a urcat pe un scaun, a tras un foc în aer, şi a strigat: „Revoluţia naţională este victorioasă! Guvernul bavarian şi Guvernul de la Berlin sunt desfiinţate din acest moment. Un nou Guvern va fi ales fără întârziere." Hitler i-a luat pe von Kahr şi pe alţi demnitari într-o cameră separată şi le-a spus că el şi cu eroul de război, generalul Erich Ludendorff, aveau să formeze o nouă administraţie. La ora 23:00, Ludendorff a apărut la tribună, ovaţionând.

A doua zi, dimineaţa devreme, Hitler şi-a dat seama că puciul său nu se bucurase de efectul scontat. La ceasurile 11:00, împreună cu Ludendorff, Herman Goering şi Julius Streicher, Hitler a iniţiat o demonstraţie către centrul Münchenului. La ora 12:20, atunci când cei 3 000 de protestatari au ajuns la destinaţie, au fost întâmpinaţi de 100 de poliţişti înarmaţi. Hitler le-a ordonat să renunţe la arme. Dar ei au deschis focul. În câteva secunde, 16 naziţti (cărora le va dedica volumul *Mein Kampf)* şi trei poliţişti au fost ucişi. Goering a fost rănit la coapsă şi Hitler a fugit cu o maşină. La trei zile de la puci, a fost arestat şi acuzat de trădare. A fost dus la închisoarea-fortăreaţă Landsberg, unde a declarat greva foamei.

Hitler avea grijă să prezinte o imagine idealizată a persoanei sale, aşa cum demonstreaza şi această fotografie.

Pe 26 februarie 1924 a început procesul lui Hitler şi al altor 10 persoane, inclusiv Ludendorff, într-o sală a şcolii de ofiţeri de infanterie de la München. A prezidat judecătorul Georg Neithardt, împreună cu doi specialişti şi trei judecători civili. În realitate, toţi judecătorii îl simpatizau pe Hitler, iar apărătorii lui, chiar Hitler însuşi, au încercat să manipuleze publicul şi opinia mass-media în acest sens. Pe 27 martie, în timp ce erau ţinute ultimele pledoarii, milioane de germani l-au sprijinit pe Hitler. Verdictul a fost pronunţat de Ziua Păcălelilor, în 1924. Ludendorf, aşa cum era de aşteptat, a fost achitat, dar ceilalţi au fost declaraţi vinovaţi. Hitler a fost condamnat la cinci ani închisoare, cu posibilitatea de a fi eliberat condiţionat după şase luni.

În timp ce a stat la Landsberg, s-a delectat mâncând numeroasele cutii de ciocolată trimise de admiratoarele lui. Tot acolo a dictat (secretarul său particular era Rudolf Hess) plictisitoarea şi prolixa carte *Mein Kampf (v*olumul întâi a fost publicat pe 18 iulie 1925, iar al doilea volum, în care îşi dezvoltă opiniile în alte trei capitole, a apărut doi ani mai târziu), în care subliniază doctrina sa privitoare la rase: „Niciodată

naţiunile nu sunt distruse de războaie, ci de pierderea capacităţii puterii lor de rezistenţă, care este exclusiv o caracteristică a sângelui rasial pur. În această lume, ceea ce nu are un sunet de lemn trainic nu este decât pleavă" şi continuă cu antisemitismul: „Nimeni nu trebuie să fie surprins dacă, în imaginaţia poporului, evreul apare drept încarnarea Satanei şi simbolul răului" şi propaganda: „Peste tot populaţia unei naţiuni este mai uşor coruptă în straturile de adâncime ale naturii ei emoţionale decât în mod conştient sau voluntar şi, de aceea, în simplicitatea primitivă a minţii, cad victime mai degrabă minciunilor mari decât celor mărunte". A stat în închisoare nouă luni şi a fost eliberat datorită unei amnistii generale pentru prizonierii politici, pe 20 decembrie 1924.

După eliberarea din închisoare, Hitler şi-a petrecut cea mai mare parte a timpului regrupându-şi partidul. La alegerile din decembrie 1924, naziştii au cumulat 907 300 de voturi, câştigând astfel 14 locuri. În 1924, în ajunul Anului Nou, Hitler a fost invitat la o petrecere acasă la fotograful Heinrich Hoffman. S-a hotărât destul de greu să meargă, dar, în final, a acceptat. Acolo, o fată drăguţă i-a oferit vâsc, după care l-a sărutat. Hitler, tremurând de furie, a părăsit petrecerea. La alegerile din mai 1928, voturile naziştilor au scăzut. În septembrie 1930, după criza financiară, situaţia s-a schimbat radical şi au câştigat 107 locuri. În 1932 au avut loc două tururi de scrutin – unul în iulie şi altul în noiembrie – şi naziştii au câştigat 230 şi respectiv 196 de locuri. În acel an, Hitler i-a scris lui Mussolini pentru a-i cere o fotografie cu autograf, dar a primit următorul răspuns prin intermediul ambasadei Italiei la Berlin: „Vă rugăm să-i mulţumiţi domnului respectiv pentru frumoasele sentimente şi să-i spuneţi în termenii dumneavoastră că Ducele nu crede potrivit să răspundă cererii sale.”

Hitler intenţiona să-l conteste pe preşedintele Paul von Hindenburg, dar acest lucru nu a fost posibil din cauză că nu avea cetăţenie germană. Această situaţie a fost reglementată pe 25 februarie 1932. Campania a fost denumită „Hitler über Deutschland” (Hitler pentru Germania). A pierdut în faţa lui Hindenburg, dar s-a remarcat ca o alternativă viabilă. Cu toate că au pierdut câteva locuri la ultimele alegeri, naziştii au rămas cel mai mare partid din Reichstag. Hindenburg l-a numit cancelar pe

aristocratul Franz von Papen, dar Hitler, bazându-se pe faptul că partidul său deţinea majoritatea, a solicitat funcţia pentru sine. Când von Papen a demisionat, Hindenburg a apelat la generalul Kurt von Schleicher, dar acesta a fost incapabil să formeze guvernul.

Pe 30 ianuarie 1933, Hitler a devenit cancelar şi a început să se întâlnească şi cu alţi lideri ai lumii. Opiniile acestora despre el erau împărţite. Preşedintele american, Herbert Hoover, afirma că Hitler era „convingător, foarte inteligent, avea o memorie remarcabilă şi riguroasă, dispunea de o gamă largă de informaţii şi o capacitate lucidă de expunere… De la haine şi până la frizură era, evident, un exhibiţionist. Părea să aibă un punct sensibil care, odată atins, îi provoca o mânie periculoasă." Anthony Eden îşi aduce aminte în memoriile sale, *Faţă în faţă cu dictatorii* (1962): „Am fost impresionat nefavorabil de personalitatea lui Hitler. Spre deosebire de Stalin, aşa cum l-am cunoscut eu, sau de Mussolini, mi-a apărut într-o lumină negativă, desigur nu dădea această impresie în mod evident, ci era mai degrabă ingenios din acest punct de vedere. Stalin şi Mussolini, fiecare în felul său, erau oameni care nu-şi schimbau personalitatea indiferent de companie. Hitler era într-adevăr omul care nu se făcea remarcat în mulţime." În 1936, fostul prim-ministru britanic, David Lloyd George, l-a întâlnit pe Hitler la Obersalzburg şi l-a salutat ca pe un „om excepţional". Lordul Halifax, cel pe care mulţi conservatori, la demisia lui Chamberlain, din mai 1940, şi-l doreau prim-ministru în locul lui Churchill, l-a confundat cu un lacheu în timpul vizitei sale, în 1937, la Berchtesgaden. Chamberlain, căruia i se păruse cel mai comun om de rând, i-a scris surorii sale că pare să fie o persoană care îşi respectă cuvântul. Ducele de Windsor afirma: „Ochii îi erau pătrunzători şi magnetici. Mărturisesc deschis că l-am apreciat greşit. L-am crezut când a insinuat că nu urmărea un război cu Marea Britanie." El i-a trimis o telegramă lui Hitler în august 1939, cerându-i să respecte pacea. Harold Macmillian scria: „Poporul britanic nu-l prea lua în serios pe Hitler, un personaj cu mustaţă à la Charlie Chaplin şi îmbrăcat în veşnicul său pardesiu. Normal, nimeni nu citise *Mein Kampf.* Nimeni nu ar fi putut să întrevadă, în spatele unei aparenţe nesemnificative, existenţa unui creier inventiv şi răuvoitor."

La 22:00, pe 27 februarie 1933, autorităţile au fost informate că Reichstagul era în flăcări. Poliţia germană a arestat un comunist olandez, Marinus van der Lubbe, care susţinea că ar fi stârnit incendiul de unul singur. Mai târziu, alte patru persoane, Ernst Torgler şi trei comunişti bulgari, Georgi M. Dimitrov, Blagoi Popov şi Vasili Tanev au fost arestaţi preventiv. Procesul lor a început la Leipzig la 08:45, pe 21 septembrie, şi s-a încheiat pe 21 decembrie 1933. Van der Lubbe, în vârstă de 24 de ani, a fost adus în sală purtând lanţuri, iar ceilalţi patru fără cătuşe. Când a fost pronunţat verdictul, Van der Lubbe a fost găsit vinovat de înaltă trădare, incendiere în scopul revoltei şi instigare la incendiere. Ceilalţi patru au fost achitaţi. Marinus van der Lubbe a fost decapitat în închisoarea din Leipzig, pe 10 ianuarie 1934, cu trei zile înainte de a împlini 25 de ani. (În 1981, un tribunal al Berlinului de Vest a schimbat verdictul, postum, declarându-l nevinovat.) După şaptezeci de ani, istoricii n-au căzut nici până azi de acord în ceea ce priveşte cauza incendiului de la Reichstag. Unii, cum ar fi Alan Bullock şi Willian L. Shiror, cred că, în ciuda acestui verdict, naziştii ar fi dat foc parlamentului în încercarea de a-şi consolida puterea. Totuşi, Fritz Tobias a descris în detaliu evenimentul şi a ajuns la concluzia că van der Lubbe a fost singurul incendiator. Iar Hitler, într-un interviu acordat în iunie 1931 lui Richard Breitling, editorul ziarului *Leipziger Neueste Nachrichten,* adăuga două argumente în favoarea incendierii clădirii. Primul era de ordin estetic, iar al doilea se referea la faptul că Reichstagul reprezenta burghezia degenerată şi mijlocul prin care clasa muncitoare era indusă în eroare.

În martie 1935, Hitler a încălcat Tratatul de la Versailles, reintroducând serviciul militar obligatoriu în Germania şi construind o uriaşă maşină de război, care includea atât marina, cât şi aviaţia. În martie 1936 l-a încălcat pentru a doua oară, reocupând zona demilitarizată din Rhineland. Hitler a urmărit îndeaproape reacţia Marii Britanii şi a Franţei şi a fost impulsionat de faptul că acestea nu au întreprins nimic diplomatic. Pe 25 octombrie 1936 a pus bazele unei alianţe cu Mussolini. Pe 27 aprilie 1937, avioanele nemţeşti au bombardat Guernica, venind în ajutorul generalului Franco. Pe 5 noiembrie 1937, Adolf Hitler a ţinut o

întâlnire secretă, Conferinţa Hossbach, la Cancelaria Reichului, unde şi-a expus planurile de expansiune pentru dobândirea *lebenraum*-ului („spaţiului vital") în favoarea poporului german. Pe 12 martie 1938, trupele germane au pătruns în Austria, Anschluss-ul. Pe 26 septembrie 1938, Hitler a anunţat că Regiunea Sudeţilor reprezenta cea mai nouă achiziţie a Germaniei. Trei zile mai târziu, Hitler, Mussolini, Chamberlain şi Eduard Daladier au semnat acordul de la München, în care acceptau ocupaţia germană a Regiunii Sudeţilor. O lună mai târziu, pe 28 octombrie, primul evreu polonez a fost exilat din al Treilea Reich. Pe 9 noiembrie, în Noaptea de cristal, mulţimile au atacat 1 574 de sinagogi şi 8 000 de magazine evreieşti. Treizeci de mii de evrei au fost arestaţi şi transportaţi în lagărele de concentrare. Pe 4 iulie 1939, evreilor germani li s-a interzis să deţină slujbe la stat. Şaptesprezece zile mai târziu, Adolf Eichmann a fost numit directorul Biroului de Emigrare Evreiască din Praga. Pe 1 septembrie 1939, Germania a invadat Polonia.

Încă din ianuarie 1933, de când devenise cancelarul Germaniei, Hitler a fost ţinta nenumăratelor comploturi, dar numai două au fost aproape de reuşită – unul în noiembrie 1939 şi al doilea pe 20 iulie 1944.

ATENTATUL DE LA BÜRGERBRÄUKELLER

Data şi locul atentatului

8 noiembrie, Bürgerbräukeller, München, Germania.

Evenimentul

De fiecare dată, pe 8 noiembrie, Hitler ţinea un discurs la Bürgerbräukeller, unde se desfăşurase puciul de la München. În 1939, din pricina izbucnirii războiului, Hitler s-a hotărât să-l anuleze. La scurt timp după aceea, s-a răzgândit, dar a anunţat că avea să se întoarcă la Berlin în aceeaşi noapte. Hitler intenţiona să călătorească cu avionul, dar cum noaptea era ceţoasă, a fost nevoit să ia trenul. Prin urmare, trebuia să părăsească Bürgerbräukeller devreme. Avea obiceiul să vorbească de la 20:30 la 22:00 şi, după aceea, să stea la un pahar cu colegii. În acea seară, a început discursul la 20:10, în faţa unei draperii acoperite de o svastică de mari dimensiuni. A ţinut o cuvântare sarcastică despre

britanici, spre încântarea auditoriului. La 21:20, la 13 minute după plecarea lui, în spatele tribunei a explodat o bombă care a omorât opt germani şi a rănit 63, dintre care 16 s-au aflat în stare gravă.

Hitler a crezut că în spatele atentatului s-a aflat Serviciul Secret Britanic, cu toate că mulţi erau de altă părere. Unii considerau că, la fel ca în cazul incendiului Reichstagului, fusese vorba despre o invenţie nazistă. Erau vizaţi Heinrich Himmler, şeful SS-ului, şi Reinhard Heydrich. Totuşi, investigaţiile au arătat că fusese vorba despre un atentat veritabil. Din pură întâmplare, Johann Georg Elser fusese arestat cu 35 de minute înainte ca bomba să explodeze. Poliţia vămii din Konstanz devenise bănuitoare atunci când acesta încercase să treacă frontiera în Elveţia şi îl oprise. S-au găsit asupra lui fotografii cu Bürgerbräukeller şi a fost transportat la München, unde a fost interogat de către Gestapo. Elser a negat că ar fi avut vreun amestec în atentat, dar când a fost pus faţă în faţă cu dovezile, a mărturisit. Himmler nu a crezut că Elser acţionase de unul singur şi l-a torturat pentru a-l forţa să-şi dezvăluie complicii.

Atentatorul

Johann Georg Elser s-a născut la 4 ianuarie 1903 în Hermaringen, Württemberg, fiul nelegitim al lui Ludwig Elser şi al Mariei Müller. În 1910 a intrat la şcoală în Königsbronn. Şapte ani mai târziu, după ce a terminat cursurile, a ajuns ucenic strungar, dar din pricina sănătăţii şubrede, a trebuit să-şi caute o altă carieră. În 1922 s-a calificat ca dulgher. Începând cu 1925 a lucrat patru ani într-o fabrică de ceasuri, unde a învăţat ceea ce avea să pună în aplicare în cadrul atentatului. În 1928 s-a înscris în Asociaţia Luptătorilor Frontului Roşu, o organizaţie militantistă afiliată la Partidul Comunist. În 1929 se mută în Elveţia unde lucrează ca tâmplar. În 1930, prietena lui, Mathilde Niedermann dă naştere fiului său, Manfred, dar Elser o părăseşte la scurt timp după aceea.

Doi ani mai târziu, se reîntoarce la Königsbronn, iar în 1936 începe lucrul la o fabrică de asamblări din Heidenheim.

După ce Hitler ajunge la putere, Elser refuză să ridice braţul drept pentru a saluta şi nu ascultă discursurile lui Hitler la radio. Se opunea înăbuşirii libertăţii religioase şi legislaţiei introduse de nazişti, mai ales controlului total asupra sistemului educaţional. Pe 8 noiembrie 1938, Elser a călătorit la München pentru a-l asculta pe Hitler la Bürgerbräukeller. Ceea ce a auzit în acea seară i-a întărit convingerea că Hitler trebuia să moară şi că seara de la Bürgerbräukeller era cea mai potrivită alegere pentru comiterea atentatului. În octombrie 1939, Elser s-a reîntors la München şi a început să supravegheze Bürgerbräukeller în fiecare seară. Acum ştia când se dădeau ultimele comenzi, locurile de întâlnire şi perioadele sărace în clientelă. I-a luat timp să facă o gaură în stâlpul din spatele tribunei. A plasat o bombă în spaţiul acela.

Urmarea

Georg Elser a fost trimis la Sachsenhausen şi apoi la Dachau, fiind considerat un deţinut cu statut special. Se pare că Hitler era convins că vor fi descoperite dovezi care să ateste că Serviciul Secret Britanic se aflase la originea atentatului şi, astfel, Elser ar fi putut să facă obiectul unui proces spectaculos. Când a devenit evident că naziştii pierdeau războiul, Hitler şi-a pierdut interesul pentru proces. În aprilie 1945, Hitler a ordonat execuţia „deţinutului cu statut special Eller", numele sub care era cunoscut Elser la Dachau. Şeful Gestapo, SS-Gruppenführer Heinrich Müller a transmis ordinul comandantului de la Dachau, Obersturmbannführer Eduard Weiter. Pe 9 aprilie, Elser a fost executat prin împuşcare la Dachau. În memoria lui Elser a fost ridicată o placă comemorativă la Königsbronn, pe care sunt înscrise cuvintele: „ «Am vrut prin această faptă să previn o vărsare de sânge mult mai mare.» În amintirea lui Georg Elser, care şi-a petrecut tinereţea la Königsbronn. Pe 8 noiembrie 1939, el a dorit să împiedice un genocid prin atentatul împotriva lui Hitler. Pe 9 aprilie 1945, Johann Georg Elser a fost ucis în lagărul de concentrare de la Dachau."

În München, o sală de concerte îi poartă numele – Georg Elser Halle.

COMPLOTUL DIN 20 IULIE – OPERAŢIUNEA VALKIRIA

Data şi locul atentatului

20 iulie 1944, Wolfsschanze (Bârlogul Lupului), lângă Rastenburg, Prusia de Est (în prezent Ketrzyn, Polonia).

Evenimentul

Pe 19 octombrie 1938, generalul-colonel Ludwig Beck a demisionat din funcţia de şef al Cartierului General, în semn de protest faţă de planurile lui Hitler de a ocupa Cehoslovacia. Beck a încercat un timp să formeze un grup de înalţi ofiţeri pentru a-i sprijini planul de a-l răsturna pe Hitler de la putere. Şi-a creat o organizaţie restrânsă pentru a-şi duce planul la îndeplinire. Timp de şase ani, din ce în ce mai mulţi ofiţeri au aderat pe ascuns. Printre complotişti se numărau generalul-maior Henning von Tresckow, şeful de stat-major al Grupului de Armată Centru de pe frontul rusesc; generalul-colonel Erich Hoepner, un şef de armată care fusese concediat de Hitler în decembrie 1941; generalul-colonel Friedrich Olbricht, şeful secţiei de aprovizionare a Armatei de Rezervă; generalul-colonel Karl Heinrich von Stuelpnagel, un guvernator militar din Franţa; generalul-maior Hans Oster, şeful de stat-major al Abwehr şi feldmareşalul Witzleber, care se pensionase în 1942.

Pe 6 iunie 1944, Aliaţii au invadat Franţa, operaţiune cunoscută drept Ziua Z. Mulţi germani începuseră să comploteze împotriva lui Hitler, în credinţa că războiul era pierdut. Cel care coordona aceste acţiuni complotiste era Claus Philipp Maria Schenk Graf von Stauffenberg. El hotărâse să înceapă totul din birourile de pe Bendlerstrasse din Berlin. Intenţiona să cheme unităţi armate din toată Europa şi din Reich pentru a le convinge să aresteze liderii nazişti ai organizaţiilor politice, cum ar fi Sicherheitsdienst şi Gestapo. El era singurul ofiţer (colonel) care îi cunoştea personal pe cei mai mulţi lideri militari şi singurul care avea acces direct la Hitler, prin urmare, a fost de acord să organizeze atentatul. S-a hotărât să-l lanseze în timpul întâlnirii lui Hitler cu ofiţerii superiori, ţinute într-o cabană din Rastenburg, Prusia de Est, numită Bârlogul Lupului.

Stauffenberg şi-a pus în servietă două încărcături explozive. Ambele erau echipate cu un cronometru silenţios, chimic, care putea fi potrivit să

explodeze la 10 sau 15 minute după activare. Pe 20 iulie, când a ajuns la întâlnire, la ora 10:15, Stauffenberg a aflat cu stupoare că, din subteranul Führerbunker, Cartierul General se mutase la Lagebaracke, o cabană din lemn care era folosită de obicei de către Albert Speer, ministrul pentru Armament şi Producţie de Război. Stauffenberg i-a spus ordonanţei lui Hitler că trebuie să meargă la baie şi şi-a luat servieta cu el. A închis uşa după el şi a început să regleze încărcăturile explozive. Îi era foarte greu din pricina rănilor suferite cu un an mai înainte, pe 7 aprilie 1943, când, lângă trecătoarea Kasserine, în Tunisia, britanicii îi bombardaseră maşina; a petrecut trei luni într-un spital din München, şi-a pierdut un ochi, mâna dreaptă şi al patrulea şi cincilea deget de la mâna stângă.

Înaltul comandament al Puterilor Axei (de la stânga la dreapta): arogantul Hermann Goering, Benito Mussolini, Rudolf Hess (în spate), Adolf Hitler şi Henrich Himmler (în spate, în uniforma neagră).

Stauffenberg reuşise să regleze numai prima bombă când a fost chemat din nou la întrunire. Pe cealaltă i-a înmânat-o aghiotantului său. A plasat servieta sub masa unde avea loc conferinţa, nu departe de Hitler. Întâlnirea a avut loc cu 30 de minute mai devreme decât fusese planificată, la 12:30, din cauză că Mussolini trebuia să sosească la ora 15:00. După câteva minute, Stauffenberg s-a scuzat, spunând că trebuie

să dea un telefon urgent la Berlin. A aşteptat într-un adăpost alăturat producerea exploziei. Bomba a explodat exact la 12:42, iar cabana a fost practic distrusă. Toţi cei 24 de participanţi au fost răniţi – unul a murit în acea după-amiază şi alţi trei câteva zile mai târziu. Hitler a scăpat cu bine datorită lemnului solid de stejar al mesei de conferinţe, care a deviat explozia. A suferit o comoţie uşoară, zgârieturi pe frunte, vânătăi pe spate, câteva arsuri la pulpa piciorului şi la mâna stângă şi răni la urechi; dar cea mai rănită era demnitatea lui – explozia îi sfâşiase pantalonii.

Atentatorul

Claus Philipp Maria Schenk Graf von Stauffenberg s-a născut pe 15 noiembrie 1907, fiind cel mai tânăr dintre cei trei fii (ceilalţi fiind gemenii Berthold şi Alexander) ai lui Alfred Schenk Graf von Stauffenberg şi ai contesei Caroline Schenk von Üxküll-Gyllenband. Catolic practicant, s-a înrolat în armată în 1926. Deşi era un militar loial, a fost dezgustat de Noaptea de cristal, iar în 1939, când unchiul său, Nikolaus Graf von Üxküll, i-a cerut să se alăture mişcării împotriva lui Hitler, a acceptat. Contele Peter Yorck von Wartenburg şi Ulrich Wilhelm Graf Schwerin von Schwanenfeld au încercat să-l determine să devină adjutantul lui Walther von Brauchitsch, Comandantul Suprem al Armatei, pentru a participa la o lovitură împotriva lui Hitler. A refuzat, întrucât armata jurase credinţă nu preşedinţiei Reichului german, ci lui Hitler personal. Pentru bravura din luptele pentru cucerirea Franţei, Stauffenberg a primit Crucea de fier, clasa întâi. Pe 22 iunie 1941, Germania a pus în mişcare operaţiunea Barbarossa (invadarea URSS). Pentru a-şi atinge obiectivul, germanii au ucis sau au trimis în lagăre evrei, polonezi şi ruşi. Această cruzime fără seamăn l-a convins într-un final pe Stauffenberg să-şi schimbe destinul, alăturându-se grupului de rezistenţă din cadrul Wehrmacht, în 1942. Nu s-au bucurat de succes, întrucât Hitler era pe atunci în culmea gloriei. Totuşi, au alcătuit un plan în vederea unei perioade posthitleriste a Germaniei. În 1943, Stauffenberg a fost înaintat la gradul de Obersleutnant i.G. (im Generalstab) (locotenent-colonel în statul-major general) şi trimis în Africa pentru a se alătura Diviziei 10 Panzer ca „ofiţer superior în statul-major”. După ce a fost rănit, a fost trimis acasă pentru

recuperare, iar în septembrie 1943 a fost numit ofiţer de stat-major la Ersatzheer (armata din ţară), care îşi avea sediul într-un birou din Berlin, pe Bendlerstrasse. Organizarea atentatului pentru asasinarea lui Hitler a continuat.

Urmarea

Convins că Hitler este mort, Stauffenberg şi aghiotantul acestuia, locotenentul Werner von Haeften, au părăsit locaţia, discutând pe drum despre paza întărită a acesteia – zona era înţesată de soldaţi, garduri electrificate şi sârmă ghimpată. Şoferul i-a dus la un teren de aterizare. Înainte de a urca în avionul Heinkel He 111, care trebuia să-i ducă la Berlin, au scăpat de a doua bombă, aruncând-o într-o pădure din apropiere. În timp ce avionul se afla în plin zbor, la ora 13:00, Hitler a dat ordin ca Stauffenberg şi Haeften să fie împuşcaţi imediat după aterizare. Friedrich Georgi, din statul-major al aviaţiei, a primit instrucţiunile, dar nu le-a respectat, întrucât facea parte la rândul lui din conspiraţie. Stauffenberg a ajuns la Berlin la 16:30 şi, crezând în continuare că Hitler murise, a început a doua fază a planului: organizarea unei lovituri împotriva liderilor nazişti.

Ministrul Propagandei, Joseph Goebbels, s-a înfiinţat la postul de radio naţional pentru a anunţa că Hitler supravieţuise atentatului. Hitler însuşi, mai târziu, a făcut o declaraţie radiofonică. La birourile din Bendlerstrasse, conspiratorii au înţeles că atentatul eşuase şi au încercat să fugă. Într-un schimb de focuri, Stauffenberg a fost rănit la umăr. Generalul Friedrich Fromm, el însuşi unul dintre conspiratori, a încercat să-şi salveze viaţa arestând alţi participanţi la complot. A improvizat o curte marţială şi i-a condamnat la moarte pe cei arestaţi. Stauffenberg, împreună cu ceilalţi ofiţeri, generalul Olbricht, locotenentul Haeften şi Oberst Albrecht Mertz von Quirnheim, a fost împuşcat mai târziu de un pluton de execuţie în curtea din Bendlerblock, statul-major al armatei. Stauffenberg şi tovarăşii săi au fost înmormântaţi în cimitirul bisericii Matthäus din Schoneberg. A doua zi, SS-ul i-a exhumat trupul, i-a smuls medaliile şi l-a incinerat.

Reichmareşalul Hermann Goering (stânga) şi fostul sau aghiotant, Rudolf Hess (centru), la procesul de la Nurnberg. Goering a scăpat de ştreang luând otravă în celula închisorii. Hess a fost condamnat la închisoare pe viaţă la Spandau, în Berlin. A murit în 1987.

Fratele cel mai mare al lui Stauffenberg, Berthold Schenk Graf von Stauffenberg, fusese, de asemenea, implicat în complot. Pe 10 august, el şi încă opt complotişti au fost judecaţi de către Roland Freisler (un judecător nazist notoriu) în Volksgericht, Tribunalul Poporului. Au fost cu toţii executaţi prin sugrumare în acea noapte, la închisoarea Plotzensee din Berlin (după cum se spune, cu o coardă de pian). Mai bine de o mie de complotişti au fost condamnaţi în procese publice şi executaţi. SS-ul i-a arestat pe membrii familiei Stauffenberg, inclusiv pe soţia şi copiii contelui. În urma atentatului din 20 iulie şi-au pierdut viaţa între 100 şi 200 de persoane. Printre complotişti, cei care au sprijinit planul atentatului, fără însă să joace un rol activ, se numără şi feldmareşalul Erwin Rommel, generalul-locotenent Adolf Heusinger şi feldmareşalul Günther Hans von Kluge.

Generalul-colonel Luwig Beck, care a fost operat de cancer în 1943, a încercat să se sinucidă de două ori după eşecul atentatului. L-a rugat pe un sergent să-i administreze lovitura de graţie în Bendlerstrasse, pe 20 iulie 1944.

Generalul Erich Hoepner trebuia să treacă la comandă, dacă atentatul ar fi reuşit. După eşecul acestuia, a fost arestat, judecat de către

Tribunalul Poporului şi găsit vinovat. I s-a oferit un pistol pentru a se sinucide, dar a refuzat. A fost spânzurat la Berlin, pe 8 august 1944.

Friederich Olbricht a fost arestat de către superiorul său, generalul Friederich Fromm, imediat ce s-a anunţat că încercarea de asasinare dăduse greş. A fost împuşcat de către un pluton de execuţie în aceeaşi zi. Hans Oster a fost arestat după atentat. A fost executat în lagărul de concentrare de la Flossenburg pe 9 aprilie 1945, împreună cu amiralul Wilhelm Canaris şi pastorul Dietrich Bonhoeffer.

Pe 20 iulie 1944, generalul-colonel Karl von Stuelpnagel a arestat 1 200 de lideri Gestapo şi SS la Paris, dar, când a aflat că atentatul nu reuşise a distrus cu mult calm hârtiile. I s-a ordonat să se prezinte la Berlin a doua zi. S-a plimbat tacticos până să fie pus sub pază. Lângă Sedan, s-a oprit şi a cerut să i se permită câţiva paşi pe jos. La ceva distanţă de convoi, s-a împuşcat în cap. Deşi trăsese în ochi, a supravieţuit încercării de sinucidere. A fost spânzurat la Berlin, pe 30 august 1944.

După război, guvernul german a transformat Bendlerblockul într-un memorial al evenimentelor din 20 iulie. Aici se află o expoziţie care cuprinde mai bine de 5 000 de fotografii şi documente. În curtea unde au avut loc execuţiile a fost ridicată o placă comemorativă.

Debarcarea din Ziua Z a prevestit începutul sfârşitului celui de-al Treilea Reich care, departe de a rezista cei o mie de ani, s-a rezumat la 12. Din cauză că aliaţii se aflau la periferia Berlinului, Hitler a fost silit să se refugieze în buncărul personal. „După şase ani de război care, în ciuda tuturor interpretărilor, va intra într-o zi în istorie ca manifestarea cea mai glorioasă şi mai eroică a voinţei unui popor de a trăi, nu pot abandona capitala statului", a spus el.

La ora 16:10, sâmbătă, 28 aprilie 1945, în satul Giulino di Mezzegra, Como, fostul său aliat, Benito Mussolini şi amanta sa, Clara Petacci, au fost împuşcaţi de către un pluton de partizani comunişti şi apoi spânzuraţi cu capul în jos de stâlpii de iluminat din faţa unei benzinării din Milano. Pe 29 aprilie, undeva între orele 01:00 şi 03:00, Hitler s-a căsătorit cu amanta sa, Eva Braun. Martori au fost Joseph Goebbels şi Martin Bormann. După aceea, Hitler şi-a dictat testamentul secretarei Trudi

Junge. L-a numit executor testamentar pe Bormann. În testamentul său politic, menţiona: „Nu este adevărat că eu sau altcineva din Germania a dorit război în 1939. A fost dorit şi provocat de către acei politicieni internaţionali care fie că proveneau din sămânţă evreiască, fie lucrau în interesul evreilor." De asemenea, i-a exclus pe Goering şi Himmler din Partidul Nazist şi i-a deposedat de toate titlurile lor oficiale. Hitler a ordonat să fie otrăvită căţeluşa sa alsaciană, Blondi. Hitler şi Eva s-au încuiat mai jos de Cancelarie, la 15:30, pe 30 aprilie şi, după un prânz compus din spaghetti cu sos vegetarian, s-au sinucis. El s-a împuşcat, iar ea a luat cianură. SS-ul a folosit, conform ordinului lui Hitler, două sute de litri de petrol pentru a le incinera corpurile, dar totul a fost făcut în pripă şi acestea nu au ars complet. Joseph şi Magda Goebbels s-au sinucis, la rândul lor, după ce, mai întâi, şi-au otrăvit cei şase copii.

La procesul de la Nürnberg s-a estimat că germanii omorâseră 5.750.000 de evrei şi că războiul costase vieţile a 54.800.000 de persoane.

MICHAEL COLLINS

(1890-1922)

Victima

Michael Collins (Micheál Seán Ó Coileáin) s-a născut pe 16 octombrie 1980 (pe piatra funerară este inscripţionată data de 12 octombrie), în Woodfield, lângă Clonakilty, în ţinutul Cork din Irlanda. A fost al treilea fiu şi cel mai tânăr dintre cei opt copii ai lui Michael John Collins (1815-1897) şi Mary Anne O'Brien (1855-1907). Familia Collins era mai înstărită decât celelalte familii irlandeze de muncitori din acea vreme, iar Collins era un băiat precoce, atât intelectual, cât şi pe terenurile de sport. Cu toate acestea, copilăria lui nu a fost întotdeauna uşoară; tatăl lui, care avea 75 de ani când s-a născut Michael, a murit pe când acesta avea doar 6 ani.

Când a terminat şcoala, mama lui a încercat să-i găsească o slujbă în serviciile poştale. Profesorul cu care a studiat Michael pentru a trece de examinările pentru slujba din serviciile respective era un naţionalist declarat. Acesta a avut o enormă influenţă asupra lui Collins. În iulie 1906 a lucrat temporar în calitate de funcţionar în West Kensington, la Londra, la Casa de Economii şi Consemnaţiuni care aparţinea de aceleaşi servicii. Collins a petrecut următorii nouă ani şi jumătate locuind cu sora lui, Joanna („Hannie") şi cu fiul acesteia nelegitim, Daniel, la numărul 5, pe strada Netherwood, West Kensington, Londra. A încercat să intre în administraţia civilă, dar a picat examenul de mai multe ori. În 1910 a reuşit să obţină o slujbă la o firmă de contabilitate, ajungând mai târziu la o agenţie de bursă, Horne and Company, cu sediul la nr. 23, Moorgate. Pe 1 septembrie 1914, s-a mutat din nou, lucrând ca funcţionar la Ministerul Comerţului. În mai 1915 era funcţionar la departamentul de reclamaţii al Guarantee Trust Company, filiala londoneză New York de pe strada Lombard.

Ca majoritatea emigranţilor, Collins îşi petrecea mare parte din timp cu conaţionalii săi. A intrat în Liga Celtică şi a studiat irlandeza. A jucat hochei pe iarbă

şi fotbal în cadrul clubului Asociaţiei Celtice de Atletism. Radicalismul lui s-a dezvoltat printre irlandezii londonezi. În 1908 a intrat în Sinn Féin, iar în noiembrie 1909, în Frăţia Republicană Irlandeză. Această organizaţie fusese creată în 1860 şi „a jurat să elibereze Irlanda printr-o revoluţie violentă şi să instituie o republică independentă". A depus jurământul la Barnsbury Hali, strada Barnsbury, Islington, Londra N1, în faţa lui Sam Maguire, un coleg de serviciu şi membru al Frăţiei Republicane Irlandeze din Londra, până în 1921. Nu se ştie de ce a părăsit Londra. Frăţia Republicană Irlandeză era organizaţia din care făcuse parte tatăl său şi pe care Collins avea să o conducă.

Dublin după furtuna: oficialii inspectează ruinele ramase după explozia bombelor ca urmare a Rebeliunii de Paşte.

Pe 25 aprilie 1914, Collins devine voluntar irlandez şi este numit trezorier al Frăţiei Republicane Irlandeze pentru sudul Angliei; este informat despre planurile privind o rebeliune plănuită pentru 1916. Pe 15 ianuarie 1916, se retrage la Dublin pentru a evita să fie încorporat în armata britanică. Îşi găseşte de lucru la o firmă de contabilitate şi se mută la o pensiune, la nr. 44, pe strada Mountjoy, unde începe pregătirile pentru rebeliune. Când întârziata Rebeliune de Paşte a început în cele din urmă pe 24 aprilie, la amiază, Collins a fost ajutorul lui Joseph Plunket, şeful tuberculos al acesteia. Sub conducerea lui Padraic Pearse şi James Connolly, 1 600 de voluntari s-au revoltat în Dublin şi au luat în stăpânire punctele-cheie ale oraşului. Nu s-au bucurat de sprijinul necesar.

Michael Collins în uniforma IRA. Complota pentru a ucide popular agenţi britanici.

Rebeliunea a durat cinci zile şi a dus la distrugerea unei mari părţi din oraş, înainte ca militarii britanici să-i pună capăt. Cincisprezece dintre liderii rebeliunii au fost arestaţi, judecaţi sumar şi condamnaţi la moarte. Toţi cei 15 au fost împuşcaţi de către un pluton de execuţie.

După această nereuşită, Collins a fost arestat şi trimis la Frongoch, un lagăr de concentrare, la 15 kilometri de Bala, în Merionethshire, în nordul Ţării Galilor. A devenit liderul de facto al contingentului.

Prizonierii de la Frongoch au fost eliberaţi pe 23 decembrie 1916. Încurajaţi de eliberarea lor, Collins şi camarazii săi s-au implicat în politica locală, câştigând mai multe alegeri. Pe 19 februarie 1917, Collins a ajuns secretar al Asociaţiei Naţionale Irlandeze de întrajutorare, un paravan pentru Frăţia Republicană Irlandeză, prin intermediul căreia Collins colecta contribuţii din America.

Pe 25 septembrie 1917, Thomas Patrick Ashe, preşedintele Frăţiei Republicane Irlandeze, a murit în timpul unei greve a foamei la spitalul Mater din Dublin. Funeraliile lui au avut aspectul unei manifestări paramilitare în care rolul lui Collins a fost proeminent. După ce a fost trasă o salvă lângă mormânt, Collins, întotdeauna prezent, a remarcat: „Nu mai rămâne nimic de spus“.

Sinn Féin a fost oficial relansată la convenţia naţională din octombrie 1917. În acea perioadă, Collins se remarcase printre liderii executivi ale Frăţiei Republicane Irlandeze, voluntarii irlandezi şi Sinn Féin. La alegerile generale din 14 decembrie 1918, Sinn Féin a câştigat 73 din cele 105 locuri ale irlandezilor. Collins a fost ales membru al Parlamentului pentru South Cork dar, asemeni compatrioţilor săi, Adams, McGuiness şi alţii, a refuzat acest loc la Westminster şi a făcut parte dintr-un parlament independent din Dublin, Dáil Éireann (Adunarea Irlandeză), format pe 21 ianuarie 1919. Eamon de Valera, ministrul cu puteri depline al Dáil Éireann, l-a numit ministru al Afacerilor Interne, funcţie deţinută până în aprilie, când a fost numit ministru de Finanţe. Collins nu a fost numai un politician emfatic – în 1919 şi-a asumat oficial titlul de director al Serviciului de Informaţii Secrete, ca şi pe cel de preşedinte al Frăţiei Republicane Irlandeze. Începând din iulie, şi-a

petrecut timpul punând la cale uciderea agenţilor britanici şi ocupându-se de contrabanda cu arme.

În septembrie 1919, toate organizaţiile politice au fost interzise. Sinn Féin a trecut în clandestinitate. Pe 19 ale lunii, Collins a organizat o echipă de asasini numită „Cei Doisprezece Apostoli". Pe 19 decembrie 1919, feldmareşalul lord French, Lordul Locotenent al Irlandei, a scăpat de un atentat. Numai fatalitatea a făcut ca asasinii să fie împuşcaţi în schimbul de focuri. În dimineaţa zilei de 24 noiembrie 1920 – Duminica Sângeroasă – 14 ofiţeri britanici au fost asasinaţi în paturile lor, o operaţiune concertată în principal în sudul oraşului Dublin. Collins a încercat să justifice crimele:

Singura mea intenţie a fost anihilarea indezirabililor care au continuat să provoace necazuri vieţii cetăţenilor de rând cumsecade. Am dovezi destule ca să fiu sigur de atrocităţile pe care le-a comis această bandă de spioni şi informatori.

Dacă aş avea un al doilea motiv, nu ar fi decât acela al unui sentiment pe care l-aş avea faţă de o reptilă. Prin anihilarea lor, până şi aerul a devenit mai respirabil… Din punctul meu de vedere, am conştiinţa curată. Nu este o crimă să identifici în timp de război un spion sau un informator. Au distrus fără să apeleze la instanţă. Le-am plătit poliţa cu propria lor monedă.

Cei care au comis crima au fost în poziţia legitimă de autopărare la care au fost obligaţi de poporul irlandez faţă de agresiunea englezilor.

După doi ani de abţineri, am început să ne apărăm pe noi înşine şi viaţa acestei naţiuni. Nu noi am început războiul, nici nu am ales câmpul de bătaie. Când Guvernul Britanic, în măsura în care i-a stat în putere, a lipsit poporul irlandez de arme şi a întrebuinţat orice mijloace pentru a-l împiedica să deţină arme şi, decretând drept o infracţiune penală (într-o zonă majoritară a capitalei) dreptul de a purta armă şi, în acelaşi timp, a început o campanie brutală şi criminală împotriva lui şi împotriva guvernului naţional, nu a mai avut nici o scuză în ceea ce priveşte violenţa lui şi nici un motiv

pentru a se plânge de poporul irlandez care a luat măsuri pentru a se proteja.

Mai târziu în aceeaşi zi, la 15:25, Forţa Regală a Poliţiei Irlandeze de Rezervă s-a răzbunat, deschizând focul asupra a 8 000 de oameni la un meci de fotbal galic între Dublin și Tipperary, ţinut la Croke Park, în nordul Dublin-ului. Şapte persoane au murit pe loc, inclusiv unul dintre jucători, Michael Hogan, şi alţi cinci au fost răniţi mortal. În acea noapte, doi ofiţeri de rang înalt IRA, Dick McKee, comandant de brigadă, şi adjunctul său, Peadar Clancy, cei care sprijiniseră uciderea agenţilor britanici, au fost arestaţi. De asemenea, a fost dus în arestul poliţiei şi prietenul lor civil Conor Clune, un funcţionar din vestul Irlandei, care a fost confundat cu alt voluntar IRA. Au fost transportaţi la castelul din Dublin, torturaţi cu baioneta şi împuşcaţi, în timp ce, după cum se afirmă, încercau să evadeze.

În 1920, Collins a fugit, dar ştirea că s-ar fi pus o răsplată de 10.000 de lire pe capul său nu era adevărată. A fost cu siguranţă sugerată, dar nu a avut vreun efect asupra cuiva. Aceasta nu l-a oprit, iar el a participat la numeroase întruniri cu agenţi, curieri, luptători din rezistenţă, prieteni nedeghizaţi, gărzi de pază. Eamon de Valera s-a reîntors la Dublin în decembrie 1920, ca lider necontestat, dar nu numai el, ci şi alţii, cum ar fi Charles Burgess, ministrul Apărării, şi Austin Stack, ministrul Afacerilor Interne. Cu toate că apreciau eforturile lui Collins, deveniseră bănuitori în ceea ce-l privea.

Pe 11 decembrie 1920, Sinn Féin a organizat o ambuscadă împotriva trupelor auxiliare ale Poliţiei Cadeţilor, cunoscută ca Auxiliarii, omorând o persoană şi rănind alte unsprezece. În noaptea aceea, Auxiliarii şi Forţa de Poliţie de Rezervă şi-au făcut apariţia în Cork şi au ars mai multe clădiri, inclusiv biblioteca Carnegie, primăria şi aproape 50 de case. De asemenea, au împuşcat şi doi membri IRA. A fost declarată legea marţială pe o mare parte a teritoriului. În perioada lunilor ianuarie-aprilie, rebelii au împuşcat 73 de pretinşi spioni şi informatori. Forţa de poliţie de rezervă şi Auxiliarii duceau un război de represalii. În ziarele britanice au început să apară articole care condamnau atitudinea guvernului. În întreaga lume, protestele se îndreptau împotriva guvernului britanic. În

aprilie 1921, Lloyd George, prim-ministrul britanic, l-a trimis pe lordul Derby să negocieze o încetare a focului cu rebelii. Pe 25 mai 1921, IRA a dat foc clădirii care adăpostea Vama din Dublin. Şaptezeci şi doi de poliţişti şi soldaţi au fost ucişi în luna aceea de către terorişti. Pe 22 iulie, de Valera a fost arestat, dar eliberat, spre surpriza sa, două zile mai târziu. Pe 11 iulie 1921 a fost semnată o încetare a focului.

Trei luni mai târziu, şi oarecum surprinzător, Collins a fost trimis la Londra pentru a negocia un tratat de pace. Conferinţa a început pe 1 octombrie. În capitală, acesta a fost rezervat faţă de colegii lui, chiar s-a cazat în altă parte. Când a semnat tratatul, pe 6 decembrie 1921, la ora 02:15, sub ameninţarea unei acţiuni militare imediate din partea lui Lloyd George, şi-a semnat în acelaşi timp şi condamnarea la moarte, întrucât unii republicani au considerat gestul drept o trădare. A scris unui prieten: „Când ai transpirat, ai muncit din toate puterile, ai avut avut vise nebuneşti, coşmaruri disperate, te trezeşti pe străzile reci şi umede ale Londrei, în aerul nopţii. Gândeşte-te – ce am realizat pentru Irlanda? Ceva ce şi-a dorit în aceşti şapte sute de ani care au trecut. Va fi cineva satisfăcut de această negociere? Va fi oare? Îţi spun că în zorii acestei zile mi-am semnat condamnarea la moarte. M-am gândit atunci cât de nepotrivit, cât de ridicol – un glonţ ar fi rezolvat la fel de bine treaba acum cinci ani.“ O versiune mai scurtă este aceea în care lordul Birkenhead îi spusese lui Collins: „Tocmai mi-am semnat condamnarea la moarte din punct de vedere politic”, la care Collins ar fi replicat „Eu chiar mi-am semnat condamnarea la moarte.”

Pe 19 decembrie 1921, Dáil Éireann a mers să ratifice tratatul. Arthur Griffith a fost acuzat de conspiraţie cu Lloyd George împotriva irlandezilor; Collins era numit trădător şi renegat, iar de Valera a susţinut într-o pledoarie înverşunată respingerea tratatului de către Dáil. Pe 7 ianuarie 1922, Dáil nu a tinut seamă de pledoaria lui de Valera şi a ratificat tratatul cu un vot de 64-57. A doua zi, Eamon de Valera şi-a dat demisia din funcţia de preşedinte, întrucât nu votase ratificarea tratatului. Collins a fost numit preşedinte şi ministru de Finanţe în guvernul provizoriu. În următoarele şapte luni, Collins a făcut eforturi pentru a consolida noul guvern şi, în acelaşi timp, a trecut cu vederea anumite

puncte ale tratatului, care nu-i conveneau, cu ajutorul contactelor sale din cadrul IRA. Collins era hotărât să redacteze un tratat care să facă posibilă o constituţie cvasirepublicană pentru noul stat independent, dar în iunie 1922, guvernul britanic i-a refuzat iniţiativa. I se opuneau cei mai mulţi dintre membrii apropiaţi ai cabinetului şi conducerea IRA. Pe 28 iunie 1922, Collins a aprobat un atac asupra conducerii IRA şi, după o luptă relativ scurtă, în iulie a preluat puterea în calitate de comandant-şef al Armatei Statului Independent Irlandez. Această acţiune a reprezentat începutul Războiului Civil.

Data şi locul asasinării

22 august 1922, Béal na mBláth, lângă Bandon, ţinutul Cork, Irlanda.

Evenimentul

Ca multe alte asasinate politice, moartea lui Michael Collins rămâne învăluită în mister. Pe 18 august, Collins îşi anunţa intenţia de a continua inspecţia în sudul ţării, în ciuda avertismentelor ofiţerilor din serviciile secrete privitoare la potenţialele primejdii ale unei asemenea călătorii. Trebuie adăugat că starea sănătăţii sale era precară. Collins a trecut prin Curragh, apoi prin Limerick şi Mallow. A ajuns în oraşul Cork duminică, 20 august, şi s-a întâlnit cu prietenul său apropiat, generalul Emmet Dalton, comandantul trupelor Statului Independent din regiunea Cork, la statul-major de la hotelul Imperial. Aici a fost plănuită o inspecţie pe întreg teritoriul de comandă din vestul Cork-ului.

Michael Collins avea obiceiul ciudat de a-şi provoca prietenii la „o bucăţică de ureche”, ceea ce însemna un concurs de lupte corp la corp, care se sfârşea de cele mai multe ori cu victoria lui Collins, care îşi înfigea dinţii în urechea prietenului său până ce acestuia îi dădea sângele. Înainte de a porni pe „ultimul său drum“, Collins şi unul dintre prietenii săi din Frongoch s-au luptat pentru „o bucăţică de ureche”. (Probabil că acest joc neobişnuit a contribuit la răspândirea zvonului conform căruia Collins ar fi avut înclinaţii homosexuale.)

Însoţit de Dalton, de comandantul O’Connel şi de alţi membri ai statului-major, Collins a pornit la drum la 06:15, pe 22 august. S-a îndreptat spre Macroom via Coachford, iar apoi spre Bandon. Călătoria

era o adevărată cursă cu obstacole sub formă de poduri distruse şi drumuri desfundate. Pierzând, pentru moment, contactul cu iscoada şi ajungând la o întretăiere de drumuri de lângă Bandon, l-au întrebat pe un bărbat care ieşise din Long's Pub în care direcţie să înainteze. Denny „The Dane" Long le-a arătat cu multă solicitudine drumul către Bandon. Acesta era membru IRA. Mulţi alţi republicani de marcă se găseau în cârciumă. Locul ales pentru ambuscadă se afla la sud de intersecţia de la Béai na mBláth, unde un drum strâmt de ţară se desprindea de drumul principal de-a lungul căruia trebuia să treacă convoiul. Trei mine au fost amplasate de-a lungul drumului şi 37 de oameni înarmaţi luaseră poziţii în ambuscadă.

Soldat de gardă la corpul neînsufleţit al lui Michael Collins.

Aşteptau întoarcerea lui Collins. Dar cum se însera treptat, la 19:30, asasinii au început să se întrebe dacă Collins avea să se mai întoarcă în acea seară. Comandantul Liam Deasy, crezând că grupul se oprise pentru a înnopta, a ordonat dezafectarea şi dezasamblarea minelor. La scurt timp după aceea, convoiul lui Collins a apărut pe drum şi a căzut în capcană. Lupta nu a durat mai mult de 20 până la 40 de minute şi, aproape de sfârşit, Collins a fost singurul care şi-a pierdut viaţa. Nu se ştie exact dacă a fost lovit direct sau dacă a fost ucis de un glonţ. Probabil că, în grabă, a ordonat convoiului să se oprească şi să răspundă cu focuri de armă, în loc să aleagă opţiunea cea mai favorabilă, adică să se îndepărteze în siguranţă cu maşina blindată.

Conform mărturiei lui Emmet Dalton, convoiul avea în dotare arme uşoare tip Crossley, o mitralieră Lewis, opt oameni cu puşti, un motociclist, o maşină blindată şi maşina în care se afla alături de Collins când au intrat sub ploaia de gloanţe din faţă şi din spate. O căruţă aflată în mijlocul drumului le-a stânjenit înaintarea şi, bineînţeles, salvarea. Şoferul lui Collins, M.J. Corry, a declarat că acel convoi era dotat cu arme uşoare tip Crossley, o motocicletă, un Rolls Royce Whippet blindat şi o maşină de curse Leyland Tomas în care se afla Collins la momentul plecării convoiului din Bandon. Corry a mai adăugat că a oprit convoiul la ordinul lui Collins, doar după ce s-a auzit o singură împuşcătură. Nu era nici o căruţă pe drum la Béai na mBláth. De asemenea, a mai declarat că se trăgea numai din faţă. Collins stătea în drum, la câţiva metri de vehicul, pentru a vedea mai bine cine trăgea de pe colină. S-a auzit o împuşcătură, iar Collins s-a prăbuşit. Avea numai 31 de ani.

Michael Collins a fost înmormântat în cimitirul Glasnevin din Dublin.

Asasinii

Cine l-a omorât pe Michael Collins? Serviciul Secret Britanic? Un grup de membri IRA nemulţumiţi de tratatul de pace? Dacă este aşa, atunci Denis „Sonny“ O'Neill, un fost ţintaş în armata britanică, decedat în 1950,

are toate şansele să fie cel care l-a ucis pe Collins. Sau să fi fost chiar oamenii lui cei care l-au ucis?

Urmarea

Moartea lui Collins nu a oprit vărsarea de sânge din Irlanda. De fapt, au murit mai mulţi oameni în Războiul Civil decât în luptele cu britanicii.

Corpul său a fost transportat la Dublin şi depus la Primărie, unde mii de oameni au trecut prin faţa coşciugului pentru a-şi prezenta omagiul. Collins a fost înmormântat în cimitirul din Dublin. La Béai na mBláth a fost ridicat un monument care indică locul unde Collins şi-a sfârşit zilele.

Pe 9 septembrie 1922, Dáil l-a ales pe William Cosgrave ca preşedinte. Constituţia Statului Independent Irlandez a fost validată, deşi mulţi membri republicani nu au dorit să fie prezenţi. Noul guvern irlandez a legiferat pedeapsa cu moartea şi pentru posesia de armament. Mai mulţi lideri republicani au fost executaţi, inclusiv romancierul Erskine Childers. IRA a încetat lupta pe 30 aprilie 1923, iar în noiembrie 1925, Dáil a recunoscut oficial separarea ţării.

Eamon de Valera nu a fost nici pe departe un admirator al lui Michael Collins, nici măcar după asasinarea acestuia din urmă. În vârstă de 85 de ani, Valera a declarat: „Nu văd cum aş putea să devin preşedintele Fundaţiei Michael Collins. Este sigur că, pe parcursul timpului, istoria va înregistra măreţia lui Collins, dar aceasta va fi înregistrată în contul meu.“

EARL MOUNTBATTEN

(1900-1979)

Victima

Amiral al flotei britanice, Louis Francis Albert Victor Nicholas, Primul Conte Mountbatten de Burma, onorat cu nenumărate titluri, s-a născut la Frogmore House, Windsor, în Berkshire, la ora 06:00, pe 25 iunie 1900. Era cel de-al doilea fiu, al patrulea şi cel mai mic copil al prinţului Louis de Battenberg (mai târziu primul marchiz de Milford Haven, născut la Graz, Austria, pe 24 mai 1954 şi decedat la 42 de ani, pe strada Half Moon, în Piccadilly, Londra – în anexa Clubului Naval şi Militar, pe 11 septembrie 1921, în urma unui atac de inimă provocat de o gripă cu complicaţii) şi al prinţesei Victoria de Hesse (născută la Castelul Windsor, în Berkshire, pe 5 aprilie 1863, decedată la Palatul Kensington, Londra, pe 24 septembrie 1950). Nou-născutul era strănepotul reginei Victoria. La începutul Primului Război Mondial, tatăl lui fusese Primul Lord al Flotei, dar demisionase pe 29 octombrie 1914 la cererea lui Winston Churchill, care avea puternice convingeri antigermane. Familia şi-a anglicizat numele în mod discret pe 14 iulie 1917, cu trei zile înainte de transformarea Casei de Saxa-Coburg-Gotha în Casa de Windsor.

Frumos, curajos şi inteligent – cel puţin asta credea Mounbatten despre sine.

În timpul Marelui Război, Mountbatten şi-a făcut serviciul militar pe nava amiralului Beatty. După armistiţiu, a plecat la Cambridge, unde a rămas timp de cinci luni, devenind prietenul lui Edward, Prinţul de Wales. L-a însoţit pe prinţ într-o călătorie prin imperiu şi şi-a notat cu deosebită plăcere în jurnalul călătoriei greşelile gramaticale ale localnicilor care se adresau incorect înălţimii Sale Regale. În martie

1920, în Indiile de Vest, Mountbatten a notat că „o femeie bătrână şi grasă" într-o „mulţime de negri" reprezenta o greşeală fundamentală. Istoricul Andrew Roberts a comentat remarca lui Mountbatten, afirmând că „cel puţin are eleganţa de a jigni încălcând orice regulă de corectitudine politică." Grija cu care şi-a cultivat Mountbatten relaţia cu prinţul l-a salvat de la destituire din Marina Regală în 1922, când mulţi alţi ofiţeri au fost obligaţi să-şi părăsească funcţiile. Prietenul său, prinţul de Wales, a pus o vorbă bună pentru el. În anul acela a plecat împreună cu prinţul în India, unde a cunoscut-o pe Edwina Cynthia Annette Ashley; s-au logodit de Sfântul Valentin. Imediat după aceea, pe 18 iulie, a urmat căsătoria, avându-l drept cavaler de onoare, aşa cum era de aşteptat, pe prinţul de Wales. Edwina era bogată, moştenind de la bunicul ei, Sir Ernest Classel, o avere de 2 milioane de lire şi o poziţie distinctă datorită contactelor ei regale. Au avut două fiice: Patricia Edwina Victoria, a doua contesă Mountbatten de Burma (născută pe 14 februarie 1924) şi Pamela Carmen Louise (născută pe 19 aprilie 1929). El a fost un tată deosebit de afectiv, ea o mamă uşor insensibilă, în realitate, Edwina prefera mai degrabă să-şi petreacă timpul în compania unui mare număr de amanţi – bărbaţi şi femei – decât să aibă grijă de copii.

În 1936, în timpul crizei provocate de abdicare, Mounbatten a trebuit să aleagă între prietenia cu bărbatul care devenise regele Edward al VII-lea şi propria sa ambiţie. Nu a fost prima oară când ambiţia a prevalat, iar centrul atenţiei sale s-a orientat de la monarh către Bertie, fratele acestuia mai tânăr, cel care avea să ajungă regele George al VI-lea. În martie 1937, Mountbatten i-a vizitat în exil pe fostul rege şi pe viitoarea sa soţie, în Austria, pentru a-i asigura de prezenţa familiei regale la nunta apropiată din iunie. Dar nu numai că familia regală a boicotat nunta, dar Mountbatten nici măcar nu s-a deranjat să se prezinte. Mai târziu a invocat faptul că nu fusese invitat. Era o minciună, pentru că, pe 5 mai 1937, acesta îi scrisese Ducelui (şi viitoarei Ducese) de Windsor, mulţumindu-i pentru „amabila invitaţie". După moartea ducelui, Mountbatten a apărut la BBC şi a susţinut că ducele fusese „mai mult decât cavalerul meu de onoare, a fost cel mai bun prieten pe care l-am avut…". Spre deosebire de mulţi din tagma lui, ba chiar din familia lui,

Mountbatten nu dorea descurajarea Germaniei. În timpul războiului a comandat Flotila a 5-a de distrugătoare. În ciuda legendei care s-a ţesut în jurul lui, comanda sa la bordul distrugătorului HMS *Kelly* (lansat pe 28 octombrie 1938) nu ar fi putut fi considerată eroică. Lui Mountbatten îi plăcea să facă totul cu o viteză uimitoare; această trăsătură se poate dovedi problematică atunci când eşti la comanda unui distrugător. Unul dintre foştii membri ai echipajului de pe *Kelly* comenta că în primele opt luni ale războiului, nava petrecuse numai 57 de zile în afara docurilor. Subordonaţii săi îl adorau, dar amiralitatea sau ceilalţi comandanţi nu-l priveau cu ochi buni. Pe 9 martie 1940, *Kelly* s-a izbit de un alt distrugător, HMS *Gurkha,* eveniment urmat de şase săptămâni petrecute în şantierul naval, pentru reparaţii. La începutul lui mai 1940, Mountbatten a condus un convoi de patru distrugătoare pentru a salva trupele de recuperare după campania de la Namsos. Pe 23 mai 1941, vasul *Kelly* a fost scufundat în timpul bătăliei pentru Creta. Mountbatten a declarat mai târziu că germanii trăseseră cu mitraliera în marinarii militari care înotau pentru a-şi salva viaţa. În orice caz, acest detaliu nu a fost raportat de nici un alt membru al echipajului.

În august 1941, Mountbatten a fost numit căpitanul portavionului HMS *Illustrious.* Pe 27 octombrie 1941, l-a înlocuit pe Roger Keyes în calitate de şef al operaţiunilor combinate. Mountbatten i-a cerut lui Churchill permisiunea de a rămâne în flota militară şi s-a trezit cu următorul răspuns: „Ce crezi că vei realiza? Poate doar să mai scufunzi o navă, de data asta mai mare şi mai scumpă.” Pe 19 august 1942, Aliaţii au pornit atacul dezastruos de la Dieppe. Printre trupele care au traversat Canalul în cadrul Operaţiunii Jubileul s-au numarat şi 4 963 de soldaţi din Divizia a doua canadiană. În nouă ore au fost ucişi, capturaţi sau răniţi 3 369 de militari. Atacul a constituit cea mai amplă operaţiune de pe coasta franceză de la Dunkerque până la Ziua Z, iar Mounbatten a fost responsabil de întreaga operaţiune. Unii dintre colegii lui au numit atacul „nebunesc”, alţii au spus că: „A fost un plan cât se poate de prost”. Generalul Eisenhower l-a considerat un „fiasco”. Bernard Montgomery, mai târziu învingătorul de la El Alamein, abandonase planul atacului de la Dieppe, repus pe tapet de Mounbatten.

În octombrie 1943, Churchill l-a numit pe Mountbatten comandantul suprem al Aliaţilor în teatrul de operaţiuni din Asia de Sud-Est. Montgomery a afirmat: „Dickie Mountabatten este, bineînţeles, nepotrivit pentru funcţia de comandant suprem. Este o persoană încântătoare, are o gândire promptă şi ageră şi multe idei bune. Dar cunoştinţele sale despre arta războiului sunt ZERO.” Asemeni politicienilor de la Whitehall, Mountbatten a realizat forţa pe care ar fi putut-o dobândi alături de o echipă personală numeroasă şi şi-a organizat un stat-major complex în Piaţa Regală din Kandy, Sri Lanka, la aproape 3 218 de kilometri de linia frontului. Statul său major s-a mărit de la 23 la 540, o creştere cu mai mult de 2 200%. Singurul aspect din viaţa militară în care Mountbatten excela erau relaţiile cu publicul, PR – era neîntrecut în a-şi însuşi rezultatele muncii altora şi în a-i mustra pe alţii pentru propriile greşeli. Militarii de carieră nu credeau în blamarea publică a ofiţerilor superiori, ceea ce i-a permis lui Mountbatten – care nu avea asemenea scrupule – să beneficieze din plin. I-a făcut şi pe Şefii de Stat-Major de la Londra să creadă că era ocupat şi că obţinea rezultate, evitându-şi adesea comandanţii.

Când Japonia a capitulat, Mountbatten a susţinut că el ar fi fost cel care, trecând printre gărzile călare, îl informase cel dintâi pe prim-ministru despre eveniment. În realitate, fusese altcineva, Jock Colville, secretarul particular al lui Churchill, care îl anunţase pe Clement Attlee. Attlee, care ajunsese la putere cu o majoritate zdrobitoare de voturi, fapt care nu avea să se mai repete până la triumful lui Tony Blair, de pe 1 mai 1997, l-a numit pe Mountbatten Vicerege al Indiei pe 24 martie 1947. Pentru Marea Britanie era o necesitate să se delimiteze de India, atât din motive politice, cât şi din motive financiare şi se credea că fostul vicerege, mareşalul Lord Wavell nu a putut face faţă situaţiei. El sugerase ca soldaţii să fie trimişi în disputata zonă musulmană din nord iar puterea să fie imediat transferată Partidului Congresului în zona hindusă. Atllee a considerat planul defetist, deşi în înţelegea ulterioară a evenimentelor, acesta ar fi putut să salveze mai multe vieţi decât transferul lui Mountbatten.

Attlee a făcut public anunţul numirii lui Mountbatten pe 20 februarie 1947, adăugând că Marea Britanie avea să părăsească India nu mai târziu de iunie 1948. Mountbatten avea să susţină că stabilirea datei fusese ideea lui şi că făcuse nenumărate eforturi pentru a-l convinge pe Attlee să fie de-acord. În loc să concentreze eforturile indienilor, aşa cum fusese planul, limita de timp a exacerbat problema în interiorul ţării şi a făcut retragerea inevitabilă. Trei secole şi jumătate de dominaţie britanică în India au fost şterse, datorită lui Mountbatten, în 16 luni. Cei care nu erau hinduşi – sikhii, Incoruptibilii, musulmanii şi maharadjahii – şi-au dat seama că nu aveau prea mult timp la dispoziţie pentru a-şi stabili poziţiile – prin violenţă dacă era necesar – sau pentru a face faţă dictaturii unei majorităţi hinduse. La o săptămână de la sosirea familiei Mountbatten în India au început să circule zvonuri despre o aventură între Edwina şi Jawaharlal Nehru (1889-1964), care avea să devină cel dintâi prim-ministru al Indiei independente. Mountbatten şi Nehru se ştiau din Singapore, încă de la sfârşitul războiului.

Pe 5 aprilie, Mountbatten l-a întâlnit pentru prima oară pe Mohammed Ali Jinnah (1876-1948), cunoscut ca „părintele Pakistanului", care fusese liderul Ligii Musulmane. Cei doi nu s-au înţeles. Jinnah a cerut mai mult timp şi a întrebat dacă Mountbatten voia „să aducă haos în această ţară şi să o însângereze prin război civil". Antipatia lui Mountbatten faţă de Jinnah şi musulmani era aparentă, deşi în public Mountbatten continua să insiste că era imparţial. În particular şi în faţa jurnaliştilor, Mountbatten îl numea pe Jinnah „un nebun", „extrem de rece, trufaş şi dispreţuitor", un „geniu al răului", un „caz psihopatologic", un „nătărău" şi o „corcitură". Musulmanii s-au simţit, în mod justificat, ofensaţi de vicerege. Mountbatten a fost avertizat că era posibilă o vărsare de sânge la Punjab, dar, mai târziu, a declarat că nimeni n-ar fi putut anticipa pierderi de vieţi omeneşti. A hotărât să ignore avertizările, fapt care a dus la consecinţe îngrozitoare.

Se pare că mare parte din timpul petrecut de Mountbatten în India fusese dedicat propriei sale imagini. Istoricul Andrew Roberts nota: „Discuţiile despre steaguri, titluri, formule de salut, onoruri, maşini, uniforme, medalii şi toasturi… trebuiau să fie reglementate la cel mai

înalt nivel. Când era vorba despre probleme care se refereau la prestigiul lui personal, Mountbatten nu delega pe nimeni niciodată." Pe 25 aprilie, Jinnah i-a spus lui Mountbatten că, până şi în eventualitatea unui referendum la Calcutta care să decidă viitorul, Liga Musulmană avea să triumfe.

Chiar cu două săptămâni înainte, Mountbatten declarase că anumite zone din interiorul provinciilor aveau să deţină dreptul la autodeterminare. Temându-se că oraşul Calcutta ar putea să ajungă să facă parte din Pakistan, Mountbatten a revenit cu câteva argumente prin care arăta de ce acest lucru nu era o idee bună. Mountbatten le-a spus membrilor personalului său că: „Nu ar fi de dorit să întocmim o procedură de autodeterminare care să dea răspunsul greşit." Musulmanii nu au fost invitaţi la întruniri pentru a discuta despre dificultăţile posibile sau probabile de după separare, ci numai membrii Partidului Congresului. Mountbatten dorea, de asemenea, să fie guvernator general al Indiei şi Pakistanului după separare şi a vrut să impună o marcă de uniune în colţul steagului pakistanez. Nici una dintre aceste idei neobişnuite nu s-a bucurat de aprobare.

În luna mai, Mountbatten a început să ia în considerare retragerea pentru august 1947, în loc de iunie 1948. Guvernul lui Attlee avea intenţia să păstreze India în cadrul Commonwealth, dar era mult mai puţin interesat dacă rămânea şi Pakistanul. Mountbatten a susţinut că ziua aleasă pentru declararea independenţei – 14/15 august – era pur arbitrară atunci când a anunţat-o la o conferinţă de presă. Încă o minciună – data fusese stabilită împreună cu secretarul de stat cu o zi înaintea conferinţei. Era, de asemenea, data unui festival religios musulman – altă palmă pentru credincioşii Islamului sau o nefericită coincidenţă? Sir Cyril Radcliffe, un avocat pledant londonez, care nu fusese niciodată în India, a fost însărcinat cu dificila misiune de a trasa noile frontiere – cunoscute ca Teritorii. Mai târziu, avea să afirme că ar fi îndeplinit sarcina cum trebuie dacă ar fi avut doi ani la dispoziţie – Mountbatten l-a limitat la 40 de zile. Până de curând, istoricii şi cronicarii au crezut că viceregele nu a avut nici un rol în deciziile privitoare la care teritorii aparţineau Indiei şi care Pakistanului, în realitate, acesta şi-a

dedicat mult timp pentru a se asigura că India avea să fie reprezentată favorabil în Teritorii. Poate părea greu de înţeles de ce Mountbatten ţinea atât de mult partea Indiei de vreme ce liderul indian, Nehru, se culca cu soţia lui. Cu toate acestea, există şi zvonuri conform cărora ambii soţi Mountbatten s-ar fi culcat cu Nehru.

După Independenţă – miezul nopţii 14/15 august 1947, sărbătorită pe 14 în Pakistan şi pe 15 în India –, Mountbatten a rămas zece luni la New Delhi, angajat al primului din cele două guverne generale ale Indiei până în iunie 1948. Este imposibil de stabilit numărul celor morţi după separare – la nunta regală din noiembrie 1947, Mountbatten declara că fuseseră „numai 100 000“. Mai târziu a afirmat că cifra se apropia de 200 000, dar funcţionarul civil Sir Algernon Rumbold, de la Compania pentru India, estima că cifra se apropia de 600 000. Alţii sugerau că adevărata cifră era de 800 000, în timp ce câţiva, inclusiv Churchill şi politicienii Tory Rab Butler şi Julian Amery, considerau că pieriseră aproape un milion de oameni.

Lui Mountbatten i s-a acordat titlul de viconte pe 23 august 1946, apoi de conte şi baron pe 28 octombrie 1947. Un an mai târziu, în octombrie 1948, Mountbatten s-a reîntors la serviciul naval activ. Pe 18 aprilie 1955 a fost numit Primul Lord al Flotei, poziţie deţinută, pe vremuri, şi de tatăl său. Pe 30 aprilie 1959 a ajuns şeful Statului-Major al Apărării, funcţie pe care a păstrat-o timp de şase ani. Pe 21 februarie 1960, Edwina a decedat la Jesselton, Borneo, în timpul unei vizite la Brigada de Ambulanţă Sf. John.

La trei ani după părăsirea serviciului activ, Mountbatten a ajuns să fie implicat într-unul dintre cele mai bizare evenimente. La casa lui din Knightbridge, strada Kinnerton, nr. 2, Londra, SW1X8AE, pe 8 mai 1968, Mountbatten, baronii de mass-media Cecil Harmsworth King şi Hugh Cudlipp, şi Sir Solly Zuckerman, consilier-şef al guvernului pe domeniul ştiinţific, au ţinut o şedinţă în care s-a discutat despre înlăturarea lui Harold Wilson, prim-ministrul, şi instalarea lui Mountbatten ca şef al unui guvern militar. King era convins că Wilson conducea ţara spre anarhie şi război civil şi că numai un complot al liderilor oamenilor de afaceri, politicieni şi soldaţi ar fi putut preveni furtuna care se apropia. Considera

că Mountbatten, ca membru al familiei regale şi lider al Statului-Major al Apărării, ar fi putut să ceară sprijin public ca lider al unui guvern nondemocratic. Mountbatten a insistat ca Zuckerman să fie prezent la întrunire. (Mai târziu, Zuckerman avea să declare că ginerele lui Mountbatten, Lordul Brabourne, îl obligase să participe la întrunire, fiind îngrijorat de influenţa pe care o avea King asupra lui Mountbatten.) După ce King şi-a exprimat punctul de vedere, şi anume că ţara era condusă spre un colaps social, l-a întrebat pe Mountbatten dacă ar fi fost dispus să conducă un guvern provizoriu. Zuckerman a spus că ideea putea fi considerată o trădare şi că Mountbatten nu ar trebui să se implice în aşa ceva. Mountbatten a ascultat de sfatul prietenului său şi l-a ignorat pe King. Două zile mai târziu, King a publicat un articol în cotidianul *Daily Mirror,* semnat cu numele real şi intitulat „Destul!". Scria: „Dl. Wilson şi guvernul său şi-au pierdut toată credibilitatea şi noi suntem acum confruntaţi cu cea mai mare criză financiară din istorie. Aceasta nu poate fi rezolvată prin minciuni, ci printr-un nou început, alături de un nou lider." Oraşul era înspăimântat, iar trei săptămâni mai târziu, pe 30 mai 1968, King a fost ales lider al International Publishing Corporation. În 1974, Mountbatten a fost numit primul lord locotenent al Isle de Wight. Mountbatten şi-a petrecut mare parte din anii cei din urmă asigurând păstrarea moştenirii sale.

Data şi locul asasinării

27 august 1979, Mullaghmore, ţinutul Sligo, Republica Irlanda.

Evenimentul

În iulie 1970, Mountbatten a purtat Sabia Statului la deschiderea Parlamentului şi aproape că a leşinat. În noaptea aceea, s-a înfuriat când doctorul l-a informat că avea arterele îngroşate şi că trebuia să stea la pat o perioadă de timp. În 1976 i-a fost interzis să mai poarte Sabia Statului după ce medicul i-a depistat o problemă la inimă. Îl îngrozea ideea că îmbătrânea, dar ceea ce-l speria cu adevărat era teama de senilitate şi neputinţă mai degrabă decât moartea însăşi. Mountbatten îşi petrecea, de obicei, vacanţele la Classiebawn, casa lui de vară din Mullaghmore, ţinutul Sligo, un sat mic de la malul mării, aflat între

Bundoran, ţinutul Donegal şi oraşul Sligo din Republica Irlanda, pe coasta îndepărtată de nord. Era conştient de pericol. În 1960, administratorul proprietăţilor lui Mountbatten, Patrick O'Grady, a ridicat problema siguranţei contelui. „În timp ce totul demonstrează că în nici o clipă nu a fost luat în considerare vreun atac de orice fel asupra contelui prin mijloace subversive" a început el „în opinia mea, nu putem afirma cu mâna pe inimă că vom reuşi să-i garantăm siguranţa atâta vreme cât rămâne în această ţară." În 1971, 12 poliţişti erau la datorie, spunea Mountbatten „în cazul în care IRA încearcă să mă ia ostatic." În următorul an, a întrebat Cabinetul dacă era mai bine să părăsească ţara. Răspunsul a fost că nici o vizită în Irlanda nu era sigură. În 1974, Sir Robert Mark, comisar în cadrul Poliţiei Metropolitane, a afirmat că ar fi preferat ca Mountbatten să nu meargă în Irlanda. În acel an, 28 de poliţişti aveau ordin să-l protejeze pe Mountbatten. În fiecare an, contele îi scria comisarului pentru a-şi anunţa plecarea, ca de obicei, în Irlanda. Cum fiecare an trecea fără incidente, se părea că primejdia pentru Mountbatten trecuse.

În 1979, contele se apropia de 80 de ani şi, deşi era unchiul soţului reginei, de paisprezece ani nu mai avusese nici o funcţie care să-i confere putere. Familia a informat Garda Siochána că nava lor de pescuit de 9 metri, *Shadow V,* fusese nefolosită, ancorată în micul port din Mullghmore lungi perioade de timp, dar că, în mod sigur, nu constituia nici o primejdie reală. La 11:30, luni, 27 august 1979, Mountbatten şi însoţitorii lui s-au urcat la bordul navei *Shadow V.* Acesta era însoţit de fiica lui, Patricia, de ginerele, Lord Brabourne, nepoţii gemeni, Nicholas şi Timothy, bunica lor, Doreen, de 83 de ani, distinsa baroneasă Brabourne şi de un localnic protestant, un băiat de 15 ani, Paul Maxwell, din ţinutul Fermanagh. De obicei, îi însoţea un membru din gardă, dar anul precedent poliţistul fusese atât de afectat de răul de mare, încât Mountbatten s-a gândit că prezenţa lui la bord nu mai era necesară. Ambarcaţiunea, pilotată de Mountbatten, naviga cu motoarele la maximum către destinaţie. Înainte de a putea să oprească motorul, o bombă de 22,5 kilograme a aruncat vasul în aer. Se pare că dispozitivul fusese acţionat de pe ţărm.

Mountbatten a murit pe loc, la fel ca şi nepotul său, Nicholas, şi localnicul Paul Maxwell. Doreen Brabourne s-a stins din viaţă a doua zi, de pe urma rănilor. Lordul şi Lady Brabourne au avut picioarele fracturate şi au suferit mai multe răni deschise. Timothy a avut răni serioase, dar a supravieţuit. În aceeaşi zi a asasinatului, organizaţia Provisional IRA a omorât, de asemenea, 18 soldaţi din armata britanică, din Regimentul de paraşutişti, în ambuscada de la Warrenpoint, din ţinutul Down.

Asasinii

Thomas McMahon s-a născut în Monaghan Town, în ţinutul Monaghan din Irlanda, în 1948. S-a alăturat mişcării Sinn Féin în 1966 şi a fost liderul Brigăzii Armagh de Sud a Provisional IRA, în ciuda faptului că a fost achitat de două ori (1972 şi 1975) pentru aparteneţa la o organizaţie proscrisă. La 09:40, în ziua asasinatului, maşina în care se găsea a fost oprită de poliţie pentru un control de rutină. Şoferul, Francie McGirl din Ballinamore, ţinutul Leitrim, a dat poliţiei un nume fals. Cu scurt timp înainte de prânz, în vreme ce erau interogaţi cei doi, *Shadow V* era spulberată în bucăţi de o explozie activată prin telecomandă. Când McGirl a spus: „Nu am pus o bombă pe vas“, cu toate că faptul că fusese vorba despre o bombă şi nu despre o rachetă lansată de pe mal nu fusese încă dezvăluit opiniei publice, poliţia irlandeză şi-a dat seama că pusese mâna pe criminali.

Urmarea

Slujba religioasă oficiată pentru Mountbatten a avut loc în catedrala Sf. Patrick din Dublin. A fost înmormântat la biserica din Romsay după funeraliile televizate oficiate în biserica din Westminster, pe care şi le hotărâse el însuşi în detaliu.

Thomas McMahon şi Francie McGirl au fost judecaţi pentru omor. McMahon a fost condamnat pe 23 noiembrie 1979, iar McGirl a fost achitat. În 1985, McMahon se număra printre cei 11 prizonieri IRA care au folosit arme de contrabandă, explozibili şi uniforme false de poliţişti încercând să evadeze din închisoarea Portlaoise. În 1988, în timp ce era deţinut într-o celulă din înalta Curte din Dublin, a tras cu pistolul, dar glonţul a lovit tavanul, iar McMahon a fost doborât. A fost eliberat

condiţionat în 1998, fiind supus condiţiilor reglementate de Good Friday Agreement. McGirl a murit în 1995, în urma unui accident din incinta unei ferme.

ALBERT ANASTASIA

(1902-1957)

Victima

Cunoscut drept Marele Călău al grupului de crimă organizată Murder Inc., Albert Anastasia s-a născut ca Umberto Anastasio, la Tropea, în Italia, pe 26 septembrie 1902, fiind unul dintre cei nouă fraţi ai familiei. În 1919, odată sosit la New York, Anastasia s-a alăturat sindicatului docherilor, International Longshoremen's Association, unde a devenit rapid reprezentatul muncitorilor. Docurile erau un teren propice criminalităţii, prin urmare, era de aşteptat ca Anastasia să devină implicat în lumea fărădelegii. (Personajul Johnny Friendly – interpretat de Lee J. Cobb – din filmul *On the Waterfront* se bazează parţial pe Anastasia). Pe când lucra în calitate de reprezentant al docherilor, Anastasia, care fusese poreclit Pălărierul Nebun, a comis prima sa crimă.

Anastasia, împreună cu un prieten, Giuseppe „Joe" Fiorino, a jefuit un magazin de bijuterii deţinut de James Fallon, de pe Myrtle Avenue, din Brooklyn, reuşind să fure 95 de dolari. George Tirello, un alt docher, a primit sarcina de a afla cine jefuise magazinul. Cu ochii în patru, punând întrebările potrivite, Tirello a descoperit că hoţii fuseseră Anastasia şi Fiorino. Pe 26 mai 1920 i-a confruntat. Cei doi l-au luat la bătaie, după care şi-au scos armele şi au deschis focul. Anastasia şi-a ratat ţinta, dar Fiorino l-a împuşcat de trei ori. După trei zile, Fiorino era arestat, urmat a doua zi de Anastasia.

Pe 26 mai 1921, ambii au fost găsiţi vinovaţi de crimă. Judecătorul James C. van Siclen i-a condamnat la moarte prin electrocutare în închisoarea Sing Sing. Cu toate acestea, gangsterul Frankie Yale s-a hotărât să le dea o mână de ajutor. Îl cunoştea bine pe judecătorul Francis McQuade, care, pe decembrie 1921, a declarat că avusese loc o eroare de judecată şi a ordonat începerea unui nou proces. Judecătorul McQuade frecventa un cazinou din Havana, iar printre prietenii săi se numărau Lucky Luciano,
Dutch Schultz, Meyer Lansky şi fraţii Mangano. Anastasia a fost eliberat

după ce patru martori importanţi au fost împuşcaţi, iar al cincilea trimis la un azil de boli mintale.

În aprilie 1923, Anastasia a fost împuşcat, iar un prieten de-al său a fost ucis în timpul unei confruntări privind contrabanda cu băutură. În acelaşi an, a fost acuzat de port ilegal de armă şi trimis doi ani la închisoare.

Anastasia s-a alăturat bandei conduse mai întâi de Giuseppe „Joe Şeful" Masseria, iar apoi, după ce acesta a fost ucis (de o echipă formată din patru bărbaţi, pe 15 aprilie 1931, din care făcuse parte şi Anastasia) de către Lucky Luciano şi Frank Costello, Luciano i-a răsplătit loialitatea numindu-l şeful departamentului de constrângere al Murder Inc. Cel mai apropiat coleg de muncă al lui Anastasia era Louis „Lepke" Buchalter. Se estimează că, în decurs de un deceniu, Murder Inc. a ucis înjur de 500 de persoane. Cu toate acestea, Anastasia nu a fost niciodată acuzat de crimă – oricând se întrevedea posibilitatea unei astfel de acuzaţii, martorii dispăreau sau ajungeau pe neaşteptate să sufere de amnezie.

Albert Anastasia era cunoscut pentru eleganta lui vestimentară.

Gruparea de crimă organizată a intrat în declin la începutul anilor ’40, după ce un procuror i-a garantat imunitate asasinului Abe Reies în schimbul mărturiei sale. Din acel moment, reputaţia lor de persoane „de neatins” a început să se clatine. Cu toate acestea, Anastasia a pus o recompensă de 100 000 de dolari pe capul lui Reies, iar pe 12 noiembrie

1941, acesta a căzut întâmplător de la balconul camerei sale, aflată la etajul al şaselea al hotelului Half Moon din Coney Island, unde era păzit de poliţie. În martie 1944, atunci când Buchalter a fost executat pentru crimă de gradul întâi, Anastasia a devenit singurul cap al Murder Inc. Se presupune că Anastasia a făcut prima mutare în planul de a-l elibera pe Lucky Luciano, care primise o sentinţă între 30 şi 50 de ani de închisoare.

În 1951, Anastasia a devenit şeful clanului de crimă organizată Mangano (ulterior Gambino), după ce Vincent Mangano a dispărut, iar fratele său, Philip, a fost ucis. Familia Mangano îşi făcea banii pe docuri – insistând ca toţi docherii să plătească o taxă de muncă şi refuzând încărcarea vreunei nave până ce compania de transport respectivă nu plătea un „tribut". Vincent Mangano, împreună cu fratele său, Philip, mâna sa dreaptă, conducea familia din 1931, asta până când a căzut în plasa lui Albert Anastasia. Pe 18 aprilie 1951, Philip Mangano se afla într-o casă de pariuri, Joe the Bootblack's Shoe Shop, de pe Sackett Street, din Brooklyn, când a fost informat că era chemat pe Union Street. A părăsit clădirea, iar a doua zi a fost găsit mort lângă Sheepshead Bay, în Brooklyn, cu trei gloanţe calibrul 45 în cap. Vincent a dispărut în aceeaşi zi. Cadavrul său n-a fost găsit niciodată.

În calitate de şef al crimei organizate, brutalitatea lui Anastasia nu a cunoscut limite. În 1952 a ordonat uciderea lui Arnold Schuster, un ajutor de croitor din Brooklyn, în vârstă de 24 de ani. Din nefeicire pentru Schuster, Anastasia îl văzuse vorbind la televizor despre rolul său ca martor-cheie în arestarea jefuitorului de bănci Willie Sutton. Se spune că Anastasia ar fi urlat: „Nu suport turnătorii! Faceţi-i de petrecanie!"

Pe 8 martie, Arnold Schuster a fost găsit pe strada pe care locuia, împuşcat de patru ori, o dată în fiecare ochi şi de două ori în abdomen. Ucigaşul său a fost Frederick J. Tenuto, un criminal profesionist, care era primul pe lista FBI a celor mai căutaţi asasini. Tenuto a fost văzut pe când părăsea scena crimei. Temându-se de autorităţi, imediat după aceea, Anastasia a ordonat uciderea lui Tenuto. Cadavrul său nu s-a găsit niciodată.

Asasinarea lui Schuster i-a îngrozit pe ceilalţi capi ai Mafiei, întrucât le punea organizaţia în centrul cercetărilor poliţiei şi încălca o regulă de bază în privinţa uciderii persoanelor din afara grupului. Luciano şi Costello nu se puteau ridica împotriva lui Anastasia, căci aveau nevoie de brutalitatea acestuia în lupta lor pentru putere cu Vito Genovese, capul unei bande rivale. Genovese a început să-i atragă de partea sa pe susţinătorii Marelui Călău. Cu toate că Gambino îi devenise aliat, Genovese încă nu îndrăznea să-l atace pe Anastasia şi pe ţinta sa adevărată, Costello (pe care mulţi nu-l considerau moştenitorul de drept al lui Luciano; Genovese era de părere că el însuşi trebuia să conducă familia), din cauza puternicului Meyer Lansky, care autoriza orice execuţie. Abia după ce Anastasia s-a întins mai mult decât îi era plapuma şi a cerut o parte semnificativă din afacerile cu jocuri de noroc deţinute de Lansky în Cuba, Gambino a acceptat să-l susţină pe Genovese în planul său de a-l ucide pe Marele Călău. Comportamentul violent al lui Anastasia l-a făcut, în cele din urmă, pe Lansky să accepte asasinarea.

Unul dintre fraţii lui Albert, Anthony „Durul" Anastasia, ajunsese la rândul său implicat în crima organizată. Conducea docurile din New York cu un pumn de fier. Dacă i se opunea cineva, nu trebuia decât să murmure cuvintele: „Fratele meu, Albert" pentru a i se face voia. Odată, l-a ameninţat pe un reporter de la New York World-Telegram and Sun, care scrisese un articol devaforabil la adresa lui Albert: „Cum poţi să scrii lucruri rele despre fratele meu, Albert? N-a ucis pe nimeni din familia ta… nu încă…"

După moartea fratelui său, Tony „Durul" a intenţionat să devină informator guvernamental, dar s-a stins din viaţă în urma unui atac de cord, pe 1 martie 1963, înainte de a-şi putea pune planul în aplicare.

Data şi locul asasinării

25 octombrie 1957, frizeria hotelului Park Sheraton (acum hotelul Park Central), Seventh Avenue, numărul 870, la intersecţia cu 56th Street, New York.

Evenimentul

În dimineaţa zilei de 25 octombrie 1957, Anastasia a fost condus în noua sa maşină Oldsmobile de la locuinţa sa excelent păzită din Fort Lee, New Jersey, spre hotelul Park Sheraton din Manhattan. A pătruns în frizerie în timp ce bodyguardul său, Anthony „Durul" Coppola, ducea maşina în parcarea subterană. În loc să se întoarcă la Anastasia, acesta a plecat la plimbare. Nu se ştie dacă fusese avertizat, dar se pare că da. Marele Călău a început să se relaxeze pe scaunul său obişnuit, cu numărul patru, şi să discute cu proprietarul, Arthur Grasso. Pe scaunul cu numărul cinci stătea „Jimmy Jerome" Squillante, un asociat de-al lui Anastasia, iar lângă el, un doctor. La 10:10, doi oameni mascaţi au intrat în holul hotelului şi i-au cerut frizerului să părăsească încăperea, înainte ca unul dintre ei să deschidă focul asupra lui Anastasia cu un pistol Colt, de calibrul 38. Un glonţ l-a lovit pe Anastasia în cap, pe la spate, oprindu-i-se în partea stângă a creierului. Alte două gloanţe i-au pătruns în mâna stângă. Ultimul glonţ i-a pătruns în spate, cu o traiectorie descendentă, trecându-i prin plămâni, rinichi şi splină. Al doilea asasin, echipat cu un revolver cu ţeavă lungă Smith and Wesson, de calibrul 32, l-a lovit pe Anastasia în şoldul drept şi l-a rănit la gât. Anastasia s-a prăbuşit pe podea, mort. Manichiurista Jean Wineberger a declarat că primul ucigaş avea în jur de 40 de ani, 1,78-1,80 metri înălţime, circa 76 de kilograme, era blond, cu tenul deschis la culoare şi dreptaci. Al doilea trăgător avea în jur de 45 de ani, 1,70 metri înălţime, ten măsliniu şi părea italian sau evreu. După ce şi-au încheiat misiunea, cei doi au încercat să fugă pe stradă, dar uşa frizeriei era încuiată, aşa că au ieşit pe unde intraseră, cu calm, trecând prin holul hotelului. Poliţia a găsit una dintre armele crimei pe coridorul ce ducea de la frizerie în holul hotelului, iar pe cealaltă în stradă, la o oarecare distanţă, în apropierea unei guri de metrou.

Asasinii

Asasinarea lui Anastasia a rămas „oficial nerezolvată". Se pare că asasinii au fost o echipă de trei oameni (doi ucigaşi şi unul care stătea de pază, selectaţi de Joseph „Joe Blondul" Biondo (decedat în 1966), care, după crimă, a devenit adjunctul lui Gambino. Se presupune că Biondo i-a ales pe Stephen Armore, un traficant de droguri, pe Arnold Wittenberg şi

pe Stephen „Stevie Coogin” Grammauta, un traficant de droguri condamnat de mai multe ori pentru transport ilegal de heroină.

Urmarea

În 1959, biroul procurorului din districtul Manhattan a revăzut cazul şi a concluzionat că fuseseră identificaţi „Ralph Mafrici şi Joseph Gioelli ca făptaşi ai crimei”. Gioelli murise, iar Manfrici se afla în închisoare, pedepsit pentru tâlhărie şi jaf. A fost interogat, dar n-a spus nimic.

Deşi îşi susţinuse loialitatea, Carlo Gambino l-a trădat pe Genovese şi le-a măsturisit lui Lucky Luciano şi lui Costello că acesta le dorea moartea. Împreună cu Lansky, Luciano şi Costello, Gambino a pus la punct prăbuşirea lui Genovese. I-au înscenat un transport ilegal de droguri, pentru care a fost condamnat la închisoare pe viaţă.

Anastasia a fost îngropat în parcela 39, lotul 38325 din cimitirul Green Wood, de pe 25th Street, numărul 500, în Brooklyn, New York, 11232-1317.

Spre sfârşitul epocii de prohibiţie, liderul echipei de asasini suspectate, Steve Armone, a devenit traficant de droguri. A fost închis 28 de luni într-un penitenciar federal, după condamnarea din 1935. A murit din cauze naturale în 1960. Witty Wittenberg a decedat în 1978. Grammauta a fost judecat pentru trafic de heroină în 1965 şi condamnat la cinci ani de închisoare. În urma eliberării, a devenit capo (prescurtare de la caporegime, cu alte cuvinte, membru de rang înalt) al familiei Gambino, după ce şeful său, John Gotti (1940-2002), a intrat la închisoare.

REINHARD HEYDRICH

(1904-1942)

Victima

Unul dintre cei mai entuziaşti adepţi ai lui Adolf Hitler, Reinhard Tristan Eugen Heydrich, descris de Hitler drept „omul cu inimă de fier”, s-a născut la 10:30 dimineaţa, la 7 martie 1904, pe Marienstrasse 21, în Halle, fiind al doilea dintre cei trei copii şi fiul mai mare al muzicianului Bruno Heydrich (născut în Leuben, Lommatzsch, pe 23 februarie 1863, decedat în 1938) şi al lui Elisabeth Anna Maria Amalia Krantz, cu care acesta din urmă s-a căsătorit în decembrie 1897. La şase luni, micul Reinhard s-a îmbolnăvit grav de encefalită şi, de teamă să nu ajungă în iad, părinţii l-au botezat catolic pe octombrie 1904.

Heydrich a fost un copil solitar, ignorat de părinţi şi terorizat de colegii de clasă.

Nemilos şi pasionat, se zvonea ca până şi lui Hitler îi era teama de Reinhard Heydrich.

În noiembrie 1918, Reinhard Heydrich, un german pasionat, a fost îngrozit de înfrângerea ţării sale în Primul Război Mondial. Ca mulţi dintre compatrioţii săi, i-a învinovăţit pe evrei, comunişti şi francmasoni pentru înfrângerea Germaniei. Deşi nu împlinise vârsta potrivită, a intrat în Freiwillige Landesjägerkorps (Trupe înarmate de Voluntari Provinciali) în 1919, când teroriştii spartacişti (comunişti) au ocupat Halle. Pe 5 martie, insurgenţa se încheia. Treizeci de spartacişti şi şapte soldaţi au murit în lupte. În anul următor a avut loc o nouă revoltă sângeroasă în Halle, iar Heydrich a fost implicat ca mesager voluntar. În această perioadă, Heydrich a devenit *völkisch* (naţionalist rasist) şi s-a alăturat celor 250 000 de membri ai Völkischer Schutz-und Trutzebund (Liga Ofensivă şi Defensivă), legaţi în secret de Thule Gesellschaft (Societatea Thule), condusă de Dietrich Eckart, mentorul lui Hitler. Thule

Gesellschaft avea o svastică drept emblemă şi îi blama pe evrei pentru colapsul Germaniei.

Pe 30 martie 1922, Heydrich a intrat în Reichsmarine, la Kiel, hotărât să ajungă amiral. Pe timpul tratatului de la Versailles, flota germană fusese redusă sever. În 1924, de Ziua Păcălelilor, Heydrich a fost promovat la gradul de aspirant senior de marină şi trimis să se instruiască spre a deveni ofiţer la Mürwick Naval College de lângă Flensburg. Aşa cum se întâmplase şi în timpul şcolii, tovarăşii săi îl terorizau şi râdeau de vocea sa ascuţită, de nasul său coroiat şi de ochii săi mici. Îl numeau „evreul alb", iar Heydrich răspundea printr-un antisemitism şi mai intens. Pe octombrie 1926, a fost promovat locotenent, apoi *oberleutnant,* cel mai înalt rang pe care avea să-l obţină până la dezonoranta sa lăsare la vatră de pe 30 aprilie 1931 (după ce a fost implicat într-un scandal sexual minor). S-a înscris în National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei (Partidul Naţional-Socialist al Muncitorilor Germani) pe 1 iunie 1931, la Hamburg, şi în SS, ca Untersturmführer în luna următoare, pe 14 iulie, cu un salariu de 120 reichsmarks.

La 1 decembrie, Reichsführerul SS Heinrich Himmler l-a promovat pe Heydrich SS-Hauptsurmführer (căpitan). În acelaşi an, a doua zi de Crăciun, la biserica evanghelică St. Katerine din Grossenbrode, Fehmarn, s-a căsătorit cu Lina vin Osten (născută pe 14 iunie 1911, decedată pe 14 august 1985). Naziştii, care au format o gardă de onoare, i-au adresat salutul lui Hitler pe când cuplul părăsea biserica. Familia Heydrich a avut patru copii: Klaus (născut pe 17 iunie 1933, mort pe 24 octombrie 1943 într-un accident rutier), Heider (născut pe 28 decembrie 1934), Silke (născut pe 9 aprilie 1939) şi Marte (născută pe 23 iulie 1942).

Heydrich a început să înlăture informatorii şi membrii de partid neloiali. A admirat munca şi organizarea serviciului MI 6 şi a început să-şi semneze scrisorile „C", drept omagiu faţă de şeful Serviciilor Secrete Britanice.

În 1932 a început să circule zvonul fals conform căruia Heydrich ar fi avut sânge „evreiesc ori de culoare". Pentru a scăpa de ruşinea care ar fi

putut să-i pună capăt carierei, a angajat un genealogist pentru a-i cerceta descendenţa (acesta n-a găsit nici o dovadă a unor rădăcini evreieşti). Mai târziu, diverşi istorici au studiat descendenţa lui Heydrich, ajungând la concluzia că nu avusese strămoşi evrei. Există însă un mister ce trebuie explicat. În 1810, stră-străbunica acestuia s-a căsătorit cu Johann Gottfried Heidrich. Numele ei era Johanna Birnbaum şi se născuse în 1773, la Reichenbach. A murit în 1841, la Arnsdorf. Numele Birnbaum nu este în mod obligatoriu de origine evreiască, dar deschide calea către o posibilitate interesantă. Şeful lui Heydrich, Heinrich Himmler, credea într-adevăr că ajutorul său avea sânge evreiesc.

Când Hitler a venit la putere, pe 30 ianuarie 1933, Heydrich era şeful Sicherheitsdienst sau SD-ului, poliţia secretă. Alături de Himmler, Heydrich a început să-şi aresteze duşmanii politici. Pe 22 martie, la Dachau s-a deschis primul lagăr de concentrare, în curând avea să fie înţesat de opozanţii regimului nazist. Pe aprilie 1933, SS-ul a preluat controlul la Dachau şi, a doua zi, au fost împuşcaţi primii evrei. Între 1933 şi 1945, peste 206 000 de oameni aveau să fie trimişi la Dachau. Pe 20 aprilie 1934, la data la care Hitler împlinea 45 de ani, Heydrich a devenit adjunctul lui Himmler la conducerea Gestapoului, continuând să rămână în fruntea SD-ului. Heydrich era hotărât să-i arate lui Hitler adevărata sa valoare şi, cu ajutorul lui Joseph Goebbels, Hermann Goering şi Himmler, l-a convins că exista o conspiraţie împotriva sa. Între 29 iunie şi 2 iulie 1934, 89 de „duşmani ai statului" au fost ucişi din ordinul lui Heydrich, inclusiv Ernst Rohm, şeful homosexual al SA-ului (serviciu secret rival celui al lui Heydrich, SD) şi naşul fiului lui Heydrich. În acea lună, Heydrich a fost avansat în postul de SS-Gruppenführer. Avea doar 30 de ani.

La 26 iunie 1936, Hitler l-a numit pe Heydrich şef al Sicherheitspolizei, poliţia secretă. Heydrich a devenit mai agresiv faţă de francmasoni (deşi însuşi tatăl său era francmason), evrei (oare avea şi el sânge evreiesc?) şi catolici (mama sa era catolică, iar el fusese botezat în această religie). Departe de casă perioade lungi, îşi căuta alinarea în braţele femeilor, dar potrivit unuia dintre biografii săi, comportamentul său era atât de brutal, încât femeile obişnuite îl evitau. Era un vizitator regulat al bordelurilor,

unde se deda la practici sexuale bizare. Nu avea prieteni, ci doar cunoştinţe pe care le folosea ca să-şi atingă scopurile. Nu-i plăceau colegii săi, care fraternizau cu oameni de condiţie socială mai modestă. Heydrich căuta să afle orice amănunt despre naziştii de rang înalt, de la dependenţa de morfină a lui Reichsmarschall Goering, la crampele stomacale suferite de Himmler şi infidelităţile lui Goebbels. Voia să afle adevărul din spatele morţii amantei lui Hitler, Geli Raubal, din 1931 (credea că fusese ucisă de Hitler).

În 1939, Heydrich s-a alăturat Luftwaffe şi a învăţat să zboare cu aparate Messerschmitt. Abilităţile sale în arta pilotajului erau limitate. Nu o dată a ajuns să-şi strice aeroplanul. După câteva prăbuşiri, Himmler nu l-a mai lăsat să urce în cabina pilotului. În 1940, Heydrich a fost numit şeful Comisiei Poliţiei Criminalistice Internaţionale, premergătoare Interpolului. Pe 26 martie 1941 i-a prezentat lui Goering documentul „Soluţionarea problemei evreieşti", preludiul Soluţiei Finale. Deşi Heydrich era hotărât să-i extermine pe evrei, în mod bizar, le arăta milă anumitor semiţi. Era un scrimer talentat şi i-a aranjat fostului campion german de scrimă, Paul Sommer, care era evreu, libera trecere spre America.

Când a izbucnit războiul, a insistat ca nici unul dintre membrii echipei de scrimă a Poloniei, de la Olimpiada din 1936, să nu păţească nimic.

Reichs-Protektorul Reinhard Heydrich (în centru, stânga) era o forţă de temut. Rece şi dur, nu tolera opoziţia.

În vara anului 1941, Heydrich i-a adus la cunoştinţă SS-Obersturmbannführerului Adolf Eichmann, şeful pe probleme evreieşti al Reichssicherheitshauptamtului, că „Führerul a ordonat distrugerea fizică a evreilor". Pe 20 ianuarie la conferinţa Wannsee din Berlin, Heydrich a fost ales să administreze Soluţia Finală. În acea iarnă, peste 50 000 de evrei nemţi fuseseră transportaţi în ghetourile din Kaunas, Lodz, Minsk şi Roga. Pe 24 septembrie 1941, Hitler l-a numit pe Heydrich Reichs-Protektor al Boemiei şi Moraviei. Predecesorul lui Heydrich, Konstantin

von Neurath (născut la Klein Glattbach, în Wurttemberg, pe 2 februarie 1873, decedat la Enzweihingen, pe 14 august 1956, la doi ani după ce fusese eliberat din închisoarea Spandau), nu fusese destul de „strict" cu cehii. (În cele din urmă, şi-a abandonat postul pe 20 august 1943).

La 19 noiembrie 1941, în capela Wenceslas din catedrala praghează Sf. Vitus, preşedintele Cehiei, Emil Hacha, i-a arătat lui Heydrich coroana Boemiei, împodobită cu nestemate. Spre groaza celor prezenţi, Heydrich a luat coroana lui Wenceslas şi şi-a pus-o pe cap. Coroana era atinsă de un blestem care spunea că oricine o va purta fără să aibă dreptul va muri violent într-un an de zile, urmat de fiul său mai mare.

Viaţa din Cehoslovacia era destul de paşnică. Ţara scăpase de bombardamentele aeriene ale Aliaţilor şi rezistenţa partizanilor era aproape inexistentă. Reichs-Protektorul von Neurath se mulţumise să adopte o atitudine *laissez-faire,* destul de fermă însă, pe domeniul său. Heydrich a văzut în numirea sa ca Reichs-Protektor activ o ocazie de a-l impulsiona pe Hitler să-l aresteze pe prim-ministrul ceh Alois Elias, să-l judece şi să-l condamne la moarte în şapte zile. Motivul oferit de Heydrich pentru arestarea lui Elias fusese că acesta din urmă luase legătura cu guvernul ceh din exil, de la Londra. La proces, Elias a citit o declaraţie prin care mulţumea Gestapoului pentru tratamentul decent şi corect din timpul judecăţii. A adăugat că era fericit să moară dacă prin moartea lui strângea legăturile dintre Cehoslovacia şi Germania. Sentinţa nu s-a executat. După război, s-a descoperit că Elias fusese ameninţat cu uciderea a 20 000 de cehi pentru a citi declaraţia respectivă.

Cât a continuat protectoratul lui Heydrich, mişcarea de rezistenţă cehă s-a întărit. În mai 1942, Heydrich a plecat în concediu la Paris. A petrecut o parte din timp pregătindu-şi următoarea mişcare din carieră. Voia să se mute în Franţa, simţind că munca sa din Cehoslovacia se încheiase. Intenţiona să folosească metodele din Praga şi la Paris, sperând la efecte similare. Pe 26 mai, înapoiat în Praga, a organizat un concert la Palatul Waldstein în memoria tatalui său, care murise cu patru ani mai devreme. Heydrich credea că oamenii pe care-i stăpânise îl respectau, dacă nu chiar îl iubeau. Cu câteva ore înaintea concertului, le spunea reporterilor: „Nu voi ezita să răspund cu o violenţă nemaivăzută dacă voi

continua să am sentimentul că Reichul este considerat slab şi concilierea loială din partea mea este interpretată ca slăbiciune.”

Când ministrul Apărării, Albert Speer, l-a vizitat pe Heydrich în primăvara anului 1942, a fost uimit să constate că Reichs-Protektorul mergea singur cu maşina prin Praga, fără gărzi de corp. La protestele lui Speer, Heydrich a replicat: „De ce m-ar împuşca cehii mei?“

Data şi locul asasinării

27 mai 1942, Lieben, Praga, Cehoslovacia.

Evenimentul

Pe 27 mai 1942, la ceasurile 10:15, Józef Gabcik aştepta nervos în staţia de tramvai Klein-Holeschowitz din suburbia Lieben a Pragăi. Mai departe, pe stradă, se afla Josef Valcik care, înarmat cu o oglindă pentru semnalizare, aştepta sosirea Reichs-Protektorului Heydrich. În ciuda vremii calde, Gabcik purta un pardesiu pe braţ. Sub acesta avea un Mark II FF 209. Peste drum de el, Jan Kubic se sprijinea de un felinar, cu două bombe ascunse într-o valiză.

La 10:29, tramvaiul cu numărul 3 s-a apropiat, odată cu Mercedesul 320 verde-închis al lui Heydrich cu numărul de înregistrare SS-3. În maşină se aflau Heydrich şi un şofer, Johannes Klein, SS-Oberscharführer. Îşi făceau plimbarea obişnuită între casa lui Heydrich, din Panenske Brezany şi Castelul din Praga. Mercedesul s-a oprit pentru a le permite pasagerilor din tramvai să urce şi să coboare. De la o distanţă de 3 metri, Gabcik şi-a aruncat pardesiul, a îndreptat arma spre Heydrich şi a tras. Arma s-a blocat. Heydrich s-a ridicat în automobilul decapotabil, a scos pistolul şi l-a aţintit către Gabcik. A apăsat pe trăgaci, dar nu s-a întâmplat nimic. Arma nu era încărcată. În loc să plece de acolo cu maşina, Klein a călcat frâna. Kubic şi-a deschis valiza şi a aruncat o bombă, care a căzut şi a explodat lângă roata din dreapta spate a maşinii. Schije de metal şi bucăţi din tapiţeria automobilului l-au rănit în spate pe Heydrich. Gabcik şi-a aruncat arma şi a fugit, urmărit de Johannes Klein. Şoferul l-a prins pe Gabcik într-o măcelărie, unde cehul a scos un pistol şi l-a împuşcat pe Klein în picior, înainte de a reuşi să fugă. Kubic fusese rănit şi el de bomba explodată, dar reuşise să fugă pe

bicicletă de la locul atentatului. Cel care le dăduse semnalul, Valcik, dispăruse, la rândul său. Heydrich s-a prăbuşit, sângerând din pricina rănii de la spate.

La început, nimeni nu s-a dus să-l ajute pe Reichs-Protektorul căzut la pământ. S-a făcut 11:00 până când Heydrich a fost dus la spitalul Bulovka, din apropiere. În timpul operaţiei, doctorii şi-au dat seama că splina lui fusese deteriorată ireparabil. Primul chirurg, profesorul Walter Hollbaum, a făcut o incizie prea mare (deasupra buricului pacientului) şi a fost înlocuit repede de profesorul Walter Dick. Acesta a făcut o tăietură în lateral şi a înlăturat splina. Diafragma lui Heydrich a fost cusută, iar rana închisă. Din nefericire, prima incizie a cauzat o infecţie stomacală, care s-a extins cu repeziciune. La ceasurile 09:00, pe 4 iunie 1942, la şapte zile după tentativa de asasinat, Reichs-Protektorul Reinhard Heydrich, SS-Obergruppenführer şi General der Polizei, a murit la spitalul Bulovka, la vârsta de 38 de ani.

Autopsia a arătat că moartea fusese cauzată de septicemie. Cadavrul a rămas în piaţa Hradskin, cu o cruce uriaşă de fier alături şi steaguri SS negru cu alb. Mii de cehi au trecut pe acolo pentru a-şi prezenta omagiile. Dus înapoi în Germania, în cinstea lui Heydrich s-au oficiat funeralii de stat, ceremonia desfăşurându-se în principal în Sala Mozaicurilor de la Noua Cancelarie a Reichului. Holul cancelariei fusese proiectat de arhitectul Celui De-al Treilea Reich, Albert Speer (1905-1982). Înainte de distrugerea sa, a găzduit nouă funeralii de stat. Himmler şi-a prezentat omagiile, deşi unii i-au considerat elogiul uşor lipsit de sinceritate, întrucât acesta credea că Heydrich avea sânge de evreu. Hitler l-a răsplătit post-mortem pe Heydrich, oferindu-i cea mai înaltă distincţie a Ordinului German.

Însă, deşi Hitler l-a lăudat public pe Heydrich, în particular a fost foarte furios pe curajul acestuia de a conduce maşina prin Praga fără gărzi de corp, spunând că fusese „o prostie fără folos pentru naţiune“. Heydrich a fost înmormântat la Cimitirul Invalizilor, de pe Scharnhorst Strasse, din Berlin, Germania.

Asasinii

Trei partizani cehi – Józef Gabcik (născut pe 8 aprilie 1912), Josef Valcik şi Jan Kubic (născut pe 24 iunie 1913) – au fost responsabili pentru moartea lui Heydrich. Au fost antrenaţi de elita British Special Operations Executive, iar operaţiunea a purtat numele de cod Anthropoid, oferit de guvernul ceh din exil. Gabcik era lăcătuş de profesie, iar Kubic constructor de hornuri. Pe 29 decembrie 1941, RAF i-a paraşutat pe Gabcik şi Kubic într-un loc greşit, în apropierea Pragăi. Rezistenţa din Praga le-a oferit acte de identitate false.

Urmarea

Germanii au plasat un monument împodobit cu bustul lui Heydrich la locul asasinatului, păzit de o gardă SS permanentă, până când au fugit din oraş, în 1945. Ca răzbunare pentru asasinarea lui Heydrich, Hitler a vrut să împuşte 10 000 de cehi, dar a fost convins de Himmler să aresteze 10 000 şi să împuşte doar 100. Unul dintre primii care trebuiau să moară era Alois Elias, prim-ministrul care scăpase viu ceva mai devreme. Un raport al Gestapoului afirma că satul Lidice, de lângă oraşul minier Kladno, la nord-vest de Praga, ascundea partizani cehi. Ştirea era falsă, dar pe 10 iunie 1942, germanii i-au executat pe toţi cei 184 de bărbaţi din sat. Pe restul locuitorilor, 108 femei şi 105 copii, i-au trimis în lagărele de concentrare Ravensbriick şi Lodz, unde 55 de femei şi 88 de copii şi-au pierdut viaţa. Satul a fost distrus prin dinamitare. După război, unii supravieţuitori au construit unul nou, denumit tot Lidice, în apropierea primului, lângă Praga, în Cehia. În prezent, locul originar a devenit muzeu, în memoria suferinţelor cehilor sub ocupaţia germană. Pe 24 iunie 1942, Gestapoul a împuşcat 33 de locuitori ai satului Lezaky, după ce a descoperit un transmiţător ascuns al rezistenţei.

Siegfried Heinz Heydrich, fratele mai mic al lui Reinhard, a devenit ziarist şi editor al ziarului militar *Der Panzerfaust.* După uciderea fratelui său, multe dintre dosarele acestuia au ajuns în posesia lui. Le-a citit şi s-a îngrozit când a descoperit adevărul Soluţiei Finale. Şi-a folosit apoi experienţa de ziarist falsificând acte pentru a-i ajuta pe evrei să fugă în Scandinavia. În noiembrie 1944, biroul său a fost investigat. Crezând că autorităţile îi cunoşteau activitatea, s-a împuşcat pe 19 noiembrie într-un

compartiment de tren pe care îl folosea drept birou pe frontul din Prusia răsăriteană. De fapt, falsurile sale trecuseră neobservate. Investigaţia urmărea pur şi simplu să afle de ce lipsea atâta hârtie.

Guvernul ceh din exil, aflat la Londra, condus de Eduard Benes, a descris operaţiunea Anthropoid ca pe un mare succes. Însă, cei trei asasini au fost trădaţi de tovarăşul lor, Karel Curda. Născut pe 10 octombrie 1911 la Nova Hlina, lângă Trebon, acesta a fost plătit cu un milion de reichsmark pentru a deveni informator nazist. A fost executat la Praga, pentru trădare, pe 29 aprilie 1947.

Gabcik, Kubic, Valcik şi alţi patru partizani au căutat să se ascundă în sanctuarul bisericii Sfinţii Kiril şi Metodius. La ora două dimineaţa, pe 18 iunie 1942, biserica a fost înconjurată de 800 de membri ai Gestapo şi ai SS. Au început să scotocească întreaga clădire şi la ceasurile 04:15 au pornit lupta cu trei partizani viteji – Kubic, Adolf Opalka şi Jaroslav Svarc –, care a durat trei ore. În jurul orei 07:00, Opalka a fost ucis, iar ceilalţi doi grav răniţi. Nu s-au predat, ci s-au sinucis, împuşcându-se în cap, dar încă trăiau atunci când au fost găsiţi şi duşi la spitalul SS. Ambii au murit fără să mai iasă din comă.

Germanii nu ştiau că alţi patru partizani se ascundeau în criptă, până ce au găsit un costum care nu se potrivea nici unuia dintre cei prinşi. A urmat o luptă îndelungată, iar când germanii au pătruns în criptă, au găsit patru morţi, care se sinuciseseră, împuşcându-se în cap. În următoarele câteva săptămâni, 240 de oameni care-i ajutaseră pe partizani au fost arestaţi şi executaţi.

Mii de cehi au murit în vara anului 1942 în represaliile ce au urmat asasinării lui Heydrich. A apărut un nou cuvânt – Heydrichiada – spre a descrie teroarea care a urmat.

BUGSY SIEGEL

(1906-1947)

Victima

Benjamin Siegel – nimeni nu-i spunea Bugsy în faţă dacă ţinea la propria viaţă – s-a născut pe 28 februarie 1906 în districtul Williamsburg, din Brooklyn, fiind cel de-al doilea dintre cei cinci copii ai lui Max Siegel şi ai lui Jennie Riechenthal. A crescut în împrejurimile părţii de est a New Yorkului.

Siegel a fost un rebel încă din copilărie – s-a alăturat unei bande de pe strada Lafayette, din Lower East Side şi, curând, a început să fure. S-a apucat chiar să ceară taxă de protecţie, câte 5 dolari. În aprilie 1918, Siegel, în vârstă de 12 ani, şi prietenul său, Herbie „The Marble" Kintisch, de 13, au jefuit o casă de amanet de pe West 48th Street. Siegel l-a cunoscut şi s-a împrietenit cu Meyer Lansky, formând o bandă de hoţi de maşini şi începând în acelaşi timp să conducă mai multe case de pariuri ilegale. Se zvoneşte că Bugsy era şi omul care dădea loviturile din cadrul bandei.

Întotdeauna politicos şi la patru ace, Siegel era, în realitate, un asasin depravat, care şi-a ucis până şi cumnatul.

Siegel a început o carieră semilegitimă ca şofer de taxi, folosindu-se de poziţia sa pentru a afla informaţii despre jafurile viitoare. Era poate singurul taximetrist din New York care avea propriile cărţi de vizită. Pe 3 ianuarie 1926 a fost arestat după ce a violat o femeie pe care o luase ca pasageră în taxiul său. Sub presiunile lui Lansky, ea a decis să nu depună plângere. Patru ani mai târziu, Lansky şi Siegel şi-au unit forţele cu Charles Lucky Luciano şi Frank Costello, „Prim-Ministrul lumii

interlope". Siegel a început să facă contrabandă cu alcool în New York, New Jersey şi Philadelphia.

În 1928 a început un război de teritoriu, aşa-numitul război Castellammarese, între Giuseppe „Joe Şeful" Masseria şi Salvatore Maranzano. Unii dintre cei implicaţi, în special Luciano, au cerut armistiţiu. Luptele s-au încheiat la Nouva Villa Tammaro, un restaurant de pe Coney Island, pe 15 aprilie 1931, când Vito Genovese, Siegel, Joe Adonis şi Albert Anastasia l-au ucis pe Masseria. Luciano a declarat poliţiei că se afla la toaletă în momentul asasinatului. Maranzano a fost numit *capo di tutti,* dar şi-a dat seama că adjuncţii săi îi rezervau, probabil, o soartă similară cu cea a lui Masseria şi s-a decis să acţioneze. Însă, înainte să aibă ocazia, a fost asasinat la rândul său pe Park Avenue, la numărul 230, pe 10 septembrie 1931, la ordinul lui Luciano, învingătorii au format o organizaţie denumită Murder Inc. În 1932, Siegel a fost arestat pentru jocuri de noroc şi contrabandă cu băuturi, dar a primit doar o amendă. În 1934, Mafia şi Murder Inc. şi-au unit forţele. Lansky şi Siegel au format un parteneriat pe termen scurt cu Dutch Schultz şi l-au ucis pe cămătarul rival Joseph C. Amberg, într-un garaj din Brooklin, pe 30 septembrie 1935. Trei săptămâni mai târziu, pe 23 octombrie, fratele lui Joseph, Louis „Drăguţu'" Amberg, şi Dutch Schultz au fost ucişi.

Doi ani mai târziu,Siegel a mers în California pentru a pune bazele mai multor case de jocuri de noroc pe coasta de vest. Siegel l-a recrutat ca adjunctul său pe şeful de bandă evreu Mickey Cohen. După ce s-a stabilit acolo, Siegel şi-a chemat soţia şi cele două fete. Se căsătorise cu iubita lui din tinereţe, Estelle „Esta" Krakower (1911- 1982), sora lui Whitey Krakower, pe 28 februarie 1929. Millicent Siegel s-a născut în 1930, iar sora ei, Barbara, a venit pe lume în 1932. Siegel a avut nenumărate aventuri extramaritale, iar printre cele mai cunoscute iubite ale sale se numără actriţele Ketti Gallian (1912-1972), Wendy Barrie (1912-1978), Marie MaCdonald (1923-1965) şi contesa Difrasso (născută Dorothy Taylor). Contesa şi actorul George Raft (1895-1980), prieten timp îndelungat cu Siegel, i-au făcut intrarea în societatea hollywoodiană.

Pe 22 noiembrie 1939, de Ziua Recunoştinţei, Siegel, cumnatul său, Whitey Krakower, Frank Carbo şi Harry Segal l-au ucis pe gangsterul Harry „Big Greenie" Greenberg care, în pană de resurse, le trimisese o scrisoare în care cerea bani peşin, scrisă în aşa fel încât părea să-i ameninţe că avea să meargă la poliţie dacă nu primea cinci mii de dolari. Şeful Murder Inc., Emmanuel „Mendy" Weiss, a ordonat executarea lui Greenberg, iar acesta a fost împuşcat pe când stătea pe scaunul din faţă al noului său Ford galben, decapotabil, citind un ziar. Siegel a fost arestat, iar patru gansteri au depus mărturie. Ca să se apere, Siegel şi-a ucis cumnatul pe 31 iulie 1940, pe când acesta se relaxa pe propria verandă de pe Delancey Street, din Lower East Side, bucurându-se de soarele verii.

Pe 16 august, Siegel, Carbo şi Segal au fost citaţi pentru uciderea lui Greenberg. Cazul a fost clasat în 5 februarie 1942, din pricina lipsei de martori. În 1941, Siegel s-a îndrăgostit de Virginia „Sugar" Hill (născută Lipscomb, pe 26 august 1916), din Alabama, cu care s-a culcat după o petrecere de la clubul de noapte Mocambo. Scriitorul George Carpozi Jr. Vorbeşte despre legăturile romantice ale lui Hill cu „Lucky" Luciano, Joe Adonis, Frank Costello şi alţii, precum şi cu anumiţi magnaţi din Hollywood.

Siegel avea să le mărturisească mai târziu prietenilor că Hill fusese „cea mai bună partidă pe care am avut-o vreodată". După premiera filmului *Ball of fire,* din decembrie 1941, în care Hill juca un rol mărunt, ea s-a întors acasă cu Siegel la braţ. Relaţia lor a devenit atât de cunoscută, încât Esta Siegel a divorţat de soţul ei, în Reno, Nevada.

Data şi locul asasinării

Iunie 1947, North Linden Drive 810, Beverly Hills, California, SUA. Virginia Hill a închiriat casa şi i-a oferit o cheie lui Siegel.

Evenimentul

Se spune că într-o zi, în timp ce conducea prin Las Vegas, pe atunci un oraş liniştit, Siegel a avut ideea de a-l transforma într-o Mecca a jocurilor de noroc. În 1941, Siegel s-a mutat în Vegas, iar patru ani mai târziu a început lucrările la ceea ce avea să devină The Pink Flamingo

Hotel and Casino. Flamingo era porecla Virginiei Hill. Oricât de uimitor ar părea, contractorii l-au ruinat pe Siegel, care nu avea pic de experienţă în afacerile de construcţii. Furnizorii de materiale le furau noaptea şi i le revindeau lui Siegel a doua zi. Costurile urcau, iar Siegel devenea tot mai furios. Un magnat onest din construcţii, Del Webb, s-a îngrijorat atunci când Siegel a venit pe şantier şi a descoperit că lipsea mare parte din materiale. Siegel l-a liniştit: „Nu te îngrijora, ne ucidem doar între noi."

În valoare de 6 milioane de dolari şi numărând 105 camere, Pink Flamingo Hotel and Casino s-a deschis până la urmă de Ziua Cadourilor, pe 26 decembrie 1946. În realitate, doar cazinoul s-a deschis în noaptea aceea, restul clădirii rămânând încă în fază de construcţie. În acea noapte, vremea era îngrozitoare. Celebrităţile pe care Siegel le invitase pentru a adăuga un plus de strălucire localului au păstrat distanţa, unele din pricina vremii proaste, altele pentru că fuseseră sfătuite să nu socializeze cu un gangster. Fântâna ornamentală exterioară, care trebuia să se vadă de la mai multe mile distanţă, n-a funcţionat. Când uşile s-au deschis, era limpede că numărul angajaţilor îl depăşea cu mult pe cel al clienţilor. A fost un fiasco, iar Flamingo a suferit pierderi mari. Afacerea a mers atât de prost, încât cazinoul a trebuit închis la sfârşitul lui ianuarie 1947. Siegel a promis că avea să aranjeze lucrurile şi a redeschis întregul proiect pe 1 martie. Pierderile nu au scăzut şi s-a descoperit că Siegel nu fusese chiar atât de corect în privinţa costurilor clădirii Flamingo. A fost o greşeală fatală. S-a ordonat uciderea lui.

La primele ceasuri ale zilei de 20 iunie 1947, după o noapte petrecută în oraş, Siegel a plecat spre casă, la Virginia Hill, împreună cu regizorul Allen Smiley. După câteva ore de somn, cei doi s-au trezit la prânz, iar Siegel s-a dus să-şi facă manichiura săptămânală la frizeria lui Harry Drucker, în Beverly Hills, după care a trecut pe la avocatul său. Seara, Smiley şi cu el au mers să ia cina la restaurantul *Jack's* din Ocean Park, cu Charles „Chick" Hill, fratele de 19 ani al Virginiei, şi Jerri Mason, un secretar cu care avea o afacere. Toţi patru s-au întors la Linden Drive, iar Hill şi Mason au urcat la etaj. Siegel şi Smiley stăteau unul lângă altul, la capetele opuse ale unei canapele din sufragerie. Siegel luase *Los Angeles Times* din ziua anterioară şi voia să-l citească. La 22:45

(momentul exact al crimei variază în funcţie de sursă, dar acesta este cel trecut în certificatul de deces al lui Siegel), un criminal plătit (Eddie Cannizzaro, deşi acest lucru este neconfirmat şi nu se ştie nimic despre el), a intrat pe o fereastră cu o carabină M1. Smiley s-a aruncat la podea. S-au tras şapte focuri şi un glonţ de calibrul 30 l-a atins pe Siegel în nas, scoţându-i ochiul stâng din orbită şi aruncându-i-l la o distanţă de 4 metri prin cameră, unde fost găsit intact. În ciuda reprezentărilor din filme, Siegel nu a fost împuşcat în ochi, ci în obraji şi plămâni.

Asasinul

Ucigaşul lui Bugsy Siegel este necunoscut oficial. Nimeni nu a fost învinuit pentru această crimă.

Urmarea

Mafia a continuat să-şi menţină influenţa asupra Americii şi asupra Las Vegasului în mod deosebit. Partenerii lui Siegel au preluat imediat controlul asupra hotelului Flamingo şi l-au transformat în principala atracţie din Las Vegas. Corporaţia Hilton a cumpărat Flamingo în 1972, iar în 1974 acesta a devenit Flamingo Hilton. Pe 14 decembrie 1993, ultima parte din clădirea iniţială a fost dărâmată cu buldozerele, iar în locul ei a fost construită o grădină. Acolo se mai poate observa şi în ziua de azi o placă comemorativă în amintirea lui Bugsy Siegel, singurul loc din Las Vegas care recunoaşte oficial amprenta Mafiei.

Autorităţile americane nu au încercat să-l aresteze pe Meyer Lansky până în 1970. El a fugit în Israel, unde a cerut cetăţenia. Deşi a adus milioane de dolari în Israel, guvernul i-a anulat paşaportul pe 18 mai 1971. Pe 5 noiembrie 1972 a părăsit ţara, ajungând la Miami două zile mai târziu. În iulie 1973, Lansky a fost judecat pentru evaziune fiscală şi achitat. Pe noiembrie 1974, guvernul a renunţat să-l mai persecute pe gangster. Lansky a murit la spitalul Mount Sinai, din Miami Beach, pe 15 ianuarie 1983.

Frank Costello a supravieţuit tentativei de asasinat din 2 mai 1957. Atentatorul fusese Vincent „Bărbie” Gigante, un om de-al lui Vito Genovese. După ce s-a retras din activitatea infracţională, Costello s-a

luptat cu tentativele Serviciului de Imigrări şi Naturalizare de a-l deporta în Italia. A murit în oraşul New York, pe 18 februarie 1973.

După deportarea sa din 9 februarie 1946, Lucky Luciano a fost acuzat de furnizare de droguri în America, dar dovezile au fost insuficiente. Ultimii ani şi i-a petrecut sub supravegherea poliţiei italiene şi a Biroului de Narcotice al SUA. Pe 26 ianuarie 1962 a murit în urma unui atac de cord suferit pe aeroportul Capodicino din Napoli, unde trebuia să se întâlnească cu un scenarist care intenţiona să facă un film inspirat din viaţa lui. Fraţii lui Luciano, Bartolo şi Joseph, i-au adus trupul în America şi l-au îngropat în cavoul familiei din cimitirul St. John, din Queens, pe februarie 1962.

Virginia Hill a fost acuzată de evaziune fiscală în iunie 1954, dar a fugit în Austria înainte de a fi chemată în judecată. S-a sinucis, la vârsta de 49 de ani, cu o supradoză de droguri, pe 24 martie 1966, la Koppel, lângă Salzburg.

RONALD REAGAN

(1911-2004)

Victima

Ronald Wilson Reagan s-a născut pe 6 februarie 1911, cântărind 4,5 kilograme, într-un apartament cu cinci camere închiriat, aflat deasupra brutăriei de pe strada principală din Tampico, Illinois. A fost al doilea fiu al lui John Edward „Jack“ Reagan (născut în Fulton, Illinois, pe 13 iulie 1883, decedat în West Hollywood, Carolina, pe 18 mai 1941), un vânzător de pantofi alcoolic, şi al soţiei sale, Nelle Clyde Wilson (născută în Fulton, Illinois, pe 24 iulie 1885, decedată la Santa Monica, California, pe 25 iulie 1962), cu care acesta se căsătorise în cadrul unei ceremonii romano-catolice, ţinute la biserica Immaculate Conception din Fulton, Illinois, pe 8 noiembrie 1908. Porecla lui Reagan era „Olandezul”, din pricina tatălui său, care considera că fiul său arăta ca un „olandez mic şi gras”.

A studiat la Filas Willard School (februarie 1916-1918), Central School, Monmouth (1918-1919), Tampico Grade School (1919-decembrie 1920), South Central Grammer School (decembrie 1920-1923), South Dixon High School (1923-1927), North Dixon High School (1927-1928) şi Eureka College, Illinois, din septembrie 1928 până la obţinerea diplomei în sociologie şi economie, pe 7 iunie 1932. Între 1926 şi 1933 a lucrat pe timp de vară ca salvamar pe plaja râului din Lowell Park, de lângă Dixon, Illinois, salvând 77 de oameni de la înec. Unul dintre ei i-a oferit un bacşiş de 10 dolari, după ce Reagan i-a recuperat proteza de pe fundul râului. Oraşul a ridicat până şi o plăcuţă comemorativă în onoarea lui.

După o probă de actorie susţinută în martie 1937, Reagan a semnat un contract pe şapte ani, cu un salariu de 200 de dolari pe săptămână, cu Warner Bros şi şi-a făcut debutul în *Love is în the Air* (difuzat din 12 noiembrie 1937), ca Andy Meleod, un înfocat cititor de ziare. Reagan a căpătat rolul după ce Ross Alexander, actorul iniţial din distribuţie, se împuşcase. În 1940, în filmul *Knute Rockne – Ali American,* în care a jucat rolul bolnavului incurabil Geoge Gipp, a rostit cuvintele: „Într-o zi,

când lucrurile se vor complica, poate le vei cere băieţilor să meargă acolo şi să câştige încă o dată pentru Gipper.” Aceasta frază avea să fie rostită de nenumărate ori la Casa Albă.

Pe 14 aprilie 1942, Reagan s-a înrolat în armată ca sublocotenent de cavalerie, dar nu a activat în serviciu din pricina vederii proaste. Înainte de a fi demobilizat cu rangul de căpitan, pe 9 decembrie 1945, a petrecut trei ani făcând filme pentru instrucţie. După război, a devenit activ în politică, alăturându-se Screen Actors' Guild (SAG) în iulie 1941. Pe 17 noiembrie 1947 a devenit preşedintele SAG şi şi-a păstrat poziţia cinci ani, până în noiembrie 1952, când a fost ales în consiliul de conducere pe încă trei ani, din noiembrie 1955 până în noiembrie 1958. În noiembrie 1959 a fost ales încă o dată preşedinte, post în care a rămas până şi-a dat demisia, pe 6 iunie 1960. Pe 9 iulie 1960 a demisionat din conducerea SAG.

În 1947 depusese mărturie în faţa Comitetului Activităţilor Antiamericane. În anii '40, Reagan a lucrat în calitate de informator FBI, cu numele de cod T-10, oferind FBI-ului numele actorilor pe care îi credea comunişti sau având simpatii comuniste. În 1948 a făcut campanie pentru democratul Harry S. Truman, dar treptat a trecut în dreapta, iar în 1962 a schimbat macazul spre Partidul Republican. În 1964 a făcut campanie pentru arhiconservatorul senator Barry Goldwater (1909-1998), împotriva viitorului preşedinte Lyndon Baines Johnson (1908-1973), dar a fost de partea învinşilor, întrucât pe 3 noiembrie 1964 texanul a câştigat 538 de voturi ale Colegiului Electoral faţă de 52 ale adversarului său.

Cowboyul din filme a părăsit Hollywoodul spre a deveni cel mai puternic om din lume.

Pe 4 ianuarie 1966, Reagan şi-a anunţat candidatura ca guvernator al Californiei, promiţând reducerea taxelor şi a cheltuielilor. A câştigat campania pe 8 noiembrie 1966, învingându-l pe popularul şi

experimentatul democrat Pat Brown (1905-1996). Reagan a depus jurământul la câteva minute după miezul nopţii, pe 2 ianuarie 1967. Se spune că Jack Warner a remarcat: „Cum nu se poate mai rău! Jimmy Steward ca guvernator, Reagan drept cel mai bun prieten.” Patru ani mai târziu, pe 4 ianuarie 1971, îşi începea cel de-al doilea mandat, după ce-l învinsese pe Jesse Unruh.

În 1968 şi 1976, Reagan a încercat să obţină nominalizarea republicanilor pentru preşedinţie. A pierdut în faţa lui Richard Nixon (Reagan a terminat al treilea, cu numai 182 de voturi) şi a lui Gerald Ford (Reagan a fost învins la limită – 1 187 voturi la 1 070). Doborât, Reagan nu a rămas la pământ, iar pe 16 iulie 1980 a obţinut victoria în Detroit. Campania sa a fost stângace şi mulţi s-au înregistrat ca antivotanţi, fără să aleagă un candidat anume. Reagan a vorbit despre reînnoirea legăturilor cu Taiwanul, în timp ce nominalizatul său ca vicepreşedinte, George Bush, se afla la Pekin ca să cultive relaţiile cu chinezii. Reagan a dat vina pe copaci, nu pe maşini, pentru ceaţa de fum din Los Angeles. La o întâlnire ulterioară, cineva a pus un semn pe copaci pe care se putea citi: „Taie-mă înainte să te ucid.” Afirma că poluarea aerului se afla sub control, dar cu câteva zile înainte, planul său fusese dat peste cap atunci când aeroportul din Los Angeles se închisese din pricina norilor de fum.

Considerat un privilegat al sortii, Reagan îşi folosea farmecul şi talentele actoriceşti deprinse la Hollywood pentru a obţine simpatii la Washington.

Pe 13 noiembrie 1979, Reagan a apărut la televizor şi i-a spus lui Tom Brokaw, care-i lua interviul, că şi la 68 de ani era mai tânăr ca mulţi dintre conducătorii cu care avea de a face. Brokaw l-a menţionat pe Valery Giscard d'Estaing, pe atunci preşedintele Franţei, cu 15 ani mai tânăr ca Reagan. „Cine?" a întrebat Reagan. Brokaw a repetat numele şi Reagan a admis: „Da, da." Era puţin mai în vârstă decât francezul. Reporterii s-au mirat de ignoranţa lui, dar secretarul de presă a replicat că Reagan nu-l auzise bine pe Brokaw. Reporterul Lou Cannon a sugerat: „Am putea face o corectură. Vestea bună este că Ronald Reagan ştie cine este preşedintele Franţei. Vestea proastă este că nu aude bine." Oamenii lui Reagan au spus: „Am prefera să fie mai degrabă neştiutor decât prea bătrân." Furaseră până şi carneţelul informativ al preşedintelui Jimmy Carter, ceea ce însemna că Reagan ştia dinainte care avea să fie poziţia preşedintelui asupra fiecărui subiect.

Surprinzător, publicului nu părea să-i pese că Reagan vorbea constant fără să gândească şi, pe 4 noiembrie 1980, l-a învins pe preşedintele Carter, cu 489 de voturi ale Colegiului Electoral, faţă de 49. Reagan, la 69 de ani şi 349 de zile – cel mai în vârstă preşedinte ales, a preluat funcţia pe 20 ianuarie 1981, la orele 11:57 şi a ţinut un discurs de 20 de minute, vorbind despre „era înnoirii naţionale". Festivitatea a costat 8 milioane dolari şi a fost cea mai scumpă din istorie. Pe 6 martie 1981, Reagan şi-a ţinut a doua conferinţă de presă şi prima din istorie în care numele celor care puneau întrebările au fost trase la sorţi. Evenimentul a fost boicotat de principalele reţele de presă şi ideea a fost repede abandonată.

Data şi locul atentatului

martie 1981, Washington Hilton Hotel, Washington DC, SUA.

Evenimentul

John Hinckley a sosit la Washington duminică, 29 martie 1981, cu autobuzul, şi s-a cazat în camera 312 de la Park Central Hotel, la intersecţia dintre 18th Street şi G Street. A doua zi, a 70-a de când era preşedinte, Reagan a sosit la Washington Hilton Hotel, la o oarecare distanţă de Casa Albă, la ora 13:45, pentru a se adresa Federaţiei

Americane a Muncii şi Congresului Organizaţiilor Industriale, cunoscute mai bine ca AFL-CIO. La ora 14:25, Reagan a părăsit clădirea printr-o ieşire laterală ce dădea în T Street şi a făcut cu mâna unei mici mulţimi de oameni de afară. Pe când îi saluta, Hinckley a înaintat spre el şi a tras cu un pistol Rohm RG-14, calibru 22, de şase ori în trei secunde. Cele şase gloanţe erau tip Devastor, create să explodeze la impact, deşi, din fericire, nici unul n-a făcut-o. Primul l-a lovit în cap pe secretarul de presă de la Casa Albă, James Brady. Al doilea l-a lovit pe poliţistul Thomas K. Delehanty, de 47 de ani, în spate. Al treilea şi-a ratat ţinta şi a atins fereastra unei clădiri de peste drum. Al patrulea l-a nimerit în abdomen pe Timothy J. McCarthy, de 33 de ani, membru al Serviciilor Secrete. Acesta stătuse, cu îndrăzneală, în faţa lui Reagan. Al cincilea a lovit geamul antiglonţ al limuzinei prezidenţiale, iar al şaselea a ricoşat din lateralul maşinii, pătrunzându-i lui Reagan sub braţul stâng. Agentul Jerry Parr s-a aruncat asupra preşedintelui şi l-a împins la pământ, în timp ce agentul Ray Shaddick i-a împins pe colegul său şi pe preşedinte în automobil. Reagan a strigat, de durere: „Jerry, ticălosule, cred că mi-ai rupt o coastă." Parr i-a spus şoferului, agentul Drew Unrue, să se întoarcă la Casa Albă şi a verificat dacă Reagan fusese rănit, în clipa aceea, preşedintele a scuipat sânge, iar Parr i-a strigat lui Unrue: „Mergi la GW!" Limuzina a pornit de îndată dinspre Casa Albă către Spitalul Universitar George Washington, aflat la cinci cvartale distanţă.

Automobilul a ajuns la GW la 14:35 şi Reagan a mers fără ajutor până la spital, dar de îndată ce a intrat s-a prăbuşit. Parr şi Shaddick l-au dus la camera de urgenţă 5, unde medicii i-au tăiat preşedintelui toate hainele. Reagan zăcea gol, în timp ce sângele-i şiroia pe gură, gemând că nu putea respira. Un doctor i-a făcut o incizie la gât în care a inserat un tub pentru a-l ajuta să respire mai bine, dar acest lucru s-a dovedit inutil. Presiunea sângelui lui Reagan a scăzut la 78, iar el şi-a pierdut cunoştinţa. Sângele din gura lui arăta că îi cedase unul dintre plămâni. Când s-a trezit, o soră îl ţinea de mână.

Nancy Reagan a sosit la spital şi Reagan i-ar fi spus: „Iubito, am uitat să mă feresc." Vicepreşedintele George Bush se afla în Texas şi a fost rechemat de Alexander Haig, secretarul de stat. La ceasurile 15:24,

Reagan a ajuns pe masa de operaţie, pentru îndepărtarea glonţului. Doctorul Benjamin Aaron, şeful spitalului pentru chirurgie toracică, a condus procedura. A găsit un glonţ de aproape trei centimetri sub inima preşedintelui. Cavitatea toracică a lui Reagan era plină de sânge. Pierduse jumătate din sângele din organism. Doctorul Aaron s-a hotărât să opereze fără întârziere plămânul deteriorat.

La Casa Albă, Al Haig a anunţat corpul de presă că preluase toate funcţiile până la sosirea vicepreşedintelui. De fapt, nu era aşa. Cel de-al 25-lea Amendament al Constituţiei, ratificat în 1967, permitea succesiunea, iar ordinea era următoarea: vicepreşedintele, purtătorul de cuvânt al Casei Albe (pe atunci Tip O'Neill din Massachusetts), apoi preşedintele *pro tempore* al Senatului (Strom Thurmond, din Carolina de Sud), şi în cele din urmă secretarul de stat (Haig). Lanţul comenzii militare era: preşedintele, vicepreşedintele, secretarul Apărării (pe atunci Caspar Weinberger). La 18:20, operaţia chirurgicală a lui Reagan se încheia şi zece minute mai târziu, Air Force Two ateriza la baza aeriană Andrews şi intra în hangar, astfel ca nimeni, nici măcar lunetiştii, să nu-l vadă debarcând pe George Bush. Acesta a ajuns în sala specială de sub West Wing la ceasurile 18:59. Reagan şi-a recuperat cunoştinţa la ora 19:30.

Atentatorul

John Warnock Hinckley Jr. s-a născut la Ardmore, în Oklahoma, pe 29 mai 1955. Crescut în Texas, a studiat la Highland Park High School, apoi la Texas Tech University. În 1976 s-a mutat la Los Angeles, din dorinţa de a deveni compozitor, dar, nereuşind, a revenit acasă. Pe 8 februarie în acelaşi an, a fost lansat filmul *Şoferul de taxi* (vezi caseta de mai jos). Robert de Niro a interpretat rolul unui taximetrist de 26 de ani, bolnav mintal, Travis Bickle, iar Jodie Foster pe cel al unei prostituate de 13 ani, Iris Steensma, pe care Bickle încearcă să o salveze de viaţa de pe stradă. Atunci când Bickle nu reuşeşte să obţină ajutorul asistentului unui senator, se decide să-l asasineze pe senator. Hinckley a văzut filmul de câteva ori şi a devenit obsedat de Jodie Foster.

Când actriţa s-a mutat la Yale, Hinckley s-a dus la rândul său la New Haven, Connecticut, unde a început să o hărţuiască, strecurându-i poeme pe sub uşa camerei şi telefonându-i. Avansurile lui Hinckley au fost respinse. Hinckley s-a hotărât să-i atragă atenţia, iar prin minte au început să-i treacă planuri bizare, precum deturnarea unui avion, sinuciderea în faţa ei şi asasinarea preşedintelui Jimmy Carter.

L-a urmărit pe preşedinte dintr-un stat în altul, dar a fost arestat la Nashville, Tennessee, pentru port ilegal de armă. Întors acasă, în ciuda faptului că urma un tratament psihiatric, a început să umble după noul preşedinte Reagan. Cu o oră înainte de a porni pentru a-şi pune atentatul în aplicare, i-a scris lui Foster:

3/30/81

12:45

Dragă Jodie,

Există posibilitatea să-mi pierd viaţa în tentativa mea de a-l ucide pe Reagan. De aceea îţi scriu acum.

După cum bine ştii, te iubesc foarte mult. În ultimele şapte luni ţi-am adus zeci de poeme, scrisori şi mesaje de dragoste în slaba speranţă că aş putea să te interesez. Deşi am vorbit la telefon de câteva ori, niciodată n-am îndrăznit măcar să mă apropii de tine şi să mă prezint. Pe lângă timiditatea mea, nu doresc să te deranjez cu prezenţa mea constantă. Ştiu că multe dintre mesajele pe care ţi le-am strecurat pe sub uşă ori în cutia de scrisori nu erau bune de nimic, dar am simţit că era calea cea mai puţin dureroasă pentru mine de a-mi exprima iubirea ce ţi-o port.

Mă bucur că măcar ştii cum mă cheamă şi ce simt pentru tine. Plimbându-mă prin apropierea dormitorului tău, am înţeles că am fost subiectul mai multor conversaţii, oricât de ridicole ar fi acestea. Ştii cel puţin că te voi iubi mereu.

Jodie, aş abandona ideea de a-l ucide pe Reagan într-o secundă dacă ţi-aş putea cuceri inima şi mi-aş putea trăi restul vieţii alături de tine, oricum ar fi ea.

Recunosc că motivul pentru care voi duce atentatul la bun sfârşit este că nu mai pot aştepta să te impresionez. Trebuie să fac ceva acum ca să înţelegi că acţionez numai pentru binele tău! Sacrificându-mi libertatea şi poate şi viaţa, sper să-ţi schimbi părerea despre mine. Scrisoarea aceasta a fost scrisă doar cu o oră înainte să plec spre Hilton Hotel. Jodie, te rog să te uiţi în inima ta şi cel puţin să-mi dai o şansă, prin această faptă istorică, de a-ti câştiga respectul şi dragostea.

Mereu cu dragoste pentru tine,

John Hinckley

Urmarea

Reagan a devenit primul preşedinte care a supravieţuit îngrozitorului Factor Zero. A părăsit spitalul pe 11 aprilie 1981. Preşedinţia sa a fost una excepţională, de dreapta. Pe 1 martie 1982, un membru al partidului lui Reagan – senatorul Bob Packwood din Oregon – l-a criticat pe preşedinte, susţinând că lua în considerare anecdotele fictive ca pe nişte evenimente reale. Pe 12 octombrie 1983, înaintea întâlnirii pentru decernarea medaliei Societăţii de Onoare, a spus o povestire despre eroismul aviatic din al Doilea Război Mondial, care dusese la acordarea postum a medaliei de onoare. Cercetarea a 434 de beneficiari din timpul războiului nu a confirmat povestirea lui Reagan. Un jurnalist a raportat că povestirea se asemăna foarte mult cu una care apăruse în filmul din 1944 *Wing and a Prayer* şi în ediţia din aprilie 1944 a publicaţiei *Reader's Digest.*

Pe 5 aprilie 1982, Reagan a refuzat să sprijine forţa Marii Britanii ce naviga spre Insulele Falkland pentru a alunga invadatorii argentinieni. „Suntem prieteni cu ambele părţi" spunea el. Zece zile mai târziu, povestea în faţa publicului că: „Anglia s-a mândrit dintotdeauna cu faptul că poliţiştii nu erau nevoiţi să poarte arme… Dacă în Anglia un criminal purta armă, chiar dacă n-o folosea, nu era judecat pentru tâlhărie sau furt sau pentru ce anume făcea el, ci pentru crimă de gradul întâi şi spânzurat, dacă era găsit vinovat." A doua zi, Larry Speakes, secretarul

de presă al Casei Albe, admitea că preşedintele spunea prostii. Oricât de incredibil ar părea, Reagan a repetat născocirea pe 21 mai 1983, cu o noapte înaintea unei întâlniri economice din Williamsburg. Reagan nu citise notele briefing-ului său, ci se uitase la televizor, la *Sunetul muzicii.*

Pe 29 iunie 1983, Reagan a pus notele slabe obţinute de elevi pe seama eforturilor şcolilor de a respecta desegregaţia rasială. Căuta să destabilizeze guvernele cu care nu se înţelegea şi a călcat legea trimiţând ajutoare rebelilor nicaraguani contras, care încercau să răstoarne guvernul sandinist. Reagan nu s-a înţeles cu Senatul, care-i dezaproba politica. Pe 1 martie 1985, le-a cerut liderilor contras să dea dovadă de „echivalentul moral al înaintaşilor noştri întemeietori", doar că a fost dezaprobat de romancierul istoric Howard Fast, care a declarat că respectivele cuvinte erau „o explozie a unei ignoranţe incredibile ce… nu se potrivea deloc atribuţiilor publice de nici un fel". Reagan a trimis ajutoare în valoare de 155 milioane dolari în mâncare şi arme trupelor contras. A negat că ar fi trimis fonduri secrete. „Nimic de acest fel n-ar putea avea loc fără aprobarea Congresului." Le-a trimis ajutoare trupelor afgane care se luptau cu cele sovietice şi a invadat Granada pe 25 octombrie 1983 fără să o informeze pe regina Elisabeta a II-a, conducătoarea statului. Reagan a afirmat că fusese o „misiune de salvare" şi nu o invazie.

În ciuda acestor lucruri, a fost reales în post pe 6 noiembrie câştigând 525 de voturi ale Colegiului Electoral, faţă de cele 13 ale democratului Walter Mondale. A fost cel mai mare număr de voturi ale Colegiului Electoral câştigat vreodată. Când anumiţi democraţi au atras atenţia asupra vârstei lui Reagan, pe 21 octombrie 1984, el le-a răspuns după cum urmează: „Nu voi face din vârstă o temă a acestei campanii. Nu voi exploata în scopuri electorale tinereţea şi lipsa de experienţă a oponenţilor mei." A doua festivitate de instalare a lui Reagan, de pe 20 ianuarie a avut loc în foaierul Casei Albe, întrucât afară era prea frig pentru preşedinte. A fost anulată şi parada, pentru a doua oară în istorie. (Prima oară fusese anulată pentru Andrew Jackson, în 1833.)

Pe 13 noiembrie 1986, Reagan a recunoscut că administraţia sa vânduse în secret arme Iranului în schimbul eliberării de ostatici. Ideea

„Arme-contra-ostatici“ contrazicea declaraţiile publice ale lui Reagan, în care susţinuse că nu dusese niciodată tratative cu teroriştii. Mai târziu, în aceeaşi lună, s-a aflat că iranienii plăteau mai mult pentru arme, iar profiturile – între 10 şi 30 de milioane de dolari – le fuseseră trimise trupelor contras prin membri ai Consiliului Securităţii Naţionale (NSC). Reagan a afirmat că nu ştia nimic despre aceste înţelegeri. O comisie condusă de senatorul John Tower a fost trimisă spre a investiga situaţia. S-a descoperit că locotenent-colonelul Oliver North condusese un guvern din umbră în interiorul NSC şi îl criticase aspru pe Reagan. Când amiralul John Poindexter, şeful NSC, a depus mărturie la audierile Iran-contras pe 15 iulie 1987, a declarat că el fusese cel care luase decizia de a trimite banii şi nu l-a blamat pe Reagan. A adăugat însă că, dacă Reagan ar fi ştiut, dar, fireşte, nu ştia, ar fi aprobat hotărârea. Timp de cinci zile de audieri, Poindexter a spus: „Nu-mi amintesc.”

În timpul candidaturii sale, Reagan a promis să demisioneze la primul semn de senilitate, dar pe 20 februarie 1987 le-a spus celor din Comisia Tower că nu-şi amintea dacă autorizase sau nu livrarea de materiale. În ciuda pretenţiei că economisise bani, Reagan a cheltuit mai mult pe extinderea militară pe timp de pace decât în oricare altă perioadă din istoria Americii. Ţara a cheltuit 148 milioane dolari în 1980, iar în timpul administraţiei Reagan peste 300 milioane dolari. Oricât de incredibil ar părea, Reagan credea că banii cheltuiţi cu forţele armate nu se adăugau la deficitul naţional, pentru că angajau companii ce foloseau muncitori americani, care apoi „plăteau” taxe, înapoind banii. În timpul preşedinţiei sale, datoria naţională a luat avânt (ca şi în timpul preşedinţiei lui George Bush. Preşedintele Clinton a echilibrat bugetul). A sprijinit reduceri de impozite pentru bogaţi. După ce s-a retras, Reagan s-a mutat în casa lui de pe strada St. Cloud, numărul 668, din Bel Air, cumpărată de nişte prieteni buni pentru el şi Nancy Reagan. Se crede că Reagan a fost diagnosticat cu boala degenerativă Alzheimer în timp ce se afla încă în funcţie, dar diagnosticul a fost ascuns până în noiembrie 1994.

Reagan a murit la ora 13:09, la vârsta de 93 de ani, la el acasă, pe 5 iunie 2004. Soţia, fiul său, Ron, şi fiica lui, Patti, i-au stat la căpătâi. Fiul său Michael a sosit puţin mai târziu. Reagan a fost cel mai longeviv

preşedinte american, depăşindu-i pe Adams (90) şi pe Herbert Hoover (tot 90).

John Hinckley a fost judecat pentru încercarea de a-l ucide pe preşedinte şi pentru alte 12 capete de acuzare, printre care atac armat şi deţinere ilegală de arme de foc. În portofel, avea un permis de conducere eliberat în Texas, 129 de dolari, o carte de identitate din Colorado, o poză cu Jodie Foster (din *Esquire)* cu o minge de baschet în mână, alte patru poze cu actriţa, o hârtie pe care era imprimat Al Doilea Amendament („dreptul de a purta armă“) şi o fotografie cu nepotul său. În camera sa de hotel, poliţiştii au găsit o scrisoare pentru Jodie Foster, un calendar din 1981 cu John Lennon, două valize, o cutie goală de gloanţe Devastator, o cutie cu gloanţe normale (neexplozive), pilule, printre care Valium, Surmontil şi Drixoral, o cutie conţinând o notiţă pentru deturnarea unui avion („Avionul acesta a fost deturnat! Am o bombă…”), *De veghe în lanul de secară* de J.D. Salinger, *The Skyjacker,* de David Hubbard, *Welcome to Xanadu* de Nathaniel Benchley, *The Fox is Crazy Too,* de Eliot Asinof, *Romeo şi Julieta, The Fan,* de Bob Randall, *Şoferul de taxi,* 38 de pagini scrise chiar de Hinckley, o jachetă militară, câteva cămăşi de lână şi o ilustrată cu poza lui Reagan şi a soţiei sale, Nancy, şi un bileţel pentru Jodie Foster, cu întrebarea: „Eşti virgină, nu-i aşa?“

Pe 21 iunie 1982, după un proces de şapte săptămâni, Hinckley a fost găsit nevinovat din cauza bolii sale mintale şi a fost trimis la spitalul St. Elizabeth. Pe 17 decembrie 2003, judecătorul Paul Friedman a decis că Hinckley nu mai reprezenta un pericol serios pentru el însuşi şi pentru alţii şi a aprobat vizite la casa părinţilor săi din zona Washington DC. În prezent, se află încă închis la St. Elizabeth.

Jodie Foster a vorbit public o singură dată despre fascinaţia lui Hinckley pentru ea şi a refuzat orice interviu în care era pomenit numele său.

James Brady a devenit avocat pentru controlul armelor şi, împreună cu soţia lui, Sara, a fondat Campania Brady pentru Prevenirea Violenţei Armate. Pe 30 noiembrie 1993 a fost votată legea care se ocupă de prevenirea violenţei.

Thomas Delehanty, născut în Pittsburgh, Pennsylvania, care lucrase ca poliţist timp de 17 ani, şi-a revenit pe deplin de pe urma rănilor, ca mai apoi să se retragă cu o pensie completă pe caz de boală.

Agentul Serviciilor Secrete Tim McCarthy, care a încasat un glonţ pentru Reagan, a fost răsplătit de National Collegiate Athle- tic Association cu Premiul de Onoare în 1982, recunoscându-i-se curajul din acea zi. A primit 50 000 de cărţi poştale cu urări de însănătoşire. Inclusiv de la părinţii lui Hinckley. Ironia sorţii a fost că agentul McCarthy nici măcar nu ar fi trebuit să fie de serviciu în acea zi. Echipa ducea lipsă de un om, iar McCarthy şi unul dintre colegii săi au dat cu banul. McCarthy a pierdut. A petrecut opt ani în divizia pentru protejarea preşedintelui şi paisprezece ani ca detectiv în cadrul departamentului de investigaţii criminale în Chicago, până în 1993, când s-a retras. În mai 1994 a devenit şeful poliţiei din Orland Park, Illinois. Nu a reuşit să devină secretar de stat pentru democraţi, în 1998. Este căsătorit şi are trei copii.

FACTORUL ZERO

1840 William Henry Harrison

În 1809, William Henry Harrison, pe atunci guvernatorul teritoriului Indiana de la Vincennes, a semnat Tratatul de la Fort Wayne, prin care se cumpărau peste 250 000 de acri de pământ de la indieni. Printre indigeni începuse o mişcare de rezistenţă, condusă de fraţii Shawnee, Tecumseh şi Tenskwatawa. Tecumseh i-a cerut lui Harrison să anuleze tratatul şi l-a ameninţat cu violenţe dacă vreun alb ar fi încercat să se stabilească în ţinut. Rezultatul a fost Războiul lui Tecumseh din 1811, în care acesta a obţinut o victorie importantă la Prophetstown. Harrison a continuat să învingă în războiul din 1812. Tecumseh a fost ucis în bătălia de la Thames, din 5 octombrie 1813.

Potrivit legendei, Tecumseh l-ar fi blestemat pe Harrison, ca el și următorii preşedinţi aleşi în ani care se termină cu cifra zero să moară în timpul administraţiei.

Pe 3 martie 1841, William Henry Harrison şi-a sărbătorit instalarea ca cel de-al nouălea preşedinte al SUA. Era o zi friguroasă şi urâtă, dar Harrison a insistat să-şi rostească discursul de inaugurare (cu un total de 8 445 de cuvinte, a fost cel mai lung discurs de până atunci. Citirea sa a durat 2 ore) fără palton.

A răcit, s-a îmbolnăvit de pleurezie, iar apoi de pneumonie. Întorcându-se la Casa Albă, Harrison nu s-a putut odihni, din pricina programului încărcat. Starea lui s-a deteriorat şi, la ceasurile 12:30, pe 4 aprilie 1841, s-a stins din viaţă, preşedinţia sa fiind cea mai scurtă de până atunci: 30 de zile, 11 ore şi 30 minute.

Cauza morţii a fost pneumonia plămânului drept şi septicemia. Se crede că a fost prima victimă a blestemului „factorului zero”.

1860 Abraham Lincoln

1880 James Garfield

James Garfield a fost al doilea preşedinte răpus de glonţul unui asasin. A avut la rândul său un mandat foarte scurt, depăşindu-l cu puţin pe cel al lui Harrison. James Abram Garfield n-a urmărit în mod special să ajungă la Casa Albă. Ar fi fost mulţumit să rămână în Congres, reprezentând statul Ohio, dar după 16 ani, a fost ales în Senat, în 1880. Însă, înainte de a-şi ocupa locul, Garfield s-a trezit nominalizat de partidul său pentru preşedinţie, la Convenţia Naţională Republicană. A acceptat nominalizarea, iar în alegerile din 1880 l-a învins pe generalul Winfield Scott Hancock cu 214 de voturi electorale la 155.

Garfield a fost instalat în funcţie ca cel de-al 20-lea preşedinte pe 4 martie 1881 şi a petrecut mare parte din lunile următoare fiind acostat de oameni care îi cereau slujbe. În mod bizar, în acele zile preşedintele era responsabil pentru majoritatea angajărilor din administraţia sa, căci întreg personalul – de la cei din cabinet la funcţionari – erau concediaţi când precedentul titular părăsea funcţia. Unul dintre cei refuzaţi la angajare era dezechilibrat mintal. Avea 37 de ani şi era un fanatic religios pe nume Charles Julius Guiteau. Se credea responsabil pentru alegerea lui Garfield şi considera că numirea sa drept consul general la Paris ar fi însemnat răsplata potrivită pentru eforturile sale. I-a scris un mesaj lui Garfield în acest sens, apoi s-a prezentat la Washington DC.

Securitatea de la Casa Albă era practic inexistentă, iar Guiteau s-a dus să-l vadă pe preşedinte. I-a înmânat altă copie a scrisorii sale cu „Consulatul din Paris” pe plic. Guiteau a început să creadă că Garfield voia să-i blocheze numirea. A început să-l urmărească pe noul şef al executivului. Pe 2 iulie 1881, la 09:30 dimineaţa, Guiteau a profitat de ocazie şi l-a împuşcat pe Garfield în timp ce acesta mergea prin staţia Sixth Street a căii ferate dintre Baltimore şi Potomac. Un glonţ i-a străpuns preşedintelui umărul, dar al doilea i s-a oprit în piept. Un poliţist a pus mâna pe Guiteau. În timp ce mulţimea încerca să-l linşeze, Garfield a fost dus la Casa Albă pentru îngrijiri.

Preşedintele părea să-şi revină şi a fost dus la Elberon, New Jersey, spre a fi îngrijit mai bine. Pe 19 septembrie 1881, la ora 22:35, Garfield a murit în urma unui atac de cord masiv, la exact două luni după cea de-a 50-a sa aniversare. Se crede că dacă îngrijirea medicală pe care a primit-o ar fi fost mai competentă, ar fi supravieţuit atentatului. Avocaţii lui Guiteau au pledat pentru pierderea facultăţilor mintale, dar încercarea lor a eşuat şi clientul lor a fost spânzurat pe 30 iunie 1882 la Washington Asylum and Jail. În timp ce se îndrepta către spânzurătoare, el a

recitat un poem pe care-l scrisese în aşteptarea execuţiei. Se numea: „Mă duc către Domnul”.

1900 William McKinley

1920 Warren Harding

A devenit nominalizatul republicanilor la preşedinţie în 1920. Lozinca sa a fost „Revenirea la normalitate”, prin care Harding reflecta trei tendinţe ale vremii sale: revenirea la izolare după Primul Război Mondial, discriminarea politică între cei născuţi în America şi emigranţi şi respingerea intervenţiilor guvernamentale. Campania a devenit murdară atunci când s-a răspândit zvonul că stră-străbunicul lui Harding fusese negru. La alegerile din 1920, femeile au votat pentru prima oară.

După festivitatea sa de învestire din 1921, Harding şi-a numit mulţi prieteni buni – banda din Ohio – în poziţii înalte. Unii dintre ei şi-au folosit poziţiile în interes personal. Cel mai mare scandal a fost Teapot Dome Affair – care a durat şi după moartea lui Harding – în care secretarul de interne, Albert Fall, a fost acuzat de luare de mită şi de împrumut fără dobândă pentru concesionarea de terenuri petroliere colegilor de afaceri. În 1931, el a devenit primul membru al cabinetului trimis la închisoare. Şi alţi asociaţi ai lui Harrison au încălcat legea, făcându-l să comenteze: „Dumnezeule, am o slujbă murdară! Nu mă supără duşmanii, ci nemernicii mei de prieteni, nişte ticăloşi… Ei mă fac să n-am somn noaptea!” Pe 20 iunie 1923, Harding a început turul „întrunirilor publice”. În timpul călătoriei la San Francisco, s-a îmbolnăvit de pneumonie. La ora 19:35, pe 2 august 1923, Warren Gamaliei Harding s-a stins din viaţă la vârsta de 57 de ani, din cauza unei hemoragii cerebrale.

1940 Franklin D. Roosevelt

Singurul ales ca preşedinte de patru ori (1932, 1936, 1940 şi 1944), FDR a fost cel de-al 48-lea guvernator al New Yorkului înainte de a deveni cel de-al 32-lea preşedinte. Ţara se afla în Marea Criză la inaugurarea lui, iar Roosevelt a lansat programul New Deal spre a combate valul de mizerie cauzat de şomaj şi de sărăcie. S-a folosit de radio pentru a-şi expune ideile populaţiei.

Istoria ar fi putut diferi mult de cea de astăzi dacă atentatul lui Giuseppe Zangara la viaţa lui Roosevelt, din 15 februarie 1933, ar fi reuşit. Nu s-a întâmplat aşa, iar Roosevelt a fost reales pentru al patrulea şi ultimul său mandat, în 1944. Avea doar 62 de ani, dar fusese bolnav multă vreme (se crede acum că suferea de sindromul Guillian-Barre mai curând decât de poliomelită). Cu Harry S. Truman ca vicepreşedinte candidat, Roosevelt a câştigat în 36 de state împotriva guvernatorului New Yorkului, Thomas Dewey. Pe 12 aprilie 1945, Roosevelt s-a trezit cu o durere de cap, cauzată de o hemoragie cerebrală. A murit în acea zi.

JOHN F. KENNEDY

(1917-1963)

Victima

Cel de-al 35-lea preşedinte al SUA – cel mai tânăr preşedinte ales şi cel dintâi romano-catolic, primul născut în secolul XX, primul a cărui festivitate de inaugurare s-a transmis color la televiziune – John Fitzgerald Kennedy s-a născut pe strada Beals, la numărul 83, în casa familiei sale, care făcea parte din clasa de mijloc, în Brookline, Norfolk County, Massachusetts, la ceasurile 15:00, pe 29 mai 1917. A fost al doilea fiu al lui Joseph Patrick Kennedy, un afacerist care strânsese mare parte din avere prin contrabandă cu băuturi şi servise în calitate de ambasador SUA la curtea St. James, şi al lui Rose Elisabeth Fitzgerald. Pe 19 iunie 1917, bebeluşul a fost botezat la biserica St. Aidan din Brookline. După aceea, Joseph şi Rose au mai avut încă şapte copii, în total nouă urmaşi direcţi.

În ciuda bronzului său (datorat unei lămpi solare), preşedintele Kennedy avea constant Elisabeth Fitzgerald. Pe 19 iunie o stare proastă de sănătate.

În februarie 1920, Jack (aşa cum i se spunea uneori lui John), a căzut victimă epidemiei de scarlatină ce bântuia prin Boston. Jack a fost un copil bolnăvicios. A suferit de varicelă, infecţii la urechi, friguri şi oreion. În septembrie 1930 a intrat la Canterbury Prep, o şcoală catolică, situată pe Aspetuck Avenue, la numărul 101, în New Milford, Connecticut. În luna aprilie a anului următor, a părăsit şcoala Canterbury, după un atac de apendicită. Pe 2 octombrie 1931, într-o vineri, i s-a alăturat fratelui său, Joe, la Choate Academy de pe strada Christian, de la numărul 333, din Wallingford, Connecticut 06492. În iunie 1932, JFK a suportat testele clinicii Mayo din Minnesota pentru colită. Pe 23 septembrie 1935, după mai puţin de o

săptămână de şcoală la London School of Economics (a plecat suferind de icter), s-a înscris la Princeton University. După trei luni, în ianuarie 1936, a fost spitalizat pentru o posibilă leucemie, la Peter Bert Brigham Hospital din Boston, părăsind Princeton pe 12 decembrie 1935.

Pe 5 septembrie 1936 a mers la Harvard. JFK şi prietenul său apropiat Lem Billings au petrecut vara anului 1937 călătorind prin Europa. În decembrie 1937, tatăl său, Joe Kennedy, a fost numit ambasador american la Curtea de la St James. John a absolvit *magna cum laude* Harvard-ul, pe 21 iunie 1940. După două luni, teza sa, „De ce doarme Anglia?", a fost tipărită. În luna următoare, a intrat la universitatea Stanford.

În decembrie 1940, JFK a fost tratat de gonoree la clinica Lahey.

Pe 27 octombrie 1941 a intrat la Biroul de Informaţii al Marinei din Washington DC, unde a început o relaţie cu o regină a frumuseţii pe nume Inga Arvad. Pe 1 octombrie 1942, Kennedy s-a apucat de un curs de instruire de opt săptămâni pentru a deveni comandantul unei nave de patrulare cu torpile (PT). La terminarea instruirii, la data de 25 aprilie 1943, la ceasurile 11:00, a fost numit comandant al *PT101.* După aceea, a devenit comandanul navei cu torpile *PT109,* cu o lungime de 24 de metri şi o greutate de 38 de tone. Un autor o descrie ca pe o navă „veche, cenuşie, cu urme din lupte, plină de şobolani, veterană a campaniei din Guadalcanal". La ora 14:00, luni, 2 august 1943, *Amagiri,* un distrugător japonez, care-l avea la comandă pe locotenent-comandorul Kouhei Hanami, s-a ciocnit intenţionat de *PT109* în Strâmtoarea Blackett, între Kolobangara şi Arundel din Arhipelagul Solomon, ucigând doi dintre cei 13 oameni din echipaj. JFK a fost premiat cu Medalia Corpurilor de Marină Civilă şi Militară pentru ajutorul dat la salvarea supravieţuitorilor din echipajul său. Incidentul a fost apoi ecranizat, filmul avându-l în distribuţie pe Cliff Robertson în rolul lui JFK. După mai mulţi ani, când JFK a fost întrebat cum a devenit erou de război, a răspuns: „A fost ceva involuntar. Ei mi-au scufundat nava."

Pe 31 mai 1944, Kennedy a fost spitalizat la Chelsea, Massachusetts, cu probleme de spate. Între timp, Joe, fratele mai mare al lui John, mândria tatălui său, ambasadorul Kennedy, a fost convins să intre în

cursa pentru Casa Albă. Pe 12 august 1944, visurile s-au spulberat. Joe a murit când aeroplanul i-a explodat pe o suprafaţă de o milă pătrată, în zona New Delight Woods, de lângă Blythburg, Suffolk, Anglia, într-o misiune cu numele de cod *Anvil.* Ambiţiile tatălui s-au transferat către al doilea fiu al său. „Eu l-am băgat pe Jack în politică. I-am spus că Joe a murit şi că acum era responsabilitatea lui să intre în Congres. Jack nu voia“, povestea ambasadorul Kennedy. „Parcă aş fi fost recrutat.

Tata îşi voia fiul mai mare în politică. «Voia» e prea puţin spus. «Pretindea» este un cuvânt mai potrivit. Doar îl cunoaşteţi", replica JFK.

Preşedintele şi prima doamnă ajung în Texas la bordul Air Force One, în noiembrie 1963.

Între aprilie şi iulie 1945, după demobilizarea sa din marina militară, Jack a lucrat ca jurnalist, făcând reportaje de la alegerile generale britanice şi de la conferinţa din San Francisco, în cadrul căreia a luat naştere ONU. În anul următor, şi-a început cariera politică. A fost ales în Congres din al unsprezecelea district din Boston pe 5 noiembrie 1946, obţinând 69 093 de voturi faţă de Lester Bowen, cu 26 007. JFK şi-a ocupat fotoliul din Congres pe 3 ianuarie 1947. În octombrie 1947
a fost diagnosticat cu boala Addison, în timpul unei excursii la Londra. La întoarcerea în SUA, s-a tratat cu injecţii cu cortizon şi i s-a spus că nu avea să trăiască mai mult de 15 ani. Pe 2 noiembrie 1948 şi pe 7 noiembrie 1950 a fost reales în Congres.

Pe 4 noiembrie 1952, a fost ales senator de Massachusetts, învingându-şi cu 70 000 de voturi oponentul, pe Harry Cabot Lodge Jr., care deţinuse funcţia din 1936. JFK arăta atât de tânăr, încât, odată, un poliţist nu-l lăsase să folosească telefonul din Senat, spunându-i: „Îmi pare rău, domnule, acestea sunt rezervate pentru senatori.” Pe 12 septembrie 1953, tânărul senator s-a căsătorit cu bogata socialistă Jacqueline Lee Bouvier la biserica St. Mary, din Newport, în Rhode Island.

Pe 21 octombrie 1954, JFK a suferit o operaţie la spate care aproape că l-a ucis. Coloana vertebrală i-a fost ruptă şi pusă la locul ei, dar el a intrat în comă în urma operaţiei. Un preot i-a dat împărtăşania. Pe 11 februarie 1955, aproape că a murit pe masa de operaţie, după o altă intervenţie la spate. Pe timpul recuperării sale, a scris *Profiles în Courage,* o carte pentru care i-a fost acordat premiul Pulit- zer pe 6 mai 1957. Publicat pe 1 ianuarie 1956, volumul – un studiu al senatorilor eroi din SUA – a provocat nenumărate controverse, întrucât mulţi erudiţi considerau că nu era opera lui Kennedy şi că autorul adevărat era chiar cel care îi concepea discursurile, „partenerul său de cercetare", Theodore Sorenson. Ziaristul Drew Pearson spunea la televizor: „Jack Kennedy este singura persoană din istorie care a câştigat premiul Pulitzer pentru o carte scrisă de altcineva.

Pe 17 august 1956, JFK n-a reuşit să devină nominalizatul democraţilor la funcţia de vicepreşedinte, pierzând în faţa senatorului Estes Kefauver din Tennessee la o diferenţă de doar 38 de voturi. Şase zile mai târziu, Jackie Kennedy a născut o fetiţă, venită pe lume prematur, care nu a supravieţuit (unele surse afirmă că se numea Arabella, dar acest lucru rămâne o simplă speculaţie). Doar la un an mai târziu, pe 27 noiembrie 1957, Caroline Bouvier Kennedy a venit pe lume la spitalul Lying de la Cornell University Medical Center, New York.

În 1958, reporterii l-au tachinat pe Kennedy la o cină de la Gridiron Club, prezentându-i o scenetă satirică, în care era înfăţişat cântând „Trimite-i nota de plată lui tăticu'" (pe melodia „Inima mea îi aparţine lui tăticu'"). JFK a luat în glumă sceneta şi a zis: „Chiar acum am primit o telegramă de la tata. «Dragă Jack, nu cumpăra nici un vot în plus peste ceea ce-ţi trebuie. Doar n-o să-i plătesc pe toţi cei care te aleg!» " Pe 4 noiembrie 1958, JFK a fost reales în Senat, învingându-l pe necunoscutul Vincente J. Celeste cu 874 608 voturi. Fratele său mai mic, Teddy, a fost numit conducătorul campaniei. Pe 2 ianuarie 1960, JFK şi-a anunţat candidatura la preşedinţie.

Pe 5 aprilie 1960 a câştigat alegerile primare pentru democraţii din Wisconsin, apoi pe cele din Virginia de Vest, pe 11 mai. La cea de-a 33-a convenţie a democraţilor, desfăşurată în perioada 11-15 iulie 1960, la

Memorial Sports Arena şi la Coliseum, ambele în Los Angeles, JFK a fost nominalizat de partid drept candidatul la preşedinţie. Lyndon B. Johnson urma să candideze ca vicepreşedinte. Pe 26 septembrie 1960 a luat parte la prima dezbatere prezidenţială televizată din lume, alături de oponentul său republican, vicepreşedintele Richard M. Nixon. Şaptezeci de milioane de americani au urmărit prima dintre cele patru bătălii între gladiatori, difuzată de la Studioul Unu al WBBMTV de la North McClurg Court, numărul 630, din Chicago, Illinois. Nixon, cu o cămaşă care nu i se potrivea, a transpirat sub luminile fierbinţi şi părea schimbat de umbra luminii de la ora cinci, spre deosebire de bronzatul Kennedy, care a fost declarat învingător de telespectatori. Însă cei care ascultaseră înfruntarea la radio considerau că victoria îi aparţinea lui Nixon.

Pe 8 noiembrie 1960, Kennedy l-a învins cu greu pe Nixon şi a ajuns preşedinte. A primit 34 227 096 de voturi faţă de cele 34107 646 obţinute de Nixon. A câştigat 303 voturi ale Colegiului Electoral şi în 22 de state, faţă de cele 219 voturi ale republicanului, învingător în 26 de state. În ciuda insistenţei preşedintelui Eisenhower şi ai altor republicani de frunte, vicepreşedintele Nixon nu a cerut renumărarea în Texas şi Illinois, chiar dacă se suspecta frauda electorală în ambele state.

Pe 25 noiembrie, John Fitzgerald Kennedy Jr. s-a născut la spitalul universităţii din Georgetown, Washington DC. La prânz, vineri, 20 ianuarie 1961, JFK depunea jurământul la biroul administrat de judecătorul şef Warren şi oferea unul dintre marile discursuri politice (de 1 355 de cuvinte), incluzând fraze memorabile, precum:

Să afle fiecare naţiune, fie că ne doreşte binele sau răul, că vom plăti oricepreţ, vom înfrunta orice greutate, vom sprijini orice prieten, ne vom opune oricărui duşman spre a asigura supravieţuirea şi reuşita libertăţii… Dacă o societate liberă nu-i poate ajuta pe cei mulţi şi săraci, atunci nu-i poate salva nici pe puţinii bogaţi… Nu vom negocia niciodată pe baza fricii. Să nu ne temem însă niciodată de negocieri… În lunga istorie a lumii, doar câteva generaţii au avut ocazia să joace rolul de apărători ai libertăţii în ceasuri de maxim pericol.

Nu mă voi feri de această răspundere – ba chiar o doresc.

Nu cred că vreunii dintre noi ar schimba locurile cu alţii sau cu altă generaţie. Energia, credinţa, devotamentul pe care le aducem în această străduinţă ne vor lumina ţara şi pe toţi cei ce o servesc – iar strălucirea acestui foc poate lumina cu adevărat lumea. Astfel, prieteni americani, nu întrebaţi ce poate face ţara voastră pentru voi, ci ce puteţi face voi pentru tara voastră. Prieteni cetăteni ai lumii, nu întrebati ce va face America pentru voi, ci ce putem face împreună pentru libertate.

Cinci zile mai târziu, preşedintele lua parte la cea dintâi conferinţă de presă difuzată în direct la televiziune, făcând prima sa declaraţie Uniunii. Pe 2 februarie a cerut Congresului să ridice salariul minim la 1,15 dolari pe oră şi să mărească alocaţia socială de la 33 de dolari la 43. Pe 1 martie 1961, JFK a creat Corpul de Pace. Dorinţa sa era să păstreze lucrurile în familie, de aceea, pe 4 martie, l-a numit pe cumnatul său, sergentul Shriver, ca director. Preşedinţia lui JFK a pornit cu mult optimism. Apoi, pe 17 aprilie 1961, au început încurcăturile.

În jur de 1 400 de cubanezi exilaţi, instruiţi şi echipaţi de CIA, au încercat să-şi recupereze ţara de la Fidel Castro, debarcând la Bahia de Cochinos (Golful Pocilor). A fost un dezastru – 114 dintre ei au murit şi 1189 au căzut prizonieri – iar JFK, care retrăsese sprijinul militar american în ultima clipă, spre mânia elementelor de extremă dreaptă din CIA, a fost găsit vinovat în mod public. I-a spus adjunctului său Ted Sorenson: „Cum de am putut sta atât de departe de bază? Toată viaţa mea n-am depins de experţi. Cum de am fost atât de prost încât să-i las să pornească aşa ceva?

În luna mai a aceluiaşi an, „călăreţii libertăţii" – albi şi negri – umblau împreună prin autobuze, arătând că rasismul şi bigotismul încă mai dăinuiau în statele sudice. Pe 20 mai, JFK i-a ordonat lui Bobby Kennedy, procurorul general, „să facă tot ce se poate", după ce călăreţii libertăţii – inclusiv John Seigenthaler, reprezentantul personal al preşedintelui – au fost atacaţi în Montgomery, Alabama. Procurorul general le-a ordonat celor 400 de şefi de poliţie din capitala Alabamei să se ocupe de cei care tulburau liniştea publică. Pe 25 mai 1961,

ambasadorul Kennedy a suferit un atac cerebral în urma căruia n-a mai putut vorbi în ultimii săi opt ani de viaţă.

Pe 27 februarie 1962, şeful FBI, J. Edgar Hoover, i-a prevenit pe Bobby Kennedy şi pe adjunctul preşedintelui, Kenny O'Donnell, că preşedintele avea o relaţie cu Judith Exner (Frank Sinatra le făcuse cunoştinţă pe 7 februarie 1960 la Sands Hotel din Las Vegas), care se bucura şi de atenţia lui Sam Giancana, şeful Mafiei.

Pe 11 aprilie 1962, Kennedy a denunţat creşterea preţului la oţel, iar două zile mai târziu acesta s-a redus. După o lună, pe 19 mai, actriţa Marilyn Monroe i-a dedicat lui Kennedy, care se apropia de vârsta de 45 de ani, cea mai sexy versiune a cântecului Happy Birthday, la Madison Square Garden, de la intersecţia 50th Street cu Eighth Avenue. (Prima doamnă lipsea de la ceremonie, călărind în Virginia. Jackie juca rolul soţiei perfecte, dar rareori trecea pe la Casa Albă. Prefera să stea în Virginia sau să se plimbe prin Europa cu mai mulţi prieteni de sex masculin. Frecventele ei absenţe i-au permis soţului său să aibă relaţii extraconjugale, care, deşi cunoscute de presă, nu erau prezentate în mass-media.) În ciuda zvonurilor repetate, n-a existat nici o orgie între preşedinte şi actriţă la Carlyle Hotel în urma evenimentului. Monroe l-a dus pe fostul ei socru, Isadore Miller, înapoi în Brooklyn, apoi a plecat la apartamentul ei.

Pe 14 octombrie 1962, un avion de spionaj U2 a fotografiat rachete sovietice în Cuba, impulsionându-l pe preşedintele Kennedy să comande o blocadă navală a insulei. Pe 24 octombrie, două nave sovietice s-au întors în loc să forţeze intrarea în zona exclusivă de 805 kilometri din jurul insulei. Trei zile mai târziu, un U2 a fost doborât în Cuba şi premierul sovietic, Nikita Hruşciov, a cerut SUA să-şi retragă rachetele Jupiter din Turcia. În aceeaşi zi, procurorul general Kennedy i-a spus ambasadorului sovietic Anatoli Dobrinin că America îşi va retrage armele numai în secret şi doar după încheierea crizei, un plan aprobat de Hruşciov, în ziua următoare. Blocada Cubei s-a ridicat pe 21 noiembrie 1962. În memoriile sale, scoase din URSS şi publicate în Vest, Hruşciov îl considera pe Kennedy „un adevărat om de stat" şi credea că ei doi puteau aduce

pacea în lume. Pe 11 septembrie 1971, la mai puţin de un an după publicarea cărţii, Hruşciov a murit în urma unui atac de cord.

Pe 26 iunie 1963, vizitând zidul Berlinului de Vest, preşedintele Kennedy anunţa, în faţa primăriei oraşului: „Ieh bin ein Berliner.” A doua zi, a zburat în Irlanda, unde s-a întâlnit cu rudele sale mai îndepărtate. Miercuri, 24 iulie 1963, o delegaţie a Legiunii Americane a vizitat Casa Albă şi s-a întâlnit cu preşedintele la Rose Garden. Printre ei se afla şi un băiat de 16 ani, din Arkansas, pe nume Bill Clinton.

Pe 7 august 1963, la 12:52 noaptea, Jackie Kennedy a dat naştere celui de-al patrulea lor copil, Patrick Bouvier, la Otis Air Force Base din Massachusetts, dar băiatul a murit două zile mai târziu, la Boston. Pe 30 august 1963 s-a instalat firul roşu cu Moscova. În octombrie, Kennedy a fost de acord cu retragerea a 1 000 de soldaţi din Vietnam (unde trupele americane staţionau de la înfrângerea francezilor, din 1954) până la sfârşitul anului. În noiembrie 1963, pregătindu-se pentru lupta electorală, pentru a strânge fonduri pentru campanie, Kennedy şi vicepreşedintele Johnson s-au decis să facă o vizită în Texas. Au câştigat în acest stat doar cu 46 233 de voturi, pierzând Dallasul, iar locul din Senat al lui Johnson i-a revenit republicanului John Tower.

Data şi locul asasinării

22 noiembrie 1963, Dealey Piaza, Dallas, Texas, SUA.

Evenimentul

Asasinarea cea mai faimoasă şi cea mai dezbătută din toate timpurile are un sâmbure simplu de adevăr. S-au publicat peste o mie de cărţi despre evenimentele din Dealey Piaza din acea zi însorită de noiembrie. Tot felul de ipoteze privitoare la ceea ce s-a întâmplat, de la cea mai plauzibilă la cea mai bizară, au fost prezentate de-a lungul vremii.

Pe 21 noiembrie 1963, Kennedy a plecat într-o vizită de trei zile în Texas. În aceeaşi zi, în toate ziarele din Dallas, inclusiv în *Dallas Times Herald,* a fost publicată o hartă a rutei prezidenţiale. Drumul planificat era: viraj stânga dinspre capătul sudic al Love Field spre West Mockingbird Lane, la dreapta pe Lemmon Avenue, drept înainte spre „Y“ de pe Turtle Creek Boulevard, în continuare pe Cedar Spring Road, la

stânga pe North Harwood Street, la dreapta pe Main Street, la dreapta pe Houston Street, la stânga pe Elm Street, la dreapta spre North Stemmons Freeway, către Dallas Trade Mart de pe North Stemmons, numărul 2100.

Vineri dimineaţa, pe 22 noiembrie, preşedintele a aterizat în ploiosul Fort Worth şi s-a adresat Camerei de Comerţ din oraş. Pasul următor pe itinerar a fost Dallasul. Air Force One, Boeing-ul 707 prezidenţial, a ajuns pe Love Field, de pe Cedar Spring Road 8008, Dallas, la 11:38. Soarele strălucea deasupra tânărului preşedinte şi a încântătoarei sale soţii. La 11:47, suita de automobile a pornit într-o călătorie de 18 kilometri spre centrul Dallasului, către Merchandise Mart, unde JFK urma să se adreseze unui grup de 2 600 de oameni. Urma să-i denunţe pe cei care-i criticaseră convorbirile de pace cu Nikita Hruşciov. Pe drum, mulţimea veselă îl saluta pe preşedinte. Suita de automobile s-a oprit de două ori, pentru ca preşedintele Kennedy să dea mâna cu câteva călugăriţe catolice şi cu câţiva elevi.

La 12:23, convoiul de maşini a intrat în Dealey Piaza, cu 19 km/h, apropiindu-se de depozitul de carte al Texas School, de pe strada Elm, numărul 411. Maşinile au virat apoi la 120 de grade, chiar în faţa depozitului, la o distanţă de numai 20 de metri de acesta. Convoiul auto a pornit pe strada Elm, iar Nellie Connally, soţia guvernatorului, a zis: „Domnule preşedinte, nu puteţi spune că Dallasul nu vă iubeşte.” Senatorul Ralph Yarborough, un rival politic al vicepreşedintelui Johnson, cu care fusese obligat să călătorească, nu era convins de acest lucru. În stradă, mulţimea ţipa şi striga, în cinstea familiei Kennedy, dar ochii senatorului Yarborough erau mereu întorşi către blocurile cu birouri de pe drum. La ferestre stăteau afacerişti trişti, cărora li se vedea ura din priviri faţă de preşedinte. Senatorul s-a simţit uşurat când blocurile au rămas în urmă, lăsând locul spaţiilor libere din Dealey Piaza. Credea că erau, în sfârşit, în siguranţă.

22 NOIEMBRIE 1963 - ORARUL EVENIMENTELOR

00:07 – Air Force One aterizează la Fort Worth 00:50 – Preşedintele Kennedy soseşte la hotelul Texas din Fort Worth 07:23 – Lee Harvey Oswald pleacă la lucru la depozitul de cărţi de la Texas School

07:55 – Oswald vine la depozit

08:01 – Poliţistul JD Tippit din Dallas îşi începe patrularea

08:45 – Preşedintele a părăsit hotelul din Fort Worth

08:53 – Preşedintele Kennedy spune celor veniţi să-i aclame că doamna Kennedy „se pregătea. Fireşte, îi ia mai mult timp, dar, bineînţeles, arată mai bine ca noi când face acest lucru."

09:05 – Preşedintele ajunge la micul dejun sponsorizat de Camera de Comerţ din Fort Worth

09:25 – Doamna Kennedy soseşte acolo cu un costum roz şi purtând pălărie 10:00 – Poliţia din Dallas blochează traficul din Dealey Piaza

10:10 – Preşedintele şi prima doamnă se întorc la suita lor

10:30 – Kennedy afirmă că ar fi fost uşor să-l ucidă cineva cu o puşcă de pe o clădire înaltă

11:03 – Avionul cu mai mulţi membri ai cabinetului decolează din Honolulu 11:38 – Preşedintele şi doamna Kennedy aterizează la Love Field din Dallas, la bordul avionului Air Force One

11:45 – Lee Harvey Oswald rămâne la etajul al şaselea al depozitului de carte de la Texas School, în timp ce ceilalţi lucrători coboară la etajul al doilea, pentru a servi prânzul.

11:47 – Convoiul de maşini porneşte dinspre Love Field, cu destinaţia Dallas

11:55 – Oswald îşi asamblează puşca şi se poziţionează

12:29 – Limuzina prezidenţială intră în Dealey Piaza

12:30 – Preşedintele Kennedy este împuşcat de Lee Harvey Oswald

12:31 – Oswald este oprit în sala de mese de Marrion L. Baker, aflat în patrulă, dar administratorul clădirii, Roy Truly, garantează pentru el

12:33 – Lee Harvey Oswald părăseşte depozitul de carte al Texas School 12:36 – Preşedintele ajunge la spitalul Parkland Memorial

12:39 – Staţia de radio locală KLIF este prima care anunţă că s-a tras asupra convoiului de maşini

12:40 – Oswald a urcat la bordul unui autobuz pentru a se face nevăzut 12:44 – Oswald coboară din autobuzul care s-a blocat în trafic

12:45 – J. Edgar Hoover îi telefonează procurorului general Kennedy pentru a-l anunţa despre împuşcături

12:48 – Oswald opreşte un taxi şi îi spune şoferului să-l ducă pe North Beckley Avenue, la numărul 500

12:54 – Oswald coboară din taxi pe North Beckley Avenue, la numărul 700 şi merge pe jos restul drumului, până la numărul 1026, unde locuia

13:00 – Preşedintele Kennedy este declarat mort la spitalul Parkland de către William Kemp Clark, şeful secţiei de neurochirurgie

13:05 – Procurorul general Kennedy vorbeşte de moartea preşedintelui

13:13 – Vicepreşedintele Johnson este informat de moartea preşedintelui

13:15 – JD Tippit este împuşcat de Oswald

13:22 – Un detectiv din Dallas descoperă arma italiană a lui Oswald, o Mannlicher- Carcano 1938, de 6,5 milimetri

13:33 – Secretarul de presă Malcolm Kilduff de la Casa Albă face anunţul oficial referitor la moartea preşedintelui Kennedy

13:40 – Trupul preşedintelui este învelit în giulgiu şi aşezat într-un coşciug tapetat cu satin. Doamna Kennedy îşi pune verigheta pe degetul soţului ei

13:50 – Lee Harvey Oswald este arestat în cinematograful Texas Theater

14:00 – Toate trei reţelele de televiziune îşi întrerup programele pentru a anunţa tragedia din Dallas

14:08 – Trupul preşedintelui este mutat de la Parkland de Serviciul Secret, în ciuda protestelor personalului spitalului 14:30 – Oswald este interogat de poliţia din Dallas

14:38 – Moartea preşedintelui Kennedy este anunţată la televiziune în timp ce vicepreşedintele Johnson depunea jurământul 14:47 – Air Force One decolează spre Washington DC

15:00 – Directorul FBI, J. Edgar Hoover redactează un memoriu pentru directorii săi adjuncţi: „L-am sunat pe procurorul general la domiciliul său şi i-am spus că-l avem în custodie pe cel bănuit că l-a ucis pe preşedinte în Dallas."

19:05 – Lee Harvey Oswald este acuzat de „uciderea cu premeditare" a poliţistului JD Tippit

20:00 – Autopsia preşedintelui Kennedy este începută la spitalul Bethesda Naval

23:36 – Oswald este acuzat de uciderea preşedintelui Kennedy

Dar un singur om era de altă părere. La 12:30, Lee Harvey Oswald a tras în preşedintele Kennedy de la etajul al şaselea al depozitului, de la o fereastră, cu o puşcă italienească Mannlicher-Carcano M91/38, de 6,5x52 mm. Primul glonţ l-a lovit pe JFK în partea superioară a spatelui, pătrunzându-i prin gât, ieşind pe partea cealaltă şi străpungând spatele guvernatorului din Texas, John B. Connally, ieşind prin pieptul acestuia şi lovindu-i încheietura mâinii drepte. Nellie Connally a strigat: „Dumnezeule, ne ucid pe toţi!" Şi-a salvat soţul. Ţinându-l cu fermitate, a blocat gaura din trupul lui. Al doilea glonţ şi-a ratat ţinta. Pe când convoiul auto trecea pe lângă construcţia din beton a lui John Neely Bryan, s-a auzit a treia împuşcătură, iar Kennedy a fost lovit în cap, prăbuşindu-se în interiorul maşinii şi stropindu-l cu sânge şi bucăţi din creier pe poliţistul de pe motocicleta din apropierea sa. Prima doamnă a strigat: „Jack! Jack! mi-au ucis soţul! Am bucăţi din creierul lui pe mâini!" Doamna Kennedy şi-a amintit mai târziu, pentru revista *Life:* „Ultima imagine cu el mi-a rămas limpede întipărită în memorie. Şi-a întins mâinile. Am văzut spulberată o bucată din ţeasta lui, împreună cu came închisă la culoare. Îşi ţinea mâna în afara maşinii. Parcă văd şi acum bucata aceea care i s-a desprins din cap. Apoi, s-a prăbuşit în poala mea."

Agentul special Clint Hill de la Serviciile Secrete, care se afla în maşina din urma lor, a alergat şi a sărit în spatele limuzinei prezidenţiale (cu numărul de înregistrare GG300), unde doamna Kennedy se chinuia (mai târziu ea nu-şi mai amintea acest lucru) să găsească bucata din ţeasta preşedintelui. Agentul Hill a împins-o pe prima doamnă înapoi în maşină, iar automobilul s-a îndepărtat în viteză spre spitalul Parkland Memorial, de pe bulevardul Harry Hines, numărul 5201. Doamna Kennedy îşi aminteşte: „Nişte texani înalţi spuneau într-una «doamnă Kennedy, veniţi cu noi». Voiau să mă îndepărteze de el. Dave Powers a venit alergând la mine. Picioarele şi mâinile îmi erau pline de bucăţi din creierul său. Când Dave m-a văzut în starea asta, a izbucnit în plâns. De la frunte în jos, Jack era atât de chipeş! Am încercat să-i apăs vârful capului. Ştiam că murise. Când l-au adus pe Jack înăuntru, Hill şi-a aruncat haina peste capul său."

Preşedintele a fost dus la salonul pentru traume numărul unu, unde doctorii au lucrat fără nici o speranţă. Malcolm Perry, chirurgul care încerca să-l reînvie pe preşedinte, i-a cerut lui Jackie să părăsească încăperea, dar ea a refuzat. Doamna Kennedy spunea într-un alt interviu: „Puseseră un cearşaf peste Jack, iar picioarele îi ieşeau afară de sub el. I-am atins piciorul şi i l-am sărutat. Apoi am tras cearşaful. Gura lui era atât de frumoasă, şi avea ochii deschişi. L-am ţinut de mână cât timp preotul şi-a spus slujba." George Gregory Burkley, doctorul personal al lui JFK, a sosit la Parkland la cinci minute după preşedinte. Acesta i-a examinat rănile de la cap şi din spate şi a hotărât că cea de la cap îi cauzase moartea. Doctorul Burkley a semnat certificatul de deces. La ora 13:00, s-a declarat oficial moartea preşedintelui Kennedy. „N-am avut nici o şansă de a-l salva", a declarat unul dintre medici.

Asasinul

Lee Harvey Oswald s-a născut pe 18 octombrie 1939 la Slidell, Louisiana, fiind al treilea fiu al Margueritei Claverie (născută la New Orleans pe 19 iulie 1907, decedată de cancer în 1981). Tatăl său, Robert Edward Lee Oswald Sr., un agent de asigurări, murise înainte să se nască Lee, pe 19 august 1939, în urma unui atac de cord. Lee a crescut

cu fratele său, Robert Jr. (născut pe 7 aprilie 1934) şi fratele său vitreg, John Pic (născut pe 17 ianuarie 1932, din prima căsătorie a mamei sale cu Edward John Pic Jr., la Gulfport, Mississippi, pe 8 august 1929). Până la împlinirea vârstei de 18 ani, a locuit în 22 de case diferite şi a învăţat într-o duzină de şcoli. Pe 3 ianuarie 1942, băieţii mai mari au fost trimişi la casa de copii Bethlehem, dar micului Lee nu i s-a permis să meargă acolo din cauza vârstei sale, rămânând să stea cu mătuşa sa, Lillian Murret. Abia în a doua zi de Crăciun, Oswald li s-a alăturat fraţilor săi, la casa de copii.

În anul următor, Marguerite l-a cunoscut pe Edwin A. Ekdahl, un electrician, cu care a început o relaţie. Pe 29 ianuarie 1944, mama sa l-a luat pe Oswald de la casa de copii şi s-au mutat în Dallas. În iunie, li s-au alăturat şi cei doi fraţi mai mari. În februarie 1945, Marguerite a încercat să-i trimită pe John şi pe Robert înapoi la orfelinat, dar n-au mai fost primiţi. S-a măritat cu Edwin A. Ekdahl pe 5 mai 1945. După patru luni, i-a trimis pe John şi pe Robert la Academia Militară Chamberlain-Hunt din Mississippi. Pe 31 octombrie 1945, Lee Oswald a intrat la Benbrock Elementary, prima dintre cele douăsprezece şcoli prin care avea să treacă. În vara anului 1946, mama lui Oswald şi tatăl său vitreg s-au despărţit, iar ea s-a mutat în Covington, Louisiana.

Pe 23 ianuarie 1947, cei doi s-au reîmpăcat şi au reînceput să locuiască în Fort Worth. Patru zile mai târziu, Oswald a intrat la şcoala elementară Lily B. Clayton.

În aceeaşi vară, soţii s-au despărţit iar. În iunie, Lee l-a ameninţat pe fratele său, John, cu un cuţit.

În septembrie 1949, Oswald a intrat la şcoala elementară Ridgelea West, unde a studiat trei ani. În ianuarie 1950, John Pic a intrat în Paza de Coastă, iar în iulie 1952, Robert s-a înrolat în marina militară. În luna următoare, Oswald şi mama lui s-au mutat la New York, unde au locuit cu John Pic şi soţia acestuia, până ce Oswald şi-a ameninţat cumnata cu un cuţit. În septembrie, familia Oswald s-a mutat în Bronx, pe Sheridan Avenue, iar Lee a intrat la şcoala publică 117. Pe 16 aprilie, Oswald a fost trimis la Youth House, unde a fost supus unei evaluări psihiatrice timp de trei săptămâni. Doctorul Renatus Hartogs spunea despre el că

„trăia în mijlocul unei fantezii, care se desfăşura în jurul puterii şi omnipotenţei, prin care încerca să compenseze nereuşitele şi frustrările”, adăugând că băiatul avea „o personalitate cu caracteristici schizoide şi tendinţe agresive pasive”. Pe 14 septembrie, s-a înscris la Şcoala Publică 44.

CONVOIUL PREZIDENŢIAL DIN DALLAS

Maşina din fruntea convoiului, un Ford alb, fără însemne:
Şeful poliţiei din Dallas, Jesse Curry (şofer)
Agentul Winston Lawson de la Serviciile Secrete (dreapta faţă)
Şeriful Bill Decker (stânga spate)
Agentul Forrest Sorrels (dreapta spate)

A doua maşină, un Lincoln Continental din 1961, SS100X:
Agentul Bill Greer (şofer)
Agentul Roy Kellerman (dreapta faţă)
Nellie Connally (stânga mijloc)
John Connally, guvernatorul Texasului (dreapta mijloc)
Jacqueline Kennedy, prima doamnă (stânga spate)
Preşedintele John F. Kennedy (dreapta spate)

A treia maşină, un Halfback decapotabil
Agentul Sam Kinney (şofer)
Agentul Emory Roberts (dreapta faţă)
Agentul Clint Hill (stânga faţă)
Agentul Bill Melntyre (stânga spate)
Agentul John Ready (dreapta faţă)
Agentul Paul Landis (dreapta spate)
Adjunctul preşedintelui Kenny O’Donnell (stânga mijloc)
Adjunctul preşedintelui David Powers (dreapta mijloc)
Agentul George Hickey (stânga spate)
Agentul Glen Bennett (dreapta spate)

A patra maşină, un Lincoln cu patru uşi, decapotabil
Ofiţerul patrulei pe autostrăzile statului, Hurchel Jacks (şofer)
Agentul Rufus Youngblood (dreapta faţă)
Senatorul Ralph Yarborough (stânga spate)
Doamna Bird Johnson (centru spate)
Vicepreşedintele Lyndon B. Johnson (dreapta spate)

A cincea maşină, Varsity
Un poliţist din statul Texas (şofer)
Adjunctul viceprezidenţial Cliff Carter (faţă mijloc)
Agentul Jerry Kivett (dreapta faţă)
Agentul Woody Taylor (stânga spate)
Agentul Lem Johns (dreapta spate)

A şasea maşină, a presei:

Un funcţionar de la compania de telefoane (şofer)
Malcolm Kilduff, secretar asistent de presă la Casa Albă (dreapta faţă)
Merriman Smith (mijloc faţă)
Jack Bell (stânga spate)
Robert Baskin, de la Dallas Moming News (mijloc spate)
Bob Clark, ABC (dreapta spate)

A şaptea maşină, a presei:
Bob Jackson, de la Dallas Times Herald
Tom Dillard, de la Dallas Morning News
Mal Couch, de la televiziunea WFAA

În 1954, familia Oswald s-a mutat la New Orleans. Pe 13 ianuarie, Lee a intrat la liceul Beauregard Junior. Era bun la citire, dar slab la matematică. În acea perioadă, Oswald a devenit marxist. Scria în jurnalul său: „Căutam ceva de bază în mediul meu şi am dat peste literatura socialistă. A trebuit să-mi caut cărţile pe rafturile prăfuite, din spate, ale bibliotecilor." Pe 27 iulie 1955, Oswald a intrat în Civil Air Patrol, o divizie de civili a aviaţiei SUA, unde l-a cunoscut pe căpitanul David Ferrie, susţin partizanii teoriei conspiraţiei. Nu există însă dovezi că cei doi s-ar fi întâlnit vreodată după aceea.

Pe 8 septembrie, Lee a fost primit la liceul Warren Easton. Pe 7 octombrie, a părăsit şcoala şi a încercat să se înroleze în marină, dar a fost refuzat. Pe 10 noiembrie 1955 a început să lucreze pentru Gerald F. Tujague Inc., apoi, în 1956, la birourile firmei J.R. Michels Inc. Cariera sa profesională a suferit multe schimbări, aşa cum se întâmplase şi cu şcoala. În iulie, Marguerite, Lee şi Robert s-au mutat la Fort Worth, pe strada Collinswood. Pe 24 octombrie, Oswald s-a înrolat în corpul de marină al SUA, iar după două zile s-a mutat în San Diego. Pe 21 decembrie, obţinea scorul de 212 (trăgător de elită) la un test de trageri cu puşcă M-1. (În mai 1959 obţinea 191 de puncte la un alt test, cu un punct peste scorul minim necesar pentru a fi recunoscut ca ţintaş).

Pe 18 ianuarie 1957 a fost trimis la Camp Pendleton, California, în Compania A din Batalionul 1, Regimentul 2 Infanterie. Pe 1 mai a fost promovat la gradul de soldat clasa I. Pe 9 iulie a fost trimis la corpul de marină de la baza aeriană El Toro, din California, pentru a face parte din Batalionul 4. Pe 12 septembrie, a ajuns la escadronul marin pentru control aerian de la Marine Air Group 11, cu baza la Atsugi, Japonia. Pe

27 octombrie, s-a împuşcat singur în cot, din greşeală, cu un Derringer, şi a rămas internat la spitalul din Yokosuka până pe 15 noiembrie.

Pe 11 aprilie 1958 a ajuns în faţa Curţii Marţiale pentru prima oară, pentru posesie ilegală de arme de foc. Pe 27 iunie, a fost judecat din nou, după ce atacase un sergent care-l învinovăţise pentru că ajunsese în faţa Curţii Marţiale. Oswald a fost demobilizat şi trimis la închisoarea militară. Pe 13 august a fost eliberat, în Taiwan, dar a suferit o cădere nervoasă şi a fost retrimis în Japonia. Pe 15 noiembrie, s-a întors la San Francisco. Pe 9 martie 1959 a fost promovat din nou la gradul de soldat clasa I. Pe 11 septembrie, a fost demobilizat din marină, iar pe 20 septembrie a plecat în Uniunea Sovietică, ajungând la Moscova pe 16 octombrie. S-a cazat la hotelul Berlin şi a avut-o ca ghid pe Rima Şirokova. Când a început să se apropie expirarea vizei, Oswald a încercat să se sinucidă, tăindu-se la încheietura mâinii stângi, şi a fost pus sub control psihiatric la spitalul Botkin. După zece zile, s-a hotărât să renunţe la cetăţenia americană. Pe 4 ianuarie 1960, a fost trimis la Minsk, în Belarus, unde a lucrat la fabrica Gorizont Electronic, care producea televizoare, radiouri şi componente electronice pentru armată şi nave cosmice. Pe 13 septembrie, a fost dat afară din corpul de marină.

La începutul anului 1961, Oswald a început să se gândească să revină în America. Scria că nu avea unde să-şi cheltuiască banii pe care-i câştiga, iar munca era grea. Se săturase. Pe 17 martie, a cunoscut-o pe Marina Prusanova, membră a Komsomolului (organizaţia comunistă de tineret) şi nepoata unui locotenent-colonel din Ministerul Afacerilor Interne. Pe 30 aprilie 1961 s-au căsătorit. Pe 15 februarie, ea a născut o fată, June Lee.

La data de 1 iunie, familia Oswald a plecat în America, ajungând la Hoboken, New Jersey, pe 13 iunie. A doua zi au zburat la Fort Worth şi s-au mutat la Robert Oswald. După doar treisprezece zile, FBI-ul l-a chestionat pe Oswald cu privire la viaţa sa în URSS şi la motivele pentru care revenise în SUA. Pe 14 iulie, familia s-a mutat cu Marguerite, tot în Fort Worth. Pe 16 august, FBI-ul l-a interogat a doua oară pe Oswald. Pe 12 octombrie, a început lucrul la firma Jaggars-Chiles-Stovall. Pe 28 ianuarie 1963, Oswald a cumpărat un revolver Smith and Wesson,

calibrul 38, iar pe 12 martie o puşcă din Chicago, Illinois. Pe 31 martie, Marina îl fotografia pe Oswald cu armele, în grădina din spatele casei de pe West Neely Street. Pe 1 aprilie, Oswald era dat afară de la firma la care lucra.

Pe 10 aprilie, a încercat să-l asasineze pe generalul-maior Edwin Walker (Era un extremist de dreapta, născut pe 10 noiembrie 1909, la Conter Point, Texas. Anticomunist, segregaţionist, membru al organizaţiei John Birch Society, de extremă dreaptă. Comandase Divizia 24 Infanterie din Germania de Vest, dar preşedintele Kennedy îl concediase pentru că influenţa trupele cu convingerile sale. A murit pe 1 octombrie 1993.) Acesta stătea la biroul său din sufragerie şi îşi completa declaraţiile de impozit pe venit, când Oswald a tras asupra lui. Glonţul a lovit tocul de lemn al ferestrei. Generalul a fost rănit la antebraţ de un fragment. După aceea, Oswald a plecat la New Orleans şi a locuit cu mătuşa lui, Lillian Murret.

Pe 10 mai, a început să lucreze la compania Reily Coffee şi s-a mutat într-o altă casă, pe Magazine Street, la 4905. În New Orleans, Oswald s-a implicat în Fair Play pentru Comitetul Cubanez. Pe 3 iunie, a închiriat o cutie poştală pe numele Alek James Hidell. Pe 19 iulie, a fost concediat pentru incompetenţă. La sfârşitul lunii septembrie, la data de 27, a plecat în Mexic, la Mexico City. A vizitat ambasada Cubei, încercând să obţină o viză pentru a merge în insulele Caraibe. I s-a spus că îi trebuia şi viza rusească. Furios, a revenit în America pe 3 octombrie, la 13:35, iar la 14:20 după-amiaza a ajuns în Dallas. A folosit numele O.H. Lee pentru a evita întrebările FBI-ului. Pe 16 octombrie, a început să lucreze, completând comenzi pentru cărţi, la depozitul de carte de la Texas School. După patru zile, Marina a dat naştere unei alte fete, Audrey Marina Rachel. În acea perioadă, Oswald stătea la o pensiune, pe North Beckley Avenue, numărul 1026, întorcându-se la Marina în weekend-uri. Ea locuia la o prietenă, în Irving, la 24 de kilometri de centrul Dallasului. Pe 21 noiembrie, Oswald i-a cerut unui coleg de muncă să-l lase să plece la Irving pe motiv că trebuia să aducă nişte galerii pentru draperii. S-a întors la Dallas cu un pachet lung, înfăşurat în hârtie. Pe 22 noiembrie, Oswald s-a trezit la 06:30 şi a plecat la muncă, la depozitul de

carte, la 07:00. La 11:45, se afla la etajul al şaselea, în timp ce toţi ceilalţi coborâseră la etajul al doilea, pentru masa de prânz.

URMAREA

În noiembrie 1963, nu exista nici o lege federală împotriva asasinării unui preşedinte al Statelor Unite, prin urmare, respectiva crimă avea să fie investigată de autorităţile texane. Însă, după ceasurile 14:00, agenţii Serviciilor Secrete, fluturându-şi armele în stânga şi-n dreapta, au ridicat trupul preşedintelui ucis de la spitalul Parkland, ignorând protestele medicilor.

În cele 90 de secunde cât duraseră împuşcăturile şi cât se îndepărtase maşina, poliţia texană înconjurase depozitul de carte. Primul poliţist care a intrat în clădire a fost Marrion L. Baker, însotit de Roy Truly, administratorul.

În timp ce convoiul se apropia de Dealey Piaza, mulţimile din stradă ovaţionau, dar, în birourile lor de la etajele blocurilor, oamenii de afaceri urmăreau încruntaţi procesiunea.

Clădirea fusese golită mai înainte. La etajul al doilea, au dat de un tânăr care îşi lua o Coca-Cola de la un automat. Truly a garantat pentru el, iar Lee Harvey Oswald a putut părăsi scena crimei.

Vicepreşedintele Johnson a depus jurământul în prezenţa judecătorului SUA Sarah Tilghman Hughes, la 14:38 după-amiaza, la bordul avionului Air Force One, înainte de a decola de pe Love Field. DoamnaKennedy încă mai purta costumul pătat de sânge, pe care refuza să-l schimbe. Avionul a plecat spre baza Andrews, cu noul şi fostul preşedinte la bord. A aterizat după două ore şi jumătate. Trupul lui JFK a fost dus la spitalul naval Bethesda, unde s-a făcut autopsia.

La 13:15, Lee Harvey Oswald l-a împuşcat pe poliţistul din Dallas, J.D. Tippit. Cu o jumătate de ceas mai înainte, Tippit primise ordin să se prezinte la Oak Cliff. La 12:54, a transmis prin radio la bază că ajunsese

la noua locaţie. Căuta un suspect a cărui descriere fusese difuzată prin radioul poliţiei. La 13:11, Tippit îşi conducea maşi- na de patrulă spre răsărit, pe East 10th Street din Oak Cliff. La 35 de metri de intersecţia dintre 10th Street şi Patton Avenue a oprit maşina lângă Lee Harvey Oswald. Cei doi au vorbit, apoi Tippit a deschis portiera şi a început să meargă prin faţa maşinii sale. Pe când ajunsese în dreptul volanului, Oswald a scos o armă şi l-a împuşcat pe Tippit de trei ori, în piept.

Tippit s-a prăbuşit, iar Oswald s-a îndreptat spre el şi l-a împuşcat în cap. 12 persoane au fost martore la crimă.

Oswald s-a îndepărtat în viteză şi a intrat în magazinul Hardy Shoe Store, pe West Jefferson Avenue, numărul 213. A plecat de acolo urmărit de managerul magazinului de pantofi, Johnny Calvin Brewer, şi a intrat în cinematograful Texas Theatre. Acolo l-a arestat poliţia la ceasurile 13:50, la indicaţiile domnului Brewer. Când poliţistul M.N. Medonald s-a apropiat de el, Oswald a spus: „Totul s-a terminat acum.“ Oswald l-a lovit şi a scos arma. A urmat o luptă, iar în cele din urmă Oswald a fost prins.

Poliţia a găsit tuburile celor trei cartuşe folosite şi puşca lângă o fereastră din depozitul de carte la care lucra Oswald. Pe 22 noiembrie, la ora 23:36, acesta a fost acuzat de uciderea preşedintelui.

Sâmbătă, 23 noiembrie, Lee Harvey Oswald a apărut în faţa presei la subsolul primăriei de pe Commerce Street 2001 din Dallas. A negat că ar fi ştiut ceva despre crimă. La 01:30, a fost acuzat oficial de uciderea preşedintelui. La 10:25, poliţia a început să-l interogheze. La 15:30, Oswald l-a primit în vizită pe fratele său, Robert. La 16:35, a fost recunoscut de martora Helen Markham drept criminalul ofiţerului Tippit. La 09:30, a doua zi, Oswald trebuia transferat la închisoarea locală. Călătoria a început la 11:15.

Şase minute mai târziu, Lee Harvey Oswald, cu mâinile încătuşate, era transportat la vehiculul care aştepta. Jack Ruby, proprietarul unui club de noapte local, l-a împuşcat în stomac, strigând: „L-ai omorât pe preşedinte, şobolanule!” Asasinatul a putut fi urmărit în direct la televizor. Oswald a murit fără să-şi mai recapete cunoştinţa. La 13:07, a fost declarat mort la spitalul Parkland.

Pe 29 noiembrie 1963, preşedintele Johnson i-a cerut ministrului Justiţiei, Earl Warren, să deschidă o anchetă pentru aflarea adevărului privind cazul Kennedy. Pe 9 decembrie 1963, FBI-ul a declarat comisiei înfiinţate în acest scop că Oswald trăsese cele trei focuri. Comisia Warren şi-a publicat raportul pe 24 septembrie 1964. Nu exista nici o dovadă a vreunei conspiraţii autohtone sau străine, iar Oswald era singurul trăgător. Un glonţ ratase, dar celelalte două nimeriseră ţinta, dintre care unul îl lovise atât pe preşedinte, cât şi pe guvernator. Adepţii teoriei conspiraţiei numesc acest detaliu „teoria glonţului magic", căci proiectilul, după ce intrase şi ieşise din preşedinte, trebuia să fi cotit la stânga pentru a pătrunde şi în guvernator. Dar există şi posibilitatea ca aceştia să se înşele, căci, dacă guvernatorul stătea în dreptul preşedintelui, glonţul putea să-i fi lovit pe amândoi. Într-un sondaj recent, 80% dintre americani nu cred rezultatele Comisiei Warren.

Există numeroase teorii despre adevăraţii asasini ai lui JFK. Cei mai mulţi americani nu cred că un singur puşcaş l-a ucis pe preşedinte. Pe 19 decembrie 1963, *The Guardian,* un săptămânal naţional de stânga, a publicat primul articol, al unui avocat, Mark Lane (născut la New York pe 24 februarie 1927) referitor la acest caz. Pe 14 ianuarie 1964, Marguerite Oswald l-a angajat pe Lane pentru a-l reprezenta pe fiul ei *pro bono* în faţa Comisiei Warren. Ea credea că fiul ei era spion american şi fusese obligat să-şi „asume vina pentru asasinat". Comisia a refuzat să-i permită lui Lane să reprezinte familia Oswald.

Fostul reporter de la *Dallas Morning News,* Hugh Aynesworth, a declarat că Lane „a inventat de unul singur industria fantezistă a conspiraţiei împotriva lui JFK". Lane a fost cel mai volubil susţinător al conspiraţiei, iar KGB-ul i-a donat 2000 de dolari drept fonduri, printr-un intermediar, pentru a-l ajuta să călătorească în Europa şi să-şi expună ideile. În 1966 a publicat bestsellerul *Rush to Judgement.* Şi Harold Weis- berg a criticat Comisia Warren, dar a declarat publicaţiei de stânga *Mother Jones:* „Mi-aş dori ca măcar să fure de la alţii, dar are tendinţa asta de a-şi inventa propriile născociri." În cartea sa, Lane a adoptat abordarea cu mai mulţi ţintaşi în asasinat, pornind pe nenumărate piste false sau irelevante. A scris 11 pagini despre o barmaniţă care lucrase

pentru Jack Ruby cu doi ani înaintea asasinatului. L-a ignorat pe Johnny Calvin Brewer, cel responsabil pentru arestarea lui Oswald. De fapt, nici nu s-a referit la capturarea lui Oswald. În timpul depunerii mărturiei sale, Jack Ruby i-a zis lui Earl Warren: „Nu vreau altceva decât să spun adevărul." Atât a citat Lane, uitând să treacă şi celelalte patru cuvinte ale lui Ruby: „Nu există nici o conspiraţie."

În 1963, procurorul districtului New Orleans, Earing Carothers „Jim" Garrison, a deschis o anchetă privind uciderea preşedintelui. Garrison fusese dat afară din armată, în timpul Războiului din Coreea, din motive psihiatrice şi intrase în FBI după numai patru luni. Fusese ales apoi procuror al districtului. În martie 1962 fusese invitat la Casa Albă. Era convins că un grup de activişti de dreapta, din care făceau parte David Ferrie, William Guy Banister, Carlos Jose Bringuier şi Clay Shaw, era implicat într-o conspiraţie CIA pentru uciderea lui JFK. Garrison afirma că asasinatul urmărise anihilarea eforturilor lui Kennedy de a face pace cu Cuba şi cu Vietnamul. Banister a murit pe 6 iunie 1964, în urma unui atac de cord. David Ferrie a devenit suspectul principal, dar a fost găsit decedat, la rândul său, în propriul apartament.

Pe 22 martie 1967, Garrison i-a acuzat pe Clay Shaw, David Ferrie, Lee Harvey Oswald şi alţii de uciderea lui JFK. Shaw a negat că i-ar cunoaşte pe ceilalţi şi că ar fi conspirat cu cineva. Garrison credea că existaseră şapte asasini în Dealey Piaza, printre care nu se număra şi Oswald. Pe 31 ianuarie 1968, Garrison a declarat la televiziune că „elemente" ale CIA fuseseră implicate în asasinarea lui JFK. Dar, la proces, Garrison n-a oferit nici o dovadă în acest sens, nici legături între Shaw, Ferrie sau Oswald cu CIA. Procesul a început pe 29 ianuarie şi a durat 34 de zile. Pe 1 martie, juriul a dat verdictul „nevinovat". În 1988, Garrison a publicat volumul O*n the Trail of the Assassins,* care a stat la baza filmului *JFK* (lansat pe 20 decembrie 1991), cu Kevin Costner în rolul lui Garrison. Senatorul Arlen Spector, din Comisia Warren, spunea: „Filmul lui Oliver Stone a făcut eforturi să distorsioneze istoria şi munca depusă de comisie."

Jack Ruby, asasinul lui Lee Harvey Oswald, s-a născut ca Jacob Rubenstein, cel mai probabil pe 25 martie 1911, în Chicago, Illinois. Comisia Warren raporta: „Data naşterii sale rămâne învăluită în mister. În registrele şcolare apare ca 23 iunie, 25 aprilie, 13 martie şi, posibil, 3 martie 1911. Alte registre oficiale specifică ca dată de naştere atât 21 aprilie, cât şi 26 aprilie 1911. De-a lungul vieţii sale, data cel mai des folosită a fost 25 martie 1911. Aceasta apărea şi pe permisul de conducere obţinut imediat după arest, şi în declaraţiile sale către FBI din 24 noiembrie 1963."

Funeralii de stat au fost pregătite pentru preşedintele ucis. Asasinul său a fost înmormântat în aceeaşi zi.

Jacob era al cincilea dintre cei nouă copii ai lui Joseph Rubenstein (născut în Polonia, în 1871, decedat la Chicago, în 1958), un tâmplar alcoolic, şi al lui Fannie Turek Rutkowski (născută în Polonia, în 1876, decedată în 1944, în urma unui atac de cord şi a unei pneumonii), care suferea de o boală mentală. După şcoală, a lucrat, începând din 1937, la Scrap Iron şi la Junk Handlers' Union, denumită apoi Asociaţia Internaţională a şoferilor de camion. Pe 8 decembrie 1939, preşedintele uniunii, Leon Cooke, a fost împuşcat, murind o lună mai târziu. Rubenstein a fost implicat, dar mai târziu a fost găsit nevinovat de participare la crimă. A adoptat numele Leon, în onoarea lui Cooke.

S-a înrolat în aviaţie pe 21 mai 1943. După demobilizare, pe 21 februarie 1946, s-a întors la Chicago şi a vândut diverse lucruri, împreună cu fraţii săi, Earl şi Sam. În 1947 s-a mutat la Dallas, Texas, ca să o ajute pe sora sa, Eva Grant. Pe 30 decembrie 1947 şi-a schimbat oficial numele în Jack L. Ruby. A devenit proprietarul localului Carousel Club, de pe Commerce Street. Patronii şi dansatoarele îşi aduceau aminte de caracterul său nestatornic. De asemenea, petrecea o bună parte din timp cultivându-şi relaţiile cu poliţia.

În ciuda eforturilor sale în acest sens, între 1949 şi 24 noiembrie 1963 a fost arestat de nenumărate ori pentru delicte minore. Când a fost

acuzat că ar fi pipăit nişte adolescente, a afirmat: „Le convingeam doar să vină să lucreze pentru mine!“ O acuzaţie mai bizară a avut legătură cu câinele lui Ruby, Sheba. Acesta se referea adesea la animal ca la soţia lui, iar Societatea pentru Prevenirea Cruzimii faţă de Animale a început să suspecteze că Ruby lua apelativul prea *ad litteram.* Deşi avea de-a face cu lumea interlopă, FBI-ul considera că relaţiile sale nu erau utile ca informator. Tony Zoppi, un reporter din Dallas care-l cunoştea, considera că Ruby „nu putea păstra un secret nici măcar cinci minute. Era unul dintre cei mai vorbăreţi oameni pe care-i cunoşteam. Din acest motiv, era imposibil să fi făcut parte din vreo conspiraţie.”

Pe 24 noiembrie 1963, la 11:17, Ruby se afla în Western Union, o clădire aflată vizavi de primărie, unde era ţinut Oswald. Ruby a pătruns în subsolul primăriei, unde se găseau 70 de poliţişti şi reporteri. La 11:21, şi-a făcut apariţia Oswald, cu cătuşe la mâini, însoţit de detectivul James R. Leavelle. Ruby a scos o armă Colt Cobra 38 şi l-a împuşcat mortal pe Oswald. Dus la închisoare, Ruby a mărturisit că îl ucisese ca să o cruţe pe prima doamnă de chinul unui proces, l-a zis asistentului D.A. Bill Alexander: „Băieţii voştri n-au făcut-o. Cineva trebuia s-o facă şi pe asta. Ticălosul ăsta mi-a ucis preşedintele.”

Fotografiile lui Harvey Lee Oswald făcute de poliţia din Dallas, în ziua de după uciderea preşedintelui Kennedy şi cu o zi înainte de moartea sa, provocată de proprietarul unui club de noapte, pe nume Jack Ruby.

A fost acuzat de crimă pe 26 noiembrie 1963. Un avocat al apărării a susţinut că Ruby suferea de grave probleme psihiatrice. A fost judecat pe 14 martie 1964 şi condamnat la moarte. Această sentinţă i-a uimit pe mulţi, căci cea obişnuită pentru ucidere prin împuşcare era de 8 ani. Pe 5 octombrie 1966, Curtea din Texas a admis recursul. Un nou proces a început în februarie 1967, la Wichita Falls, Texas. Pe 9 decembrie Ruby s-a îmbolnăvit de pneumonie. Dus la spitalul Parkland din Dallas, s-a descoperit că avea cancer avansat la ficat, plămâni şi creier. A murit de

embolie pulmonară la acelaşi spital, pe 3 ianuarie 1967. A fost înmormântat în cimitirul Westlawn, din Chicago.

Imediat după asasinat, Jackie Kennedy a început să-şi dedice viaţa menţinerii vii a amintirii şi moştenirii soţului său şi creării unei idei de Camelot. Pe 11 decembrie 1963, Congresul a votat acordarea unui corp de personal şi a unui birou timp de un an văduvei lui JFK, plus cheltuieli de înmormântare. I s-a aprobat, de asemenea, o pensie de urmaş de 10 000 de dolari pe an. Doamna Kennedy şi copiii ei au primit protecţie din partea Serviciilor Secrete pe patru ani. În 1968, după asasinarea cumnatului ei, Robert Kennedy, protecţia Serviciilor Secrete asupra văduvelor preşedinţilor s-a extins pe întreaga durată a vieţii lor sau până la următoarea căsătorie, iar pentru copii, până la împlinirea vârstei de 16 ani.

În capela Mica Fecioară de pe insula Skorpios, din Grecia, pe 20 octombrie 1968, Jackie s-a măritat cu magnatul grec Aristotel Socrates Onassis, în cadrul unei ceremoni de rit ortodox. Onassis a murit la Paris, pe 15 martie 1975. Pe 22 septembrie în acelaşi an, ea a devenit editor la *Viking,* iar în 1977 la *Doubleday,* din New York. Nu s-a mai recăsătorit, dar în 1982 s-a mutat împreună cu Maurice Templesman. A murit pe 19 mai 1994, la 22:15, la New York.

Caroline Kennedy s-a măritat cu designerul Edwin Arthur Schlossberg, pe 19 iulie 1986. Au avut trei copii: Rose Kennedy (născută la New York, pe 25 iunie 1988), Tatiana Celia Kennedy (născută pe 5 mai 1990, la New York) şi John Bouvier Kennedy (născut la New York, pe 19 ianuarie 1993).

John F. Kennedy Jr. A absolvit universitatea Brown pe 6 iunie 1983. A avut relaţii cu Madonna, cu actriţele Sarah Jessica Parker şi Darryl Hannah. Pe 21 septembrie 1996, pe insula Cumberland, Georgia, s-a căsătorit cu Carolyn Bessette, agentul de publicitate al designerului Calvin Klein.

Vineri, 16 iulie 1999, John avea să zboare cu avionul personal Piper Saratoga la nunta vărului său, Rory. Decolarea urma să aibă loc la 19:15. La bord s-au aflat atât soţia sa, cât şi cumnata, Lauren Gail Bessette,

care ajunseseră târziu la aeroportul Essex County din Fairfield, New Jersey.

Au decolat la 20:38, la 12 minute după apusul soarelui. La începutul zborului au evitat ca prin minune un avion al American Airlines. La 21:18, vizibilitatea era zero. La bord exista un pilot automat care ar fi putut zbura întreaga noapte în locul său, dar nimeni nu-i spusese lucrul acesta. La 21:34 a început o coborâre accentuată. Din pricina lipsei de experienţă, au urmat manevre ce s-au dovedit fatale. Cei trei pasageri s-au prăbuşit în Atlantic şi au murit pe loc. John F. Kennedy Jr. Avea 38 de ani, soţia 33, iar cumnata 34. Trupurile le-au fost recuperate pe 21 iulie 1999.

Edward Kennedy este încă senator de Massachusetts, loc moştenit de la fratele său mai mare, preşedintele, în noiembrie 1962. A supravieţuit prăbuşirii unui avion, în 1964, accident în care au pierit doi oameni. A participat la alegerile prezidenţiale din 1980 împotriva lui Jimmy Carter, conducătorul propriului său partid. N-a fost ales, iar Carter a pierdut în faţa lui Ronald Reagan. Senatorul Kennedy a fost căsătorit de două ori.

Lyndon B. Johnson a fost ales preşedinte pe 3 noiembrie 1964, învingându-l pe Barry Goldwater. N-a participat la alegerile din 1968. A murit la San Antonio, Texas, pe 22 ianuarie 1973.

Pe 24 decembrie 1963, Aeroportul Idlewild din New York a fost botezat Aeroportul International John F. Kennedy.

Raportul Comisiei Warren a fost publicat pe 24 decembrie 1964. Dintre membrii săi, Earl Warren a decedat pe 9 iulie 1974 la Washington, la Spitalul Universitar din Georgetown; senatorul Richard B. Russell (democrat/Georgia) a făcut parte din Senat din 1933 până la moartea sa, pe 21 ianuarie 1971; senatorul John Sherman Cooper (republican /Kentucky) a declarat: „Acum, oamenii zic că cineva le-a spus că a văzut o persoană mişcându-se pe terasament, dar nu s-a găsit nici un cartuş, nici un pistol, nu s-a descoperit nimic altceva afară de dovezile care-l incriminau pe Oswald”. S-a retras din Senat în 1973 şi s-a stins din viaţă pe 21 februarie 1991; deputatul Hale Boggs (democrat/Louisiana) a dispărut pe 16 octombrie 1972, pe când zbura cu un aparat Cessna 310 deasupra statului Alaska; membrul Congresului Gerald Ford (republican/

Michigan) l-a înlocuit pe Richard Nixon ca preşedinte în august 1974, dar a pierdut în faţa lui Jimmy Carter doi ani mai târziu. Preşedintele Ford a murit în 2006, de Ziua Cadourilor; Allen Dulles a demisionat după opt ani la comanda CIA, în septembrie 1961, după fiascoul din Golful Porcilor; a murit în urma unei pneumonii pe 29 ianuarie 1969. John M. McCloy, consilierul preşedinţilor John F. Kennedy, Jimmy Carter şi Ronald Reagan a decedat pe 11 martie 1989.

Pe 14 mai 1965, regina Elisabeta a II-a i-a dedicat un monument memorial preşedintelui Kennedy la Surrey, Anglia, unde, pe o placă de piatră din Portland sunt încrustate cuvintele rostite la festivitatea sa de instalare, în apărarea libertăţii.

În 1965, Marina Oswald s-a măritat cu Kenneth J. Porter, un tâmplar din Dallas. Fiul lor, Mark, s-a născut în 1966.

Duminică, 4 octombrie 1981, la 06:30, trupul lui Lee Harvey Oswald a fost exhumat din cimitirul Rose Hill, din Fort Worth, Texas. Scriitorul britanic Michael Eddowes devenise convins că nu Oswald fusese cel care se întorsese din URSS, ci un impostor. Autorul s-a născut la Derby, Anglia, pe 8 octombrie 1903. Era restaurator şi designer de maşini. În 1962, după un accident auto, a fost tratat la spate la societatea de osteopatie Stephen Ward, despre care spunea: „Sălile de consultaţie de la Ward erau un centru de spionaj. Am înţeles că nimerisem în ceva cumplit." în 1975 a scris cartea *Hruşciov l-a ucis pe Kennedy.* În anul următor, a lansat alt volum, *Cum l-au ucis pe Kennedy.* Susţinându-şi teza, a cerut exhumarea lui Lee Harvey Oswald, dar analizele ulterioare au dovedit că trupul respectiv îi aparţinuse într-adevăr acestuia, lucru ce a dat o lovitură grea teoriei sale. A spus: „Deşi surprins, nu sunt foarte dezamăgit de aparenta demonstrare a slăbiciunii dovezilor mele privind impostura. Mai curând, am reuşit să-mi ating obiectivul, deshumarea, şi mă bucur pentru cei care continuă să menţină cu hotărâre contrariul rezultatelor, din anumite motive.”

INDIRA GANDHI

(1917-1984)

Victima

Indira Priyadarshini Gandhi s-a născut pe 19 noiembrie 1917 la Allahabad, Uttar Pradesh, în India, ca unicul copil al lui Jawaharlal Nehru (1889-1964), prim-ministrul Indiei, şi al Kamalei (1899-1936), fiica lui Atal Kaul, un afacerist din Delhi. În copilărie, ambii săi părinţi şi alţi membri ai familiei au stat o vreme în închisoare din cauza opiniilor lor naţionaliste. Indira a fost educată în mai multe instituţii din ţară şi din străinătate şi şi-a încheiat studiile la So- merville College, Oxford. Nu era o intelectuală, avea dificultăţi în a păstra relaţii strânse cu oame- ni din afara familiei sale şi avea tendinţa de a-i învinovăţi pe alţii pentru propriile probleme, în 1941 s-a întors în India şi a intrat în partidul naţionalist.

Tatăl Indirei Ghandi a pus bazele unei dinastii politice, care este influentă şi în ziua de azi.

Pe 16 mai 1942 s-a căsătorit, împotriva voinţei tatălui său, cu Feroze Gandhi (născut pe 12 august 1912), un prieten al mamei sale. Au avut doi fii: Rajiv, născut pe 20 august 1944 şi Sanjay, născut pe 14 decembrie 1946, dar cuplul s-a despărţit curând după aceea.

În septembrie 1942, Indira Gandhi a fost arestată de autorităţile britanice pentru participare la revoltă şi închisă, fără a fi acuzată, timp de 243 de zile. A fost eliberată pe 13 mai 1943. În timpul slabei organizări a împărţirii Indiei de către lordul Mountbatten, din 1947, ea a ajutat în taberele de refugiaţi. Patru ani mai târziu, în timpul primelor alegeri generale din ţară, Gandhi a condus campaniile tatălui şi soţului ei, din circumscripţia electorală Rae Bareilly. Feroze Gandhi se opunea corupţiei, iar investigaţiile sale asupra industriei asigurărilor naţionalizate

au dus la demisia unuia dintre miniştrii socrului său. În 1959, doamna Gandhi a fost aleasă preşedintă a Congresului Naţional Indian, în timp ce tatăl ei era prim-ministru. Soţul ei, Feroze, a murit pe 8 septembrie 1960, în urma unui atac de cord.

Pe 27 mai 1964 s-a stins din viaţă tatăl ei, care avusese patru mandate, iar Lol Bahadur Shastri i-a preluat funcţia. Îndemnată de noul premier, Gandhi a participat la alegeri şi a câştigat fotoliul de ministru al Informaţiilor şi Propagandei, din cabinetul acestuia. Pe 11 ianuarie 1966, la ceasurile 13:32, Shastri a murit pe neaşteptate, în urma unui atac de cord, pe când definitiva tratatul de pace cu Taşkentul în urma Războiului Indo-Pakistanez ce izbucnise în august 1965. Pe 19 ianuarie, Gandhi l-a învins pe Morarji Desai cu 355 de voturi la 169 şi a devenit al cincilea prim-ministru al Indiei şi prima femeie care să deţină această funcţie. Alegerea ei s-a datorat în bună măsură faptului că era femeie; era văzută de Sindicat, un grup de puternici brokeri regionali, drept o persoană maleabilă, spre deosebire de Desai.

Şi-a preluat funcţia pe 24 ianuarie, înlocuindu-l pe interimarul Gulzarilal Nanda (care fusese interimar şi după moartea tatălui ei). În dezastruoasele alegeri generale din 1967, Congresul n-a mai obţinut, pentru prima oară, o majoritate de două treimi în Parlament şi a pierdut puterea în cele mai multe state indiene. Doi ani mai târziu, ea a înfruntat Sindicatul, făcând lobby pentru un candidat individual, care urmărea să devină preşedintele Indiei. A fost alungată din Congres. A devenit şefa unui congres rival, care ulterior a devenit partidul ei, denumit Congresul Naţional Indian (Indira) sau, pe scurt, Congresul (I). Partidul ei a triumfat în alegerile generale din 1971, aşa cum s-a întâmplat şi în martie 1972, la alegerile statale. Victoriile i-au permis să se impună în politică şi întreaga ţară.

Pe 16 decembrie 1971, India a învins armata pakistaneză în estul Pakistanului şi a adus independenţa noului stat Bangladesh. În ciuda alegerii sale triumfale, Gandhi nu s-a simţit niciodată sigură în privinţa mandatului ei. Alegerile pentru poziţiile de partid din Congresul Naţional au fost oprite, iar consilierii ei apropiaţi au făcut numirile cele mai importante în partid şi au luat deciziile principale.

Tot mai mult, Gandhi lua decizii independent de cabinet, consultându-se doar cu o şleahtă de birocraţi la nivel înalt care îi erau loiali, atât ei, cât şi fiului ei mai mic, Sanjay. Pe 12 iunie 1975, înalta Curte din Allahabad a invalidat alegerea lui Gandhi din 1971, din pricina practicilor de corupţie. Aceasta constituia o fraudă electorală şi Curtea a ordonat excluderea ei din Parlament şi interdicţia de a mai participa la alegeri în următorii şase ani. Întrucât prim-ministrul trebuia să fie membru al Lok Sabha (Camera Inferioară) sau al Rajya Sabha (Camera Superioară), decizia respectivă avea ca efect îndepărtarea ei din această funcţie.

Gandhi a făcut recurs, dar partidele din opoziţie s-au unit şi i-au cerut demisia. Gandhi l-a sfătuit pe preşedintele Fakhrud-din Ali Ahmed să declare starea de urgenţă. Acesta a făcut-o, pe 26 iunie 1975. S-a impus cenzura completă a presei şi s-au anulat legile care duseseră la invalidarea alegerii lui Gandhi. Aceasta şi-a întărit puterea ca prim-ministru şi a prelungit mandatul Parlamentului şi legislaturile statale, anulând şi *haheas corpus.* Şi-a desemnat fiul, Sanjay, să recruteze mii de tineri care să se ralieze cauzei sale. Mulţi erau ucigaşi, care-i intimidau pe oponenţi. Simultan, mii de activişti politici au fost arestaţi şi torturaţi. Sanjay a ordonat dărâmarea mahalalelor din jurul oraşului Delhi, ceea ce a făcut ca sute de mii de oameni să rămână fără case. Mii de persoane au fost ucise. Ca parte a campaniei lui Sanjay de planificare familială, mii de oameni au fost sterilizaţi cu forţa.

În ianuarie 1977, Gandhi a eliberat aproape toţi deţinuţii politici şi a organizat alegeri. A fost înfrântă de rivalii din Partidul Janata, iar Morarji Desai a devenit prim-ministru pe 24 martie 1977. Partidul a rămas la putere până pe 14 ianuarie 1980, deşi s-a divizat în iulie 1979 din pricina luptelor. Încercările de arestare şi condamnare ale Indirei şi ale lui Sanjay Gandhi au eşuat. De fapt, Gandhi cucerise simpatia publicului datorită felului în care acţionase Partidul Janata, iar pe 14 ianuarie 1980 doamna Gandhi a revenit la putere. Alegerile locale s-au organizat după aceea şi Congresul (I) a câştigat în majoritatea statelor.

Pe 23 iunie 1980, prima tragedie a lovit familia, atunci când Sanjay şi-a pierdut viaţa într-un accident de avion. În următorii patru ani, Gandhi a condus fără să recurgă la măsuri extreme, ca în precedenta sa

administraţie. Cu toate acestea, a încercat să-şi consolideze puterea, ceea ce a dus la răscoală în nord-est, în Kashmir şi în Punjab. În 1983 au reînceput tensiunile dintre India şi Pakistan. Adepţii sikh din Punjab cereau autonomie, iar pe 3 iunie 1984 Gandhi a lansat operaţiunea *Bluestar.* Au fost trimise trupe în Templul de Aur de la Amritsar, locul sfânt al religiei sikh, spre a pedepsi revolta şi a-l captura pe Jarnail Singh Bhindranwale, conducătorul sikh, care cerea o ţară independentă pentru oamenii săi. În loc să fie capturat, el a fost ucis de trupele indiene pe 6 iunie. S-au estimat 1 000 de morţi, inclusiv 100 de soldaţi. Populaţia sikh s-a înfuriat, unul dintre ei ucigând un ofiţer superior, iar altul deturnând un avion. „Doamna Gandhi a făcut o greşeală fatală, declara unul dintre conducătorii sikh din exil. Orice om care se consideră sikh nu poate uita că ea şi-a semnat propria condamnare la moarte." Gărzile de corp ale lui Gandhi au fost concediate, în credinţa că acest gest avea să transmită un mesaj pozitiv. Bhindranwale rămâne un personaj controversat al istoriei – unii îl consideră un adevărat martir, alţii un terorist şi un extremist.

Data şi locul asasinării

octombrie 1984, strada Safdarjung numărul 1, New Delhi, India.

Evenimentul

În dimineaţa acelei zile, Indira Gandhi trebuia să-i acorde un interviu actorului Peter Ustinov în biroul ei. A plecat pe jos de la reşedinţa ei oficială de pe strada Safdarjung, din Delhi. Pe când ieşea pe poartă, i-a salutat pe doi dintre bodyguarzii săi sikh, Satwant Singh şi Beant Singh. Ei i-au răspuns deschizând focul cu pistoalele lor mitralieră. Gărzile ei de corp au ripostat, ucigându-l pe Beant Singh şi rănindu-l pe Satwant Singh. Doamna Gandhi a murit pe drum spre spital în maşina sa oficială, dar n-a fost declarată decedată decât multe ore mai târziu. A fost dusă la Ali India Institute of Medical Sciences, unde doctorii au operat-o, extrăgând 31 de gloanţe din trupul ei.

Asasinii

Asasinii au fost bodyguarzii ei, Satwant Singh şi Beant Singh. Ultimul s-a născut în satul Maloya din Punjab, în 1950. A intrat în poliţie în 1975 şi a ajuns la New Delhi în 1980. La scurt timp după aceea, a fost remarcat şi indicat Indirei Gandhi pentru protecţia personală. A călătorit în străinătate alături de ea şi împărtăşeau chiar şi aceeaşi grupă de sânge, 0 negativ, prin urmare, putea fi de ajutor pentru transfuzie sanguină, în caz de nevoie. A fost ucis la locul asasinatului.

Satwant Singh s-a născut în 1963 şi a intrat în poliţia din Delhi în 1982. A fost arestat la locul crimei. Al treilea sikh, Kehar Singh, unchiul lui Beant Singh, a fost arestat mai târziu pentru conspirare la asasinare. Cei trei bărbaţi pregătiseră planul crimei acasă la Kehar Singh, în New Delhi. Pe 30 octombrie 1984, Beant Singh l-a întrebat pe un coleg dacă putea să lucreze în locul lui. A ocupat locul de la poarta dinspre drumul care lega reşedinţa Indirei de biroul său. Satwant Singh fusese deja desemnat pentru paza din acea zi, dar trebuia să se poziţioneze într-un loc din perimetrul exterior. I-a spus unui coleg că îl durea stomacul şi trebuia să stea lângă toaletă, având grijă să se poziţioneze chiar lângă poartă. Satwant Singh şi Kehar Singh au fost condamnaţi la moarte şi spânzuraţi la închisoarea Tihar din Delhi pe 6 ianuarie 1989.

Urmarea

După moartea ei, au avut loc pogromuri antisikh în New Delhi şi în întreaga Indie. Mii de oameni au fost ucişi, iar zeci de mii au rămas fără locuinţe. Conflictul din Punjab a durat un deceniu după atacul armatei.

Trupul Indirei Gandhi a fost incinerat pe 3 noiembrie lângă cele ale tatălui şi fiului ei, de la Raj Ghat din Delphi, iar fiul care-i supravieţuise, Rajiv, i-a împrăştiat cenuşa dintr-un avion, deasupra munţilor Himalaya.

Văduva lui Sanjay Gandhi, Maneka, ce se înstrăinase de Indira Gandhi după moartea lui Sanjay, a intrat la rândul său în politică şi este membru al principalului partid de opoziţie, BJP, alături de fiul ei, Varun.

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA

(1920-2005)

Victima

Al 264-lea şi primul papă de altă origine decât cea italiană de la Adrian al VI-lea, din 1522, Karol Józef Wojtyla s-a născut pe 18 mai 1920 la Wadowice, în Polonia, pe strada Koscielna, numărul 7, fiind al doilea fiu al lui Karol Wojtyla, locotenent în retragere, şi al Emiliei Kaczorowska. Fratele său mai mare, Edmund, doctor de meserie, a murit de scarlatină la 26 de ani, în 1932. Sora sa mai mare, Olga, a murit în copilărie. Viitorul papă a fost botezat pe 20 iunie 1920. Mama sa a decedat în 1929, în timpul travaliului.

La 11 ani, Karol era considerat cel mai inteligent elev din şcoală şi cel mai bine educat. Era interesat de literatură şi teatru. În 1938 s-a înscris la Universitatea Jagiellonian, unde a jucat în piese de teatru. Spre deosebire de ceilalţi studenţi, care-şi petreceau timpul îmbătându-se şi încercând să cucerească femei, viitorul papă şi-a petrecut timpul studiind. Pe 1 septembrie 1939, Germania a invadat Polonia. Karol şi tatăl său au fugit din Cracovia spre est, alături de alte mii de polonezi. Au fost însă obligaţi să revină în oraş. În noiembrie, 184 de membri ai personalului academic din Cracovia au fost arestaţi, iar instituţia a fost închisă după 575 de ani de funcţionare. Karol şi-a găsit o slujbă pe post de curier pentru un restaurant.

Deşi nu se aştepta să ajungă papă, Ioan Paul al II-lea a devenit unul dintre cei mai iubiţi pontifi din istorie.

Din toamna anului 1940, a lucrat ca muncitor timp de patru ani, într-o carieră de calcar. Tatăl său a murit în 1941, în urma unui atac de cord. În

1942, Karol s-a alăturat seminarului condus de cardinalul Sapieha. A ajutat nenumăraţi evrei să fugă de nazişti. Pe 26 februarie 1944, pe drumul spre casă, a fost lovit de un camion nemţesc. A petrecut două săptămâni în spital. Pe 1 august 1944, Varşovia s-a răsculat, iar Gestapoul a reprimat sângeros oraşul Cracovia, pe 6 august. Karol a scăpat ascunzându-se, în timp ce casa lui era scotocită. A stat la reşedinţa arhiepiscopală până după război.

Pe 17 ianuarie 1945, nemţii au părăsit Cracovia. Arhiepiscopul din oraş l-a uns preot pe Karol Wojtyla la 1 noiembrie 1946. A plecat apoi la Roma şi a studiat pentru doctorat la Ateneul Pontifical al Sfântului Toma de Aquino. A locuit timp de doi ani în Roma, la Colegiul Belgian. Odată întors în Polonia, în vara lui 1948, a fost numit preot auxiliar în satul Niegowic, la 24 kilometri de Cracovia, apoi, în 1949, la Biserica Sfântul Florian din oraş.

În 1953, arhiepiscopul Poloniei, Ştefan Wyszynski, a fost arestat la domiciliu din ordinul lui Stalin, emis împotriva preoţilor care nu acceptau graniţa oficială a statului. Abia în 1955, la doi ani de la moartea lui Stalin, lucrurile au început să intre pe făgaşul normal. Pe 5 august 1958, părintele Karol a fost numit episcop auxiliar de Cracovia. La 38 de ani, era cel mai tânăr episcop din Polonia.

În 1960 a publicat cartea *Love and Responsahility,* privind învăţăturile bisericii tradiţionale referitoare la sex şi căsătorie. Pe 16 iulie 1962, episcopul Karol a devenit vicar capitular al arhidiocezei, iar pe 5 octombrie a plecat la Roma, pentru a lua parte la Conciliul Vatican II, sub conducerea papei Ioan al XXIII-lea. Pe 30 decembrie 1963, papa Paul al VI-lea l-a numit arhiepiscop metropolitan al Cracoviei. Pe 26 iunie 1967, acelaşi papă l-a făcut cardinal.

Pe 6 august 1978, papa Paul VI a murit, iar cardinalul Karol a mers la Roma pentru alegerea noului pontif. La prima votare din a treia zi de conclav, a fost ales cardinalul Albino Luciani, patriarhul Veneţiei, care a devenit papa Ioan Paul I („Papa zâmbitor"). Cardinalul Karol a primit şapte voturi. Papa Luciani avea doar 65 de ani, prin urmare, era de aşteptat să domnească multă vreme. Cu toate acestea, pe 28

septembrie 1978, noul papă a fost găsit mort în apartamentul său. S-a zvonit că a fost ucis şi că nu a murit din cauze naturale.

În octombrie, cardinalii au revenit la Roma, după două luni. Se credea că cei doi favoriţi erau Giuseppe Siri, arhiepiscopul Genovei, şi Giovanni Benelli, arhiepiscopul Florenţei, dar, după mai multe votări, a fost ales, în cele din urmă, cardinalul Wojtyla. Coşul Vaticanului a scos fum alb. Mulţimea de afară a izbucnit în urale. Vestea cea bună a fost adusă de cardinalul Pericle Feliei, care a spus în latineşte: „Vă anunţ o mare bucurie. Avem un papă, Carolum Cardinalem Wojtyla, care a primit numele de Ioan Paul al II-lea.“ A doua zi, papa a celebrat messa împreună cu Colegiul Cardinalilor, în Capela Sixtină. După aceea, a ţinut primul său mesaj *Urbi et Orbi,* difuzat în toată lumea prin radio. Pe 22 octombrie, cardinalul Wojtyla a fost celebrat ca papa Ioan Paul al II-lea. Donald Coggan a fost primul Arhiepiscop de Canterbury care a participat la întronarea papală de la despărţirea de Roma, din secolul al XVI-lea. În jur de un miliard de oameni au urmărit ceremonia la televizor. Messa de celebrare a durat 3 ore şi 10 minute. Papa a vorbit în italiană, poloneză, franceză, engleză, germană, portugheză, rusă, lituaniană, cehă şi ucraineană.

Data şi locul încercării de asasinare

mai 1981, Piaţa Sfântul Petru, Roma, Italia.

Evenimentul

În primii trei ani ai pontificatului său, Ioan Paul al II-lea a devenit unul dintre cei mai iubiţi oameni de stat din secolul XX. Nu ştia că un turc plănuia să-l asasineze. În august 1980, Mehmet Ali Agca a plecat din Sofia, Bulgaria, şi şi-a început călătoria prin regiunea Mediteranei, folosindu-se de mai multe nume şi documente false. A plecat din Milano şi a ajuns la Roma cu trenul, pe 10 mai 1981. Acolo, Agca s-a întâlnit cu trei complici de-ai săi, un turc şi doi bulgari, în cadrul operaţiunii comandate de Zilo Vassiliev, ataşatul militar bulgar din Italia.

Pe 13 mai 1981, Agca şi Oral Çelik, pistolarul care-l sprijinea, stăteau în Piaţa Sfântul Petru, scriind cărţi poştale şi aşteptând sosirea papei. Plănuiau să-l împuşte, apoi să detoneze o mică bombă şi, în confuzia

creată, să fugă până la ambasada bulgară. Papa şi-a făcut apariţia în jeepul său alb, prin mulţimea de 20 000 de pelerini. Pe când trecea Ioan Paul, Agca a tras mai multe focuri, înainte ca mulţimea să-l imobilizeze. Patru gloanţe l-au lovit pe Sfântul Părinte, două dintre acestea ajungând în intestin, celelalte nimerindu-l în mâna stângă şi în braţul drept.

Au fost răniţi şi doi trecători, Çelik a intrat în panică şi a fugit fără să mai detoneze bomba sau să tragă. Sfântul Părinte a fost dus la policlinica universitară Agostino Gemelli, unde a fost supus unei operaţii chirurgicale de urgenţă şi unei transfuzii de sânge.

Atentatorul

Mehmet Ali Agca s-a născut la Hekimhan, Malatya, în Turcia, pe 9 ianuarie 1958. A intrat de mic în conflict cu legea, după ce s-a alăturat bandelor din oraşul său de baştină, ajungând contrabandist. A devenit membru al grupării teroriste ultranaţionaliste Lupii Cenuşii. Pe 1 februarie 1979, din ordinul Lupilor Cenuşii, l-a ucis pe Abdi Ipekçi, editorul ziarului moderat de stânga *Milliyet.* A evadat din închisoare, unde executa o condamnare pe viaţă, cu ajutorul grupării sale şi a fugit în Bulgaria.

Urmarea

În iulie 1981, Agca a fost condamnat la închisoare pe viaţă în Italia. În noiembrie 1982, Serghei Ivanov Antonov, un bulgar care lucra în Roma pentru Balkan Air, a fost arestat, pe baza mărturiei lui Agca. A fost acuzat că ar fi fost agentul bulgar care pusese la punct complotul. În 1986, după un proces de trei ani, a fost găsit nevinovat, din lipsă de dovezi. Serviciile Secrete Bulgare au negat că ar fi fost implicate în tentativa de asasinare a papei şi au pretins că povestea lui Agca era o dezinformare clasică a Seviciilor Secrete Italiene de către gruparea teroristă Lupii Cenuşii şi de către CIA.

Ziarul italian *Corriere delict Sera* a raportat că fusese martorul anumitor dovezi documentare potrivit cărora asasinatul fusese ordonat de KGB. Pentru îndeplinirea misiunii, se aleseseră agenţi bulgari şi est-germani, din Stasi. Pe 25 septembrie 1991, fostul analist CIA, Melvin A. Goodman, a arătat că şi colegii săi, urmând ordine date de sus, îşi falsificaseră analizele spre a sprijini acuzaţia. A spus Comitetului

Senatului SUA pentru Informaţii că „CIA nu avea nici o dovadă” privind presupusa conexiune „bulgară” din martie 2006. O investigaţie a senatorului italian Paolo Guzzanti a pretins, de asemenea, că „liderii fostei URSS se aflau în spatele atentatului”. Rusia şi Bulgaria au condamnat aspru aceste rapoarte.

Papa Ioan Paul al II-lea şi-a revenit treptat şi a început să ţină cuvântări de la fereastra spitalului, spre bucuria pelerinilor. Sfântul Părinte l-a iertat pe Ali Agca pe 27 decembrie 1983. Cei doi s-au întâlnit şi au vorbit între patru ochi în închisoare. Papa a declarat: „Ceea ce am discutat va trebui să rămână secret. I-am vorbit ca unui frate pe care l-am iertat şi în care am deplină încredere.” 22 de ani mai târziu, în februarie 2005, Agca i-a trimis o scrisoare papei, urându-i însănătoşire grabnică.

În iunie 2000, la cererea papei, Agca a fost graţiat de preşedintele Italiei, Carlo Azeglio Ciampi, şi extrădat în Turcia. A fost închis acolo pentru uciderea, în 1979, a ziaristului Abdi Ipekçi şi pentru alte două jafuri bancare din anii ’70. În noiembrie 2004, un tribunal din Turcia declara că Agca nu va putea fi eliberat înainte de 2010. Cu toate acestea, în 12 ianuarie 2006 a fost eliberat pentru scurt timp, fiind închis din nou, după numai opt zile, deoarece tribunalul a considerat că timpul petrecut în închisorile din Italia nu putea fi luat în calcul la stabilirea perioadei de detenţie.

Papa Ioan Paul al II-lea a făcut 104 vizite pastorale în afara Italiei şi 146 în această ţară. Ca episcop al Romei, a vizitat 317 de parohii din cele 333 din oraş. A celebrat 147 de ceremonii de beatificare, cu 1 336 de binecuvântări şi 51 de canonizări, pentru un total de 482 de sfinţi. A creat 231 de noi cardinali. De asemenea, a convocat şase întruniri ale Colegiului Cardinalilor, a organizat cincisprezece adunări ale Sinodului Episcopilor – şase Adunări Generale (1980, 1983, 1987, 1990, 1994 şi 2001), o Adunare Generală Extraordinară (1985) şi opt Adunări Speciale (1980,1991,1994,1995,1997,1998 (2) şi 1999).

Karol Wojtyla a fost cel mai tânăr papă de la alegerea papei Pius al IX-lea din 1846 şi încă se mai bucura de unele dintre îndeletnicirile care-i făceau plăcere în tinereţe, pe când se afla în Polonia. Cu toate acestea, după încercarea de asasinare din 1981, sănătatea sa a slăbit. A suferit o operaţie pentru îndepărtarea unei tumori la colon în 1992, o dislocare de umăr în 1993, o fractură de femur în 1994 şi o operaţie de apendicită în 1996. În 2001 a fost diagnosticat cu boala Parkinson, confirmată de Vatican în 2003.

O scurtă eliberare: Ali Agca iese din închisoarea Kartal din Istanbul în ianuarie 2006, pentru a fi întemniţat iar, opt zile mai târziu.

La 1 februarie 2005, papa Wojtyla a fost dus la spitalul Agostino Gemelli din Roma din cauza unei inflamaţii acute în zona laringelui, cauzată de gripă. A lipsit de la ceremonia de pe 9 februarie pentru prima dată în cei 26 de ani de pontificat. Pe 13 martie papa a revenit la Vatican, iar pe 27 martie, de Paşte, a salutat credincioşii de la fereastra camerei sale. Angelo Sodano a citit în numele lui mesajul Urbi et Orbi, în timp ce papa binecuvânta mulţimea. A încercat să vorbească, dar nu a reuşit.

Pe 31 martie 2005, papa a făcut febră mare, din pricina unei infecţii urinare. Potrivit dorinţei sale, n-a fost dus la spital. Seara, în acea zi, i s-a dat Sfânta împărtăşanie. A doua zi, starea lui s-a înrăutăţit. I-au cedat inima şi rinichii. Sfântul părinte a murit la 21:37, pe 2 aprilie 2005, cu 46 de zile înainte de a 85-a aniversare a zilei de naştere.

Funeraliile papei Ioan Paul al II-lea s-au ţinut pe 8 aprilie. A fost înmormântat sub Basilica Sfântul Petru, în mormântul gol al papei Ioan al XXIII-lea.

Pe 9 mai 2005, succesorul lui Ioan Paul al II-lea, papa Benedict al XVI-lea, a hotărât să lase să treacă cinci ani până la beatificarea înainte-

mergătorului său. Cardinalul Camillo Ruini, vicarul Romei, a propus, pe 28 iunie 2005, ca Ioan Paul cel Mare să fie sanctificat.

MALCOLM X

(1925-1965)

Victima

Malcolm X s-a născut pe 19 mai 1925, la Spitalul Universitar din Omaha, Nebraska, fiind al patrulea copil al Louisei Helen Norton şi a lui Earl Little, un predicator baptist cu un singur ochi, susţinător al lui Marcus Garvey, membru al Asociaţiei Universal Negro Improvement (trei dintre fraţii lui Earl au suferit morţi violente, fiind ucişi de bărbaţi albi, iar unul dintre unchii lui a fost linşat). Louise Little s-a născut în La Digne, St Andrew, în 1897. Tatăl ei era alb, ceea ce însemna că Malcolm Little era mulatru, cu părul roşcat. (În autobiografia sa, X susţinea că mama sa fusese ameninţată de Ku Klux Klan în timp ce era însărcinată cu el, în decembrie 1924.) în 1926, familia Little s-a mutat în Milwaukee, Wisconsin, iar apoi în East Lansing, Michigan. Pe 28 septembrie 1931, Earl Little a murit, călcat de un tramvai. Cercetările au concluzionat că fusese vorba despre sinucidere, dar familia şi prietenii săi i-au considerat moartea o crimă a Legiunii Negre. În decembrie 1938, Louise Little a fost declarată oficial nebună şi internată la spitalul de boli mintale din Kalamazoo, Michigan, unde a rămas până în 1963. Copiii săi au fost trimişi la diverse case adoptive.

În ciuda dificultăţilor, Malcolm a fost printre primii din clasă. A părăsit şcoala după ce un profesor pe care-l admira i-a spus că avocatura era un obiectiv nerealist pentru un negru. A devenit un delincvent şi a fost trimis la şcoala de corecţie. În 1941 a plecat din Michigan la Boston, Massachusetts, cu sora sa vitregă, Ella Collins. În Boston, a lucrat ca muncitor, dar a fost implicat, de asemenea, şi în traficul de droguri.

În 1943 s-a mutat la New York şi şi-a găsit de lucru ca lustragiu la un club de noapte. A evitat înrolarea în armată declarându-se nebun. Medicii au susţinut că era „inapt din punct de vedere mental pentru serviciul militar”. Pe 29 noiembrie 1944 a fost condamnat în Boston pentru furtul unei haine de blană şi închis pentru trei luni. Pe 12 ianuarie 1945 a fost arestat la Milton, Massachusetts. Spărsese un magazin de bijuterii pentru

a pune mâna pe un ceas pe care-l furase şi apoi îl adusese la reparat. După două zile, a fost arestat pentru port ilegal de armă, iar pe 16 ianuarie a fost acuzat de furt şi intrare prin efracţie. Pe 27 februarie, a fost condamnat la opt ani în închisoarea de stat din Charlestown, Massachusetts. În februarie 1948 a fost transferat la închisoarea experimentală Concord Reformatory, din Norfolk, Massachusetts.

În timpul detenţiei a citit mult şi, îndemnat de fratele său, Reginald, s-a simţit atras de Templul Islamului (Naţiunea islamică), o organizaţie musulmană care îi considera pe albi „demoni". Pe 7 august 1952, a fost eliberat pe cauţiune şi s-a dus să-l întâlnească pe Elijah Muhammad la Chicago. După aceea, a preluat numele de Malcolm X, intrând şi în vizorul FBI în mai 1953, când s-a stabilit că avea „o personalitate antisocială, cu tendinţe de paranoia". În același an, s-a mutat la Chicago, ca preot al Naţiunii Templului Islamic Numărul Unsprezece.

În 1954, X devenise preotul Templului Numărul Şapte, pe Lenox Avenue din Harlem, New York. A ajutat la ridicarea templelor în toate oraşele importante. În anii '50 şi '60 a muncit din greu pentru a recruta noi membri, templul ajungând să numere 30 000 de fideli în 1963. Unul dintre ei era boxerul Cassius Clay, care a intrat în organizaţie în 1964, căpătând numele Muhammad Ali.

Începând din 1959, X a apărut din ce în ce mai mult la televizor ca purtător de cuvânt pentru Naţiunea Islamului, până atunci o grupare puţin cunoscută. Pe 14 ianuarie 1958, X s-a însurat cu Betty Jean Sanders, în Lasting, Michigan (au avut şase fiice). Doi ani mai târziu, în septembrie 1960, X l-a cunoscut pe Fidel Castro, dictatorul cubanez, când acesta a călătorit în Statele Unite pentru a vorbi în faţa Adunării Generale a Naţiunilor Unite.

În primăvara anului 1963 a început să colaboreze cu jurnalistul Alex Haley la cartea ce avea să devină *Autobiografia lui Malcolm X.* În acest volum, X explica ruptura lui de Elijah Muhammad, cauzată de legăturile acestuia din urmă cu secretare tinere şi cu copiii săi nelegitimi. În august 1963, X l-a criticat pe Martin Luther King pentru Marşul spre Washington, incapabil să înţeleagă de ce negrii dăduseră dovadă de entuziasm la un protest „condus de albi, în faţa statuii unui preşedinte mort de o sută de

ani, care nu ne-a plăcut nici când trăia". Trei luni mai târziu, a fost la fel de critic şi în privinţa asasinării preşedintelui Kennedy. Ieşirile sale au dus la proteste zgomotoase, iar Elijah Muhammad i-a interzis să vorbească în public timp de 90 de zile.

Malcolm X şi-a dat seama că se înşelase demonizând oamenii albi.

Pe 8 martie 1964, X a anunţat că părăsise Naţiunea Islamică, iar patru zile mai târziu a fondat Moscheea Islamică. S-a convertit la Islamul Sunnit, iar pe 13 aprilie a plecat în pelerinaj la Mecca. După ce i-a văzut pe musulmanii de toate rasele rugându-se împreună, a ajuns la opinia că nu toţi albii erau oameni răi. A călătorit prin Egipt, Liban, Nigeria, Ghana, Senegal şi Maroc. Întors în America, pe 21 mai, a adoptat numele el-Hajj Malik el-Shabazz şi a format organizaţia politică Unitatea Afro-Americană, pe 24 iunie 1964.

Pe 9 iulie, a plecat încă o dată în Africa. Pe 17 iulie 1964, X a participat la reuniunea şefilor de stat din Cairo, Egipt. S-a întors în America pe 24 noiembrie 1964. Pe 3 decembrie 1964 a luat parte la o dezbatere de la Oxford Union. În 1965 a dat un interviu în care spunea:

Am înţeles că rasismul nu este doar o problemă a albilor şi a negrilor. A adus băi de sânge fiecărei naţiuni de pe pământ, de-a lungul vremii. Frate, aminteşte-ti de vremea când fata aceea albă de la colegiu a intrat în restaurant – cea care voia să-i ajute pe musulmani şi pe albi laolaltă – şi i-am spus că nu are nici o şansă şi a fugit plângând. Ei, bine, am ajuns să regret incidentul acela. În multe locuri din Africa am văzut cum studentii albi îi ajutau pe negri. Aşa ceva îţi poate schimba convinge- rile. Am făcut multe lucruri ca musulman negru şi îmi pare rău acum pentru ele.

Eram un zombie pe atunci – ca toţi musulmanii negri – eram hipnotizat. Mi se arătase o direcţie şi mărşăluiam înainte. Ei bine, presupun că omul are dreptul să se facă de râs atâta timp cât e

gata să plătească pentru asta. M-a costat 12 ani din viată. Mă bucur că am scăpat de nebunia acelor zile.

Data şi locul asasinării

februarie 1965, Sala de bal Audubon, Broadway, New York, SUA.

Evenimentul

În vreme ce tensiunile creşteau între Malcolm X şi Naţiunea Islamică, a fost programat să ţină o cuvântare la sala de bal Audubon din New York. A urcat pe scenă la 15:30, în faţa unei mulţimi de 400 de oameni. Pe când îşi începea discursul, cineva din public a strigat: „Scoate-ţi mâna din buzunarul meu! Lasă-mi buzunarele!" În timp ce bodyguarzii mergeau să calmeze lucrurile, X a strigat: „Faceţi linişte acolo!" Un bărbat s-a îndreptat în grabă spre scenă cu o puşcă în mână şi a tras, lovindu-l în piept pe Malcolm. Încă doi oameni au început să tragă. X a fost străpuns de 16 gloanţe. La vârsta de 39 de ani, a fost declarat mort la ora 15:30, la spitalul presbiterian Columbia, din New York.

Asasinii

Trei bărbaţi au fost acuzaţi de crimă şi condamnaţi. Thomas Hagan, cunoscut şi ca Thomas Hayer şi Talmadge Hayer, s-a născut în 1942 şi, la momentul crimei, locuia pe strada Marshall, la numărul 347, în Paterson, New Jersey. Membru al Naţiunii Islamului, în 1961 a fost arestat pentru tulburarea liniştii publice şi, doi ani mai târziu, pentru posesie de arme furate. Pe 30 aprilie 1966, Hayer a mărturisit în cadrul unei audieri că trăsese cu arma, dar a susţinut că ceilalţi doi erau nevinovaţi, în schimb, a spus că Leon David şi Wilbur McKinley fuseseră complicii săi. Norman 3X Butler, alias Muhammad Abd Al-Aziz, şi-a susţinut întotdeauna nevinovăţia în asasinarea lui Malcolm X. A fost eliberat conditionat în 1985. Încă mai era membru al Naţiunii Islamului. În 1988 a fost numit la conducerea Moscheii Numărul Şapte din Harlem.

Urmarea

Sâmbătă, 17 februarie 1965, mai bine de 1 500 de oameni au asistat la înmormântarea lui Malcolm X în Harlem, începută la Templul Credinţei în Hristos şi încheiată la cimitirul Ferncliff, din Hartsdale, New York.

În 1994, văduva lui Malcolm, Betty Shabazz, a vorbit pentru prima oară în public împotriva Naţiunii Islamice şi a învinovăţit-o pentru moartea soţului ei. A afirmat chiar că liderul de la vremea aceea, Louis Farrakhan, ar fi fost în spatele asasinatului, acuză negată vehement de acesta din urmă.

Pe 12 ianuarie 1995, Qubilah Shabazz, al doilea copil al lui Malcolm X, a fost arestat după ce a încercat să angajeze un asasin pentru a-l ucide pe Louis Farrakhan, liderul Naţiunii Islamice. S-a dovedit că asasinul, Michael K. Fitzpatrick, era informator al guvernului, fiind plătit cu suma de 45 000 de dolari. Farrakhan a vorbit în apărarea lui Qubilah şi, patru luni mai târziu, Betty Shabazz şi Farrakhan îşi dădeau mâna pe scena de la Apollo, din Harlem, în cadrul unei strângeri de fonduri pentru apărarea lui Qubilah.

Qubilah Shabazz a trebuit să suporte consiliere psihologică şi tratament pentru droguri şi alcool timp de doi ani. Fiul său, Malcolm, pe atunci în vârstă de 12 ani, a fost trimis să locuiască la bunica sa, în Yonkers, New York. Pe 1 iunie 1977, băiatul a dat foc apartamentului bunicii sale. Betty Shabazz, cu arsuri pe 80 la sută din corp, a murit pe 23 iunie, la 61 de ani.

În august 1997, Malcolm Shabazz, descris ca psihotic şi schizofrenic la procesul său, a fost condamnat la 18 luni de şcoală de corecţie pentru crimă. În ianuarie 2002, împreună cu un băiat de 17 ani, Thomas Carter-Love, a bătut şi a jefuit un adolescent în Middletown, New York. Pe 29 august, a fost condamnat la trei ani de închisoare. Eliberat condiţionat în septembrie 2005, s-a reîntors la închisoare în luna ianuarie a anului următor, după ce îşi încălcase termenul de eliberare condiţionată, pentru a fi eliberat din nou în mai 2006. Pe 3 august, a urmat o nouă arestare, de data aceasta pentru spargerea ferestrei unui magazin Dunkin' Donuts din Yonkers.

Sala de bal Audubon a fost demolată în 1992, iar în locul ei a fost construit Centrul de afaceri Audubon, ca parte a Universităţii Columbia.

Începând cu 2005, acesta găzduieşte un muzeu dedicat lui Malcom X şi lui Betty Shabazz.

ROSS MCWHIRTER

(1925-1975)

Victima

Alan Ross McWhirter (cunoscut ca Ross McWhirter) s-a născut în Giffnock, pe Branscombe Gardens, la numărul 10, Winchmore Hill, în nordul Londrei, la 20:00, pe 12 august 1925, fiind al treilea fiu şi cel mai tânăr dintre cei doi băieţi gemeni ai lui William Alan McWhirter (1888-1955) şi ai Margaretei Williamson (1900-1972). (William Allan era cunoscut ca „Squire“. S-a născut în Glasgow pe 14 septembrie 1888, devenind primul om care a publicat trei ziare naţionale – *Sunday Pictorial, Sunday Despatch* și *Daily Mail* –, iar mai târziu a ajuns directorul general al Northcliffe Newspapers şi al Associated Newspapers. A murit în 1955.)

Fratele geamăn al lui Ross, Norris Dewar, s-a născut cu 20 de minute mai devreme. Un frate mai mare, Kennedy Graeme, venise pe lume pe 22 octombrie 1923.

Norris (stânga) şi Ross (dreapta) McWhirter, fotografiaţi în 1968, cu cartea lor de mare succes.

Deşi Ross McWhirter este cunoscut în principal în calitate de cofondator şi coeditor al cărţii *The Guinness Book of Records,* a fost, de asemenea, un mare atlet şi un avocat tenace. Cei trei fraţi au studiat la Marlborough College.

Gemenii au fost separaţi doar cât au servit în marina militară regală, în cel de-al Doilea Război Mondial.

În ianuarie 1947, gemenii s-au întors la Trinity College. Cât au studiat la Oxford, au făcut parte din echipa de atletism. Norris, cel mai rapid dintre cei doi, a participat la concursuri în străinătate. După ce şi-au încheiat studiile la Oxford, s-au întors la casa părintească. Unul dintre prietenii lor comenta: „Aveau minţile iuţi ca nişte calculatoare japoneze. Vorbeau unul cu celălalt într-un cod pe care numai ei doi îl înţelegeau. Unul începea o propoziţie, iar celălalt o termina. Când le telefonai, nu erai niciodată absolut sigur cu care dintre ei vorbeai. Mi-aduc aminte că, odată, Norris trebuia să dea o fugă până la Paris şi nu-şi găsea paşaportul, aşa că l-a luat pe-al lui Ross. Nimeni n-a observat diferenţa."

Pe 2 martie 1951, Ross şi Norris au format agenţia McWhirter Twins Ltd., în Holborn, Londra, care oferea fapte, cifre şi articole presei, editorilor şi celor care se ocupau de publicitate. Din 1951, Norris a lucrat pe post de scriitor liber-profesionist pe teme sportive, iar Ross s-a ocupat de rugbi şi tenis pentru publicaţia *Star* (nu *Daily Star,* ci un ziar londonez), până în octombrie 1960, când aceasta şi-a închis porţile.

În 1951, gemenii şi-au publicat prima carte, *Get to your marks,* despre istoria atletismului. Pe 25 februarie 1954, cei doi au devenit singurii directori de companie din ţară care au insistat ca numele lor să apară afişate pe registrul electoral al tribunalului local. Mai târziu în acel an, în octombrie, Ross a dat în judecată Uniunea Naţională a Jurnaliştilor, din care făcea parte, după ce un alt membru, J.L. Manning, preşedintele sucursalei din Londra, l-a defăimat pe Norris. A câştigat cazul, fiind despăgubit atât pentru daune, cât şi pentru costurile procesului.

Sâmbătă, 10 noiembrie 1951, Sir Hugh Beaver, directorul general al fabricii de bere Guinness, lua parte la o partidă de vânătoare de o zi în Irlanda, pe malul râului Slaney, când a tras într-un fluierar, ratându-l. Ajuns înapoi acasă, s-a întrebat care era cea mai rapidă pasăre vânată, dar şi-a dat seama cu stupoare că nici una dintre enciclopediile costisitoare din biblioteca sa nu conţinea răspunsul. Trei ani mai târziu, pe 12 septembrie 1954, gemenii au fost invitaţi să ia prânzul la Park Royal, cartierul general al fabricii de bere Guinness, unde au fost intervievaţi în vederea redactării unei cărţi care să pună capăt disputelor din cele 81 400 de puburi ale ţării. Au primit slujba de îndată ce Norris a

menţionat că turca era limba cu cele mai puţine verbe neregulate – numai unul, *imek,* a fi (limba engleză conţine în jur de 180 de verbe neregulate.) Gemenii s-au pus pe treabă şi, pe 27 august 1955, un volum subţire, de 198 de pagini, intitulat *The Guinness Book of Records (Cartea Recordurilor),* a apărut pe piaţă. Costa 5 şilingi.

Doi ani mai târziu, pe 8 mai 1957, Ross s-a însurat cu Rosemary Joy Hamilton la Christ Church din Old Southgate, în Waterfall Lane. Au avut doi fii: Iain (născut la Village Rod, numărul 50, în Enfield, Middlesex, pe 17 ianuarie 1959) şi James (născut la aceeaşi adresă, în iulie 1960). În cadrul alegerilor generale din 16 octombrie 1964, în care Harold Wilson a preluat puterea, Ross a fost candidatul conservator pentru Edmonton. A pierdut în faţa lui Austen Albu. Ross a acumulat 19 245 de voturi, faţă de cele 24 373 ale lui Albu, o majoritate de 10,3%.

Pe 1 martie 1966, s-a anunţat că toate cele 30 de licee din Enfield aveau să fie grupate în 16 şcoli multilaterale. Ross a deschis patru procese în 43 de zile pentru a contesta planul şi a câştigat hotărârea judecătorească de suspendare împotriva consiliului din Enfield şi a secretarului de stat, care a fost obligat să se întoarcă în parlament pentru forţe noi. În *Daily Mirror* apărea titlul: „Libertatea încă mai are susţinători curajoşi!" Pe 9 mai 1968, s-au ţinut alegeri guvernamentale locale în Londra. Şase luni mai târziu, Ross s-a luptat cu departamentul guvernamental pentru numărătoarea greşită a voturilor din Enfield. După ce a pierdut disputa 1 pe august, pe 5 noiembrie a înfrânt departamentul guvernamental la Curtea de Justiţie, prin care se aproba o recalculare unică a voturilor, care a dovedit că Ross nu se înşelase.

În timpul unei transmisiuni televizate a Partidului Laburist, pe 8 mai 1970, Autoritatea pentru Televiziune Independentă a acţionat ilegal, permiţând difuzarea a trei instantanee, atât pe BBC, cât şi pe ITV. Solicitarea originală a lui Ross fusese respinsă de Curtea de Justiţie pentru că acesta nu avea status, sau *locus standi,* dar Ross a subliniat că, în calitate de contribuabil, se bucura de cel mai mare *locus standi* posibil. A mers la Curtea de Apel, unde lordul Denning a acceptat pledoaria lui Ross. Autoritatea a oferit o declaraţie scrisă în care făgăduia retragerea oricăror altor mesaje subliminale. Trei ani mai târziu,

duminică, 14 ianuarie 1973, ITV a anunţat că avea să transmită marţea următoare un documentar despre pictorul Andy Warhol, descris ca „ofensiv". De vreme ce acest lucru se împotrivea actului de televiziune din 1964, Ross a deschis un nou proces şi a reuşit să obţină amânarea programului până când membrii Autorităţii Independente de Radiodifuziune aveau să decidă dacă programul putea fi considerat „jignitor pentru public". Între timp, Ross se luptase cu guvernul condus de Ted Heath şi cu hotărârea acestuia de a pătrunde pe Piaţa Comună. Ross susţinea că, prin semnarea tratatului de adaos, Heath o punea pe regină în poziţia de a-şi încălca jurământul făcut la încoronare, şi anume de a-şi conduce poporul „în conformitate cu legile şi obiceiurile lor". Pe 30 iunie 1972, judecătorii au făcut uz de dreptul lor de a nu face o declaraţie. Pe 15 decembrie 1972, Norris şi Ross au început să apară la emisiunea de televiziune Record Breakers de pe BBC1. Ultimul litigiu a fost făcut împotriva feribotului *Eagle* şi a Sindicatului Naţional al Marinarilor care, pe 17 octombrie 1975, sechestrase 40 de vehicule în Southhampton, într-o dispută cu privire la indemnizaţiile de şomaj. Ross a câştigat cazul la tribunal în doar 9 minute.

Data şi locul asasinării

27 noiembrie 1975, Village Road, numărul 50, Enfield, Middlesex, Marea Britanie.

Evenimentul

În 1974, bombele IRA făceau ravagii în Anglia, în special la Londra. Avuseseră loc 40 de atacuri într-un singur an, cu explozii mai ales în localuri, cu zeci de morţi şi sute de răniţi. Nenumărate personalităţi, printre care specialistul în cancer Gordon Hamilton-Fairey, pieriseră în atentate, alături de soldaţi şi civili. Ross i-a criticat pe Secretarul Camerei şi pe consilierii săi, încercând să-i impulsioneze să găsească metode potrivite de a opri atentatele. McWhirter a oferit 50 000 de lire sterline oricui dădea informaţii care ar fi dus la prinderea celor vinovaţi de bombardamente.

Trei săptămâni mai târziu, Ross şi soţia sa, Rosemary, urmau să meargă la teatru cu nişte prieteni. Doamna McWhirter s-a dus să pună

benzină în maşina lor, un Ford Granada albastru. Când s-a întors acasă, doi bărbaţi au sărit asupra ei şi i-au luat cheile automobilului. A reuşit să fugă spre casă, pentru a-i cere ajutor soţului ei, şi a sunat la uşa de la intrare. Când Ross i-a deschis, ea a intrat repede pe lângă el. Soţul ei a rămas în pragul uşii, iar un membru IRA l-a împuşcat în piept şi în cap. Doamna McWhirter a fost informată ulterior că prima împuşcătură nu fusese fatală. Ross McWhirter a fost declarat mort la sosirea la spitalul Chase Farm, din Enfield. A fost îngropat la cimitirul Southgate, din nordul Londrei.

Asasinii

Membrii bandei erau Hugh Doherty, fratele vicepreşedintelui Sinn Féin, Pat Doherty, Eddie Butler, Harry Duggan şi Martin O'Connell.

Urmarea

Sâmbătă, 6 decembrie 1975, cei patru terorişti IRA responsabili pentru campania de atentate cu bombă şi moartea lui Ross McWhirter au dat buzna în casa lui John Matthews, de 54 de ani, şi a soţiei acestuia, Sheila, de 53. Ceva mai devreme, trăseseră cu mitralierele în Scott's Restaurant, Oyster Terrace and Bar, de pe strada Mount, numărul 20, din Mayfair, în nordul Londrei. În noaptea aceea, 6 000 de poliţişti au fost puşi pe urmele lor. Doi ofiţeri în haine civile îi localizaseră pe cei patru, care trăseseră în ei, apoi se refugiaseră în apartamentul din apropierea pieţei Dorset.

Astfel a început asediul de pe strada Balcombe, care a durat şase zile. Detectivul-şef Peter Imbert a supravegheat operaţiunea poliţiei. După şase zile lungi, asediul continua. Pe 12 decembrie, la 14:54, după negocierea eliberării doamnei Mathews, poliţia a trimis înăuntru cârnaţi calzi, varză de Bruxelles şi cartofi, piersici şi smântână, prima mâncare pentru terorişti de când începuse lupta. La ceasurile 16:15, au fost de acord să se predea. Au ieşit pe rând din apartament, cu mâinile sus. Asediul durase 138 de ore. Hugh Doherty, de 27 de ani, Eddie Butler, de 26 de ani, Harry Duggan, 25 de ani şi Martin O'Connell, de 22, au primit închisoare pe viaţă la Old Bailey, în februarie 1977, dar au fost eliberaţi pe 14 aprilie 1999.

Norris McWhirter a continuat să publice de unul singur *The Guinness Book Of Records,* până la retragerea sa din 1986, rămânând doar redactor consultant, până în 1996. A început să lucreze la *The McWhirter's Book of Millenium Records,* publicată în octombrie 1999. A murit pe 19 aprilie 2004, la 78 de ani, în urma unui atac de cord suferit în timp ce juca tenis acasă, în Wiltshire.

ROBERT F. KENNEDY

(1925-1968)

Victima

Robert Francis Kennedy s-a născut în Brookline, Massachusetts, pe 20 noiembrie 1925, fiind al şaptelea copil şi cel de-al treilea fiu al lui Joseph Patrick Kennedy şi al lui Rose Elizabeth Fitzgerald Kennedy (au avut în total nouă copii). Înconjurat de atât de mulţi fraţi, Robert a încercat să iasă în evidenţă. A învăţat să înoate de mic, fără nici un ajutor, în râul Nantucket Sound, dar nu era atât de inteligent sau de atletic ca fraţii lui, Joe şi Jack. În schimb, era un catolic fervent.

Antipatie reciprocă: J. Edgar Hoover, şeful FBI, şi Bobby se detestau reciproc.

În septembrie 1942 se înscrie la Milton Academy din Massachusetts, a şaptea şcoală frecventată într-o perioadă de un deceniu (inclusiv instituţiile din New York şi Londra de pe vremea când tatăl său era ambasador la Curtea din St. James). În octombrie 1943, trece în rezerva de cadre ale marinei. Este admis la Harvard în martie 1944 şi absolvă oficial Milton Academy în iunie. Pe 1 februarie 1946, se înrolează în marina SUA şi este activ pe *USS Joseph P. Kennedy Jr.,* o navă care purta numele fratelui său mai mare. Este lăsat la vatră pe 30 mai 1946 şi, patru luni mai târziu, Bobby se reîntoarce la Universitatea Harvard, absolvind în martie 1948.

Viitoarea soţie a lui Bobby, Ethel Skakel, s-a născut pe 11 aprilie 1928, la Lying-In-Hospital, în Chicago, Illinois. În septembrie 1945, s-a înscris la Manhattanville College din New York. Colega ei de cameră şi prietena ei cea mai bună era Jean Kennedy, sora mai mică a lui Bobby. Ethel l-a întâlnit pe Bobby cu ocazia unei excursii la schi în Mont-Tremblant, Quebec, Canada, în iarna anului 1945, când acesta se întâlnea cu sora ei mai mare, Patricia. Era interesată de fratele lui, Jack. Relaţia dintre Bobby şi Patricia a luat sfârşit, iar Ethel a început să se întâlnească, în cele din urmă, cu Bobby. A participat la campania pentru alegerea lui John F. Kennedy în 1946 şi şi-a luat licenţa cu o lucrare bazată pe cartea acestuia, *Why England Slept (De ce Anglia nu a reacţionat).* Bobby şi Ethel s-au logodit în februarie 1950, iar sâmbătă, pe 17 iulie 1950, s-au căsătorit în prezenţa a 1 500 de invitaţi la biserica catolică Sf. Maria din Greenwich, Connecticut. Au avut 11 copii, ultimul venind pe lume după moartea tatălui.

În septembrie 1948, Robert s-a înscris la Universitatea din Virginia, urmând Facultatea de Drept, iar în 1951, la absolvire, a fost admis în Asociaţia Baroului Massachusetts (a fost al 56-lea din 124 de studenţi). În acel an, a intrat în guvern ca avocat, în cadrul Departamentului de Justiţie. Pe 6 iunie 1952 a devenit directorul de campanie al fratelui său pentru Senatul SUA, cu toate că nu ştia aproape nimic despre politica din Massachusetts. Kennedy s-a spetit muncind, de la ora 08:00 până la miezul nopţii pentru a asigura succesul campaniei. În 1953, a fost numit consilier în cadrul Subcomisiei Permanente de Investigaţii a Senatului. După şapte luni, şi-a dat demisia pe 29 iulie 1953, în urma unei dispute cu preşedintele comisiei, senatorul Joseph McCarthy. Pe 23 februarie 1954 s-a alăturat încă o dată comitetului, la început în calitate de consilier şi apoi pe post de consilier-şef sub preşedinţia senatorului John McClellan. În ianuarie 1957, Kennedy ajungea în atenţia publică datorită funcţiei sale de consilier-şef pentru comitetul Senatului, care investiga activităţile manageriale şi munca în condiţii improprii. A dat în vileag legăturile infracţionale ale lui David Beck, preşedintele Sindicatului Internaţional al Şoferilor de camion, care a fost condamnat la închisoare pentru furt şi evaziune fiscală. La televiziunea naţională, Kennedy l-a

expus public pe Jimmy Hoffa, succesorul lui Beck la preşedinţia Sindicatului şoferilor. În aprilie 1959 a părăsit comitetul lui McClellan pentru a conduce campania prezidenţială a fratelui său, John. Bobby a scris o carte intitulată *The Enemy Within* (1960) despre perioada petrecută în acel comitet.

Când fratele său a fost ales preşedinte, Bobby Kennedy a fost numit procuror general pe 21 ianuarie 1961. A fost singurul „Prim Frate" care să deţină o funcţie în consiliul de miniştri. JFK glumea, spunând că voia „să-i ofere şansa (lui Bobby) de a acumula ceva experienţă înainte de a practica avocatura". Era, de asemenea, o recompensă pentru succesul campaniei şi, fireşte, dorinţa tatălui lor. Preşedintele Kennedy ar fi vrut să-l numească adjunctul ministrului Apărării, dar ambasadorul Kennedy nici nu a vrut să audă.

Bobby Kennedy l-a sprijinit pe Martin Luther King, dar a permis FBI-ului să-i asculte convorbirile telefonice.

Bobby a devenit consultantul fratelui său în probleme de afaceri externe, siguranţă naţională, politică internă şi management politic. Din 1961, Kennedy a încurajat CIA să efectueze misiuni sub acoperire pentru destabilizarea regimului Castro, deşi nu există dovezi că ar fi fost la curent cu încercările agenţiei de a-l asasina pe liderul cubanez. În 1963, creşterea violenţelor mişcării pentru drepturi civile şi a învinuirilor privitoare la infiltrarea comunistă l-au determinat pe Kennedy să-l apere public pe Martin Luther King, permiţându-i în acelaşi timp şefului FBI, J. Edgar Hoover, să intercepteze convorbirile telefonice ale lui King. Kennedy era convins că nu avea să fie descoperit nimic incriminatoriu.

Kennedy a rămas procuror general în timpul administraţiei Johnson zece luni după asasinarea fratelui său. Cu toate acestea, pe 2 septembrie 1964 a demisionat, pentru a se înscrie în cursa pentru Senat. Şi-a anunţat candidatura cu o săptămână înainte, marţi, 25 august. A fost

ales senator de New York în noiembrie 1964, cu 719 693 voturi. În iunie 1967, Kennedy a luat cuvântul la o întâlnire a liderilor sindicali evrei şi, după ce şi-a dres glasul, a afirmat: „Tocmai am băut o ceaşcă de cafea arabică amară şi n-am avut timp să-mi clătesc gura“. Remarca a stârnit râsul audientei semite, dar a ofensat lumea arabă, fiind privită drept o insultă la adresa ospitalităţii arabe. Această remarcă l-a însoţit de-a lungul întregii sale vieţi şi a fost chiar menţionată în necrologul său din ziarele arabe.

În campania electorală: Kennedy se bucura de sprijinul electoratului în cursa lui pentru Casa Albă.

Era clar că Bobby Kennedy va candida, la un moment dat, pentru Casa Albă, dar ezita să-l înfrunte pe preşedintele Johnson. În martie 1968, Kennedy a anunţat că urma întrdevăr să candideze, după ce senatorul Eugene McCarthy a câştigat majoritatea voturilor în întrunirea preelectorală din New Hampshire. Bobby Kennedy şi-a făcut anunţul în Senat, în aceeaşi încăpere în care John Kennedy îşi anunţase candidatura pentru Casa Albă opt ani mai devreme. Ambasadorul Kennedy şi fratele mai mic al lui Bobby, Ted Kennedy, nu erau de acord cu candidatura, iar Jackie Kennedy se temea să nu sfârşească, la rândul său, asasinat. Cincisprezece zile mai târziu, Lyndon Johnson, în cadrul unui discurs televizat, a suprins naţiunea renunţând la politică şi la candidatura pentru al doilea mandat, recunoscând că reprezenta simbolul disensiunii care dezbina ţara.

Pe 3 aprilie, preşedintele Johnson şi senatorul Kennedy s-au întâlnit pentru ultima oară. Se pare că fusese stabilit un acord. Preşedintele avea să-i permită lui Bobby să fie critic la adresa lui, acceptând, în schimb, să nu divulge secretele dubioase ale lui JFK. Fără prea multă tragere de inimă, Bobby i-a spus lui Johnson: „Sunteţi un om curajos şi

dedicat.” După aceea, Johnson a avut o întrunire cu vicepreşedintele Hubert Humphrey, informându-l despre secretul retragerii sale. În aceeaşi zi, Johnson l-a întâlnit pe ziaristul specializat în culisele politicii, Drew Pearson, şi i-a spus că Bobby era răspunzător pentru invazia ratată din sudul Cubei, din Golful Porcilor.

În mai, Kennedy a câştigat alegerile iniţiale în Indiana şi Nebraska, dar pe 28 mai a pierdut în faţa lui McCarthy în Oregon, cu 44,7 la 38,8%. Pe 16 mai, în Oregon, Bobby a ţinut un discurs pro-Israel, mai făţiş decât al oricărui alt candidat la preşedinţie de până atunci. „SUA trebuie să apere Israelul împotriva oricărei agresiuni. Obligaţiile noastre faţă de Israel, spre deosebire de obligaţiile noastre faţă de alte ţări, sunt evidente şi imperative. Israelul este opusul Vietnamului. Guvernul Israelului este democratic, eficient, necorupt şi se bucură de susţinerea poporului”, a spus el. Candidatura sa a făcut din Kennedy o ţintă nu numai pentru duşmanii săi declaraţi (crima organizată, gangsterii Hoffa şi Giancana etc.), dar şi pentru orice individ care dorea să rămână în cărţile de istorie ca asasin al acestuia. În ciuda acestor pericole, Bobby s-a expus fără nici o precauţie în timpul campaniei sale. Unii se gândeau chiar că dorea cu orice preţ să se alăture fratelui său asasinat, John F. Kennedy. Ceea ce făcea această campanie şi mai îndrăzneaţă era faptul că Bobby era esenţialmente un timid, care nu era într-adevăr fericit decât în prezenţa membrilor familiei sale. Se remarcase că atunci când vorbea în public, îi tremurau mâinile.

Data şi locul asasinării

5 iunie 1968, hotelul Ambassador, bulevardul Wilshire (între strada Cătălină şi bulevardul Mariposa) Los Angeles, California, SUA.

Evenimentul

Bobby Kennedy şi-a petrecut ziua de marţi, 4 iunie 1968, relaxându-se şi distrându-se împreună cu familia în casa de la Malibu a regizorului de film John Frankenheimer. A fost la plajă şi a servit cina cu Frankenheimer, regizorul şi producătorul Roman Polanski şi cu soţia acestuia, Sharon Tate. Campania fusese o competiţie foarte obositoare şi nu era dispus să participe la o petrecere de sărbătorire în seara

respectivă. A fost convins să plece la Los Angeles, din cauză că echipele de televiziune nu ar fi venit la Malibu pentru a-l intervieva în caz de reuşită. Cu reţinere, a fost de acord să-l lase pe Frankenheimer să-l conducă la hotelul Ambassador la ora 19:00, acolo unde îşi avea sediul de campanie. Numărătoarea voturilor întârzia, prin urmare, a urcat în apartamentul său de la etajul al cincilea. La ora 23:40, ştirile au anunţat că Robert Kennedy câştigase pe neaşteptate în California cu 49,3%, faţă de McCarthy, care obţinuse 41,8%, şi învingându-l pe vicepreşedintele Hubert Humphrey în Dakota de Sud cu 49,5%. Petrecerea a avut loc în sala de festivităţi a Ambasadei, unde Kennedy a ţinut un discurs, mulţumind echipei sale de campanie: „Suntem o ţară minunată, o ţară mărinimoasă şi plină de compasiune şi intenţionez să mă bazez pe acest fapt în lunile următoare… Mulţumiri tuturor!" Arborând semnul victoriei a adăugat: „şi acum, e timpul să învingem şi la Chicago."

Existau foarte puţine forţe pentru asigurarea securităţii (Serviciul Secret nu oferea protecţie candidaţilor la preşedinţie în 1968), iar echipa de campanie a lui Kennedy a angajat o gardă de corp de la Ace Security, o firmă locală. William Gardner, şeful pazei hotelului, a spus că nu primise nici o cerere pentru a asigura paza pentru Robert Kennedy, dar a anticipat că ar putea exista probleme şi a mai angajat opt persoane în plus pe lângă personalul hotelului. Kennedy s-a îndreptat către încăperea în care trebuia să susţină o conferinţă de presă. Şi-a croit drum prin mulţime, până când secretarul său de presă, Frank Mankiewicz, a luat iniţiativa şi l-a condus către bucătărie, o cale mai puţin aglomerată, care, cu toate acestea, avea să se dovedească fatală. Ajutorul administratorului hotelului, Karl Uecker, mergea în faţa lui Kennedy, iar Thane Eugene Cesar, de 26 de ani, un bodyguard de la Ace Security, îi urma. Kennedy dădea mâna cu personalul de la bucătărie în timp ce se deplasa. Susţinătoarele sale strigau: „Te iubim!". Kennedy a dat mâna cu nişte bucătari şi cu un picolo de 17 ani, Juan Romero. Deodată, un tânăr care se aflase în apropierea maşinii de făcut gheaţă s-a îndreptat către locul unde Kennedy îi saluta pe cei prezenţi. În acelaşi timp, tânărul a trecut în goană pe lângă fotograful Virginia Guy, ciobindu-i un dinte cu

arma. La ora 12:15, a scos un revolver Iver Johnson, strigând: „Kennedy, ticălosule”, şi a tras de opt ori.

În cădere, Kennedy s-a agăţat de cravata prinsă cu clame a gărzii de corp Thane Cesar. Cel care trăsese, Sirhan Sirhan, a fost imobilizat de Karl Uecker, de scriitorul George Plimpton, medaliatul cu aur la decatlon, Rafer Johnson şi de jucătorul de fotbal american profesionist Rosey Grier. Grier a blocat cu degetul mare trăgaciul revolverului pentru a preveni alte împuşcături. Kennedy şi alte cinci persoane fuseseră lovite de gloanţe: William Weisel, de la postul de televiziune ABC, în vârstă de 30 de ani; Paul Schrade, de 43 de ani, de la United Auto Workers; activistul partidului democrat, Elizabeth Evans, 43 de ani; reporterul Ira Goldstein, 19 ani şi un voluntar din echipa lui Kennedy, Irwin Stroll, în vârstă de numai 17 ani. Juan Romero şi-a pus rozariul în mâna lui Kennedy, spunând: „Rezistaţi, domnule Kennedy, rezistaţi.”

Mulţimea s-a dat la o parte pentru a o lăsa pe Ethel să-şi vadă soţul. Senatorul zăcea pe podea, sângerând de la cap, privea în gol şi murmura ininteligibil. Doamna Kennedy i-a rezemat capul, i-a desfăcut nasturii de la cămaşă şi l-a mângâiat pe piept. Întrucât cei din jur făceau fotografii, Ethel a strigat: „Înapoi! Lăsaţi-i spaţiu să poată respira”, dar un cameraman a replicat: „Aceasta este istorie curată, doamnă”. Stephen Smith, căsătorit cu cea mai tânără fată Kennedy, Jean, şi directorul de campanie a lui Bobby, a folosit centrala telefonică internă a hotelului pentru a întreba dacă printre cei cazaţi acolo exista vreun medic. Doctorul Stanley Abo, un diagnostician radiolog, a răspuns la apelul telefonic şi l-a examinat pe senator. Unul dintre ochii lui Bobby era închis, iar celălalt privea în gol. Pulsul îi era slab, dar constant. S-a uitat la soţia lui şi i-a rostit numele. A ridicat o mână, iar Ethel i-a strâns-o. Poliţiştii şi-au făcut apariţia şi l-au arestat pe Sirhan, care striga: „Am făcut-o pentru ţara mea!”. În timp ce era condus afară, a sosit şi ambulanţa, iar doi infirmieri, Max Berhman şi Robert Hulsman, s-au luptat să treacă prin mulţime. L-au acoperit pe Robert cu o pătură. „Nu mă ridicaţi”, spunea senatorul, slăbit, „Nu mă ridicaţi”. Ethel i-a dat deoparte pe infirmieri, spunându-le: „Nu-l atingeţi. Sunt doamna Kennedy”. Echipa medicală, ignorând rugăminţile acesteia, l-au ridicat şi l-au întins pe o targă. „Nu,

nu, nu… nu mă ridicaţi”, spunea Kennedy. Acestea au fost ultimele sale cuvinte rostite în public.

Targa a fost cărată spre ieşire, urmată de suita lui Kennedy. Până să ajungă la ascensor, familia Kennedy şi infirmierii de pe ambulanţă au început să se certe. Ajunşi în lift, cearta a degenerat, iar Ethel a început să ţipe la Max Berhman.

Când au ajuns la ieşire, Berhman a încercat să oprească alte persoane să urce în ambulanţă, în afară de doamna Kennedy. Drumul către spitalul Central Receiving era doar de un kilometru şi şase sute de metri. Max Berhman a vrut să-i pună senatorului masca de oxigen, dar Ethel s-a împotrivit. Tulburată peste măsură, aceasta i-a aruncat registrul pe geamul ambulanţei. La spital, au fost întâmpinaţi de dr. Vasilius Bazilauskas, care şi-a dat seama, după temperatura corpului, că pacientul era în moarte clinică. În camera de urgenţă numărul 2, infirmierele au început să îndepărteze hainele senatorului, în timp ce doctorul Bazilauskas, văzând că inima pacientului nu mai bătea, începuse să-i facă masaj cardiac. Cu câteva minute mai înainte, doctorul îl pălmuise pe Bobby pentru a vedea cum reacţionează la durere, dar Ethel ţipase la el să nu mai fie atât de dur. După o injecţie cu adrenalină, inima pacientului a început să bată. Părintele James Mundell, un prieten de familie, a primit permisiunea de a intra în cameră şi a-l binecuvânta pentru iertarea păcatelor. Întrucât spitalul Good Samaritan era faimos pentru secţia de neurochirurgie, Kennedy a fost transportat în grabă şi operat de urgenţă. Doctorii au descoperit că glonţul traversase creierul, dar rămăsese acolo, producând daune considerabile. Operaţia a durat 3 ore şi 40 de minute, iar Ethel şi-a petrecut acest timp în rugăciune şi lacrimi. La 07:20, Ted Kennedy a sosit la spital. Purtătorul de cuvânt al lui Bobby a declarat presei: „Următoarele 12 până la 36 ore sunt cruciale”, cu toate că ştia că nu mai putea fi făcut nimic. Era doar o problemă de timp până la moartea senatorului.

Robert Francis Kennedy, în vârstă de 42 de ani, s-a stins din viaţă la ora 01:44, pe 6 iunie, imediat după ce a fost deconectat de la aparatura care îl ţinea în viaţă. Conform autopsiei, Kennedy a fost împuşcat de trei ori, iar gloanţele au intrat în corp pe o traiectorie ascendentă, de la

dreapta la stânga: unul în spatele urechii drepte, al doilea lângă subraţul drept, iar al treilea la 4 cm de cea de-a doua rană. Jurnalistul liber-profesionist şi investigatorul crimei, Mel Ayon, scria despre rănile suferite de senator: 1) rană fatală la cap. Glonţul a pătruns în creier şi s-a sfărâmat în două bucăţi mari şi mai multe fragmente mici. Frânturi din osul mastoidian au fost împrăştiate în creier. La radiografii au fost vizibile două urme de glonţ. Conform medicului legist Thomas Noguchi, care a făcut autopsia, arsurile de praf de puşcă de pe urechea dreaptă indicau că senatorul fusese împuşcat de la o distanţă de 3 cm. 2) rană la umăr. Glonţul a pătruns în subraţul victimei, prin ţesut moale, deplasându-se în sus, într-un unghi de 59°. 3) rană la gât. Glonţul a pătruns în spatele subraţului victimei, la un unghi de 67-70° pe verticală, cu o traiectorie aproape paralelă cu cea a glonţului care cauzase cea de-a doua rană. Glonţul a rămas înfipt lângă cea de-a şasea vertebră. Conform medicului legist, ultimele două răni arătau că focurile fuseseră trase de foarte aproape. Un al patrulea glonţ a trecut prin haina lui Kennedy, fără să-i cauzeze vreo rană. Ulterior, Noguchi a declarat că era imposibil de stabilit care glonţ îşi atinsese primul ţinta. Haina lui Kennedy avea cinci urme de gloanţe. În ciuda faptului că totul s-a petrecut în prezenţa a 76 de martori şi că scenele au fost reluate la televiziune, asasinarea lui Bobby Kennedy pare să fie învăluită în mister. Bazându-se pe rezultatele autopsiei efectuate, doctorul Noguchi a declarat ulterior: „Până nu aflăm mai multe informaţii… existenţa unei a doua persoane înarmate rămâne o posibilitate. De aceea, nu am afirmat niciodată că Sirhan Sirhan l-a omorât pe Robert Kennedy.” Martorii au declarat că Sirhan se afla în faţa lui Kennedy, la aproximativ un metru. Pistolul lui nu avea decât opt cartuşe, toate trase în plin, lovindu-l pe Kennedy şi pe însoţitorii acestuia. Este cel puţin curios faptul că au mai fost găsite urmele a încă două gloanţe, ceea ce înseamnă zece în total. Acest lucru presupune existenţa a încă unui asasin, situat în spatele senatorului, mai ales că gloanţele nu prezentau aceleaşi caracteristici cu primele opt.

Totuşi, datorită analizelor lui Dan Moldea, multe întrebări îşi pot găsi astăzi răspunsul. Motivul pentru care ancheta din 1975 a găsit urme diferite a fost faptul că arma lui Sirhan fusese deteriorată de ancrasarea

ţevii, care a deformat rezultatele testelor ulterioare. Această ancrasare, a descoperit Moldea, fusese cauzată de numeroasele teste de tragere efectuate cu arma lui Sirhan de către LAPD (Departamentul de Poliţie Los Angeles), ai cărei membri îşi doreau suvenire.

În 1968, un martor, suporter al campaniei lui Kennedy, Sandra Serrano, i-a spus sergentului Paul Scharaga de la poliţia din Los Angeles despre o fată drăguţă, într-o rochie cu buline, care fusese văzută în bucătărie, iar mai târziu părăsind hotelul Ambassador, strigând: „L-am împuşcat! L-am împuşcat!" Un alt martor ocular, Vincent DiPierro, a confirmat relatarea. DiPierro, fiul directorului hotelului, a declarat că a văzut o tânără drăguţă stând lângă Sirhan cu câteva minute înainte de a se trage. Purta o rochie cu buline. Mai târziu, totuşi, DiPierro a identificat-o în persoana lui Valerie Schulte. Schulte purtase o rochie cu buline, verde-intens cu galben. După spusele lui DiPierro, aceasta era drăguţă şi blondă, cu un „nas cârn". Pe 20 iunie a fost supusă testului cu detectorul de minciuni. Conform raportului LAPD: „Examinarea cu poligraful a arătat că Serrano nu l-a văzut niciodată pe Sirhan în persoană; mai mult, se crede că domnişoara Serrano a fabricat, din motive necunoscute, întreaga poveste despre fata în rochie cu buline!"

Teoriile conspiraţiei îl indică pe bodyguardul Thane Cesar drept cea de-a doua persoană care a tras, de la acesta provenind gloanţele fatale. Acesta era angajatul firmei Lockheed Corporation. Cesar a admis în mărturia sa că şi-a scos revolverul, însă nu a tras nici un foc. A mai confirmat şi faptul că deţinuse un revolver de acelaşi calibru cu cel al lui Sirhan, dar că îl vânduse în februarie 1968, o declaraţie falsă, pentru că s-a descoperit că, de fapt, îl vânduse la trei luni după asasinat. Cumpărătorul revolverului a raportat ulterior furtul acestuia.

Dan Moldea l-a supus pe Cesar unui test cu detectorul de minciuni, pe care acesta l-a trecut. Mai mult, dacă Cesar ar fi fost asasinul, ar fi trebuit să fi acţionat de unul singur, întrucât nu ştia că avea să fie de serviciu în acea zi, fiind chemat în ultima clipă. O altă posibilitate ar fi ca Sirhan să fi avut mai mulţi complici, teorie care nu stă însă în picioare. Moldea a explicat, de asemenea, discrepanţa privind apropierea lui Sirhan de Kennedy. În urma investigaţiilor, s-a concluzionat că senatorul se

întorsese spre stânga atunci când a fost tras glonţul fatal. Moldea a subliniat că toţi martorii declaraseră că distanţa dintre Kennedy şi pistolul lui Sirham fusese de 50-90 cm. Cu toate acestea, „toate cele douăsprezece declaraţii ale martorilor oculari despre distanţa de la gura ţevii până la senator se bazează numai pe ceea ce au văzut la prima împuşcătură". Împuşcătura care, susţinea Moldea, nu-l lovise pe Kennedy în cap. „După prima împuşcătură, lumea a început să fugă, cuprinsă de panică." în opinia lui Moldea, Kennedy fusese după aceea împins accidental înainte, în bătaia pistolului lui Sirhan, fiind împuşcat din plin. Această versiune este întărită de mărturiile lui Boris Yaro, un fotograf de la *The Los Angeles Times,* şi de martorul-cheie Frank Burns, una dintre persoanele cele mai apropiate de senator.

Asasinul

Sirhan Bishara Sirhan s-a născut pe 19 mai 1944 la Ierusalim, în Palestina, al cincilea fiu şi al şaselea din cei şapte copii al lui Mary Muzher şi Bishara Sirhan, mecanic. Familia lui devenise refugiată, după declararea statului Israel. Cu toate că locuiau în SUA, nu se puteau integra în societatea americană. Urau cultura americană şi pe majoritatea americanilor, mai ales pentru ajutorul acordat de aceştia Israelului. Sirhan afirma: „Numai pentru că suntem arabi în această ţară, nu avem nici putere, nici prestigiu, nici influenţă, nici bani – de fapt, nimic. Putem fi trataţi ca nişte câini."

După terminarea liceului, Sirhan a avut probleme cu locurile de muncă, fapt ce a alimentat şi mai mult starea de alienare ce-i era caracteristică. A fost student la Passadena City College din septembrie 1963 până în mai 1965. În această perioadă, existau două grupări active în campus – Grupul Internaţional şi Organizaţia studenţilor arabi din SUA şi Canada (OAS) – dar nu erau recunoscute de Colegiu. Conform spuselor lui Abdul Latif Hamzeh, preşedintele OAS, Sirhan se remarca prin dispreţul său total pentru israeliţi. În iunie 1966, Sirhan s-a alăturat Ordinului Mistic de rit vechi Rosae Crucis, cunoscut sub numele de Rosicrucieni, plătind 20 de dolari cheltuielile de iniţiere.

Sirhan a fost un suporter al lui John E Kennedy şi era de partea lui Bobby Kennedy. Totuşi, în aprilie 1968, i-a mărturisit unui angajat de la salubritate, Alvin Clark, că ajunsese să-l urască pe Kennedy. Şi-a schimbat atitudinea după vizionarea unui film, *Povestea lui Robert Kennedy,* regizat de evreul John Frankenheimer, în care ultimele scene aveau proiectat, pe fundal, steagul Israelului, ceea ce, în opinia lui Sirhan, demonstra clar simpatiile lui Kennedy, personajul principal. În plus, citise că senatorul susţinuse necesitatea trimiterii de armament Israelului şi se întâlnise chiar cu prim-ministru, Levi Eshkol, în ianuarie 1968, exprimându-şi sprijinul pentru Israel.

După ce şi-a procurat un revolver şi s-a antrenat trăgând la ţintă la o fermă din apropiere, s-a îndreptat către hotelul Ambassador. Mai înainte, întâlnise câţiva suporteri de-ai lui Bobby şi le spusese: „Nu vă faceţi griji dacă ticălosul ăsta nu va câştiga. E milionar şi nu are nevoie să câştige. Vrea numai să ajungă la Casa Albă, dar chiar dacă va câştiga nu are intenţia să facă nimic pentru voi sau pentru cei săraci.” La ora 23:00 şi-a luat arma din maşină. Portofelul şi l-a lăsat în urmă, apoi s-a reîntors la hotel, hotărât să comită crima.

Urmarea

Sirhan Sirhan a fost inculpat la 07:40, pe 5 iunie, pentru şase capete de acuzare şi tentativă de omor. Unii oficiali cred că data atentatului este semnificativă. Era aniversarea începutului Războiului de Şase Zile între Israel şi vecinii săi arabi, început pe 5 iunie 1967. Un ziarist a sugerat că asasinatul poate fi considerat primul act terorist care a avut loc pe pământ american (atacul de pe 11 septembrie fiind cel mai recent). La Sirhan acasă a fost găsit un jurnal în care acesta scrisese: „Hotărârea mea de a-l elimina pe RFK a devenit mai mult decât o obsesie de nezdruncinat. RFK trebuie să moară. RFK trebuie să fie ucis. Robert F. Kennedy trebuie să fie asasinat… Robert F. Kennedy trebuie să piară înainte de 5 iunie 1968.“ Pe 7 iunie, Sirhan a fost condamnat pentru crimă cu premeditare. Sirhan se considera un revoluţionar important. Făcea parte din avangarda celor din lumea a treia, după cum a declarat el însuşi. Crezuse că senatorul avea să fie „ca fratele lui“, să-i ajute pe

arabi, dar: „a făcut-o lată! Asta e tot ce a făcut. De parcă o căuta cu lumânarea. Ar fi trebuit să fie mai inteligent. Vezi, arabii sunt emoţionali. El ştia cum ne manifestăm. Nu trebuia să iasă în public exact când a izbucnit conflictul arabo-israelian! Oh, n-am putut suporta asta! N-am putut suporta!"

A mai circulat o teorie potrivit căreia lui Sirhan îi fusese spălat creierul. Cu toate acestea, experţii în domeniu resping noţiunea că subiecţii pot fi convinşi, sub hipnoză, să comită crime. Când a fost întrebat dacă îşi regreta gestul, Sirhan a răspuns: „Pe naiba, nu!“ De fapt era mândru de fapta lui şi a doua zi chiar a cerut gardienilor ziare pentru a citi ce se scrisese despre el.

Aşadar, de ce l-a ales Sirhan pe Kennedy? Iniţial, Sirhan decisese să omoare oricare politician important al Senatului american. Se gândise la vicepreşedintele Humphrey, dar ascensiunea lui Kennedy a fost determinantă. După cum afirmă reputatul cercetător Mel Ayton:

> *Sirhan, de asemenea, dorea să ajungă un personaj faimos. Dacă ar fi ucis pe oricare dintre ceilalţi candidaţi, ar fi devenit cunoscut doar în lumea arabă. Dar adevărata lui ţintă genera un adevărat simbolism. Sirhan ar fi ajuns să fie numit „Al Doilea Asasin al unui Kennedy“. Ştia că asasinându-l pe RFK ar fi dobândit un statut special în faţa lumii întregi, ceea ce nu s-ar fi întâmplat dacă ar fi ales un alt candidat care nu era fratele preşedintelui asasinat anterior. Nu există probe că Sirhan ar fi luat legătura cu reprezentanţii vreunui grup terorist, dar comunitatea arabă din Los Angeles i-a oferit tot sprijinul, teoretic, pentru această soluţie violentă la problemele Palestinei.*

Recursul făcut de avocaţi pentru a i se comuta pedeapsa la moarte în închisoare pe viaţă a fost respins. Sirhan a fost condamnat pe 17 aprilie 1969 şi sentinţa de condamnare la moarte a fost dată şase zile mai târziu. Totuşi, aceasta a fost comutată în închisoare pe viaţă pe 17 iunie 1972. Senatorul Ted Kennedy a fost cel care a cerut îngăduinţă pentru Sirhan.

Corpul senatorului Kennedy a fost transportat la New York pe 6 iunie şi depus la catedrala Sf. Patrick, înainte de slujba de înmormântare de a

doua zi. Senatorul Ted Kennedy a rostit un discurs de elogiere a personalităţii fratelui său, sfârşind prin a-l parafraza pe Bobby însuşi atunci când acesta îl citase pe George Bernard Shaw: „Unii văd lucrurile aşa cum au fost şi întreabă: De ce? Eu am visat lucruri care nu au existat niciodată şi m-am întrebat: De ce nu?“

După slujba religioasă, sicriul a fost transportat cu trenul la Washington DC. Senatorul Kennedy a fost înmormântat alături de fratele său, preşedintele John F. Kennedy, în cimitirul Arlington National, pe 8 iunie 1968.

Pe 7 iunie, preşedintele Johnson a semnat o lege prin care Serviciile Secrete erau obligate să asigure protecţie candidaţilor la preşedinţie. După moartea lui Kennedy, data de 9 iunie a fost declarată zi de doliu naţional.

CHE GUEVARA

(1928-1967)

Victima

Probabil că milioane de oameni din toată lumea cunosc chipul lui Che Guevara, datorită imaginii de pe tricouri, dar cei mai mulţi dintre ei nu au nici cea mai mică idee despre cine a fost în realitate. Ernesto Guevara de la Serna s-a născut pe 14 iunie 1928, în Rosario, Argentina. A fost cel mai mare dintre cei cinci copii ai lui Ernesto Guevara Lynch şi ai Celiei de la Serna y Edelmira Llosa. Ambii părinţi făceau parte din partidul comunist argentinian.

În copilărie, a început să sufere de astm. Primul său atac a avut loc pe 2 mai 1930, la doar şase săptămâni de la cea de-a doua sa aniversare, iar boala avea să-l afecteze întreaga viaţă, în ciuda bolii sale, a fost un bun jucător de rugbi şi a fost poreclit Fuser – o prescurtare de la El Furibundo („furiosul") şi de la numele de familie al mamei sale, Serna – pentru stilul său agresiv de joc. O altă poreclă, mai puţin plăcută, a fost Chancho – porcul –, primită pentru că nu-i plăceau prea mult apa şi săpunul. În copilărie, a fost pasionat de şah, poezie şi fotografie.

În 1932, familia Guevara s-a mutat în Alta Gracia, Cordoba. în 1948, Guevara s-a înscris la universitatea din Buenos Aires, pentru a studia medicina. În 1951, şi-a petrecut un an călătorind cu bunul său prieten, biochimistul Alberto Granado, de 29 de ani. Au umblat călare pe o motocicletă Norton 1939, pe care o botezaseră Poderosa II. Guevara a păstrat un jurnal al călătoriei. În timpul peregrinărilor sale, sărăcia şi suferinţa la care a fost martor l-au dus la concluzia că doar o revoluţie armată ar fi putut pune capăt chinurilor. Considera, de asemenea, că America Latină era o singură entitate, nu un grup de naţiuni.

Întors în Argentina, şi-a continuat studiile şi şi-a luat diploma în medicină pe 12 iunie 1953. Douăzeci şi cinci de zile mai târziu, pe 7 iulie, a pornit într-o călătorie care avea să-l ducă în Bolivia, Peru, Ecuador, Panama, Costa Rica, Nicaragua, Honduras şi El Salvador. În decembrie, a ajuns în Guatemala, unde a decis să devină un revoluţionar adevărat.

Acolo, a întâlnit-o pe economista Hilda Gadea Acosta. Era membră a Alianţei Revoluţionare Populare Americane Socialiste, conduse de Victor Raul Haya de la Torre. Prin intermediul ei, a cunoscut oficiali guvernamentali de rang înalt şi a reluat comunicarea cu un grup de cubanezi exilaţi care aveau legătură cu Fidel Castro, pe care Guevara îl cunoscuse în Costa Rica. În această perioadă, a primit vestita sa poreclă Che, datorită frecvenţei cu care folosea cuvântul argentinian *che,* care, în traducere liberă, ar însemna „tovarăş".

În ciuda calificării sale, i-a fost greu să-şi desfăşoare activitatea medicală în Guatemala şi a plecat pentru scurt timp în El Salvador, dar s-a întors cu câteva zile înainte de izbucnirea loviturii finanţate de CIA şi conduse de Carlos Castillo Armas. Guevara a fugit în Mexic. Pe 21 septembrie 1954 a ajuns în Mexico City şi s-a întâlnit cu cubanezii exilaţi, inclusiv cu Nico Lopez, pe care-l cunoscuse în Guatemala. În iunie 1955, Lopez l-a prezentat lui Raul Castro, fratele lui Fidel. În seara de 8 iulie, Raul i l-a prezentat fratelui său pe Guevara. Cei doi au discutat întreaga noapte şi Che a plecat de acolo convins că Fidel Castro era liderul revoluţionar pe care-l căutase.

Deşi era un revoluţionar, Che Guevara rostea adesea discursuri în faţa diverselor organizaţii mondiale.

Guevara s-a alăturat Mişcării din 26 Iulie (numită astfel după un atac eşuat asupra cazărmii de la Moncada, din Santiago, din 26 iulie 1953), a cărei ţintă era răsturnarea regimului lui Fulgencio Batista. Planul era ca Guevara să lucreze pe post de medic al organizaţiei, dar, după ce a luat parte la instrucţia militară, era clar că a devenit, de departe, cel mai bun recrut. În aceeaşi vară, când Hilda Gadea a rămas însărcinată, cei doi s-au căsătorit pe 18 august 1955. Fiica lor, Hilda Beatriz, s-a născut pe 15 februarie 1956.

Nouă luni mai târziu, pe 25 noiembrie 1956, expediţia pentru răsturnarea lui Batista a pornit spre Cuba din Tuxpan, Veracruz, Mexic, la bordul navei *Granma.* Guevara era unul dintre cei patru pasageri de altă origine decât cea cubaneză care se aflau la bord. Călătoria s-a dovedit un coşmar – Guevara a suferit un atac de astm şi a descoperit că medicamentele pentru rău de mare fuseseră lăsate acasă. Debarcarea din 2 decembrie a fost un adevărat fiasco, iar jumătate dintre revoluţionari au pierit cu acest prilej sau au sfârşit executaţi după capturare. Doar 15 rebeli, printre care şi Guevara, au supravieţuit şi şi-au găsit adăpost în munţii Sierra Maestra, continuând lupta de gherilă cu regimul Batista.

Guevara s-a impus ca lider al rebelilor, ordonând fără milă executarea acelora dintre ei pe care-i considera informatori, dezertori sau spioni. Pe 21 iulie 1957, Guevara a devenit *comandante.* În decembrie 1957 a fost rănit la un picior în timpul luptei de la Altos de Conrado, iar în martie 1958 a început să instruiască noi voluntari, stabilind o şcoală militară la Minas del Frio, în Sierra Maestra. În această perioadă, a avut o relaţie de cinci luni cu Zoila Rodriguez Garcia, fiica de 18 ani a unui localnic.

În iulie 1958 şi-a demonstrat abilităţile militare în bătălia de la Las Mercedes, salvându-l pe Castro de la un dezastru iminent. Pe 28 decembrie, luptătorii lui Guevara au atacat Santa Clara, iar Batista a descoperit că unii dintre generalii săi negociaseră în secret un tratat de pace cu rebelii. Liderul cubanez a fugit în Republica Dominicană pe 1 ianuarie 1959, la ceasurile 02:00. A doua zi, Guevara a fost numit comandantul închisorii La Cabana Fortress. Luna următoare, pe 7 februarie, a fost declarat „cetăţean cubanez prin naştere", datorită aportului valoros în prăbuşirea lui Batista. Pe 22 mai 1959 a divorţat de soţia sa, iar pe 2 iunie 1959 s-a căsătorit cu Aleida March, o membră cubaneză a Mişcării din 26 Iulie, cu care trăia deja de la sfârşitul anului 1958.

Pe 12 iunie a demisionat din poziţia sa de comandant al închisorii. În cele cinci luni de conducere, în jur de 550 de persoane fuseseră executate din ordinul său direct. Pe 7 octombrie a devenit membru oficial al Institutului Naţional pentru Reformă Agrară. Din 26 noiembrie 1959

până pe 23 februarie 1961 a fost preşedintele Băncii Naţionale a Cubei, renunţând la numele său şi semnându-se cu „Che“ pe toate biletele de bancă. În această perioadă, a refuzat să primească un salariu ministerial, preferând, în schimb, să se rezume la soldă, ca „exemplu revoluţionar”, însă ceea ce se petrecuse în Cuba nu s-a aplicat şi în alte ţări din America Latină. Revoluţiile organizate de Guevara în Panama şi Republica Dominicană au eşuat.

Pe 4 martie 1960, la 15:10, cargobotul francez *La Coubre* a explodat în portul Havana, pe când încărcătura sa era descărcată. În timp ce ajutoarele încercau să salveze răniţii, a izbucnit o a doua explozie, ucigând peste 100 de oameni şi rănind alte două sute. La slujba organizată în memoria victimelor exploziei, la data de 5 martie, Alberto Korda a făcut acea fotografie cu Guevara care avea să devină celebră.

Când cubanezii din exil au încercat să-şi recâştige ţara în lovitura din Golful Porcilor, pe 22 aprilie 1961, Guevara nu a luat parte la lupte. Castro îl trimisese la Pinar del Rio, unde debarcaseră mai multe trupe, pe post de „momeală”. În acest timp, a fost împuşcat în faţă, pretinzând însă că îşi descărcase accidental propria armă. Guevara a fost implicat şi în Criza rachetelor cubaneze, declarând ulterior pentru *Daily Worker* că, dacă rachetele s-ar fi aflat sub controlul cubanez, le-ar fi aţintit asupra principalelor oraşe americane.

Pe 9 decembrie 1964, Che a sosit la New York în calitate de lider al delegaţiei cubaneze, pentru a se adresa Naţiunilor Unite. A apărut şi la CBS, în emisiunea *Face the Nation,* alături de senatorul Eugene McCarthy, de câţiva asociaţi ai lui Malcolm X şi de radicalista de origine canadiană Michelle Duclos. Pe 17 decembrie a zburat la Paris, pornind într-un turneu de trei luni prin R.P. Chineză, Egipt, Algeria, Ghana, Guineea, Mali, Dahomey, Congo-Brazaville şi Tanzania, oprindu-se în Irlanda şi la Praga. A vizitat, de asemenea, şi Phenianul, numind Coreea de Nord idealul la care ar trebui să aspire Cuba. La 24 februarie 1965 şi-a făcut ultima apariţie publică pe scena internaţională, când a ţinut un discurs în cadrul celui de-Al Doilea Seminar Economic al Solidarităţii Afro-Asiatice:

„Nu există limite în această luptă până la moarte. Nu putem rămâne indiferenţi în faţa evenimentelor care se petrec în oricare parte a lumii. Victoria oricărei naţiuni împotriva imperialismului este victoria noastră, tot aşa cum înfrângerea oricărei naţiuni reprezintă şi înfrângerea noastră. Ţările socialiste au datoria morală de a se debarasa de complicitatea lor tacită cu ţările exploatatoare din Vest."

Pe 14 martie s-a întors în Cuba, unde a fost întâmpinat la aeroportul din Havana de Fidel şi de Raul Castro, Svaldo Dorticos și Carlos Rodriguez. La sfârşitul lunii, a dispărut din viaţa publică. Motivele dispariţiei sale rămân învăluite în mister, dar printre teorii se numără eşecul planului industrial pe care îl susţinuse şi diferenţele ideologice dintre el şi Castro. Se mai presupune şi că URSS l-ar fi determinat pe Castro să îl îndepărteze de la putere. În timp ce apăreau din ce în ce mai multe speculaţii cu privire la sănătatea lui, pe 16 iunie 1956 Castro a făcut un anunţ în care a spus că totul avea să iasă la lumină de îndată ce Guevara avea să hotărască lucrul acesta. Pe 3 octombrie 1965, Castro a dezvăluit existenţa unei scrisori în care Che mărturisea că, în ciuda faptului că îl susţinea în totalitate pe Castro şi ideile acestuia, simţea nevoia de a pleca să lupte pe „noi câmpuri de bătălie". În scrisoare, Guevara îşi anunţa demisia din toate funcţiile sale de conducere şi renunţarea la cetăţenia cubaneză. „Mi-am făcut datoria faţă de revoluţia cubaneză… şi vă spun rămas-bun vouă, tovarăşilor, poporului cubanez, propriului meu popor."

Când Guevara aterizase pe aeroportul din Havana în luna martie, participase la o conferinţă cu conducerea cubaneză, în cadrul căreia se hotărâse plecarea sa în prima acţiune militară a Cubei în Africa. Pe 24 aprilie 1965, Guevara şi comandantul său secund, Victor Dreke, împreună cu 12 cubanezi, au ajuns în Congo pentru a sprijini mişcarea pro-Patrice Lumumba. În jur de 100 de cubanezi i s-au alăturat ulterior lui Guevara. Cubanezii au colaborat cu liderul de gherilă Laurent-Desire Kabila, însă revolta Lumumba a fost înăbuşită în noiembrie de armata congoleză. Guevara nu ştiuse că mercenari sud-africani şi cubanezi din exil îşi uniseră forţele cu armată congoleză pentru a-i dejuca planurile. A părăsit Congo cu doar şase membri rămaşi din trupele sale.

Planul fusese ca Fidel Castro să dezvăluie conţinutul scrisorii întocmite de Guevara doar după moartea acestuia din urmă. Odată scrisoarea făcută publică, Guevara nu a mai putut să se întoarcă în Cuba, petrecând şase luni în secret în Dar-es-Salaam şi în Praga. Pe 4 noiembrie 1966, a ajuns în Bolivia, folosindu-se de un nume şi de un paşaport false. Trei zile mai târziu, pe 7 noiembrie, Guevara a ajuns în tabăra rebelă şi a făcut prima însemnare din jurnalul său bolivian. După o dispută iniţială de pe 23 martie 1967, preşedintele Rene Barrientos a declarat că voia să vadă capul lui Guevara tras în ţeapă, în centrul oraşului La Paz. Deşi dispunea de doar 50 de oameni, Guevara a ieşit victorios la început. Pe 31 august 1967, armata a contraatacat, distrugând două grupări de gherilă. Revolta bolivianã a eşuat atât din pricina orgoliului enorm al lui Che, cât şi a incompetenţei celor din jurul său. În Cuba, Castro reuşise să ţină în frâu unele dintre planurile vizionare ale lui Guevara – în afara Cubei însă, nimeni nu-l putea opri.

Data şi locul asasinării

octombrie 1967, La Higuera, Bolivia.

Evenimentul

Guevara a fost capturat în cadrul unei operaţiuni la care participase şi CIA, pe 8 octombrie 1967, la ceasurile 15:30, în timp ce conducea un detaşament alături de Simeon Cuba Sarapia în zona râpei Quebrada del Yuro. Forţele speciale boliviene i-au înconjurat ascunzătoarea, iar Che s-

a predat, după ce fusese împuşcat în picioare. Conform personalului militar prezent la captură, pe când soldaţii se apropiau de Guevara, acesta ar fi strigat: „Nu trageţi! Sunt Che Guevara şi valorez mai mult viu decât mort.” A fost luat şi dus într-o şcoală cu o singură încăpere din satul apropiat La Higuera, unde a fost ţinut prizonier peste noapte, în după-amiaza următoare, a fost executat, fiind legat de mâini de o scândură. Călăul său a fost Mario Terán, un sergent în armata boliviană, care, după ce se trăsese la sorţi, fusese nevoit să-l împuşte pe Guevara. Există mai multe versiuni despre ceea ce s-a întâmplat cu adevărat. Potrivit uneia dintre ele, călăul era atât de nervos, încât a trebuit să părăsească încăperea şi să fie adus cu forţa înăuntru de coloneii Selich şi Zenteno. Conform altei versiuni, era atât de nervos, încât a refuzat să se uite la Guevara, împuşcându-l într-o parte a gâtului, rană care i-a fost fatală. Varianta cea mai acceptată este însă că Guevara a căpătat răni multiple la picioare, pentru a se evita mutilarea feţei în vederea identificării şi a simula răni primite în luptă, în încercarea de a ascunde detaliile asasinării sale. Se presupune că Che ar fi spus: „Ştiu că o să mă omori. Trage, laşule, n-o să omori decât un om!” Muşcându-şi braţul ca să nu ţipe, Che ar fi fost în cele din urmă cruţat de mai multă durere şi împuşcat în piept la 13:10, plămânii umplându-i-se de sânge. Trupul i-a fost dus cu elicopterul în Vallegrande, unde a fost întins şi expus presei în spitalul din apropiere. Doctorii Moisés Abraham Baptista şi José Martinez Cazo de la spitalul Knights of Malta, din Vallegrande, i-au semnat certificatul de deces. Ofiţeri din armata boliviană au transferat trupul lui Che Guevara într-un loc necunoscut, după ce un doctor militar îi amputase mâinile.

Poveştile despre ce anume s-a întâmplat după aceea sunt neclare. Generalul Ovando a susţinut că trupul lui Guevara a fost îngropat în Vallegrande, pe 11 octombrie. Preşedintele Barrientos a declarat că Guevara fusese incinerat, iar cenuşa îi fusese îngropată în Vallegrande.

Agentul însărcinat cu urmărirea lui Che a fost Felix Rodriguez. După moartea lui Guevara, acesta l-a deposedat de Rolex şi de alte lucruri personale. În cadrul interviurilor de presă, şi-a expus trofeele. O parte dintre ele se găsesc în prezent la sediul CIA din Langley, Virginia.

Asasinul

Bărbatul care a tras glonţul fatal a fost Mario Terán, un sergent în armata boliviană. Terán încă mai este în viaţă şi trăieşte în munţii Santa Cruz. De la incident, a acordat nenumărate interviuri.

Urmarea

Pe 15 octombrie 1967, Fidel Castro a anunţat trei zile de doliu în memoria lui Che Guevara.

În iulie 1997, rămăşiţele trupului lipsit de mâini al lui Che au fost exhumate de sub o mică pistă de aterizare din apropierea regiunii Vallegrande, identificate cu ajutorul analizelor ADN şi trimise în Cuba. Pe 17 octombrie, rămăşiţele pământeşti ale lui Ernesto Che Guevara, alături de rămăşiţele a şase dintre oamenii săi – printre care Octavio de la Concepcion y de la Pedraja, Eliberto Lucio Galvan Hidalgo, Jaime Arana Campero şi Francisco Huanca Flores – ucişi în Bolivia, au fost înmormântate cu onoruri militare, într-un mausoleu special construit în Santa Clara. La ceremonie a participat o mulţime de 100 000 de oameni.

Odată cu trecerea anilor ’60, Guevara a ajuns să fie venerat ca revoluţionarul ideal, iar Jean Paul Sartre îl descria drept „cea mai complexă fiinţă umană din vremea noastră”.

Poate că ultimele cuvinte ar trebui să fie cele ale ziaristului Christopher Hitchens. Acesta spunea: „Figura legendară a lui Che a fost asigurată de eşecul său. Povestea sa este una a izolării şi a înfrângerii, de aceea este atât de seducătoare. Dacă ar fi trăit, mitul său s-ar fi stins de mult.”

MARTIN LUTHER KING

(1929-1968)

Victima

Martin Louis King (şi-a schimbat numele în 1934) s-a născut în Atlanta, Georgia, pe 15 ianuarie 1929, fiind cel mai mare dintre cei trei copii ai lui Martin Luther King şi ai Albertei Christina Williams. Cunoscut ca „ML“, King era un băiat sensibil. A încercat de două ori să se sinucidă sărind de la o fereastră de la etajul întâi, prima oară atunci când crezuse că bunica sa murise şi a doua oară când aceasta se stinsese într-adevăr din viaţă.

Crescând într-un mediu cu discriminare rasială, King îşi amintea hotărârea lui „de a urî orice persoană albă”. După o educaţie „de culoare”, şi-a abandonat planurile de a deveni avocat sau doctor, iar în 1947 a fost hirotonisit preot. A devenit asistentul pastorului din biserica baptistă Ebenezer din Atlanta. Pastorul era însuşi tatăl său. King, înalt de 1,68, afirma că slăbiciunile lui erau femeile şi mâncarea. În 1948 a absolvit şcoala superioară Morehouse, obţinând o diplomă în sociologie, iar trei ani mai târziu a terminat şi Seminarul Teologic Crozer, din Chester, Pennsylvania. Acolo, el a devenit adeptul învăţăturilor lui M.K. Gandhi. În septembrie 1951 s-a înscris la universitatea din Boston pentru a-şi lua diploma în teologie sistematică. Şi-a dat doctoratul în 1955.

Pe 18 iunie 1953 s-a însurat cu Corette Scott, o cântăreaţă tânără şi promiţătoare, cu care a avut doi fii şi două fiice. Mai târziu în acelaşi an, cuplul s-a mutat în Montgomery, Alabama, unde King a devenit pastorul bisericii baptiste de pe Dexter Avenue. Un an mai târziu, pe 1 decembrie 1955, Rosa Parks, o croitoreasă, membră a Asociaţiei Naţionale pentru Oamenii de Culoare, a refuzat să-şi cedeze locul într-un autobuz din Montgomery unei persoane albe, ajungând în arestul poliţiei. Martin Luther King a organizat un boicot al transportului în comun, care a durat 382 de zile şi a atras atenţia lumii asupra discriminării rasiale care încă mai domina în sudul Statelor Unite. Pe 13 noiembrie 1956, Curtea

Supremă a abrogat legile Alabamei care impuneau segregarea rasială în transportul cu autobuzul.

În ianuarie 1957, casa lui King a fost incendiată de către albi. În august 1957, Martin Luther King şi alţi 115 lideri negri au fondat Adunarea Conducătorilor Creştini din Sud, iar Coretta Scott King şi-a folosit talentul artistic pentru a organiza concerte pentru libertate, în cadrul cărora poezia şi muzica deveneau unelte pentru mişcarea drepturilor civile. În acelaşi an, King a călătorit 1 255 285 kilometri, ţinând 208 cuvântări. În 1958 a publicat *Strides Toward Freedom: The Montgomery Story.* În luna septembrie a aceluiaşi an, a fost la un pas de moarte la New York, când o femeie nebună de culoare l-a înjunghiat în piept cu un cuţit pentru scrisori. Chirurgul care l-a operat a declarat că un simplu strănut l-ar fi făcut pe King să se înece în propriul sânge din pricina aortei secţionate.

În 1959 a pornit într-un pelerinaj în India, ca discipol al principiilor lui Gandhi. Trebuie remarcat faptul că, în ciuda dorinţei sale de a-i ajuta pe săraci, King se caza în hoteluri de lux, se îmbrăca bine şi accepta cu uşurinţă generozitatea membrilor mai bogaţi ai Adunării Conducătorilor Creştini din Sud. În 1960 a renunţat la funcţia de pastor, dedicându-se în totalitate mişcării pentru drepturile civile ale negrilor. În octombrie, a fost arestat în urma unui protest manifestat prin ocuparea locurilor dintr-un bufet din Atlanta. A fost eliberat după ce John F. Şi Bobby Kennedy au intervenit în favoarea lui. În 1961 şi 1962 a făcut presiuni asupra preşedintelui Kennedy pentru a susţine un proiect de lege privind drepturile civile ale persoanelor de culoare, insistând ca acesta să decreteze o a doua Proclamaţie de Emancipare care să desfiinţeze segregarea rasială. Când preşedintele a refuzat, King a organizat o serie de proteste în masă în sudul Statelor Unite. În 1962, în Albany, Georgia, poliţia nu a cedat, tratând protestatarii cu decenţă. „I-am omorât cu bunătatea noastră”, declara un oficial al statului.

În anul următor, în Birmingham, Alabama, lucrurile au luat o altă întorsătură, iar şeful poliţiei, Eugene Connor, a făcut greşeala de a folosi furtunurile de apă şi câinii împotriva protestatarilor, chiar în faţa camerelor de televiziune. Încarcerat în timpul manifestaţiei, King a scris

celebra sa „Scrisoare din închisoarea Birmingham", considerată poate cea mai elocventă expresie a ţelurilor şi filosofiei mişcării sale nonviolente. Pe 28 august 1963, King şi-a ţinut cel mai vestit discurs, la monumentul lui Lincoln din Washington DC, în faţa unei mulţimi de 250 000 de oameni, din care 60 000 albi, în cadrul celei mai ample manifestaţii ţinute vreodată pentru drepturile civile. King a spus:

Acest nou şi minunat spirit revoluţionar care a cuprins comunitatea negrilor nu trebuie să ne facă să ne pierdem încrederea în albii de pretutindeni. Pentru că mulţi dintre fraţii noştri albi, şi acest lucru o dovedeşte prezenţa lor aici, şi-au dat seama că viitorul lor este stâns împletit cu al nostru.

Am un vis, şi anume că într-o bună zi această naţiune se va ridica şi va trăi conform adevăratului sens al credinţelor sale: «Acest adevăr este de la sine înţeles pentru noi: toţi oamenii sunt egali.» Am un vis, şi anume că într-o bună zi, pe dealurile roşii din Georgia, fiii foştilor sclavi şi fiii foştilor proprietari de sclavi vor putea să se aşeze împreună la masa fraternităţii. Aceasta este credinţa noastră. Şi cu această credinţă mă voi întoarce în Sud. Această credinţă mă va motiva să scot din muntele disperării o piatră a speranţei. Această credinţă ne va motiva să transformăm inechităţile exagerate din sânul naţiunii noastre într-o minunată simfonie a fraternităţii.

Această credinţă ne va motiva să lucrăm împreună, să ne rugăm împreună, să ne luptăm împreună, să mergem împreună la închisoare, să ne ridicăm împreună pentru cauza libertăţii, în conştiinţa că într-o bună zi vom fi liberi.

Lăsaţi să răsune cântul libertăţii! Pentru că dacă vom lăsa să răsune cântul libertătii, dacă îl vom lăsa să răsune din fiecare aşezare şi fiecare cătun, din fiecare stat şi din fiecare oraş, atunci vom putea trăi mai repede ziua în care toţi copiii lui Dumnezeu, oameni albi şi negri, evrei şi cei de alte neamuri, protestanp şi catolici, îşi vor da mâinile şi vor intona versurile vechiului imn al negrilor: «În sfârşit liberi! În sfârşit liberi! Doamne Dumnezeule Atotputernic, suntem în sfârşit liberi!» "

28 august 1963: Martin Luther King împărtăşeşte lumii visul său.

În 1964, *Time* l-a numit pe King „Omul anului” pe 1963. În acelaşi an, papa i-a acordat o audienţă. De asemenea, a ţinut o predică la Catedrala Sfântul Petru şi a prezis că Statele Unite vor avea un preşedinte negru în cel mult 25 de ani. Pe 10 decembrie 1964, preşedintele comitetului Nobel, Gunnar Jahn, i-a înmânat lui King Premiul Nobel pentru pace. La vârsta de 35 de ani, King era cel mai tânăr laureat, a treia persoană de culoare şi cel de-al paisprezecelea american care primea această onoare. La acceptarea premiului, a declarat: „Nu-l consider o onoare doar pentru mine, ci un tribut adus disciplinei, înţelepciunii, curajului maiestuos al milioanelor de negri şi de albi de bună credinţă care au căutat să stabilească fără violenţă domnia justiţiei şi a iubirii între naţiunile noastre.”

Premiul valora 54 123 de dolari, iar King l-a donat Conferinţei Conducătorilor Creştini din Sud, care a folosit 12 000 din această sumă pentru doamna King, iar 15 000 pe asigurarea de viaţă pentru Dr. King. (Prietenul său, cântăreţul Harry Belafonte, a făcut la rândul său o asigurare de viaţă pentru King, în valoare de 50 000 de dolari.)

Pe 7 martie 1965, aproape 600 de demonstranţi pentru drepturile civile, conduşi de John Lewis şi de reverendul Hosea Williams, au mărşăluit din Selma, îndreptându-se spre Montgomery, cerând ca negrii să poată vota la alegerile generale. Guvernatorul George Wallace a numit demonstraţia drept o ameninţare pentru siguranţa publică, declarând că avea să ia toate măsurile necesare pentru prevenirea ei. Protestatarii au reuşit să ajungă doar până la podul Edmund Pettus,

deoarece poliţiştii călare şi departamentul de poliţie din Dallas i-au forţat să se întoarcă.

Pe 9 martie, King a organizat un al doilea marş, dar judecătorul Curţii Federale, Frank Minis Johnson, a eliberat un ordin de restricţie, oprind manifestaţia până la sfârşitul săptămânii, când aveau loc următoarele audieri. King şi demonstranţii au mărşăluit până la podul Edmund Pettus, unde au intonat o scurtă rugăciune înainte de a face cale întoarsă, fără să încalce astfel ordinul judecătoresc. Un alt treilea marş, de data aceasta de proporţii, a fost organizat pe 25 martie, în cadrul căruia Willie Ricks a emis celebra lozincă „Putere pentru negri". În 1965 s-a emis legea prin care populaţia de culoare primea dreptul de vot.

Conducerea luptei pentru drepturi civile a reprezentat o povară dificilă, făcându-l pe King să sufere atât pe plan personal, cât şi pe plan emoţional. Avea dureri de stomac şi insomnii. Se culca cu alte femei şi avea remuşcări pentru infidelităţile sale. FBI-ul, sub conducerea lui J. Edgar Hoover, i-a descoperit indiscreţiile în 1963, când i-a interceptat convorbirile. Dovezile adunate de Birou au fost trimise senatorului Strom Thurmond, reporterilor, liderilor sindicatelor muncitoreşti şi preşedintelui. În 1964, un agent special a trimis Adunării Conducătorilor Creştini din Sud o înregistrare care dovedea că King întreţinea relaţii sexuale, cu un bileţel în care sugera că Luther King ar trebui să se sinucidă. Pe 4 aprilie 1967, când King a ţinut un discurs în care se opunea Războiului din Vietnam, Casa Albă a cooperat cu FBI-ul pentru a-l discredita. În 1966, mişcarea pentru drepturile civile ale persoanelor de culoare s-a scindat, atunci când tineri militanţi care susţineau mişcarea „Black Power" au abandonat învăţăturile lui King. În februarie 1968, King a lansat Campania pentru săraci. La sfârşitul lunii martie, în 1968, a călătorit în Memphis pentru a-i ajuta pe gunoierii negri care intraseră în grevă pentru dreptul de a forma un sindicat.

Data şi locul asasinării

4 aprilie 1968, motelul Lorraine, strada Mulberry numărul 450, Memphis, Tennessee, SUA.

Evenimentul

Miercuri, 3 aprilie 1968, la casa de rugăciune a episcopului Charles J. Mason, King şi-a ţinut ultimul discurs public. A declarat:

Nu mai contează cu adevărat ce se întâmplă de acum încolo… A început să se vorbească despre ameninţări – ce mi s-ar întâmpla dacă unii dintre fraţii noştri albi, bolnavi, mi-ar face rău… Ca toată lumea, mi-aş dori să duc o viaţă lungă. Longevitatea îşi are rolul ei, dar nu la asta mă gândesc eu acum. Voi împlini voia Domnului. El mi-a permis să urc pe munte. El mi-a permis să zăresc Ţinutul Făgăduinţei. Poate că nu voi ajunge acolo cu voi, dar vom fi împreună în Ţinutul Făgăduinţei. De aceea sunt fericit în noaptea asta. Nimic nu mă nelinişteşte. Nimeni nu mă înfricoşează. Ochii mei au văzut Gloria sosirii Domnului!

James Earl Ray a petrecut noaptea de 3 aprilie la motelul New Rebel. La 13:00 a părăsit motelul, iar la ceasurile 15:00 s-a cazat în camera 5B, de la etajul al doilea al unui azil de noapte amplasat pe South Main Street, la numărul 422, care-i permitea să urmărească îndeaproape motelul Lorraine. (Ulterior, a fost identificat de Landlady Bessie Brewer – se folosise de numele fals John Willard.) Presa dezvăluise cu exactitate locul în care se cazase King, oferind până şi numărul camerei. Ray s-a închis în baie, înarmat cu o puşcă. La ceasurile 18:01, King a ieşit în balconul camerei sale cu numărul 306 de la motelul Lorraine, aştepând să i se aducă haina. A fost împuşcat în gât şi dus de urgenţă la spitalul St. Joseph, unde a fost declarat mort la 19:05. Ray a părăsit azilul de noapte cu arma crimei. Pe când se îndrepta spre Mustangul său, a zărit o maşină de poliţie şi şi-a aruncat puşca în faţa uşii companiei Canipe Amusement.

Asasinul

James Earl Ray s-a născut 10 martie 1928, în Alton Illinois, la 32 de kilometri de St. Louis, fiind unul dintre cei nouă copii ai lui George şi ai Lucillei Ray. Tatăl său avea un trecut încărcat de violenţe şi conflicte cu legea, iar străbunicul său fusese spânzurat, în timp ce bunicul său făcuse contrabandă cu băuturi.

La mijlocul anilor ’40, Ray avea opinii de dreapta şi era filogerman, devenind un susţinător înfocat al lui Hitler şi al teoriilor ariene. În februarie 1946 s-a înrolat în armată şi a solicitat să fie trimis în Germania. În decembrie, a fost transferat în batalionul militar poliţienesc 382 din Bremen. Dosarul său din armată nu a fost lipsit de diverse încălcări. A fost implicat în afaceri pe piaţa neagră, frecventa regulat bordelurile locale, s-a îmbolnăvit de sifilis şi de gonoree şi a început să bea şi să folosească amfetamină. În 1947 s-a alăturat regimentului 18 de infanterie, a primei divizii de infanterie. În noiembrie 1948 a fost judecat de Curtea Marţială pentru dezertare. I se făcuse rău, pierduse tura şi, în loc să aştepte ca problema să dispară de la sine, făcuse autostopul până la Nürnberg. Acolo fusese prins de poliţia militară. A fost retrogradat până la gradul de soldat, amendat cu 45 de dolari şi condamnat la trei luni de muncă silnică.

Pe 23 decembrie, la jumătatea sentinţei, a fost dat afară din armată şi declarat „inapt şi neadaptat la serviciul militar”.

Întors în SUA, a schimbat mai multe locuri de muncă, iar în octombrie 1949 a fost arestat în Los Angeles pentru jaf. A petrecut o scurtă perioadă de timp la închisoare, iar în decembrie a fost eliberat. Înainte de a se întoarce în Quincy, Illinois, a fost încarcerat trei luni în penitenciarul din Marion, Iowa, pentru vagabondaj. A obţinut o slujbă la o fabrică de materiale plastice, dar şi-a dat demisia după zece luni, primind o nouă condamnare (de această dată de 90 de zile) pentru vagabondaj. S-a mutat la Chicago. Pe 6 mai 1952 a fost arestat pentru jaful armat al unui taximetrist. A pledat vinovat, executându-şi mare parte din condamnare în închisoarea Pontiac. A fost eliberat pe 12 martie 1954. Raportul său de eliberare condiţionată nota că şansele de readaptare erau îndoielnice. Ajuns la Alton, Ray a încercat să îşi îndrepte comportamentul, dar în august a jefuit o curăţătorie locală, reuşind să fure 28 de dolari. În martie 1955, Ray a străbătut America alături de un prieten, Walter Rife, folosindu-se de cecuri furate de la un oficiu poştal din Kellerville, Illinois. A fost arestat şi condamnat la 45 de luni de închisoare la penitenciarul Levenworth. În timpul încarcerării, a refuzat să meargă în ferma închisorii, pentru că acolo lucrau şi oameni de culoare. În aprilie 1958,

după doar 33 de luni, a fost eliberat şi şi-a reluat vechile obiceiuri, recurgând la jafuri.

În iulie, împreună cu un infractor recidivist, pe nume Joseph Elmer Austin, a jefuit un supermarket, furând 1 200 de dolari. Austin a fost prins şi s-a întors la închisoare, dar Ray a rămas în libertate. După două luni, a jefuit un alt supermarket, de data aceasta împreună cu James Own. Au fost arestaţi, iar în prima zi de judecată, pe 15 decembrie 1959, Ray a încercat fără succes să evadeze. La proces s-a apărat singur, fără nici un succes. Juriul s-a întors cu verdictul vinovat în mai puţin de 20 de minute. Pe 17 martie 1960 a ajuns la penitenciarul statului Missouri, ca deţinutul numărul 00416J, pentru o sentinţă de 20 de ani.

În închisoare, a devenit traficant de droguri, vânzând amfetamină. Printre deţinuţi devenise cunoscut prin ura pentru populaţia de culoare.

După două încercări nereuşite de evadare, în 1961 şi în 1966, sâmbătă, 23 aprilie 1967, Ray a reuşit în cele din urmă să scape. După aceea, a reuşit s-o ia înaintea poliţiei, petrecându-şi timpul cu fraţii lui, John Larry şi Jerry, înainte de a pleca în Canada, pe 16 iulie. A închiriat o cameră în schimbul sumei de 75 de dolari pe lună în Windsor, Ontario şi şi-a schimbat numele în Eric Galt. În Canada, Ray susţinea că l-ar fi întâlnit pe bărbatul misterios pe nume Raoul (vezi mai jos). Din august până în octombrie 1967, Ray a locuit în Birmingham, Alabama. S-a mutat apoi în Mexic, la Puerto Vallerta, până pe 19 noiembrie 1967, când a plecat în Los Angeles. Pe 15 decembrie 1967 a mers cu maşina până în New Orleans, unde s-a întâlnit cu fratele său, Jerry, cu care a petrecut două nopţi, pe 17 şi 18 decembrie, la motelul Provincial de pe strada Chartres, din cartierul francez. Înapoiat la Los Angeles, folosindu-se încă de numele Eric Galt, a locuit în apartamentul numărul şase de pe North Serrano Avenue 1535. S-a înscris la un curs pentru barmani pe 19 ianuarie 1968, iar pe 5 martie a făcut o operaţie de chirurgie plastică la nas, în valoare de 200 de dolari. A urmat un curs de corespondenţă de la o şcoală de lăcătuşi şi a dat un anunţ matrimonial la ziar: „BĂRBAT SINGUR. Caucazian, 36 de ani. Doresc întâlnire discretă cu femeie măritată şi pasională pentru plăcere reciprocă.”

Pe 18 martie, Ray a părăsit oraşul Los Angeles, iar pe 22 martie şi-a făcut apariţia în Selma, Alabama, folosindu-se de numele Eric S. Galt. Din coincidenţă sau nu, Martin Luther King a ajuns acolo în aceeaşi zi. Ambii bărbaţi au stat în oraş o singură zi, după care Ray a plecat în Atlanta, în oraşul de baştină al lui King. Pe 29 martie, a cumpărat o puşcă Remington Gamemaster, de calibru 243 şi o cutie de gloanţe 20 Norma. A folosit pentru prima şi ultima dată numele Harvey Lohmeyer. Mai târziu în aceeaşi zi, Ray şi-a schimbat puşca pe o armă mai puternică, de calibru 30,06 şi a cumpărat gloanţe noi. Pe 3 aprilie s-a îndreptat spre Memphis, iar la ora 19:00 s-a cazat la motelul New Rebel, folosindu-se de numele Eric Galt.

Urmarea

James Earl Ray a mers cu maşina până la Alabama şi de acolo a luat autobuzul spre Canada. Puşca pe care o abandonase cu neglijenţă pusese însă FBI-ul pe urmele sale. A stat în Canada o lună, la Grey Rocks, unde a avut o scurtă aventură cu Claire Keating.

James Earl Ray a hotărât apoi că viitorul său era în Rhodesia sau în Africa de Sud, unde considera că opiniile sale rasiale ar fi făcut din el un adevărat erou. Nu avea însă destui bani pentru biletul de avion. A ajuns până la Londra, unde numele folosit de el în acte, Ramon George Sneyd, a alertat Scotland Yardul. Pe 8 iunie, la 65 de zile de la uciderea lui King, a fost prins la aeroport, pe când încerca să plece spre Bruxelles, unde plănuia să se înroleze ca mercenar. A fost extrădat în Tennessee, unde a fost acuzat de uciderea lui King.

Doctorul McCarthy Demere l-a examinat pe James Earl Ray în penitenciarul din Shelby şi i-a pus întrebarea care se afla pe buzele tuturor: „Chiar ai făcut-o?“. Ray a replicat: „Păi, ca să-ţi răspund cu alte cuvinte: Nu am făcut-o singur”. Pe 10 decembrie 1968, la doar două zile până la începerea procesului, Ray şi-a concediat avocatul, pe Arthur Haynes, care pledase deja nevinovat în numele clientului său. Fratele lui, Jerry, l-a convins că celebrul Percy Foreman (care fusese avocatul lui Charles Harrelson, tatăl actorului din *Cheers)* ar fi putut să facă o treabă mai bună.

Procurorul i-a propus un târg: dacă pleda vinovat, statul nu avea să ceară pedeapsa capitală. Foreman, avocatul său, i-a explicat că juraţii din Tennessee erau duri în privinţa criminalilor. Pe 6 martie 1969, cu patru zile înainte de a împlini 41 de ani, Ray a recunoscut asasinatul într-un document de 55 de paragrafe. Acuzarea a prezentat dovada, iar judecătorul, W. Preston Battle, a dat sentinţa. Trei zile mai târziu, a respins confesiunea, susţinând că avocatul său îl presase să mărturisească. Judecătorul procesului, domnul Battle, a murit pe 31 martie, iar Ray a început să-şi declare nevinovăţia. A dat zeci de interviuri şi a scris două cărţi.

În toate povestirile sale, susţinea că adevăratul ucigaş era un bărbat misterios, pe nume Raoul, pe care-l cunoscuse prima dată în Canada. Admitea că el fusese cel care cumpărase arma crimei şi închiriase camera, dar continua să afirme că Raoul dusese asasinatul până la capăt. Ray părăsise clădirea înainte ca misteriosul Raoul să tragă. S-au făcut multe investigaţii pe această temă, dar nu s-a găsit nimic. Era vorba doar de imaginaţia lui Ray. Singurul care fusese alături de James în multe dintre evenimentele ce precedaseră asasinatul fusese fratele său, Jerry, care lipsise însă în clipele în care se trăsese asupra lui King.

Doar familia lui Martin Luther a crezut povestea lui Ray. În 1997, Dexter King s-a întâlnit cu el şi l-a susţinut în încercarea de a deschide un nou proces. Pe 10 iunie 1977, Ray a evadat din penitenciarul din Petros, Tennessee, pentru trei zile, alături de alţi şase puşcăriaşi. În 1978 s-a căsătorit cu artista Anna Sandhu, iar un prieten de-al lui Martin Luther King a oficiat ceremonia.

În 1979, Camera Reprezentanţilor din SUA a prezentat investigaţiile în cazul asasinării lui King. Trei lucruri demonstrau vinovăţia lui Ray, dar exista şi posibilitatea unei conspiraţii plănuite de un grup de sudişti de dreapta. Nu s-au putut găsi însă dovezi în acest sens. Doi afacerişti din St. Louis, John Sutherland şi John Kauffmann, încă se mai aflau pe lista suspecţilor. Ei muriseră însă din cauze naturale la începutul anilor ’70. Cei doi erau rasişti şi puseseră o recompensă pe capul lui King. Iată ce scria în raport domnul G. Robert Blackey: „Am descoperit posibilitatea unei conspiraţii rasiale din St. Louis, unde doi indivizi, Sutherland şi

Kauffmann, au oferit o recompensă de 50 000 de dolari pe capul doctorului King. Este doar o posibilitate, pe care nu am putut-o dovedi, iar cei doi au murit înainte de începerea investigaţiilor noastre."

În ciuda lipsei de dovezi, se pare însă că James Earl Ray ştia că anumite grupuri din sud ofereau bani celui care l-ar fi ucis pe Martin Luther King. Se poate şi ca unul dintre fraţii săi să-l fi ajutat în comiterea crimei.

Dacă a existat o recompensă, aceasta nu a fost însă primită de nimeni. Pe când Ray se afla în închisoare, fratele său, Jerry, i-a cerut fonduri lui Kent Courtney, liderul unei grupări politice de dreapta. Dacă Jerry ar fi avut bani din recompensa pusă pe capul lui King, de ce i-ar mai fi cerut lui Kent? Pe puşca găsită se aflaseră amprentele lui Ray, dar glonţul care ucisese victima provenea de la altă armă. În 1997 s-a demonstrat că puşca respectivă nu putea să fie arma crimei. De asemenea, gloanţele nu păstrează întotdeauna amprenta armei cu care s-a tras.

În 1995, avocatul lui Ray, William F. Pepper, de la Londra, a declarat că guvernul american se aflase în spatele asasinatului. Potrivit lui, guvernul luase legătura cu mafia din Memphis, care-l angajase pe Loyd Jowers, care conducea un local de lângă clădirea din care se trăsese. Pepper afirma că exista şi un lunetist din armata americană, care trebuia să termine treaba, în cazul în care planul mafiei ar fi eşuat. Avocatul considera că FBI-ul, CIA-ul, presa, serviciile secrete militare şi anumiţi funcţionari de stat ajutaseră la comiterea asasinatului. Iată replica ziaristului Mei Ayton, care încearcă să ridiculizeze această teorie:

Ray a proclamat existenţa unei conspiraţii în timpul procesului său, dar aceasta i-ar fi permis să rămână viu încă trei decenii, cât a stat în închisoare? Dacă respectivii conspiratori, criminali ai guvernului, l-ar fi ucis pe cel mai important lider american al luptei pentru drepturile civile şi ar fi ascuns urmele asasinatului, l-ar fi eliminat cu uşurinţă şi pe Ray. Dacă ei l-ar fi ajutat pe Ray în comiterea crimei, atunci l-ar fi ascuns imediat după asasinat. N-ar fi îngăduit ca el să se expună de atâtea ori în lunile ce au urmat. Conspiratorii n-ar fi riscat ca Ray să-l identifice pe vreunul dintre ei.

Dacă preşedintele Johnson ar fi vrut să-l elimine pe King, nu avea decât să ceară directorului CIA sau unor agenţi particulari să rezolve problema. King era o ţintă uşoară pentru orice ucigaş. Nu fusese niciodată păzit de paznici înarmaţi, pleca adesea de acasă pe jos, iar călătoriile sale erau intens mediatizate. Dacă ar fi vrut, guvernul l-ar fi putut distruge cu ajutorul înregistrărilor telefonice sau al oricăror altor metode specifice CIA.

În iunie 2000, ancheta Departamentului de Justiţie, condusă de procurorul general Janet Reno, a respins afirmaţiile lui Pepper. Se baza pe dovezile strânse de FBI de la unchiul lui Ray şi de la prieteni ai acestuia, care mărturisiseră ura lui faţă de negri şi de politicieni.

J. Edgar Hoover, şeful FBI, scria: „I-am zis (procurorului general Ramsay Clark) că se vor depune eforturi să-l ucidă (pe James Earl Ray) dacă ar exista o conspiraţie. Iar dacă nu există, susţinătorii lui King vor urmări să-l ucidă."

James Earl Ray a murit în închisoare, pe 23 aprilie 1998, în urma unei crize de rinichi, susţinându-şi vinovăţia până în ultima clipă.

Pe 9 aprilie 1968, la funeraliile lui King, preşedintele Johnson a proclamat zi de doliu naţional. Trei sute de mii de oameni au participat la ceremonie, iar vicepreşedintele Hubert Humphrey a reprezentat Casa Albă.

Asasinatul a dus la revolte în peste 60 de oraşe.

Greva gunoierilor, motivul pentru care King se afla în Memphis, s-a încheiat foarte repede, după asasinat.

BENAZIR BHUTTO

(1953-2007)

Victima

Benazir Bhutto s-a născut la Karachi, pe 21 iunie 1953. Era cea mai mare dintre cei patru copii ai familiei: Murtaza (născut pe 18 septembrie 1954), Sanam (născută în 1957) şi Shahnawaz (născut în 1958). Benazir a fost nepoata lui Sir Shahnawaz Bhutto (1888-1957), fondatorul dinastiei Bhutto, care a dominat provincia Sind mai bine de un secol. Tatăl ei, Zulfikar Ali Bhutto (născut la Larkana, pe 5 ianuarie 1928), s-a căsătorit cu o verişoară primară, la doar 13 ani. A doua lui soţie, mama lui Benazir, cu care s-a însurat pe 8 septembrie 1951, Nusrat Sabunchi (născută în Kurdistan, pe 21 septembrie 1929), este fiica unui iranian. Benazir şi-a căpătat numele după o mătuşă, în traducere însemnând „unica", „neegalata". A fost o copilă timidă, supusă, pe care tatăl ei, la întoarcerea din misiunile oficiale, o răsfăţa cu daruri, ciocolată şi haine frumoase, din magazinele de pe Fifth Avenue. La 16 ani, a fost trimisă la şcoală în SUA. „Nu mi-a plăcut", îşi amintea ea. „A fost greu, dar m-a ajutat să mă maturizez." Educaţia sa în străinătate a durat până în 1977 şi s-a încheiat în sala Lady Margaret, din Oxford, unde a obţinut diploma în Filosofie, politică şi economie.

Benazir, care avea 1,70 în înălţime, îl diviniza pe tatăl ei, iar până la moarte a refuzat să asculte vreo vorbă urâtă la adresa lui. Cu toate acestea, administraţia lui nu s-a bucurat de prea multă apreciere, mai ales în străinătate. Şi-a bătut adversarii politici (pe unii chiar i-a asasinat, conform duşmanilor săi), a falsificat alegerile şi a fost parţial responsabil pentru Războiul Civil din Bangladesh, dar şi pentru continuarea „Războiului de 1 000 de ani" cu India. În iulie 1972, după întoarcerea lui Benazir în Pakistan, armata l-a înlăturat pe Zulfikar Ali Bhutto din funcţia de prim-ministru, aruncându-l după gratii. Noul conducător, generalul Zia ul-Haq, l-a acuzat de conspiraţie şi crimă împotriva unui adversar politic. Ironia sorţii era că Bhutto îl promovase pe Zia ca şef de personal, considerându-l maleabil. Bhutto a fost judecat şi condamnat la moarte în

martie 1976, apoi spânzurat în primele ore ale zilei de 4 aprilie 1979, la închisoarea centrală din Rawalpindi. Fiica lui şi-a petrecut următorii şase ani în arest la domiciliu. La scurtă vreme după moartea tatălui lor, Shahnawaz şi Murtaza Bhutto au fondat o organizaţie teroristă, al-Zulfikar, cu baza în Afganistan. În 1981, gruparea a deturnat un avion de pasageri din Pakistan, iar generalul Zia a fost obligat să elibereze mai mulţi susţinători ai lui Bhutto. Incidentul a dăunat numelui Bhutto în Pakistan, iar cei doi fraţi au fost nevoiţi să părăsească organizaţia.

Pe 18 iulie 1985, Shahnawaz a murit, la 27 de ani, în împrejurări misterioase, în apartamentul său din Nisa, Franţa. Fusese otrăvit. A avut parte de o moarte lentă şi dureroasă. Soţia sa din Afganistan, Rehana, a fost arestată de către poliţia franceză, apoi eliberată. El a fost înmormântat lângă tatăl său, în Larkana, în prezenţa unei mari mulţimi de oameni, aproximativ 25 000 de persoane.

Benazir Bhutto a scăpat nevătămată în urma primului atentat care a avut loc la scurt timp după întoarcerea ei în Pakistan, pe 18 octombrie 2007, dar cea de-a doua tentativă s-a dovedit fatală.

În aprilie 1986, Benazir Bhutto s-a întors în Pakistan. În decembrie 1987 s-a căsătorit cu Asif Zardari. Se cunoscuseră pe 22 iulie 1987, iar după şapte zile, pe 29 iulie, ea fusese de acord cu cununia. În autobiografia sa, a atacat căsătoriile aranjate încă de la naşterea copiilor. Întreaga ei viaţă, Benazir Bhutto a încercat să-şi ascundă dispreţul faţă de fundamentaliştii musulmani.

În 1988, generalul Zia a murit după ce avionul său s-a prăbuşit, iar în timpul campaniei electorale care a urmat, Benazir Bhutto a născut un fiu, Bilawal, pe 21 septembrie (cuplul avea să aibă încă doi copii). Proaspăta mamă a fost aleasă prim-ministru al Pakistanului pe 17 noiembrie 1988. În această funcţie, a eliberat deţinuţi politici, a liberalizat presa şi a sprijinit sindicatele şi mişcările studenţeşti. Însă, în ţară mai existau încă anumiţi oponenţi implacabili. În propria sa provincie de baştină, Sind,

Partidul Poporului din Pakistan (fondat de tatăl ei în 1967), ajunsese la putere doar la limită. Pe 6 august 1990, preşedintele Ghulam Ishaq Khan a îndepărtat-o pe Benazir din funcţia de prim-ministru pe motiv de corupţie (au existat 19 capete de acuzare de corupţie, inclusiv folosirea băncilor elveţiene pentru spălări de bani). Soţul ei a primit porecla „Domnul 10%“, în urma zvonurilor că ar fi profitat procentual din înţelegerile guvernamentale.

Pe 19 octombrie 1993, Benazir şi-a recăpătat titlul de prim-ministru, dar pe 5 noiembrie 1996 a fost din nou îndepărtată din funcţie pentru corupţie, de către preşedintele Farooq Leghari. În 1998 a plecat în exil în Dubai.

Pe 20 septembrie, Murtaza Bhutto a fost împuşcat mortal, împreună cu şase susţinători de-ai săi, în apropierea locuinţei lui, de la Clifton Road 70, din Karachi. Moartea sa a rămas până azi învăluită în mister, ca şi cea a fratelui său, deşi se presupune că fusese ucis la ordinul poliţiei.

Data şi locul asasinării

27 decembrie 2007, Rawalpindi, Pakistan.

Evenimentul

Pe 18 octombrie 2007, Benazir Bhutto a aterizat pe Aeroportul Internaţional Quaid-e-Azam, din Karachi, în vederea contestării alegerilor generale care urmau. Preşedintele Pervez Musharraf îi oferise amnistie, iar toate acuzaţiile de corupţie fuseseră retrase. În ziua sosirii sale, a existat o tentativă de asasinare, care i-a ucis pe 179 dintre susţinători, rănind alţi 600. Cu toate acestea, ea a scăpat cu viaţă, rămânând însă cu un timpan perforat. Printre morţi s-au numărat 50 de membri ai gărzii sale de securitate, ce formaseră un lanţ uman în jurul vehiculului ei, fără să poată preveni însă atentatul cu bombă sinucigaş, înţelegând că viaţa îi era în primejdie, ea i-a cerut preşedintelui Musharraf măsuri de siguranţă speciale. Înainte de sosirea ei, Musharraf îi mărturisise că îl îngrijora siguranţa ei, dar, aşa cum nota chiar ea în autobiografia publicată post-mortem „susţinătorii lui nu au făcut mare lucru pentru a oferi protecţia necesară, respectiv dispozitive care să împiedice

detonarea bombelor prin telefonul mobil, străzi luminate pe unde să se deplaseze, eliberarea căilor rutiere de maşini goale ce puteau transporta dispozitive explozive improvizate, protecţie la care aveam dreptul ca prim-ministru". Benazir a fost informată că cel puţin patru echipe sinucigaşe, inclusiv una trimisă de Hamza bin Laden, fiul lui Osama, intenţionau să o ucidă. I-a scris lui Musharraf, spunându-i că „dacă aş fi fost asasinată de militanţi, acest lucru s-ar fi întâmplat din pricina simpatizanţilor regimului său, ce doreau să mă elimine şi să îndepărteze ameninţarea pe care o reprezentam pentru putere".

Două luni mai târziu, în timpul campaniei din Rawalpindi, o altă tentativă şi-a atins însă ţinta. Benazir avusese o întâlnire cu simpatizanţii Partidului Poporului din Pakistan la Liaquat National Bagh. Pe când se îndepărta, a salutat lumea din Toyota sa albă, blindată. Nu se ştie exact, dar se crede că a fost împuşcată în gât şi în piept înainte ca un sinucigaş să detoneze o bombă. În ciuda anunţurilor purtătorului său de cuvânt, care susţinuse că se afla în afara oricărui pericol, Benazir Bhutto a fost declarată moartă la 18:16, la spitalul general din Rawalpindi. Peste douăzeci şi cinci de oameni au murit în urma atentatului. A doua zi, guvernul a anunţat că Bhutto murise în urma unei fracturi craniene. Explozia o aruncase în interiorul vehiculului, izbind-o de pereţii acestuia. Nu s-a efectuat nici o autopsie înainte de înmormântarea ei, pe 28 decembrie 2007. A fost depusă lângă tatăl ei, în cripta familiei.

Asasinul

Necunoscut, în momentul scrierii volumului.

Urmarea

După moartea sa, în Pakistan au izbucnit revolte, iar susţinătorii ei l-au acuzat pe preşedintele Musharraf că s-ar afla în spatele crimei. Peste 50 de oameni şi-au pierdut viaţa în timpul acestor acţiuni. 176 de bănci, 34 de benzinării, 72 de vagoane de tren şi 18 gări, sute de maşini şi de magazine au fost distruse.

Pe 30 decembrie 2007, fiul ei, Bilawal Zardawi, student la Oxford, a devenit copreşedinte (alături de tatăl lui) al Partidului Poporului din

Pakistan. Se crede că protecţia sa, până la momentul absolvirii facultăţii, îi va costa pe britanici un milion de lire sterline pe an.

ANEXĂ

ALTE ASASINATE ŞI ATENTATE CELEBRE

Regele Ananda Mahidol

(1925-1946)

Pe 9 iunie 1946, la ceasurile 06:00, regele Ananda a fost trezit de mama lui. Se găsea în dormitorul său din Marela Palat din Thailanda. După o oră şi jumătate, servitorul său, But Pathamasarin, s-a prezentat la datorie şi a început să prepare micul-dejun pentru stăpânul său. La 08:30, i-a adus o sticlă cu suc de portocale, dar regele a refuzat-o şi s-a întors în pat. La 09:20, tânărul rege a fost împuşcat în frunte. A fost descoperit mort în pat de către mama sa şi de către un alt servitor, Chit Singhaseni.

Secretarul regelui, senatorul Chaleo Patoomros şi cei doi servitori au fost condamnaţi pentru conspiraţie şi crimă, în 1951. Au fost executaţi. Astăzi se consideră că nu existaseră suficiente dovezi împotriva lor. Asasinarea regelui rămâne învăluită în mister.

Charles de Gaulle

(1890-1970)

Preşedintele Franţei a supravieţuit cu bine mai multor atentate. Cel mai serios, al 22-lea, a avut loc pe 22 august 1962. De Gaulle, soţia sa, ginerele său şi şoferul lor se aflau într-un Citroen DS obişnuit şi se deplasau prin suburbia Petit Clamart din Paris, când asupra vehiculului s-a tras cu mitraliera. Ocupanţii maşinii au scăpat nevătămaţi, cu toate că în interiorul vehiculului au fost descoperite 14 găuri de gloanţe. Alte două au lovit cauciucurile.

Cafeneaua Trianon din apropiere a fost atinsă de 20 de gloanţe, iar alte 187 au ciuruit pavajul. Asasinii acţionaseră sub comanda colonelului Jean Bastien-Thiry (născut la Luneville, pe 19 octombrie 1927), care nu luase însă parte la atentat. Fusese decorat de preşedinte, iar tatăl său era prieten apropiat cu de Gaulle. A fost arestat pe 15 septembrie. Procesul a început pe 28 ianuarie 1963. Considera că de Gaulle trebuia

să moară, întrucât era responsabil pentru genocidul din Algeria. A fost executat prin împuşcare pe 11 martie 1963.

Gerald Ford

(1913-2006)

A fost singurul preşedinte şi vicepreşedinte american care nu a fost ales prin vot în nici una dintre aceste funcţii. În dimineaţa zilei de 5 septembrie 1975, Lynette „Squeaky" Fromme (născută la Santa Monica, California, pe 22 octombrie 1948), membră a familiei Manşon, s-a prezentat în parcul Capitoliului din Sacramento, îmbrăcată în călugăriţă, cu un Colt de calibrul 45 ascuns sub haine, şi a tras asupra lui Ford pe când acesta ieşea din hotelul Senator. Pistolul s-a blocat însă şi nici un glonţ nu a părăsit ţeava. Lynette a fost arestată şi, după un lung proces, condamnată la închisoare pe viaţă. A fost încarcerată la Centrul Medical Federal din Carswell, Texas.

Mahatma Gandhi

(1869-1948)

Liderul spiritual indian a supravieţuit mai multor atentate înainte de a fi asasinat, vineri, 30 ianuarie 1948, la ora 15:10. Pe 29 iunie 1946, trenul în care se afla a fost deraiat lângă Pune, dar Gandhi a scăpat nevătămat. Pe 20 ianuarie 1948, într-un alt atentat, un grup de şapte asasini a cerut să-l fotografieze pe Gandhi. În loc de camere de fotografiat, aveau asupra lor o bombă, a cărei explozie nu s-a soldat însă cu nici o victimă. Zece zile mai târziu, pe când Gandhi se îndrepta pe jos către un loc de rugăciune, Nathuram Godse l-a împuşcat mortal în grădina de la Birla House, din Delhi. Cele trei gloanţe trase cu un pistol Beretta l-au lovit din plin în piept şi în stomac. Gandhi a murit fără să rostească vreun ultim cuvânt. Nathuram Godse şi complicele său, Narayan Apte, au fost spânzuraţi la închisoarea Ambala, pe 15 noiembrie 1949.

Regele George al III-lea

(1738-1820)

„Fermierul George" a scăpat cu viaţă ca prin minune de două ori în aceeaşi zi, pe 15 mai 1800. Prima dată, pe când regele trecea în revistă Garda Grenadierilor în Hyde Park, din Londra. Omul de lângă el a fost

împuşcat în picior, dar glonţul îi era, în mod evident, destinat regelui. În aceeaşi noapte, a fost prezent la Teatrul Regal de pe Drury Lane şi, când mulţimea s-a ridicat pentru imnul naţional, alte două gloanţe i-au şuierat pe lângă ureche.

Asasinul bănuit era James Hadfield (născut în 1771), veteran de război şi maniac religios. Credea că avea să aibă loc a doua venire a lui Iisus Hristos dacă guvernul avea să-l ucidă. Ca urmare, a complotat cu Bannister Truelock (numele său este singurul detaliu care se cunoaşte despre el) să-l asasineze pe rege, pentru ca el (Hadfield) să fie condamnat la moarte. A tras de două ori, apoi a strigat:

„*Dumnezeu să vă binecuvânteze, înălţime! Ţin mult la dumneavoastră, sunteţi un om bun*."

Hadfield a fost judecat pentru înaltă trădare, dar achitat pe motiv de boală mintală. Se obişnuia ca nebunii să fie lăsaţi în îngrijirea familiilor lor, dar Hadfield a fost trimis la Spitalul Regal Bethlem, unde a rămas tot restul vieţii. A murit de tuberculoză pe 23 ianuarie 1841, la vârsta de 69 de ani. Ca urmare a acţiunilor lui Hadfield, Parlamentul a aprobat Legea criminalilor suferinzi de boli mintale din 1800.

Iacob I

(1566-1625)

Iacob I al Angliei (şi Iacob al VI-lea al Scoţiei) s-a confruntat cu mai multe comploturi menite să-l ucidă. Complotul prafului de puşcă a fost cel mai celebru atentat ratat din lume. Complotiştii plănuiseră să arunce în aer Camera Lorzilor la deschiderea Parlamentului din 1604. După aceasta, avea să urmeze o insurecţie care să reinstaureze monarhia catolică în ţară. Complotiştii, conduşi de Robert Catesby, îi includeau pe Thomas Winter, Robert Winter, Christopher Wright, Thomas Percy, John Wright, Ambrose Rokewood, Robert Keyes, sir Everard Digby, Thomas Bates, servitorul lui Catesby şi pe Guy Fawkes, care se ocupa cu explozibilii. Planul consta în săparea unui tunel pe sub clădire, în care să se instaleze explozibilul. Casa lui Catesby din Lambeth a fost utilizată pentru depozitarea prafului de puşcă.

Deschiderea Parlamentului s-a amânat până în 1605 din pricina ciumei care bântuia prin Londra. Conspiratorii au mutat praful de puşcă la Percy acasă, apoi au aflat că pivniţa de sub Camera Lorzilor se putea închiria. Au închiriat-o şi au umplut-o cu 816,5 kilograme de praf de puşcă, depozitate în 36 de butoiaşe. Deschiderea Parlamentului s-a amânat iar şi iar, complotiştii au fost nevoiţi să se întoarcă la casele lor din ţară, ca să nu provoace suspiciuni stând la un loc prea mult timp.

Conspiratorii aveau nevoie de bani şi materiale, aşa că i-au cerut lui Francis Tresham, care moştenise recent o mare proprietate, să li se alăture. Nu a fost o decizie înţeleaptă. Sâmbătă, pe 26 octombrie 1605, lordul Monteagle a primit o scrisoare anonimă care-l prevenea să lipsească de la deschiderea Parlamentului. Se spune că i-a fost trimisă de Tresham. Iată ce conţinea:

Din dragostea pe care v-o poartă unii dintre prietenii dumneavoastră, v-aş ruga să prezentaţi scuze şi să nu vă riscaţi viaţa luând parte la şedinţa Parlamentului, căci Dumnezeu şi oamenii s-au unit spre a pedepsi ticăloşia acestor vremuri. Retrăgeţi-vă deci în ţinutul dumneavoastră, de unde veţi urmări evenimentul în siguranţă, căci Parlamentul se va zgudui teribil şi nu se vor vedea cei care-l lovesc. Nu trebuie să-i condamnaţi, căci s-ar putea să vă facă bine şi nu vă vor vătăma. După trecerea primejdiei şi după ce veţi arde scrisoarea, sper ca Dumnezeu să vă binecuvânteze şi să vă protejeze.

Monteagle i-a arătat scrisoarea secretarului de stat Robert Cecil, Primul Conte de Salisbury. Miercuri, 5 noiembrie 1605, la miezul nopţii, Guy Fawkes a fost descoperit păzind mai multe legături de lemne, nu departe de butoiaşele cu praf de puşcă. Nu şi-a negat scopul, ci a admis acuzaţia, fiind dus în Turnul Londrei unde, la ordinul regelui, a fost torturat. Conspiratorii au fugit, dar au fost prinşi şi judecaţi pe 26 ianuarie 1606 la Westminster Hali, în faţa unei mulţimi care a plătit câte zece şilingi de persoană ca să asiste. Sir Everard Digby a fost singurul care a pledat nevinovat. Au fost găsiţi vinovaţi.

Patru dintre ei au fost executaţi în curtea catedralei St. Paul, pe 30 ianuarie. A soua zi, Fawkes, Winter şi câţiva dintre ceilalţi implicaţi în

conspiraţie au fost duşi în curtea Palatului Vechi din Westminster, la locul faptei pe care intenţionaseră să o comită, unde au fost spânzuraţi.

Airey Neave

(1916-1979)

După Eton şi Oxford, Airey Middleton Sheffield Neave a intrat în armată la începutul celui de-al Doilea Război Mondial. A fost rănit şi a căzut prizonier în mai 1940, iar în mai 1941 a fost trimis la Colditz. A încercat să evadeze pe 28 august 1941. A reuşit abia pe 5 ianuarie 1942. După război a intrat în MI9. În iulie 1953 a fost ales conducător al conservatorilor pentru divizia Abingdon din Berkshire, iar în 1975 a devenit managerul de campanie al lui Margaret Thatcher. Aceasta l-a desemnat secretar pentru Irlanda de Nord.

Pe 30 martie 1979, la ora 14:58, ieşea cu maşina din parcul Palatului Westminster, când a explodat o bombă. Ambele picioare i-au fost lovite de suflul exploziei. După o oră, Neave murea la spital. Armata Naţională de Eliberare Irlandeză şi-a asumat răspunderea pentru asasinat. Nimeni n-a fost condamnat pentru moartea lui.

Olof Palme

(1927-1986)

A devenit prim-ministru al Suediei pe 1 octombrie 1969, dar a pierdut puterea în 1975, când a încercat să mărească impozitele. A revenit în funcţie în 1982.

Pe 28 februarie 1986, el şi soţia sa, Lisbet, ieşeau de la cinematograf, îndreptându-se către casă. Palme nu era niciodată însoţit de gărzi de corp, nici ziua, nici noaptea. La 23:21, în Stockholm, cineva l-a împuşcat în apropierea unui magazin. Prim-ministrul a fost dus la spital, unde, pe 1 martie 1986, a fost declarat mort. Doamna Palme şi-a revenit de pe urma rănilor.

În decembrie 1988, un alcoolic pe nume Christer Pettersson (născut la Solna pe 23 aprilie 1947, decedat în spitalul universităţii Karolinska din Stockholm în 2004, pe 29 septembrie, după o hemoragie cerebrală), a fost arestat pentru crimă şi recunoscut de doamna Palme. A fost condamnat la închisoare pe viaţă, dar eliberat în 1989, pe motiv de

nebunie. A recunoscut crima, apoi a negat-o. Arma asasinatului n-a fost găsită niciodată, prin urmare, cazul a rămas nerezolvat.

Park Chung Hee

(1917-1979)

Generalul a condus o lovitură de stat sângeroasă prin care a devenit preşedintele Coreei de Sud pe 16 mai 1961. Încheierea alianţei cu Japonia, duşmanul de veacuri al ţării sale, a avut ca urmare o scădere drastică a popularităţii sale. Park a supravieţuit mai multor atentate ale soldaţilor nord-coreeni, precum cel din 15 august 1974, când Mun Segwang (născut în Japonia, în 1951), agent nord-coreean, l-a împuşcat la finalul unei cuvântări. Generalul a scăpat nevătămat. Soţia lui Park, împuşcată în cap, şi-a pierdut viaţa, iar Mun a fost executat patru luni mai târziu.

Pe 26 octombrie 1979, generalul Park a fost împuşcat mortal de Kin Jaeguy (născut pe 6 martie 1926), şeful serviciului său de securitate, după o ceartă. Pe 24 mai 1980, Kim a fost executat.

Spencer Perceval

(1762-1812)

Singurul prim-ministru britanic asasinat a preluat această funcţie pe 4 octombrie 1809, după ce ducele de Portland a suferit un atac de cord. Educat la Cambridge, s-a căsătorit cu sora mai mare a cumnatei sale şi a avut 12 copii. Pe 11 mai 1812, Perceval a fost împuşcat mortal în holul Camerei Comunelor de către John Bellington (născut la St Neots, Huntingdonshire, în 1770), un vânzător dezechilibrat mintal. Pe 16 mai, Perceval a fost îngropat în cripta familiei sale din St. Luke, Charlton. Bellingham a fost judecat şi condamnat la moarte, iar pe 18 mai a fost executat.

Yitzhak Rabin

(1922-1995)

Al cincilea prim-ministru al Israelului, Rabin a activat în Palmach, armata subterană a evreilor, în anii ’40. A devenit şeful de stat-major al

Apărării şi a fost privit ca un erou pentru rolul pe care l-a jucat în războiul cu arabii din 1967.

Pe 3 iunie 1974, a devenit prim-ministru. A demisionat în iunie 1977, după un scandal financiar în care fusese implicată soţia sa. După 15 ani a revenit în post şi a început să lucreze la un plan de pace cu arabii, pentru care a primit Premiul Nobel. Pe 4 noiembrie 1995, pe când pleca la Tel Aviv pentru a participa la o întrunire pe acest subiect, Yigal Amir (născut la Herzliya, pe 23 mai 1970), un evreu ortodox de extremă dreapta, l-a împuşcat cu un Beretta semiautomat. Rabin a fost dus la spitalul Ichilov, dar a murit pe masa de operaţie.

Amir a fost condamnat la închisoare pe viaţă. În timpul detenţiei, s-a căsătorit cu Larisa Trembovler, care şi-a părăsit soţul pentru ucigaşul condamnat.

Anwar al Sadat

(1918-1981)

Muhammad Anwar Al Sadat a devenit preşedintele Egiptului pe 17 octombrie 1971, înlocuindu-l în funcţie pe colonelul Nasser. A căutat să restabilească pacea cu evreii, în 1979 fiind onorat pentru eforturile sale cu Premiul Nobel pentru Pace.

Pe 6 octombrie 1981, Sadat se afla în Cairo, urmărind o paradă militară, când mai mulţi membri ai Jihadului Islamic au deschis focul asupra sa şi au aruncat cu grenade. Trupele sale loiale au ripostat. Alte şapte persoane au fost rănite, printre care şi ambasadorul Cubei. Sadat a fost dus fără întârziere la spital, dar nu a mai putut fi salvat. Şeful asasinilor fusese locotenentul Khalid Ahmed Showky el-Islambuli. A fost arestat, judecat, condamnat şi executat pe 15 aprilie 1982. Patru preşedinţi americani – Reagan, Carter, Ford şi Nixon – au participat la funeraliile lui Sadat.

Regele Umberto I al Italiei

(1844-1900)

În 1878, Umberto a făcut un turneu prin ţara sa, împreună cu prim-ministrul său, Benedetto Cairoli. La parada din Napoli, de pe 17 noiembrie, monarhul a fost atacat de anarhistul Giovanni Passannante.

Umberto s-a apărat cu sabia, dar prim-ministrul a fost înjunghiat în picior. Passannante a fost condamnat la moarte, însă regele l-a graţiat, transformându-i condamnarea în închisoare pe viaţă.

Pe 29 iulie 1900, Umberto a fost asasinat de Gaetano Bresci (născut în Coiano, Prato, Toscana, pe 11 noiembrie 1869), un alt anarhist, pe când înmâna premiile la un eveniment sportiv, în Monza, la 16 kilometri nord de Milano. Bresci îl învinovăţea pe rege pentru moartea a sute de persoane din timpul unei demonstraţii din 6 mai 1898. Pe 29 august, Bresci a fost condamnat pe viaţă la muncă silnică pe insula Santo Stefano, dar pe 22 mai 1901 a fost găsit spânzurat în celula sa. Se pare că paznicii l-au ucis.

Hendrik Verwoerd

(1901-1966)

Născut la Weesp, în Olanda, Hendrik Frensch Verwoerd a avut şansa de a studia la Oxford, dar a refuzat-o, întrucât el şi familia sa nu aveau deloc încredere în britanici. În 1927 a devenit profesor de sociologie la universitatea Stellenbosch, din Africa de Sud. Milita pentru ca ţara lui să devină republică. După ce a ajuns editor la ziarul *Die Transvaler,* a scris articole criticând amestecul raselor şi a promovat politica hitleristă.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, animozitatea sa faţă de britanici a crescut. Când regele George al VI-lea şi regina Elisabeta au vizitat Africa de Sud, ziarul său nu a pomenit de vizita lor. A intrat în guvern în 1950. A devenit prim-ministru pe 2 septembrie 1958. Sub conducerea lui s-a implementat apartheidul. Pe timpul său, regimul din Africa de Sud a devenit cel mai brutal din lume. Verwoerd a declarat ilegal Congresul Naţional African şi l-a închis pe liderul acestuia, Nelson Mandela.

Pe 21 martie 1960, poliţia a deschis focul asupra protestanţilor, în timpul Masacrului de la Shapeville. Pe 16 aprilie 1960, David Pratt (născut în 1908), fermier şi tatăl a trei copii, l-a împuşcat pe Verwoerd de două ori în faţă, în timp ce acesta asista la inaugurarea de la Rand Easter Show, din Milner Park, Johannesburg. Un glonţ i-a pătruns prin obrazul drept, iar celălalt prin urechea dreaptă, dar rănile nu au fost grave, spre uimirea tuturor.

Pratt a fost declarat nebun şi trimis la institutul de boli mintale din Bloemfontein, unde s-a spânzurat în octombrie 1961.

Pe 31 mai 1961, Africa de Sud a devenit republică, după un vot al albilor. Pe 6 septembrie 1966, Verwoerd a fost înjunghiat de patru ori pe când se afla în Camera Inferioară. Asasinul era Dimitri Tsafendas (născut în Maputo, Mozambic, pe 14 ianuarie 1918). Verwoerd a fost dus la spitalul Groote Schuur, dar la scurt timp a fost declarat decedat. Tsafendas, un schizofrenic paranoic, a scăpat de pedeapsa cu moartea, susţinând că avea o tenie în el, care îl devora din interior şi care-i vorbise, spunându-i să comită asasinatul. A rămas în spitalul de boli mintale până la moartea sa, pe 7 octombrie 1999.

Pancho Villa

(1878-1923)

Revoluţionarul mexican José Doroteo Arango Arámbula s-a născut lângă San Juan del Rio, în Durango. Multe dintre detaliile referitoare la viaţa lui rămân controversate. Se spune că la vârsta de 16 ani l-ar fi descoperit pe un fermier local violându-i sora mai mică, de numai 12 ani. După ce l-a urmărit pe bărbat şi l-a împuşcat, a furat un cal şi s-a făcut nevăzut, schimbându-şi numele în Francisco Villa şi angajându-se ca miner. Curând, din pricina condiţiilor grele de muncă, s-a apucat să jefuiască bănci. Când a început să-şi împartă prada cu localnicii, a căpătat reputaţia unui adevărat Robin Hood.

În noiembrie 1910, populaţia s-a ridicat împotriva dictatorului Porfirio Diaz (1830-1915), iar Villa, împreună cu banda lui, l-a ajutat pe liderul Francisco Madero să răstoarne guvernul. Noua rânduire s-a prăbuşit pe 18 februarie 1913, când Madero a fost asasinat. După venirea la putere a lui Victoriano Huerta, Villa a refuzat să-l recunoască pe acesta drept preşedinte. Villa a condus Chihuahua şi nordul Mexicului. Reputaţia lui a început să crească, în Statele Unite fiind privit ca un adevărat erou. A apărut până şi în filme, bucurându-se de un adevărat succes printre femei: se spune că a fost însurat de 26 de ori. Cu toate acestea, avea nenumăraţi oponenţi, pe care-i asasina fără să stea prea mult pe gânduri. În cele din urmă, tovarăşii săi revoluţionari l-au forţat să se retragă. S-a mutat în Durango.

Pe 20 iulie 1923, pe când se întorcea din Parral, Chihuahua, a fost ucis din motive încă necunoscute. În 1926, mormântul său a fost prădat şi i s-a furat capul, care nu a fost recuperat nici până în ziua de azi.

Sir Henry Wilson

(1864-1922)

Născut la Currygrane, Ballinalee, în comitatul Longford din Irlanda, Henry Hughes Wilson s-a înrolat în armata britanică şi a luptat în războaiele duse cu burii. În 1910, a devenit director de operaţiuni militare în cadrul Departamentului de Război. În februarie 1918 a fost promovat la rangul de şef al statului-major general. Şaptesprezece luni mai târziu, pe 3 iulie 1919, a ajuns mareşal şi i-a fost acordată suma de 10 000 £ din partea Parlamentului. În timpul conferinţei de pace de după război, a intrat în conflict cu prim-ministrul Lloyd George, ajungând să se retragă din armată în 1922 şi ocupând un loc în Parlament.

Pe 22 iunie 1922 a dedicat un monument memorial celor căzuţi în Primul Război Mondial, la Londra, în gara Liverpool. La întoarcere, el şi doamna Wilson au luat un taxi. Pe când sir Henry îi plătea şoferului, Regin Dunne şi Joseph O'Sullivan, doi membri IRA, l-au împuşcat mortal în spate, de patru ori. Asasinii au fugit, fiind urmăriţi de sergenţii de poliţie March, pe care l-au împuşcat în stomac, şi Sayer, pe care au reuşit să-l împuşte în picior. Când au fost în cele din urmă încolţiţi, cei doi au fost salvaţi de poliţie din mâinile mulţimii hotărâte să-i linşeze. Au fost judecaţi şi spânzuraţi pe 10 august 1922, la închisoarea Wandsworth. Asasinarea lui sir Henry fusese comandată de Michael Collins. Sir Henry a fost îngropat în cripta catedralei St Paul, pe 26 iunie 1922.

Mulţumiri

Aş dori să le mulţumesc următoarelor persoane, pentru ajutorul şi sprijinul lor inestimabil: lui Jeremy Beadle, care din păcate nu se mai află printre noi, profesorului Niall Ferguson, care a avut bunăvoinţa să lectureze capitolul despre asasinarea lui Franz Ferdinand, lui George Carpozi Jr, lui Mel Ayton, care şi-a oferit cu generozitate timpul şi cunoştinţele valoroase, Vanessei West, curatorul site-ului dedicat fanilor lui Bugsy Siegel (www. Bugsysiegel.org), care a verificat capitolul despre

asasinarea lui Siegel; un rol asemănător în capitolul Michael Collins au avut şi doi profesori respectaţi: Dave Mdean şi Mark White, deşi concluziile lor s-au dovedit deosebit de diferite. Mulţumesc, de asemenea, lui Iain Martin, fost redactor al publicaţiei *The Sunday Telegraph,* care mi-a oferit comentarii preţioase; lui Stacey Wike, Stacey Upson, Liz Williams, Suzanne Kerins, care a fost întotdeauna alături de mine, Nicola Wilson, una dintre prietenele mele cele mai dragi, Mitch Symons, James Steen, Dominic Midgley, Catherine Townsend.